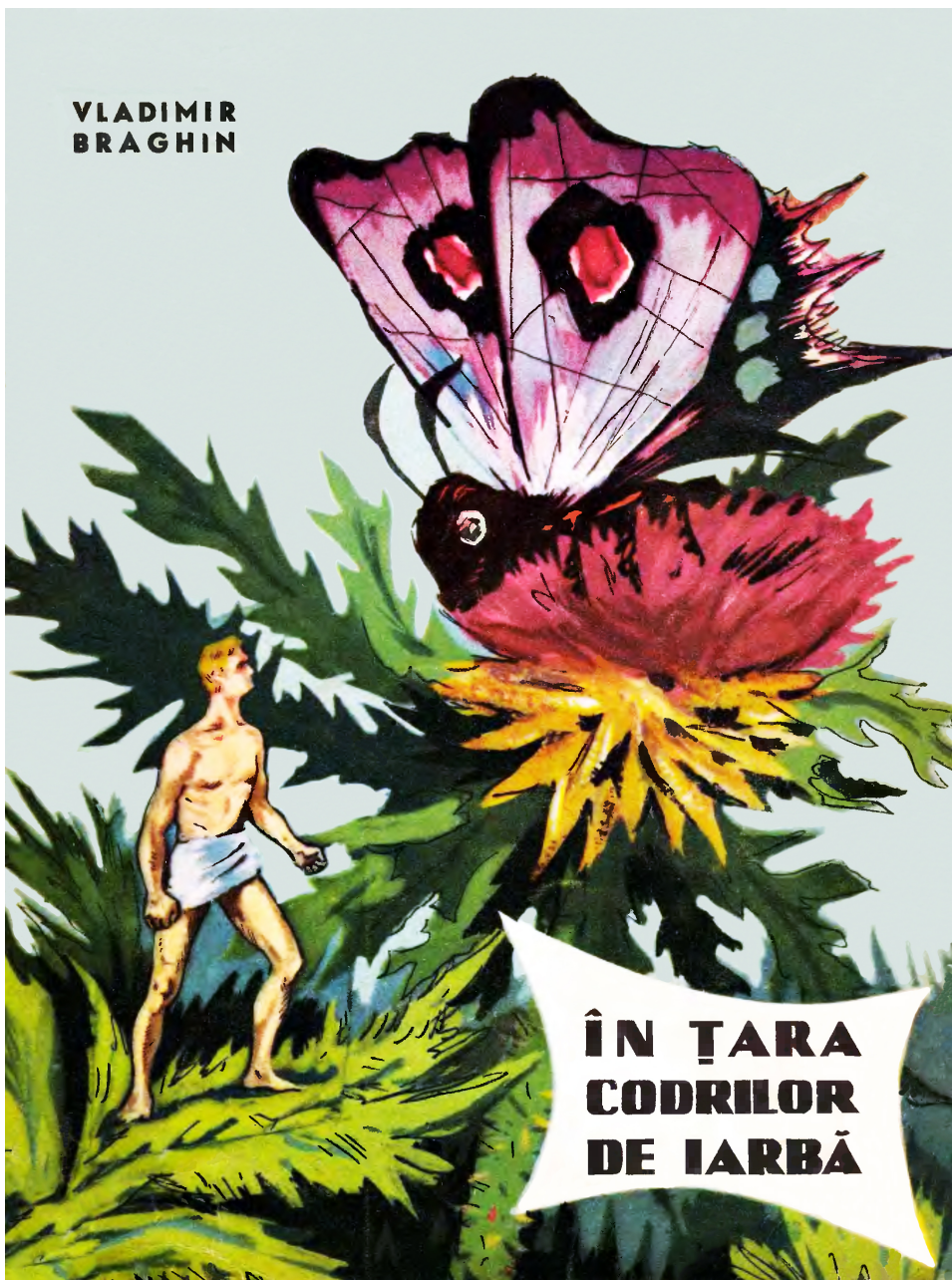

**VLADIMIR
BRAGHIN**

**ÎN ȚARA
CODRILOR
DE IARBĂ**

VLADIMIR BRAGHIN

ÎN ȚARA CODRILOR DE IARBĂ

În românește de Sidonia Drăgușanu și Éva Szilágyi
Desenele după originalul în limba rusă
Coperta de B. Teodorescu

EDITURA TINERETULUI

Владимир Брагин
В Стране Дремучих Трав
Детгиз - 1959

DIN PARTEA AUTORULUI

„Țara Codrilor de Iarbă”. Această țară este populată de niște ființe cu totul neobișnuite — de-a dreptul uimitoare. De pildă, unele din ele, când își vânează prada, știu s-o lovească cu stiletul lor cu atâta precizie, încât reușesc s-o reducă la o totală nemișcare, victima nu se mai poate urni din loc — rămâne ca paralizată, nici vie, nici moartă.

Altele își schimbă înfățișarea până într-atât, încât devin invizibile, ceea ce face ca dușmanul, aflându-se chiar în imediata lor apropiere, să nu le poată observa.

Iar unii dintre locuitorii acestei țări trăiesc ani de zile atât de ascunși, încât nici nu le-ai putea bănuia existența, ca apoi deodată să-și schimbe complet modul de viață, să apară, dar numai pentru scurtă vreme, și pe urmă să dispară din nou pentru totdeauna.

Vietățile care trăiesc în țara aceasta știu să se orienteze pe distanțe de zeci de kilometri în direcția voită. Și se mai întâmplă ca unele din ele, dorind să scape de un oaspete nepoftit care a pătruns în locuința lor, să se năpustească asupra acestuia și să-l zidească de viu.

Dar cât de diverse sunt materialele ce se întrebuințează aici la: construirea caselor: lemn, hârtie, mătase, frunze și chiar ciment! În această țară se produce carton și ață, hamacuri și oale de lut, ceară, vată, spirt..

În decursul veacurilor, viața și peripețiile omului care a pătruns pe aceste meleaguri au fost descrise în nenumărate limbi.

Cu mai mult de zece ani în urmă am povestit în cartea „În Țara Codrilor de Iarbă” despre soarta unui anume Serghei Dumcev, care după ce a trăit acolo aproape patruzeci de ani, s-a întors în orașul său de baștină Censk.

În anii ce au urmat, mulți cititori ai cărții mi-au trimis

sfaturi interesante și unele precizări în legătură cu unele inexactități apărute în descrierea acestei Țări a Codrilor de Iarbă. Acum, pregătind a doua ediție a aceluiași roman, mă gândesc că și de această dată îmi vor parveni probabil ecourile pe care le va stârni.

Dar ce țară să fie aceasta și unde oare se află ea? Îmi voi depăna povestirea mea, oarecum ciudată, după relatările oamenilor care au fost acolo...

PREFAȚĂ

Cu aproape zece ani în urmă, după ce făcusem cunoștință cu prima ediție a romanului „În Țara Codrilor de Iarbă” de Vladimir Braghin, am publicat în revista „Novâi Mir” aprecierile mele în legătură cu această operă atât de dinamică și originală. Spuneam atunci că romanul științifico-fantastic este unul din genurile literare a căror dezvoltare trebuie stimulată prin toate mijloacele. Însemnătatea cărților de acest gen constă nu numai în valoarea lor instructivă, ci și în faptul că literatura științifico-fantastică și de aventuri științifice dezvoltă într-o mare măsură fantezia tineretului nostru, ceea ce ne obligă să manifestăm o exigență sporită față de operele respective. Tot atunci mi-am exprimat părerea că romanul lui V. Braghin „În Țara Codrilor de Iarbă” răspunde într-o mare măsură obiectivelor sus-amintite.

Autorul romanului, folosind unul din procedeele literaturii științifico-beletristice (modificarea proporțiilor), a creat o operă originală și ne-a introdus în lumea entomologiei.

Micșorându-și eroii în mod fabulos, de o sută, de două sute de ori, autorul ne-a permis să pătrundem în viața ignorată de noi a diferitelor insecte: furnici, albine, viespi, fluturi, gândaci, precum și a diferitelor specii de păianjeni care populează Țara Codrilor de Iarbă cu micul ei pârâiaș, care pentru eroii romanului s-a transformat în Marele Fluviu Domol. În felul acesta, cartea lui V. Braghin contribuie la cunoașterea vieții insectelor și a mediului lor.

Or, în lupta împotriva numeroșilor dăunători ai agriculturii noastre, cunoașterea lumii insectelor prezintă o mare importanță practică. Marele merit al lui V. Braghin este acela de a reuși să comunice toate aceste cunoștințe tânărului nostru cititor, într-o atrăgătoare formă literară.

Autorul nu ascunde soarta tragică a lui Serghei Dumcev, eroul principal al romanului său. Dar totodată el relevă cu o mare forță expresivă și cu poezie fenomenul de familiarizare a eroului său cu Țara Codrilor de Iarbă; mintea lui l-a ajutat să învingă instinctele locuitorilor ei și tot timpul, chiar atunci când se afla în primejdie, el și-a continuat cercetările, a fost inventiv, a izbutit să facă noi descoperiri. Iată puternicul fir optimist care străbate întreg romanul.

Cartea lui Braghin conține un bogat material instructiv, atinge o serie de probleme de biologie generală și reușește să comunice cu ușurință informații din istoria tehnicii.

Autorul și-a organizat și dozat cu multă pricepere în roman acest material de biologie și tehnică, înlesnind astfel cititorului înțelegerea interdependenței organice dintre diferitele ramuri ale științei.

În felul acesta romanul lui Braghin constituie un exemplu pentru autorii începători în domeniul literaturii științifico-beletristice, iar cărțile scrise după un asemenea plan vor reuși să vină întotdeauna în sprijinul formării unei concepții materialiste asupra naturii.

Subiectul captivant, frumoasa prezentare a materialului instructiv, îndrăzneța îmbinare a realismului cu fantasticul, optimismul cu care e scris — ne îndreptățesc să privim romanul „În Țara Codrilor de Iarbă” ca o interesantă experiență inovatoare de împletire a artei cu știința, deschizând căi originale în marea și importanta ramură a literaturii științifico-beletristice.

Acad. A. I. OPARIN

PARTEA ÎNTÂI - UN BUCHET DE FLORI CARE NU-MI APARTINE

AŞADAR, LA DRUM!

„Evident, Soarele n-are nimic de-a face cu omul. Dar omul a avut întotdeauna de-a face cu Soarele. Cu mai bine de două mii de ani în urmă, Eratosthene a calculat cu ajutorul umbrei Soarelui mărimea globului pământesc; a socotit că circumferinţa Pământului la Ecuator este egală cu 250 000 de stadii, aproximativ 38 000 verste! Şi doar lumea pe care a putut s-o cunoască geograful antic Eratosthene era încă atât de mică, atât de mică!...

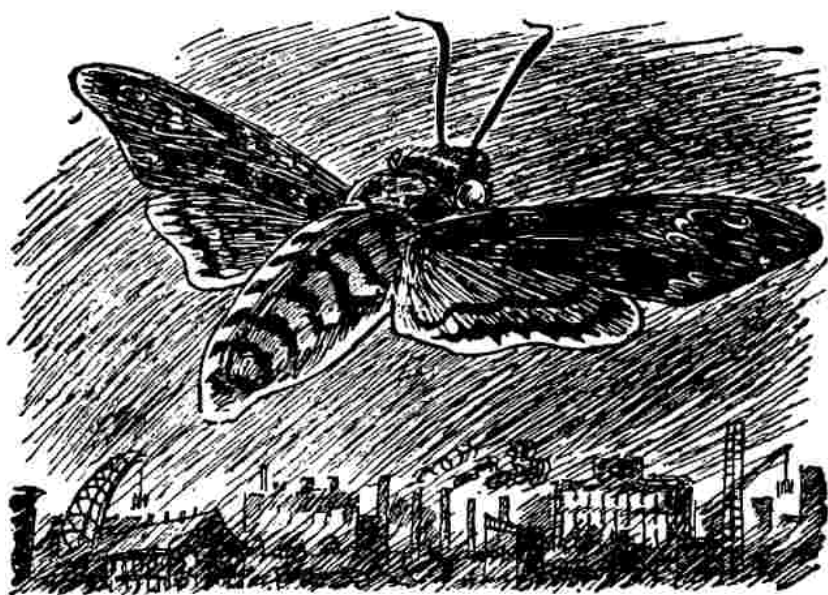
Desenez în nisip lumea lui Eratosthene, fără America, fără Australia. Țărmurile calde ale Mării Mediterane... Persia... Sciția... Cât de mică era lumea pe atunci! Şi iată că în faţa lui Eratosthene a apărut o cifră uluitoare — 250 000 de stadii! Şi pe sufletul omului a pus stăpânire nu spaima în faţa necunoscutului, ci cutezanţa şi setea de cunoaştere. În faţa lui Eratosthene lumea se lărgea şi creştea treptat, de la un calcul matematic de lungă durată la celălalt. Dar în faţa mea lumea şi obiectele au crescut dintr-o dată de o sută, de două sute de ori! Teribil ceas, tulburătoare clipă!

...Astăzi mi-am făcut sacul de drum. În el se află jurnalul meu cu observaţiile şi descoperirile făcute de mine în această ţară. Mă aşteaptă un drum nesfârşit, întinderi de necuprins, pe care trebuie să le străbat însoţit de animalul meu de povară. Neliniştea şi teama pun stăpânire pe mine.

Amurgul ascunde desenele de pe nisip. E timpul să mă duc la culcare...”

«Zorile mă găsesc încheind această ultimă pagină care

poartă numărul 2876.

Ieri, când noaptea acoperise cu întunericul ei desenele de pe nisip, m-am uitat îndelung la stele. Mă gândeam, nu știu de ce, cât de singuratic și triste trăiesc pe locul lor din cer și m-a cuprins mila. Le-am zis: „Nu tânjiți!” Cu ajutorul zvâcnirilor și al impulsurilor în apă se deplasează larva libelulei. După același principiu zboară către cer racheta aprinsă în timpul marilor sărbători și al serbărilor populare. Tot cu ajutorul acestei metode oamenii își vor conduce aeronavele de la Pământ la Lună și spre voi, planete îndepărtate. Va fi, desigur, mai vesel, mai cald acolo, atunci când vor răsună graiul și râsul omenesc. Și ce importanță are dacă e o cale atât de lungă până la voi? Omul totuși va ajunge până acolo! Larva libelulei este un motor viu de rachetă! Eu l-am văzut aici în acțiune; aceasta este numai una din multele descoperiri însemnate în jurnalul meu, pe care vreau să-l transmit omenirii.

Astupând cu un bolovan intrarea în casa mea, am spus stelelor: „Noapte bună!” Și drept răspuns ele au clipit ușor pe

cer cu genele lor de raze. Astăzi adaug jurnalului meu și această filă. E bine! Inima mi-e liniștită. Nu simt nici sfială, nici teamă. Animalul meu de povară este legat. Mă duc să controlez mersul vremii după indicațiile barometrului Dijonval. În drum mă gândesc la Polivanov... Barometrul prezice vreme senină, caldă.

Așadar, putem porni. Ani îndelungați acest barometru nu m-a înșelat niciodată...»

Stepan Egorovici Tarasevici, directorul Institutului Pedagogic din Censk, zâmbi ușor:

— Caracterul neobișnuit al textului, referirea la un barometru de un tip inexistent, precum și faptul că cineva, printr-un procedeu necunoscut și din pricini rămase și ele necunoscute, a redus acest text la proporții care au necesitat folosirea unei lupe foarte puternice, pentru a putea fi dictat dactilografei — toate la un loc pot într-adevăr să dea oricui de gândit.

În timp ce vorbea Stepan Egorovici își pironise privirea asupra cutiei de chibrituri în care adusesem foițele atât de subțiri și de minuscule ale microtextului.

— Deci, dumneavoastră spuneți că ați găsit foițele în buchetul de flori care a fost aruncat întâmplător în camera dumneavoastră de la hotel, nu-i așa? Vă veți convinge îndată că totul nu-i decât o glumă. Am să-l chem pe studentul Beleanin, ca să ne explice de ce a ales o metodă atât de neobișnuită și un text atât de ciudat pentru a purta o corespondență glumeată cu prietenii săi.

— Și micșorarea acestui text cu ajutorul aparatului de fotografiat, pesemne tot de dragul glumei a fost făcută?

— Desigur!

— Dar studentul Beleanin mi-a și dat răspunsul: nu are niciun amestec în redactarea textului și nici în reducerea dimensiunilor lui.

— V-a spus asta? În fața studenților?!

— Da!

— Ei, știți!... Dumneavoastră sunteți un necunoscut, care

a apărut pe neașteptate în institut. Profesorul Tarasevici ciocăni domol și măsurat cu degetul îndoit în masă și mă privi cu o ironie abia ascunsă. Sunteți, mi se pare, un literat de la Moscova? În institut viața se desfășoară în liniște pe fâgașul obișnuit și deodată... poftim: ați apărut dumneavoastră, un necunoscut, cu un buchet de flori și cu o cutie de chibrituri în mână. În cutie niște foite, iar pe ele născocirile fantastice ale lui Beleankin. Nu e de mirare că tânărul s-a fâstâcit, s-a tulburat și a răspuns: nu, nu am scris eu!

— Dar în rândurile pe care le-am citit adineaori nu există nicio glumă, nimic caraghios, ci numai cuvinte tulburătoare despre o călătorie, despre Eratosthene, despre un animal de povară...

— Sunt de acord, e ciudat. Dar totuși eu cred că Beleankin, de dragul unei glume, le-a scris și apoi le-a micșorat cu ajutorul aparatului de fotografiat. Îl voi chema numaidecât. Directorul deschise ușa. Irina Sergheevna, vă rog... Și întorcându-se spre mine: Scuzați-mă, secretara lipsește. Îi voi ruga pe studenți să-l cheme.

Directorul ieși.

De undeva de pe culoarele lungi ale institutului se auzea: „Beleankin la director... Beleankin la director!”

O BUCURIE PLINĂ DE NELINIȘTI

Cum s-au putut întâmpla toate astea? Doar mă aflu la Censk numai în trecere; trebuia să trec pe la casa de bilete a serviciului de navigație și să plec mai departe pe mare la una din stațiunile balneare. Și când colo, mă aflu instalat într-un fotoliu de piele în cabinetul directorului Institutului Pedagogic și în loc să-mi sclipească în ochi valurile mării — văd în fața mea geamurile strălucitoare ale unui dulap cu cărți, în locul

orizontului nemărginit, am în față stururile verzi, ușor decolorate ale ferestrelor. De ce îl aștept pe studentul Beleankin și pe Stepan Egorovici Tarasevici, directorul institutului? Acesta e un om cărunț, calm, puțin obosit, care desigur comunică liber și simplu cu studenții și pătrunde întotdeauna în toate amănuntele vieții institutului.

Se întoarce curând?

...Ultimele zile și nopți la Moscova au fost agitate, neliniștite, pline de griji și temeri pentru succesul piesei mele, m-au obosit din cale-afară. Am luat trenul. Timp de trei zile și trei nopți am călătorit și m-am oprit la Censk, ca să mă îmbarc.

Am sosit ieri dis-de-diminează. De la gară m-am dus direct la debarcader și m-am interesat de sosirea vaporului.

Mi s-a răspuns:

— Mai aveți de așteptat. Abia mâine veți avea un vapor în direcția care vă interesează.

Apoi am vizitat orașelul și după ce am luat prânzul, m-am îndreptat spre hotel. De pe strada principală, trecând pe lângă magazinele cu vitrine mari, luminoase, apărate de umbrare de pânză, am cotit într-o stradă ce cobora la vale.

Se repara pavajul și în aer stăruia mirosul de ars al asfaltului fierbinte și praful. Dar mă urmărea pas cu pas mirosul dulce de rezedă, mirosul intens și suav al micsandrelor, parfumul pătrunzător, dens, al trandafirilor din toate grădinițele ce mărgineau strada.

Undeva se auzea sunetul melodios al unui ferăstrău și bocănitul sacadat și limpede al topoarelor, când întrerupându-se, când ajungându-se din urmă.

Casa cu etaj a hotelului a fost desigur construită cu mulți ani în urmă. Avea un aspect destul de ciudat. Parterul era din piatră, etajul din lemn. La parter se aflau două prăvălii, iar de ambele părți ale casei două uși duceau la etaj. Printr-una din uși, deasupra căreia era agățată firma „Valul”, se intra în hotel. A doua ușă ducea pesemne spre apartamente.

Pe culoarul luminos al hotelului, la o masă, ședea o fată. Îi vedeam cărarea dreaptă și cozile înfășurate de două ori în

jurul capului. Sta aplecată peste o carte.

— Îmi puteți da o cameră?

Fără să ridice ochii de pe carte fata rosti:

— „Iartă, Edmond... iartă, pentru mine, care încă te mai iubesc!”

— Eu nu sunt Edmond, nu sunt contele de Monte-Cristo, i-am răspuns eu fetii care citea cartea.

— „Demnitatea femeii măritate stăvili avântul inimii sfâșiate” — citi ea cu glas tare și, așezându-și degetul arătător pe rândul din pagină, ridică ochii spre mine: Scuzați, cetățene, dar nu sunt în stare să mă întrerup.

— Aveți camere libere?

— „Fruntea i se înclina, aproape gata să atingă covorul.”

— Am nevoie de o cameră pentru o zi și o noapte. Măine plec...

— „Contele se grăbi s-o ridice...”

M-am grăbit la rândul meu să-mi ridic valiza și m-am întors spre ușă, gata să plec și să las fata să citească mai departe cu glas tare romanul lui Dumas, „Contele de Monte-Cristo”, totuși am mai întrebat din nou într-o doară:

— Aveți camere libere?

Ea repetă:

— „Contele se grăbi s-o ridice...” — și întinse mâna spre peretele pe care era agățat un dulăpior plat, cu o ușiță de sticlă deschisă, în care atârnau de cârlige chei numerotate. Fără să-și ia ochii de pe carte, fata scoase de pe un cârlig o cheie, mi-o întinse și spuse:

— Completați un formular — asta în primul rând; lăsați opt ruble — asta în al doilea rând. Iar în al treilea rând... da... „Doamne, de ce nu-mi spui Mercedes, când eu îți spun Edmond?”

— Dar permiteți-mi, Mercedes — i-am răspuns eu — eu, nu sunt contele de Monte-Cristo...

— Da — suspină fata, privindu-mă de astă dată cu atenție — ce fel de conte de Monte-Cristo mai puteți fi dumneavoastră... Dacă intenționați să locuiți mai mult de douăzeci și patru de ore la hotel, nu uitați să mă preveniți.

Voiam să mai întreb ceva, dar nu era nicio speranță să primesc vreun răspuns: funcționara de serviciu a hotelului se cufundase pentru totdeauna în lectura „Contelui de Monte-Cristo”.

Am pornit cu cheia în mână pe coridorul lung.

În cameră se găsea o garderobă, o masă acoperită cu o față de masă albă brodată, un spălător, câteva scaune. Dușumelele străluceau de curățenie.

Am deschis fereastra și mi-am rezemat coatele de pervaz. Ce căsuțe mici erau peste drum! cu ferestre mici de tot — pătrate, cu perdele ușoare și cu inimioare decupate în canaturile obloanelor.

În micile pridvoare ale caselor stăteau niște bătrânele la taifas. Nu se auzea despre ce vorbesc, dar se vedea că discuția lor se lungește, se întinde la nesfârșit, cu întreruperi, cu tăceri nepăsătoare la trecerea vremii. Cuvintele lor erau desigur simple, obișnuite... Despre ce vorbeau?... Desigur despre modul cum se prepară mai picant salata de vinete, cum se usucă mai bine strugurii, cum se vindecă durerile de șale, sau poate că se plângeau de faptul că acum soarele nu mai încălzește atât de puternic și că plouă mai des.

Nu puteam să prevăd că doar peste câteva minute, aici, în acest oraș, în anul 19..., într-o seară liniștită de vară, voi deveni participantul unor evenimente, de veridicitatea cărora eu însumi mă voi îndoi mai târziu!

De după colț apărură un tânăr și o tânără. Mergeau încet de tot, probabil pentru a prelungi timpul cât erau împreună. Nu-și vorbeau nimic, dar păreau că sunt gata să-și spună unul celuilalt un cuvânt drag pe care îl amânau, neîndrăznind să-l rostească. S-au oprit sub fereastra mea. Și am auzit-o pe fată spunând:

— Mulțumesc, Pavlik, am și ajuns. Uite ce mare a crescut ficusul, din rămurica dată de mama dumitale.

Pesemne că fereastra de la locuința fetei era chiar lângă fereastra mea, căci atunci când a arătat spre ficus, mi s-a părut că se uită la mine.

— Lena! Vreau să-ți spun că...

Lena răsese:

— Tu știi la ce mă gândesc? La minuni. Uite, această plantă din fereștrăuica mea nu este decât un ficus obișnuit, într-un vechi ghiveci de lut, dar când mă uit la el parcă și aud cum foșnesc șerpini gigantici, care se târăsc pe lângă ficușii din junglă! Văd cum trece un elefant îngândurat cu un elefanțel micuț după el, atingând ficusul cu uriașele-i flancuri cenușii... Ah, Pavlik! Ficușii nu cresc în ghivece de lut pe pervazurile ferestrelor, ci în junglele tropicale. Căci de acolo au fost ei aduși... Fiecare plantă e o minune, o taină, Pavlik.

— Înțeleg... înțeleg... polenizarea...

— „Polenizarea”! Vai, ce plictiseală! Stigmatetele, pistilul, polenul... Dar culorile? Miresmele? În afara orașului sunt atât de multe flori de câmp!... Dumneata locuiești acolo și nu mi-ai adus până acum măcar un buchețel...

— Fiindcă sunt întotdeauna grăbit când viu să mă întâlnesc cu tine... și nu mai am timp să le culeg... Eu tot vreau, tot vreau să-ți spun duminică...

Își spuneau când „dumneata”, când „tu”.

— Încă astă-iarnă, uite aici... Ții minte... Atunci era un viscol puternic. Astă-iarnă... Tot așa ai început și atunci: „Lena, aș tot vrea să-ți spun...”

— Da, dar atunci nu ți-am spus, pentru că îți înghețaseră mâinile și vroiam să ți le încălzești cât mai repede la sobă...

— Acum viscolul nu ne mai stingherește. Spune!

— Îți spun atât de multe când sunt singur.

— Dar atunci eu nu te aud.

— Ți-am scris de câteva ori scrisori lungi — lungi de tot.

— Dar eu nu le-am primit.

— N-am avut curajul să le expediez. Mi-era frică. Să învățăm împreună în același institut, să ne vedem în fiecare zi și... să-ți scriu scrisori...

— Lena! Lenocika! se auzi o voce le fereastră vecină. E timpul să vii la masă!

— Viu, viu, mamă!... La revedere. Aștept scrisorile tale extraordinare și flori, flori de câmp. Un buchet mare!

Curând din spatele peretelui de lemn al camerei mele se

auziră voci înăbușite, zgomot de vase.

Timpul trecea. Se lăsase întunericul și eu tot mai stăteam la fereastră.

Se aprinseseră stelele pe cer și prin întunericul dens de sub ele sunetul sirenelor de pe vapoare avea parcă acum o altă rezonanță.

De undeva de departe veneau și plecau fel de fel de sunete: frânturile unui cântec, pașii grăbiți ai unui trecător, râsete de după perdelele unei ferestre. Iar eu mă gândeam cât de frumoasă poate fi fericirea altuia și câte neliniști poate cuprinde bucuria.

La un moment dat mi se păru că cunosc de foarte multă vreme acest orașel, că îmi este cunoscută și această cameră de hotel, că am auzit cândva ceva foarte asemănător cu convorbirea dintre Pavlik și Lena. Sau poate mi s-a părut numai, pentru că și eu însumi, ca și Pavel, am condus cândva o față și eram plin de bucurie, de tulburare și făuream în gând cuvinte frumoase. Voiam să spun multe, dar tăceam. Scriam scrisori, și nu le expediam...

Am aprins lampa de birou. Pe fereastră intră un fluture mare, se roti deasupra mesei și se lipi de abajur.

L-am luat cu grijă și l-am dus la fereastră:

— Zboară, oaspete de noapte!

El își luă zborul, dar se întoarse spre lampă și se așeză din nou pe abajur.

L-am dat din nou jos și deodată... se auzi un piuit ascuțit. L-am cercetat pe acest oaspete cu băgare de seamă: avea pe spate un desen galben ce amintea un cap de mort. Aripile din față erau de un negru-brun. L-am dus din nou la fereastră deschisă. De astă dată a zburat.

Orașelul dormea. Era liniște deplină. Deodată, alături, în dosul peretelui odăii în care locuia Lena, cineva începu să cânte la pian o melodie cunoscută, care-mi era foarte dragă. Dar nu apucaî s-o aud până la sfârșit, se întrerupse brusc. Să se fi întristat deodată persoana care o cânta, și-o fi amintit de ceva și a căzut pe gânduri? Am așteptat în zadar să aud din nou pianul. Ce bine e să fii tânăr, în plină tinerețe! E fericită

Lena că așteaptă flori... Și Pavel e fericit să le culeagă, să se tulbure... să le aducă... să le pună în mâinile ei. Acum însă e timpul să mă culc.

În camera vecină s-a făcut întuneric: pătratul luminos al ferestrei așternut pe lespezile trotuarului a dispărut brusc. Am stins și eu lumina în cameră și aproape în același timp am auzit niște pași grăbiți pe pietrele trotuarului: parcă alerga cineva. Apoi s-a oprit. Ceva zbură în camera mea și căzu jos. Pașii se îndepărtară repede. Am aprins lumina. Era un buchet! Mi-am dat seama imediat ce se întâmplase... Am dat fuga la fereastră:

— Pavel! Pavel!...

Strada era pustie.

Am turnat apă într-o cană, în care am pus cu grijă buchetul. Un buchet care nu-mi era destinat mie.

BUCHETUL DE FLORI

Veni dimineța cu un soare arzător ce trimitea jocuri de lumină pe pereți și pe uși, cu țipătul ascuțit al lăstunilor ce zburau prin fața ferestrei, cu ceainicul rotund pe masă, cu șuierul îndepărtat al sirenelor care sunau acum vioi, cutezător.

Buchetul cules de Pavel și aruncat din greșeală în camera mea — flori trandafirii de măcieș sălbatic, înconjurate de ochișori de nu-mă-uita — mă priveau prietenos din cana de apă.

Da, trebuie să intru în apartamentul vecin și să predau buchetul destinatarei.

Am luat florile cu băgare de seamă și pentru ca apa să se scurgă în cană le-am scuturat nițel. Și... pe fața de masă albă au zburat două pătrățele mici de hârtie. Ce-o fi asta? Le cercetam, uitându-mă nedumerit la ele. Pe fiecare foiță — minusculă — se zăreau niște semne. O scrisoare? Mi-am amintit de discuția de ieri, de sub fereastra mea: „Ți-am scris de câteva ori scrisori lungi.” — „Dar eu nu le-am primit.” —

„N-am avut curajul...” — „Aștept scrisorile tale extraordinare și... flori de câmp.”

Cred că această scrisoare nu putea fi citită nici măcar cu lupa. Dar chiar dacă aș fi avut o lupă, n-aș fi îndrăznit să citesc scrisoarea străină. Am luat foițele și le-am așezat într-o cutie de chibrituri. Toate acestea trebuiau predate...

M-am dus acasă la Lena. Mi s-a spus că fata e la institut. Să-i las florile? Dar ce să spun, cum să explic de la cine vin? Și ce să fac cu minusculele foițe? Am hotărât să mă duc la institut.

Nu-i un lucru prea plăcut să mergi printr-un oraș necunoscut, ținând în mână un buchet de flori, întrebându-i pe trecători cum se poate ajunge mai ușor la Institutul Pedagogic, citind denumirile străzilor în timp ce te gândești... la dragostea altora.

Probabil că Pavlik și-a așternut pe micile foițe toate sentimentele și gândurile lui. Cum a făcut asta? Cu ajutorul microfotografiei? Se vede treaba că a cheltuit multă trudă să scrie aceste două bilețele, să le fotografieze, și apoi să micșoreze copiile fotografice. Se gândise poate că cuvântul micșorat cu ajutorul aparatului fotografic va suna mai cald și mai precis... Poate ar fi mai bine să restitui acest mesaj lui Pavlik — aceluia care l-a scris — și nu Lenei.

Am trecut prin grădina publică umbroasă și deodată m-am oprit speriat: mi se păruse că am pierdut cutia de chibrituri cu microscrisorile. Nu, iat-o!

Probabil că de câte ori o întâlnea pe Lena, Pavlik era cuprins de timiditate și sfială: era ca un prag peste care el nu îndrăznește să treacă.

Dar iată și Institutul Pedagogic: o ușă mare de stejar negru, cu clante de aramă lustruită, strălucind în soare.

Am descris în amănunțime bătrânului portar al institutului toate semnalmentele tânărului pe care îl văzusem ieri seară, dar cu toate acestea el tot nu știa pe care Pavlik să-l cheme.

Doar nu-s puțini studenții cu numele de Pavel care învață la institut! Încă un minut și aș fi ajuns într-o situație

de-a dreptul ridicolă. Mă vedeam înconjurat de cinci sau chiar zece tineri — toți cu numele de Pavel — iar eu întinzând fiecăruia din ei pe rând buchetul de flori. Ce era de făcut? I-am povestit atunci portarului că ieri seară l-am văzut pe acest Pavel conducând-o acasă pe studenta Lena.

— A-a, Pavel Beleanin — zise portarul.

Peste un minut Pavel se afla în fața mea. M-am prezentat și tânărul mă privi nedumerit.

— Iată buchetul dumitale. Întâmplător a zburat prin fereastră în camera mea de hotel. Iartă-mă, s-a ofilit puțin...

Băiatul luă buchetul jenat:

— Merita oare să vă deranjați? Florile se ofilesc repede...

„Ciudat — m-am gândit eu — nu pare îngrijorat de scrisoare!”

I-am întins cutia de chibrituri:

— Iată microscrisorile dumitale.

— Ce? Ce fel de scrisori?

— În buchetul pe care l-ai aruncat prin fereastră erau niște fotoscrisori.

— Fotoscrisori?... Eu nu mă ocup cu fotografiatul.

— Dar fotoscrisoriile au fost în buchetul dumitale! Fotoscrisoriile dumitale...

Fața lui Pavel deveni furioasă. Trăsăturile i se înăspriă. N-am mai văzut nici urmă din tulburarea și timiditatea lui de ieri. Mă privi bănuitor.

— Nu-mi vârați pe gât, cetățene, niște scrisori care nu sunt ale mele!

— Păi doar... doar...

— Lăsați-mă-n pace! Și... La revedere!

Nu știam ce să mai zic. Ridicolă și stupidă situație. Mă aflam în vestibulul slab luminat al institutului, lângă șirurile lungi de cuiere goale ale garderobei, cu cutia de chibrituri în mâna întinsă, în timp ce Pavel, în celălalt capăt al sălii, vâra la coș buchetul pe care-l purtasem cu atâta grijă prin tot orașul.

Deodată ușa unui amfiteatru se deschise și un grup zgomotos de studenți năvăli pe sală. Se aflau încă sub

impresia orei de curs și discutau cu aprindere.

— Pavel, ce s-a întâmplat? am recunoscut glasul Lenei.

Am încercat să explic ceva. Toți tăcură dintr-o dată și mă priviră nedumeriți.

— N-ați vrea să treceți în cabinet? îmi spuse un om cu mișcări calme și sigure, în fața căruia studenții se dădură respectuoși la o parte.

Iată împrejurările oarecum ciudate cărora le datorez faptul că în loc să fiu pe vapor în largul mării, mă aflu acum în cabinetul lui Stepan Egorovici Tarasevici, directorul Institutului Pedagogic. Stau și mă uit la masa pe care se află cele două bilețele minuscule cu microtextul lor, iar lângă ele niște foi obișnuite de hârtie. Pe acestea dactilografa a bătut la mașină la două rânduri textul care fusese citit cu ajutorul unei lupe puternice.

Aștept. În curând va intra Beleankin, autorul microînsemnărilor, împreună cu directorul institutului și ne va spune că toate acestea sunt o chestiune a lui personală, o glumă, așa cum cu drept cuvânt afirmă Stepan Egorovici. Aștept până vor veni și apoi mă voi duce la debarcader.

CELE TREI ÎNTREBĂRI ALE PROFESORULUI TARASEVICI

Directorul puse în fața studentului cutia de chibrituri cu foițele și textul acestora transcris la mașină:

— Beleankin, răspunde-mi, te rog, la trei întrebări. Prima: de ce ai folosit acest sistem ciudat de a purta corespondență cu ajutorul microfotografiei? A doua: de ce te dezici de scrisorile dumitale și ești atât de lipsit de amabilitate față de omul care din delicatețe ți le restituie? Și a treia: din scrisori reiese că te pregătești să pleci într-o călătorie lungă.

Personal nu am nimic împotriva turismului, dar spune-mi, te rog, ce fel de barometru mai e și acela... al lui Dijonval?

— Stepan Egorovici, nu eu am scris aceste scrisori! Asta

am spus-o de la bun început, acolo lângă cuiere!

— Cum așa? Buchetul este al dumitale, iar foițele din buchet sunt ale altcuiva?

— Stepan Egorovici, florile le-am cules într-adevăr eu, dar bilețelele acestea nu le-am scris. E adevărat că am scris în ajun o altă scrisoare și aveam de gând s-o predau. Iat-o! De altfel nu pot să vi-o arăt, e numai pentru... Ei, într-un cuvânt, e personală... Și Beleankin se fâstâci și tăcu.

În glasul lui răsună adevărul, sinceritatea sa tinerească, iar rezerva lui trăda o neliniște: Cum, să citească altcineva scrisoarea lui destinată Lenei? Studentul stătea în fața noastră tăcut și încordat, strângând cu putere în mână scrisoarea. Și la fel ca mai înainte acolo în vestibul, unde am încercat să-i dau împreună cu buchetul minusculele foițe, tot așa și aici, în cabinet, mi s-a părut că zăresc pe fața sa palidă umbre de furie și indignare: de ce se amestecă un străin în viața lui?

— Bine, Beleankin, nu te mai rețin — spuse directorul.

Beleankin se afla lângă ușă când Tarasevici exclamă cu o înfrigurare neobișnuită lui:

— Dar cum au putut să ajungă, așa tam-nisam, aceste foițe ciudate în buchetul unui student al institutului meu?

— Stepan Egorovici — se întoarse spre noi Beleankin — pesemne că cineva a scăpat aceste foițe pe flori.

— Dar de unde ai cules florile?

— De lângă chioșcul cel vechi și părăsit, din spatele crângului. Seara... M-am dus și m-am întors cu o mașină de ocazie. Acolo în apropiere se află și o bază a organizației raionale de produse alimentare.

— Prin urmare, totul e limpede! Festa asta nu un student al institutului meu v-a jucat-o — spuse directorul după ce ușa se închise în urma lui Beleankin.

Stepan Egorovici luă cutiuța în care se aflau foițele cu microtextul, apoi împături în două filele de hârtie pe care era transcris acest text și-mi întinse toate acestea cu un surâs amabil:

— Le restitui, cum s-ar spune, celui căruia îi aparțin.

Îmi săriră din nou în ochi cuvintele: „Eratosthene... larva

libelulei... Dijonval...” Să fie un text cifrat?

— Mai bine povestiți-mi ce noutăți va prezenta Teatrul de Artă din Moscova în stagiunea viitoare... Cum? Piesa dumneavoastră nu va fi jucată de acest teatru? Îmi pare rău...

— Iertați-mă, Stepan Egorovici, studentul Beleankin a spus că buchetul a fost cules lângă un chioșc dărăpănat...

— Bine! înțeleg. Îl voi trimite acolo pe Beleankin împreună cu alți studenți.

— Să caute prin iarbă și alte asemenea foițe?

— Să-l caute pe acela care le-a aruncat acolo. Studenții se vor duce să cerceteze florile și vor afla cine se ocupă cu glume atât de nesărate. Ce păcat că nu pot lipsi nicio oră de la institut! M-aș fi dus și eu cu ei. Drumul duce la colonia de vile „Lomonosov” a lucrătorilor științifici și e foarte pitoresc.

— Stepan Egorovici! Dar nu vi se pare că toată dezlegarea enigmei se ascunde în cuvântul „Dijonval”?

— Bine că mi-ați amintit, fiindcă uitasem să vă spun... Nu mi-a fost lene și am trecut pe la catedra de fizică. Nimeni de acolo n-a auzit despre barometrul Dijonval. Aici trebuie să fie vorba de altceva... Și spuneți că Teatrul de Artă va pune în scenă un vodevil contemporan?...

REFLECȚII ȘI ÎNDOIELI

Cât de neobișnuite erau desenele care acopereau pereții micului restaurant!

Un urs alb, stând pe un sloi de gheață, își întindea botul și, nu se știe de ce, atingea cu nasul pânza ascuțită a bărcii ce se îndepărta în zarea unei mări nefiresc de albastre. Iar pe celălalt perete niște copii lansau o mică corăbioară de hârtie pe un pârliaș care curgea vijelios.

De tavan erau prinse, în chip de candelabru, coarnele unui țap de munte, iar de ele atârnavu becuri acoperite cu abajururi din hârtie colorată.

Mâncam un fel necunoscut de mâncare, făcut din carne și roșii înăbușite, beam, pahar după pahar, un ceai foarte

concentrat și mă gândeam: „E a treia zi de când mă tot pregătesc să plec din oraș și totuși n-am reușit încă să plec.”

Beleankin și colegii săi au căutat lângă chioșc urmele omului care a scăpat acolo foițele enigmatice, i-au întrebat pe locuitorii din împrejurimi, au cercetat aproape fiecare fir de iarbă, fiecare floare. Dar n-au aflat nimic, n-au găsit nimic.

„E timpul să plec!” mi-am zis. Orașelul e foarte drăguț, dar n-o să rămân aici de dragul dezlegării unui rebus. Da, e timpul să plec! Chiar mâine. Totuși, lucru ciudat: sunt de acord cu profesorul Tarasevici că foițele care cuprind microtextul sunt gluma nostimă a unui necunoscut. Sunt de acord! Și totuși, tonul sincer care se degajă din textul acestor foițe ciudate, seriozitatea lor calmă mă silesc să caut în ele un sens aparte, să vizitez biblioteca, să citesc lexicoane... Așa trec zilele... Și eu tot nu pot să plec din orașel. Parcă aștept ceva. Îmi face impresia că aceste foițe ascund soarta cuiva, soarta unui călător pornit la drum greu.

În restaurant vin și pleacă oameni. Fiecare își are viața sa. Muzicanții cântă pe estradă și îi privesc pe cei ce intră cu o expresie de totală indiferență. Dar muzica lor nu este de loc inexpressivă. În ea răsună când tristețe, când veselie.

Din unele cuvinte ale microtextului rezultă că acest călător a petrecut multă vreme într-o țară străină, a făcut acolo multe descoperiri și a întocmit și un jurnal care îl însoțește pretutindeni...

Vorbind despre învățatul din antichitate, călătorul arată că lumea înainte de Eratosthene creștea de la un calcul de lungă durată la un altul. Eratosthene, care a trăit foarte de mult (din anul 276 până în anul 194 înaintea erei noastre), a fost într-adevăr primul om de știință din istoria omenirii care a stabilit lungimea circumferinței globului pământesc. Dar care este explicația că, pentru autorul microînsemnărilor, lumea ce-l înconjoară a crescut dintr-o dată de o sută sau de două sute de ori?... Și apoi în foițe se pomenește de Dijonval. De barometrul lui Dijonval!

E pur și simplu de neînțeles că n-am primit încă răspuns de la Moscova la telegrama pe care i-am trimis-o lui Cearușin

în legătură cu barometrul lui Dijonval. Ce cartotecă extraordinară de denumiri și termene are vechiul meu prieten! A început s-o alcătuiască aproape încă de pe băncile școlii și a lucrat la ea zi de zi. S-ar părea că nu există problemă la care cartoteca lui să nu poată răspunde.

Mitea Cearușin, întotdeauna ordonat și punctual, e îndrăgostit de ea. Legea lui de aur, de la care nu se abate niciodată, este de a răspunde fiecăruia care i se adresează cu o întrebare, fie imediat telegrafic, fie printr-o scrisoare amănunțită, în care cere să i se precizeze întrebarea. Dar de astă dată Cearușin tace. I s-o fi părut caraghios acest „barometru al lui Dijonval”?

Astăzi am cercetat din nou la bibliotecă toate lexicoanele, dar n-am găsit nimic despre barometrul lui Dijonval. îmi pare ciudat că pe foi se găsește cuvântul „verste”! „38 000 verste.” De ce verste și nu kilometri? Înseamnă că cel ce le-a scris este un om vârstnic, un om obișnuit să socotească distanța în verste, ca în trecut... Prin urmare autorul necunoscut al foițelor este un om bătrân.

Poate că aceste foițe au fost scrise cu mulți ani în urmă! În orice caz însă, micșorarea textului cu ajutorul fotografiei a fost făcută în ziua sau în ajunul zilei în care au fost găsite aceste foițe pe flori. Altfel foițele minuscule ar fi fost distruse de prima ploaie.

Tarasevici a spus că toate astea trebuie să fie o glumă a cuiva. Va trebui să fiu de acord cu el.

Restaurantul se golise. Muzicanții pleaseră de mult, iar acum se stingeau luminile. Ședeam la masă și, de pe banchiza desenată pe perete, ursul alb mă privea muștrător: n-ar fi timpul să pleci și tu?

Adâncit în gânduri rățăceam încet pe străzile orașelului cufundat în noapte. Cum să ghicesc, cum să descifrez sensul ciudatelor file? Și cine este, la urma urmei, autorul lor?

Orașelul dormea. Noaptea se târa peste el fără grabă, pe nesimțite. Pe ambele părți ale străzii dormeau plopii, care văzuseră atâtea în lungă lor viață. În jur era liniște și pace. Dar de unde această tristețe în suflet? În buzunarul meu se

află cutia de chibrituri cu cele două foițe.

M-am oprit și am repetat în gând câteva din frazele care mi se păruseră atât de stranii chiar din clipa când au fost citite pentru prima oară. Și deodată, aici, pe strada liniștită a orașelului, mi-a trecut prin minte că într-un asemenea fel nu se scrie de dragul unei glume și al unui amuzament. Dar atunci cine este acest călător? Unde este el? Și unde sunt celelalte foi ale jurnalului? Scrie că are de făcut un drum lung: „Întinderi de necuprins pe care trebuie să le străbat cu un animal de povară. Neliniștea și teama pun stăpânire pe mine...” Ce s-a întâmplat cu el?

Mâine plec din orașel și am să duc cu mine în fundul valizei cutia de chibrituri cu foițele enigmatice pe care nu le-am putut descifra cum trebuie și fără măcar să pot bănuir motivul pentru care au fost micșorate. Iată la ce mă gândeam noaptea, întorcându-mă la hotel, în timp ce simțeam că acest călător necunoscut, despre care nu știam nimic, absolut nimic, îmi devenise drag.

Funcționara de serviciu de la hotel îmi spuse fără să-și ridice ochii de pe carte, așa cum îi era obiceiul:

— Aveți o scrisoare. Am pus-o în camera dumneavoastră. Pentru câte zile mai rețineți camera?

BAROMETRUL LUI DIJONVAL EXISTĂ

«Scumpe Grigori Alexandrovici!

Telegrama ta în care te interesezi de barometrul lui Dijonval nu m-a găsit la Moscova. Mă aflu la Novgorod, pe urmele vieții unui explorator celebru, și abia astăzi, întorcându-mă la Moscova, ți-am citit-o. Mă întrebi dacă știu ceva despre barometrul lui Dijonval. Știu că nici în producție, nici în comerț n-a existat cândva un asemenea barometru. Dar asta nu-i totul. Un asemenea barometru a existat totuși, există și va exista. Și să nu crezi cătuși de puțin că-i o glumă, un

paradox, sau o anecdotă! Nimic din toate acestea. Știi desigur că printre generalii lui Napoleon Bonaparte era unul despre care el însuși, atunci când se afla pe insula Sfânta Elena, scria ca despre cel mai talentat dintre toți comandanții săi. Acesta era Pichegru. Biografia lui este într-un anumit sens remarcabilă și tragică, dar nu mă voi ocupa acum de ea, ci voi trece direct la întrebarea ta.

Luna decembrie 1794 l-a găsit pe Pichegru în campanie, conducând trupele republicane franceze care înaintau cu succes spre Olanda. Dar într-o zi, care era departe de a fi bună pentru Pichegru, natura i-a dejucat planurile. Începură ploi puternice, iar noroaiele, drumurile desfundate și apele revărsate împiedicau înaintarea trupelor. Întreaga campanie era amenințată de un eșec total. Pichegru luă hotărârea să renunțe la înaintare. Dar deodată de la Utrecht — din Olanda — Pichegru primi o notă informativă în care i se indica ziua precisă în care se va lăsa un ger puternic: pământul va îngheța, pe râuri se va forma un strat de gheață solidă și trupele vor putea continua înaintarea. Pichegru a dat crezare acestei știri, deși ea era întărită prin referirea la un barometru care nicicând și de nimeni n-a fost luat în seamă. Și într-adevăr, în ziua indicată totul în jur a înghețat. Infanteria și cavaleria lui Pichegru au continuat înaintarea, iar la 29 decembrie Pichegru trecea pe gheață râul Waal. Dar iată că la 7 ianuarie vremea se schimbă din nou. Iarăși ploi, noroaie și gheața se topește. Pichegru, ajuns departe în adâncul țării, s-a pomenit într-o situație mai grea ca cea anterioară, aproape catastrofală. Dar și aici el primește la 13 ianuarie o nouă informare de la Utrecht, în care i se indică din nou în mod precis când își va putea conduce trupele mai departe peste râurile și drumurile înghețate. Datele primite au fost și de astă dată exacte. La 14 ianuarie a început să bată vântul dinspre nord, la 15 ianuarie temperatura a scăzut brusc, iar la 16 ianuarie Pichegru se află la Utrecht, unde eliberează din închisoare pe Dijonval Quatremere, general al Republicii Batave, adică pe acela care îi trimisese informațiile asupra vremii.

Dijonval fusese întemnițat, în Olanda, în anul 1787; acolo și-a petrecut aproape șapte ani din viață până în ziua când a fost eliberat de Pichegru. Dijonval și-a întocmit toate previziunile, în celula închisorii, pe baza observațiilor făcute asupra... păianjenilor.

Mai târziu, la Paris, el a scris:

„Atunci când anumiți păianjeni nu fac de loc păienjeniș, se apropie vremea urâtă, însemnată pe barometru prin ploaie și vânt; dacă păianjenii încep să întindă fire radiale, atunci ne putem aștepta ca vremea să se îndrepte peste zece-douăsprezece ore. Dacă ei distrug un sfert sau o treime din pânza lor și păstrează restul, înseamnă că va bate vântul. În general, când păianjenii încep să-și întindă țesătura și să și-o sporească, ne putem aștepta la vreme frumoasă; dacă țes păienjenișuri mici, înseamnă că vremea va fi schimbătoare; dacă, în sfârșit, ei nu se arată de loc, ne putem aștepta cu toată certitudinea la vreme urâtă”.

Bunul și dragul meu prieten, tu nici nu știi ce satisfacție mi-a adus întrebarea ta neobișnuită. Ce bine înțelegem pe șahistul care dorește să-și măsoare puterile cu un adversar care să-l poată pune într-o situație grea! Sau pe gospodina care, auzind într-o vizită despre o nouă rețetă de tort, se apucă cu entuziasm și emoție să o prepare de îndată ce a sosit acasă! Ce bucurie creatoare am încercat eu, colaborator al secției informații și bibliografie a bibliotecii, când primind întrebarea ta atât de ieșită din comun, am început să pregătesc răspunsul, comparând date din diferite domenii ale științei, literaturii, artei, căutând și răsfoind lexicoane, dicționare enciclopedice, ediții străvechi, memorii, documente de arhivă!

Scumpe prieten! E puțin probabil să aștepți de la mine verificarea științifică a observațiilor făcute de Dijonval asupra păianjenilor. Dar tu știi că mândria vieții mele este cartoteca cu denumiri și termeni la care lucrez de zeci de ani. Și pot să-ți spun că nu mi s-a întâmplat ca această cartotecă să mă fi înșelat vreodată. Așa că lăsând la o parte orice falsă modestie, pot afirma că n-ar putea fi numărate răspunsurile pe care le-am dat la întrebările ce mi s-au adresat și nici dezlegările pe

care le-am găsit diferitelor enigme. Dar de astă dată nu pot ghici în niciun chip, nu pot înțelege și nu mă pot dumiri de ce dintr-o dată a început să te intereseze Dijonval. Nu cumva ți-a trecut prin minte să scrii un scenariu științifico-fantastic despre păianjeni? În cazul acesta n-ar fi mai bine ca în loc să pomești de Olanda și de Franța de la sfârșitul secolului al optsprezecelea, să te referi la Polivanov al nostru? Membru al organizației clandestine „Narodnaia voley” din deceniul al optulea al secolului trecut. Piotr Sergheevici Polivanov a fost condamnat de guvernul țarist la închisoare pe viață. Și iată că într-o zi — când dincolo de grădini era o dimineață mohorâtă de primăvară timpurie petersburgheză, condamnatul la singurătate veșnică zări în celula sa o ființă vie. Era cel mai obișnuit păianjen cu cruce. Omul și păianjenul au devenit prieteni; omul se îngrijea de păianjen: îl hrănea, îl lua în mână, iar acesta se suia liniștit pe degetul protectorului său. Când omul îi atingea lăbuțele, păianjenul le mișca liniștit și prudent. Omul avea grijă ca păianjenul să nu se îngrașe peste măsură. Asta i-ar fi dăunat sănătății. Deținutul rupea câteodată pânza păianjenului — las’ să muncească, să slăbească, îi va fi de folos. Păianjenul, la rândul său, părea că se străduiește să-l distreze pe deținut. De fiecare dată era ceva nou în felul în care își țese plasa care unea picioarele mesei cu stînghia ei. Uneori se oprea în timpul lucrului, distrugea o parte din plasă de parcă îl nemulțumea ceva și începea s-o refacă. De aceea Polivanov a scris despre păianjen că are o „fire aristocratică”...

Dar ia spune-mi, te rog, ce se întâmplă cu tine? În loc să pleci la odihnă, te încurci în „împărăția păianjenilor” undeva într-un Censk oarecare! Nu ți-ai risipit, nu ți-ai irosit destul talentul tău, și până acum, pe fleacuri! Te repezi de la o problemă la alta. Acum au venit la rând păianjenii! În sfârșit, e treaba ta, nu mă amestec. Mie personal îmi place așa cum ești, împrăștiat, dar plin de talent, și-mi place uimitoarea ta multilateralitate intelectuală. La revedere.

Nădăjduiesc că-ți va rămâne timp și pentru odihnă. Te salută al tău D. Cearușin.»

ȘIRETURI DE GHETE ȘI PĂIANJENI...

Azi, dis-de-dimineată, în timp ce mă îndreptam, ieșind din oraș, spre locul de unde studentul Beleankin își culesese buchetul de flori, mă gândeam la păianjeni și la acele uimitoare foițe care ajunseseră să mă preocupe și să mă tulbure atât de mult, încât nu mă lăsau să plec din Censk.

Scrisoarea lui Cearușin am citit-o de câteva ori în camera mea de la hotel, la lumina lămpii. Ce mi-a dezvăluit această scrisoare? M-am convins că necunoscutul călător, dorind să afle mersul vremii, fusese nevoit să urmărească comportarea păianjenilor. Și asta în zilele noastre! Ei bine: scrisoarea lui Cearușin a explicat însemnătatea câtorva din cuvintele scrise pe acele microfile. „Barometrul lui Dijonval”, „m-am gândit la Polivanov”... dar abia acum, după această explicație, microfilele au devenit și mai enigmatice.

De ce mă duceam acolo, în locul unde fuseseră culese florile? Răspunsul e foarte simplu: fiindcă nici în timpul nopții, nici spre zori, nu putusem adormi din pricina zăpușelii. La institut, la Tarasevici puteam merge cu scrisoarea lui Cearușin abia în a doua jumătate a zilei. Și pe deasupra, după primirea scrisorii lui Cearușin, țineam foarte mult să mă uit la păianjeni „în natură” și, desigur, să văd și locul unde au fost găsite bilețelele.

Studentul Beleankin îmi descriesese amănunțit locul de unde își culesese faimosul lui buchet și nu mi-a fost greu să mă orientez pentru a ajunge acolo.

Șoseaua era asfaltată. Pe ambele părți creșteau pe două șiruri plopți tineri și mlădioși. Probabil că fuseseră plantați o dată cu asfaltarea șoselei.

Mergeam pe cărare de-a lungul șoselei.

Prin desișul arbuștilor apărea și dispărea marea. Drumul urca din ce în ce mai sus, apoi cobora și din nou suia. Undeva în depărtare se zăreau căsuțele albe, grupul de vile în care

locuiau cercetătorii științifici.

Jos, în vale, în stânga șoselei asfaltate, șerpuia un drum de țară care dispărea apoi într-un crâng. Dar ce-or fi ruinele acelea, care se văd acolo, mai departe?

Coborând în vale am întâlnit, pe drumul de țară, o femeie însoțită de un băiat de vreo șapte-opt ani. Duceau de căpăstru un cal care șchiopăta. Am intrat cu ei în vorbă. Femeia spunea că lucrează la gospodăria anexă a coloniei de vile. Calul își lovise piciorul de o grapă și acum trebuia consultat veterinarul.

— Dar acolo, în dosul crângului spre dreapta — am întrebat — ce fel de ruine sunt acelea?

— Acolo a fost înainte de revoluție un conac. Trăia în el un moșier ciudat — spuse femeia. N-aveai timp să te miri de câte năzdrăvăanii făcea. Pusese să se sape fel de fel de ganguri subterane ca să se poată ajunge pe sub pământ, de-a dreptul din camera lui de dormit, pe malul mării. Se întâmpla uneori în nopțile cu lună să apară deodată la mal însoțit de oaspeți și cu lăutarii după el. Bătrânii noștri mai povestesc și astăzi: „Porneam spre muzica aceea care se auzea pe malul mării, ne apropiam, dar când ne uitam mai bine, nu se mai auzea nicio muzică și nici picior de om nu se mai vedea, de parcă intraseră cu toții în pământ...”

N-am mai ascultat până la capăt, mi-am luat rămas bun și am plecat mai departe.

Mergeam și mă gândeam la păianjeni. Dar nu puteam să nu mă gândesc și la... șireturile mele de ghetе. Da, la șireturile mele care se dezlegau tot timpul și mă obligau să mă opresc, să mă aplec ca să le leg, pentru ca ele să se dezlege din nou.

Șireturi... șireturi... Negre și albe, cafenii și galbene, lungi și scurte, subțiri și groase — toate cu vârfuri metalice — atârnav de o sforică la chioșcul lustragiului din Censk. Când m-am apropiat de el, își curăța cu zel cizmele lui înalte și negre, întinzând când un picior, când celălalt. Când termină, și numai după ce-și admirase îndelung luciul cizmelor, îmi întinse leneș o pereche de șireturi.

Ce șireturi năvăle, nerăbdătoare, neastâmpărate mi-a hărăzit destinul!

S-au încăpățânat chiar de prima dată, când am început să le-nșir în grabă. Nu intrau cu niciun chip în găuri. Le-am smucit și drept răzbunare unul din ele lăsă să-i cadă micul vârf metalic. În cursul zilei șiretul se zbârli de tot și în cele din urmă se rupse.

Dar mai rău s-au purtat cu mine șireturile aseară. Voisem să-mi scot repede pantofii, dar pesemne că n-am tras de capătul care trebuia, și nodul în loc să se dezlege, se strângea tot mai tare. A trebuit să recurg la briceag și, bineînțeles, șiretul se scurtă. Și acum mergeam pe cărare, alături de drum, iar șiretul se dezlega mereu. Dar oare nu e caraghios să vorbesc atât de mult despre șireturi? De fel! Nu e nici ciudat și nici caraghios, fiindcă tot ce s-a petrecut apoi este legat de caracterul afurisit al șireturilor mele, care cu o furie de neînțeles și drept răzbunare pentru o vină pe care nu mi-o recunosc, se tot dezlegau și mă sileau să mă aplec atât de des la pământ pentru a le lega.

Gândurile mele se întorceau tot timpul la scrisoarea lui Cearușin: „Dijonval... păianjenii...” Dar în acele momente, dorința mea cea mai arzătoare era să văd măcar un păianjen, fie chiar din cei mai obișnuiți. Mi se părea că de astă dată îl voi privi cu alți ochi ca de obicei. Am început să mă uit în jur, mă apropiam de tufe, dar nicăieri nu vedeam nici urma vreunui păienjeniș.

Crângul devenea tot mai des și mai întunecos. Drumul de țară cotea la dreapta.

Mergeam pe o alee de castani, părginită, uitată, semiîntunecoasă și răcoroasă, printre trunchiurile negre și drepte. Aleea începu să se lărgască și se închise în jurul unui chioșc de lemn pe jumătate dărâmat, cu porțița smulsă din tâțâni și aruncată pe jos.

Un salcâm, crescut pesemne după ce oamenii încetaseră să mai viziteze chioșcul, astupa intrarea.

M-am strecurat cu greu înăuntru. Din pământ ieșeau pe jumătate putreziți stâlpii de sprijin ai mesei și ai băncilor.

M-am așezat pe marginea unei bănci rupte.

Sub bancă și între stâlpi creștea năvalnic iarba înaltă de un verde palid. Păienjenii pe care l-am găsit între stâlpii chioșcului era cenușiu și sfâșiat, iar de el atârnavă bucățele de așchii. Pesemne că păianjenul își părăsise de mult pânza.

Deodată răsună un lătrat puternic. Am ieșit din chioșc și m-am îndreptat în direcția din care auzisem lătratul. Tufe dese de măcieși în floare îmi barau drumul. Ce frumoase erau florile lor roșii! Prin urmare aici era locul.

De aici a cules studentul Beleanin crengile de măcieș de care se lipiseră foițele misterioase... În buchet erau și nu-mă-uita. Iată-le — creșteau cumiți de-a lungul pârâiașului.

Lătratul se potoli, apoi se auzi din nou, dar mai puțin violent. Venea parcă de undeva de sub pământ; Am început să mă uit cu atenție și să trag cu urechea.

În dosul tufelor am zărit ceva asemănător unui bordei. Se găsea foarte aproape de mine, iar intrarea era apărată de o streășină din scânduri pe care se aflau pătrate de gazon. Era

un lucru făcut în pripă — ici și colo de sub gazon se mai vedea scândura albă. Drumul spre bordei era accidentat, plin de gropi și de pietre. Lătratul se auzea din bordei.

M-am apropiat de intrare și încet, cu precauție, am început să cobor. Câteva trepte de piatră, o platformă. Pe platformă o masă și două scaune.

Pe masă licărea un felinar, lângă care se afla un abac și o carte.

Treptele duceau mai departe în adânc, iar de acolo se auzea lătratul sacadat al câinelui.

— Hei! am strigat în întuneric.

— Cine-i acolo? mi se răspunse din beci.

Câinele lătră și mai furios.

— Ptiu, dar taci odată, Karceavka! strigă cineva la câine.

Câinele tăcu.

— E cineva aici? Ieșiți afară!

La început tăcere, apoi... apoi din nou un strigăt:

— Dar cine-i acolo?

Și din nou, ca un răspuns la aceste cuvinte, un lătrat înverșunat. Pe platformă sări un câine și încremeni locului: era roșcovan, dar spatele îl avea negru. Își agita coada stufoasă, fără a mă privi de loc amenințător.

Cineva urca scările gemând și oftând. Din adâncul întunecos se ivi o mână cu o lanternă aprinsă.

În fața mea apără o femeie masivă, în pufoaică, cu cizme mari de cauciuc.

— Bună ziua! rosti ea cu o voce de bas și adăugă: Ați sosit? Ați fost chemat?

— Am sosit — i-am răspuns eu nedumerit.

— Dar unde sunt mijloacele de transport?

— Ce mijloace de transport?

— Fără mijloace de transport nu se poate.

— Dar eu... eu am venit...

— Tocmai asta e că vin mulți pe aici.

— Mulți? am întrebat eu.

— Dumneata ai venit să dezlegi ghicitori, să culegi floricele ca alții sau ai venit după legume? Ceapă, morcovi,

sfeclă. Dacă ai venit după legume, atunci de ce ai venit fără mașină și fără dara pentru încărcare? Cine ești dumneata?

— Cine sunt eu?

— Tocmai! Cu ce prilej ai venit la bază?

Buimăcit, copleșit de avalanșa de întrebări, nu știam cum să încep să-i explic totul acestei femei mânioase și am bâiguit:

— Dar dumneavoastră cine sunteți? Ce fel de bază?

— Cum așa — cine sunt eu? Sunt Anna Ivanovna Cernikova, șefa bazei organizației raionale de produse alimentare.

— La revedere! am strigat și am plecat în goană.

După ce am făcut vreo zece-douăzeci de pași, am privit înapoi și am văzut-o pe Anna Ivanovna Cernikova urmându-mă de după tufișuri, cu câinele de curea.

Am sărit peste micul pârliaș. Nesuferit șiret! Din nou... s-a dezlegat. A câta oară! M-am aplecat, am tras de ambele capete ale șiretului. Un ghimpe, un scai sau mai știu eu ce se prinsese de capătul zbârlit al șiretului. Am început să-l desprind. În scai se încâlcise un păianjen mort.

Și probabil fiindcă tot drumul mă gândisem la păianjeni și la scrisoarea lui Cearușin, de îndată ce am observat păianjenul acela mort, l-am ridicat și l-am băgat repede în cutia de chibrituri.

PĂIANJENUL MORT

— Barometrul lui Dijonval există! Iată scrisoarea și iată un barometru „stricat”! am exclamat intrând în cabinetul directorului institutului, Stepan Egorovici Tarasevici, și am pus pe masă scrisoarea lui Cearușin și cutia de chibrituri cu păianjenul mort.

Profesorul mă salută reținut, mă privi cu o oarecare nedumerire și, prezentându-mă docentului Serafima Vasilievna Voronțova, adăugă:

— Nădăjduiesc că desfășurarea avântată a raționamentelor dumneavoastră cu privire la însemnările

găsite nu va fi stingherită de prezența tinerei noastre specialiste. S-a trăgănat zugrăvirea culoarului și a unor cabinete și Serafima Vasilievna a fost nevoită să se instaleze la mine cu microscopul ei.

De după lentilele mari ale ochelarilor, niște ochi albaștri mă priveau, după cât mi se părea, foarte ironic. Apoi Serafima Vasilievna își coborî din nou privirea asupra microscopului și mâna ei dreaptă începu să alerge repede, făcând însemnări pe o foaie de hârtie.

Stepan Egorovici citi cu atenție scrisoarea lui Cearușin și dădu din umeri.

— Fie și așa! Să admitem că barometrul lui Dijonval este păianjenul. Dar ce schimbă asta?

— Totul! Totul se schimbă! De vreme ce există barometrul lui Dijonval, înseamnă că...

— ...înseamnă că — râse Tarasevici — există și păianjeni!

— Înseamnă că există și călătorul care a fost silit să se orienteze asupra mersului vremii după comportarea păianjenilor.

— Fantezie!

— Dar însemnările! Parcă văd animalul de povară legat și pe călătorul care după ce și-a încărcat sacul, s-a apucat să-și termine de scris jurnalul...

— Rebusul este o ghicitoare în care o parte de cuvânt sau cuvinte întregi sunt exprimate prin mijlocirea unor figuri, note muzicale sau alte semne cu denumiri asemănătoare cuvintelor ce trebuiesc ghicite — spuse încet Voronțova, continuând să se uite în microscop.

— Ce vreți să spuneți? am întrebat eu.

— Un hâtru bun de glume a scris un rebus, un joc de cuvine încrucișate. În loc de cuvântul simplu „păianjen” a pus două cuvinte „barometrul Dijonval”, iar lângă Eratosthene — „larva libelulei”... Iar dumneavoastră vă agitați și căutați să dezlegați acest rebus.

„Rebus, cuvinte încrucișate” — am repetat în sinea mea și am simțit că numai prin pronunțarea acestor cuvine simple

și vesele, însemnările și-au pierdut întregul lor caracter enigmatic și că toată povestea devine caraghioasă. Dar această senzație a durat doar o clipă. Nu! Unde, când și în ce scop s-ar apuca cineva să alcătuiască asemenea cuvinte încrucișate?

Și am spus:

— Nu de dragul cuvintelor încrucișate și al rebusurilor am rămas la Censk, nu de dragul lor vă răpesc timpul, Stepan Egorovici, și i-am scris lui Cearușin. Azi dimineată am fost chiar acolo unde studentul Beleankin a cules o dată cu florile foițele enigmatice.

— Și cu ce v-ați întors din această expediție?

— Expediția n-a reușit. Dar am cules un păianjen, din păcate mort...

— Un păianjen mort!... izbucni în râs, desprinzându-se de microscop, docentul Voronțova. Ea râdea din ce în ce mai tare: Un păianjen mort!... Vai, nu mai pot! Mo... mo... mo.. ort!... Dați-mi-l să-l văd!

Voronțova se repezi la păianjenul care se afla în cutia de chibrituri, își scoase ochelarii, îi șterse și îi puse din nou, apoi începu să se uite la păianjen.

— Apoteoza cercetărilor, a enigmelor, a presupunerilor, a scrisorilor la Moscova — un păianjen mort!... Stepan Egorovici — se adresă ea profesorului — cum de nu v-ați dat seama cât de simplu și de clar e totul: un vilegiaturist s-a distrat compunând aceste „cuvinte încrucișate” și un literat din Moscova încearcă să găsească în ele mistere.

— Un vilegiaturist?! Dar îngăduiți-mi! exclamai. Acolo unde au fost găsite foițele nu există niciun fel de vile!

— Dar vântul? se întoarse brusc spre mine Voronțova. Vântul nu-și pierde vremea cu fleacuri, cum fac alții. A dat buzna și a dus de pe pervazul unei ferestre aceste însemnări caraghioase.

— Să știți — spuse Stepan Egorovici — în această afirmație există o logică și un sens. Iar noi, e limpede că am despicat firul în patru.

Ce i-aș mai fi putut răspunde? Cu ce argumente să-l contrazic? În fața mea se găsea doar păianjenul mort și niște

însemnări cu totul ciudate.

— Aşa-i că tăceţi! surâse ironic Voronţova. N-aveţi nimic de zis! Şi aţi tulburat întregul institut. N-am dreptate?

— Am despicat firul în patru, recunosc că am despicat firul în patru...

Voronţova se întoarse spre microscop şi începu din nou să noteze ceva grăbit.

— Da, am luat-o pe o cale greşită — spuse încet Stepan Egorovici. Şi iată că tânărul nostru specialist ne-a scos la liman.

— Ei, e timpul să plec — am spus şi mă pregăteam să-mi iau rămas bun.

— Am o idee — rosti deodată Voronţova cu un zâmbet blând. Am să vă dau drept amintire o etichetă cu numele păianjenului, am să-i determin exact specia şi genul. Dar ce s-a lipit de picioruşul lui?

Caut să reconstitui ceea ce a urmat. Stăteam lângă uşă şi Stepan Egorovici îşi nota adresa mea de la Moscova, când deodată...

— Ce-o mai fi şi asta? Ah, nu se poate! exclamă Voronţova. Veniţi repede!... Priviţi! O foiţă! Cuvinte!

Amândoi ne repezirăm la microscop:

— Ce, ce s-a întâmplat?

Voronţova se lăsă pe speteaza scaunului, ochelarii îi alunecară pe vârful nasului. Faţa-i reflecta spaimă, încurcătură, nedumerire.

— Priviţi! Citiţi!

„Pagina 1022

...Aşadar, totul e limpede. Tuberculoza este vindecabilă. Ca medic am ajuns să înţeleg asta după o serie de observaţii, pe care le-am notat în paginile precedente ale jurnalului.

Toată lumea ştie: bacilul tuberculozei este înconjurat de o membrană care după însuşirile sale chimice şi fizice seamănă cu ceara. Fermenţii proteolitici, albuminele hidrolizante şi polipeptidele nu sunt în stare să acţioneze asupra membranei de ceară a bacilului tuberculozei şi de

aceea organismul omului nu poate face față acestei boli. Nu există un medicament care să ajute la spargerea membranei de ceară a bacilului. Acest lucru îl cunosc toți medicii. Dar în aceste zile am observat lângă mine o insectă care se hrănește cu ceară și o digeră. Și dacă este așa, nu e oare limpede că această insectă posedă un ferment care poate să distrugă membrana de ceară a bacilului tuberculozei, să dezintegreze grăsimile membranei? Această insectă este omida moliei de ceară, *Galleria mellonella*. Eu propun să i se injecteze bolnavului de tuberculoză sângele acestor omizi. Nu mă îndoiesc că fermenții sângelui omizii vor distruge membrana de grăsimi și ceară a bacilului și organismul omului va învinge ușor corpul degresat al bacilului. Flagelul omenirii — tuberculoza — va dispărea! *Galleria mellonella* poate fi ușor înmulțită: este nevoie doar de o temperatură corespunzătoare și de o mare cantitate de ceară de fagure. Dar destinul meu ciudat, soarta mea neverosimilă, despre care am scris în paginile 2—12...”

Docentul Voronțova privea în microscop și citea această scrisoare liniștit, deslușit, răspicat. Terminând fraza cu privire la soarta neverosimilă și la destinul ciudat al medicului care a scris aceste însemnări, ea își ridică privirea de pe microscop:

— Aici se întrerupe textul!

În cabinet se așternu o liniște apăsătoare. Și când Stepan Egorovici se apropie și întoarse comutatorul, pentru a aprinde lumina, pașii lui și sunetul comutatorului mi se părură niște zgomote puternice, iar lumina becului din tavan mă făcu să tresar.

Aplecându-se deasupra microscopului, Stepan Egorovici citi și el bilețelul în tăcere, apoi spuse judicios:

— Acum trebuie să-l comparăm, să confruntăm cu bilețelele pe care studentul Beleankin le-a cules o dată cu buchetul de flori... Așa-așa, mulțumesc. Măriți lumina. Serafima Vasilievna, parcă nu suntem în focar... Mulțumesc, acum e bine. Da, e una și aceeași mână, unul și același scris și una și aceeași metodă de micșorare cu ajutorul aparatului

fotografic.

Tulburat, m-am aplecat peste microscop, încercând să deslușesc ceva, dar n-am văzut nimic.

Stepan Egorovici, care stătea lângă mine, spuse:

— Iată ce este într-adevăr de necontestat: ideea cu privire la tratarea tuberculozei printr-o astfel de metodă este originală. Totul e scris de un medic, de un specialist, în niciun caz de un diletant. Tuberculoza se tratează acum cu succes cu ajutorul streptomisinei, cu Pas și alte medicamente. Se aplică cu succes și intervenția chirurgicală... Care medic nu știe acest lucru? Și deodată: tratarea tuberculozei cu fermentii omidei moliei de ceară? Repet: propunerea este într-un tot originală, dar în același timp și cu totul întârziată.

— Unui tânăr vilegiaturist i-a dăruit cineva un microfotoaparat, dar a uitat să-i dea și aparatul de mărit — observă râzând Serafima Vasilievna — și iată că tânărul nostru fotograf a început să se distreze. A fotografiat și a făcut pe deșteptul cu ce s-a nimerit. Fel de fel de rebusuri despre Eratosthene, vechi scrisori, bilețele, extrase din vechi reviste medicale... Dacă i-ar fi căzut în mână o rețetă pentru creșterea părului pe chelie ar fi fotografiat-o și pe aceasta.

Ascultam distrat discuția lor, încercam să răsucesc un șurub la microscop, mă aplecam deasupra lui, dar tot nu reușeam să văd nimic și atunci, pierzându-mi răbdarea, am început să privesc împrejur.

— Ce, nu se vede? observă în cele din urmă Voronțova. Răsuci tăcută un șurub, apoi altul. Acum e bine?

— Da, da! Mulțumesc!

— Iată și a doua foaie, cea nouă pe care ați adus-o astăzi cu păianjenul.

Și sub sticlele microscopului începu să se distingă un scris ascuțit, oarecum demodat, cu ligatura ușoară și înclinat spre dreapta:

„Destinul meu ciudat, soarta mea neverosimilă” — citeam aceste cuvinte și nu eram în stare să-mi iau ochii de la ele. Citeam cu atenție cuvintele, le priveam cu atenție și începu să mi se pară că ele îmi răsună în ureche de parcă le-ar

fi rostit cineva lângă mine cu o voce surdă, bătrânească. Mi se părea că microscopul nu numai că a mărit proporțiile liniare ale cuvintelor de pe hârtie, dar a și creat o canava sonoră, a creat acel volum al cuvântului viu care, încălzit și călit de respirația caldă a omului, se smulge de pe locul lui, irumpe în afară cu toată rezonanța lui, silind inimile ascultătorilor să gândească, să simtă, să se înfioare.

„Destinul meu ciudat, soarta mea neverosimilă...”

Și deodată îmi amintii în toate amănuntele de o întâmplare pe care o auzisem povestită într-o noapte în tren, în timp ce ne apropiam de Censk. Un pasager pe care nu-l cunoșteam povestea despre soarta ciudată a unui doctor care a trăit cu mulți ani în urmă la Censk. Totul părea verosimil în această istorisire, dar întâmplarea era atât de neobișnuită și de surprinzătoare, încât mi-a stârnit neîncrederea față de povestitor. Acum însă, cuvintele lui prinseseră dintr-o dată viață și mă îndemneau să văd o legătură puternică între ele și bilețelele aflate sub microscop.

„Destinul meu ciudat, soarta mea neverosimilă...”

— Vă rog să-mi permiteți — am spus adresându-mă Serafimei Vasilievna și lui Stepan Egorovici — să vă redau povestea unui doctor, care a trăit la Censk. Mi se pare că ea aruncă o lumină asupra bilețelilor. Am auzit-o într-o noapte în tren.

— Pe jumătate adormit? întrebă ironic Voronțova.

— Nu sunteți departe de adevăr. Eram pe patul de sus al vagonului și am auzit... Dumneavoastră știți doar că am venit aici ca să iau vaporul pentru a pleca la odihnă...

CONVORBIREA NOCTURNĂ

O zguduitură. M-am trezit. Trenul stătea. De pe patul de sus al vagonului se vedea prin fereastră luna care se oprise pe cerul de un albastru închis.

Văzusem luna apărând în ultima gară prin care trecusem — apoi ea începuse să alunece încet, cu precauție, pe după

castelul de apă. Dar trenul se urnise din loc și ea începu deodată să plutească deasupra castelului, deasupra copacilor de lângă peron, petrecându-ne parcă: alerga pe cer agitată și preocupată, uitându-se tot timpul pe fereastra vagonului și când trenul se opri, se opri și ea o dată cu el. Se uita cu atenție la tren întrebându-se parcă: va porni oare curând? Aștepta. Sub văpaia ei și iarba strălucea argintie jos, în stepă, iar ceața începea ici-colo să se destrame.

— De ce stăm? a întrebat cu o voce tânără cineva de pe patul de jos.

Am devenit atent. Pesemne, dormisem foarte adânc și n-am auzit când au intrat noii pasageri în compartiment. Cineva răspunsese tot de jos, tușind bătrânește, după fiecare cuvânt.

— Așteptăm trenul din direcția opusă...

Se lăsa o tăcere grea, încordată; era noapte, o noapte adâncă și trenul se oprise brusc din mers și, ca o ființă vie, părea că așteaptă ceva.

— Dar dumneavoastră, Alexei Mitrofanovici, l-ați cunoscut? tulbură liniștea aceeași voce tânără.

— Am și stat de vorbă cu el și nu o dată. Censk era pe atunci un orașel uitat de Dumnezeu. Țineți seama, era în vremea țaristă! Nu începuse încă războiul cu japonezii. Și drumul de fier trecea la șaptezeci de verste de Censk. Într-un cuvânt, era un orașel îndepărtat de provincie. Aici toți oamenii se cunoșteau între ei.

— Și doctorul a fost întotdeauna atât de ciudat?

— A fost socotit ciudat pentru că se temea de scrisorile de la Moscova. Dacă poștașul îi aducea o scrisoare de la Moscova, refuza până și s-o ia. Parcă în plicul închis s-ar fi aflat un șarpe. Toată lumea știa că el trimitea toate aceste scrisori înapoi la Moscova fără să le deschidă. Și eu aș fi socotit drept o ciudățenie o asemenea purtare, dacă n-aș fi devenit pe neașteptate și cu totul întâmplător martorul unui moment într-adevăr disperat din viața acelui doctor... Și abia atunci mi s-a dezvăluit totul. Dar după acel moment la care mă refer, nimeni nu l-a mai întâlnit în oraș. A dispărut de parcă l-a înghițit pământul! Și au început să circule fel de fel

de zvonuri...

— Auzi ce chestie!.. Despre asemenea lucruri citești numai în cărți — scârțâi în întuneric o voce necunoscută.

— Dar ce s-a întâmplat? întrebă nerăbdător tânărul.

Pe bătrân îl apucă o tuse lungă, chinuitoare. M-am aplecat de pe patul de sus să aud sfârșitul acestei întâmplări. Câte lucruri enigmatice îi sunt date omului să audă pe punțile vapoarelor, în vagoanele trenurilor, când călătorește zile și nopți în șir. Întotdeauna se găsește câte un bătrân care a fost martorul ocular al unor evenimente din cele mai neverosimile și întotdeauna se găsesc destui, foarte bucuroși să-l asculte.

Afară, ca și până atunci, luna stătea tăcută pe cer. În lumina razelor ei, râșorul din stepă părea că și-a încetat cursul. Tufișurile întunecoase se aplecau ușor peste luciul apei.

În sfârșit bătrânul începu să vorbească:

— Întrebați ce s-a întâmplat cu doctorul? Am să vă spun. Nu mă zoriți. Dar deocamdată vă rog să băgați de seamă: ce vremuri erau atunci? Cum trăia omul puțin mai altfel decât cei din jurul lui, era de îndată trecut în rândul oamenilor ciudați. Așa a fost și cu doctorul. Și de ce? În primul rând pentru că nu se așeza la masă să joace cărți cu slujbașii de la percepție, în al doilea rând pentru că a inventat un aparat și avea de gând să zboare prin văzduh. Făcea fel de fel de experiențe. Nu lua bani pentru tratamente, iar leafa, ori se ducea toată pe experiențe, ori pe medicamentele pe care le cumpăra pentru bolnavi...

Îl ascultam pe bătrân și mă gândeam: începuse o poveste al cărei sfârșit nu-l vom afla — pentru că această poveste era pur și simplu născocită. Nici măcar cel care o scornise nu-i știa sfârșitul; nici el nu știa ce s-a întâmplat cu doctorul acela, se lăsa doar purtat de amintirile unui trecut îndepărtat. Sau poate că bătrânul, acasă la el, nu prea se bucură de atenția celor din jur, i-o fi plictisit pesemne pe toți cu palavrele lui! Poate că și nepoții lui râd de el, dar aici, în acest vagon, el e ascultat cu mult interes, în timp ce dincolo de fereastră a încremenit liniștea stepei. Și într-adevăr, bătrânul se îndepărta

din ce în ce mai mult de întâmplarea începută: vorbea despre moravurile slujbașilor și neguțătorilor din orășel, despre cât timp trebuie să pierzi cu ștersul sticlelor de lampă ca să fie curate, și apoi cu potrivitul fitilurilor... Și vorbea... vorbea...

— Da, în noaptea aceea am zăbovit la un prieten. Îmi amintesc că fusese o furtună mare, cu ploaie torențială. Când ploaia a încetat, am plecat acasă. Și mai țin minte că pe deal, la mânăstire, bătuse de unsprezece.

„Bătuse de unsprezece” — am repetat mașinal, pe jumătate adormit, vorbele bătrânului.

Și fără să-l mai ascult, am completat în imaginația mea descrierea orășelului de provincie din noaptea aceea după ce furtuna și ploaia torențială se opriseră: probabil cerul se curățase de îndată de nori, stelele spălate de ploaie au devenit mai mari și au început să-și pironească privirea asupra acoperișurilor ude ale orășelului adormit. Iată că a tăcut și ultima lovitură, a unsprezecea, a clopotului de la mânăstire și în jur liniștea a devenit și mai mare, dar se auzea limpede cum din pomii de prin grădini cădeau cu zgomot picături grele, rostogolindu-se din frunză în frunză.

Încă de cu seară se auziseră zornăind toate zăvoarele de la obloanele și porțile caselor; totul fusese pecetluit, ferecat, încuiat. Undeva începu să latre din senin un câine, dar tăcu pe dată. Din nou liniște, din nou nu se mai auzea decât clipocitul picăturilor de ploaie. Pietrele trotuarului trebuie să fi fost ude și de aceea pașii trecătorului întârziat — bătrânul care povestea acum (pe atunci era încă tânăr), răsunau desigur înăbușiți...

Așa îmi închipuiam orășelul care dormea atunci în noapte.

Despre ce o mai fi vorbind acum oare bătrânul? Despre o vioară? Despre ce fel de vioară?... îl auzii spunând:

— ...Și deodată, în timp ce mergeam, se auzi pe undeva, aproape de tot, o vioară. Cânta atât de încet de parcă s-ar fi temut să nu trezească pe cineva din somn, dar cu o jale care răzbătea, parcă fără voie, dintr-un suflet plin de durere. M-am oprit. Ascuns de tufele de liliac, doctorul cânta la vioară. Pe

masă ardea o lumânare. Nu mă mai săturam ascultându-l, uitasem parcă de totul pe lume. Aș fi stat așa să-l ascult până dimineța dacă n-aș fi auzit răsunând deodată, numai la câțiva pași de mine, niște zurgălăi. Când să mă uit mai bine, văd că în fața casei doctorului se oprișe o trăsură. Caii i-am recunoscut de la prima vedere. Pe atunci la Censk trăia un mic burghez, Ivan Fedoseevici, care închiria cai pentru călărie. De două ori pe săptămână trimitea trăsura la gară care era la depărtare de șaptezeci de verste — în întâmpinarea trenului de Moscova, pentru a-i aduce pe călători în oraș. Și văd cum coboară din trăsură un domn înalt, cu cocardă la chipiu și o ia de-a dreptul spre casa doctorului. El cânta mai departe, nici n-a observat când străinul a ajuns în fața lui și i-a atins cu o mână vioara.

„Vă salut!”

„Scuzați, nu vă cunosc...”

„Scrisorile noastre le-ați trimis înapoi. Iată-le. Citiți-le și dați-ne răspuns! Am să aștept!”

„Lăsați-mă-n pace!”

„Sunt procuristul băncii de comerț și industrie „Frații Dutov”. Permiteți-mi să vă reamintesc că în timp ce erați încă student în ultimul an al Universității din Moscova, ați pierdut un manuscris însoțit de niște proiecte și ați dat un anunț cu privire la această pierdere. Ați oferit orice recompensă celui care vă va restitui manuscrisul.”

„Da, așa a fost.”

— Și mai departe? Spuneți mai departe, ce s-a mai întâmplat, se auziră câteva voci în întuneric.

„Manuscrisul și proiectele mi le-a adus patronul ospătăriei în care le-am pierdut.”

„Patronul v-a spus: „Iată proiectele... Eu le-am arătat unor oameni care se pricep și ei au zis că se pot câștiga bani buni cu năzdrăvăniile astea ale dumitale. Dar, care-i nenorocirea? Niciunul din proiectele dumitale nu este terminat. L-ai început, l-ai lăsat, l-ai început, l-ai lăsat. Dar cum să ajungi să scoți un ban din fiecare din ele, asta numai un singur om poate s-o știe, cel care le-a născocit.” Și patronul

a mai spus că pentru ca totul să fie în ordine, s-a făcut o listă a proiectelor și copii după ele. Dar ce folos? Toate acestea sunt deocamdată capital mort. Și patronul v-a restituit dumneavoastră toate proiectele originale. Nu-i așa?”

„Da!”

„Dar recompensa? Bani de la dumneavoastră n-au sosit la bancă, conform angajamentului luat pe baza poliței pe care ați semnat-o.”

„Nu sunt dator să dau socoteală nimănui de faptele mele.”

„Vă reamintesc: atunci n-ați avut bani. Nici acum nu aveți. Patronului ospătăriei i s-a făcut milă de dumneavoastră și a consimțit să primească o poliță de o mie de ruble.”

„Da, așa a fost. Dar cu ce drept îmi pretindeți dumneavoastră bani?”

„Iată polița. Plățiți-o!”

„Lăsați-mă, domnule, în pace! Polița nu v-am dat-o dumneavoastră, ci patronului ospătăriei. Și cu el așa m-am înțeles atunci: să aștepte.”

„V-ați înțeles?!... Iată semnătura lui de andosament pe poliță. Acum posesorul poliței este „Banca Frații Dutov”. Polița a fost protestată. Plățiți!”

„Dați-mi un termen... așteptați! O să plătesc... peste o lună.”

„Nu mai putem acorda amânări.”

„O săptămână, o singură săptămână! Și am să achit.”

„Nu cred!”

„O zi... Dați-mi termen numai o zi!”

„Știți ce? Banca vă va restitui polița, dacă dumneavoastră renunțați în scris în folosul băncii la proiectele dumneavoastră. Nu vă ascund că în străinătate există cineva gata să pună în aplicare unul din aceste proiecte. Dar se așteaptă mai întâi dezlegarea...”

„Dați-mi un termen... Să mă gândesc... cel puțin o zi...”

„Acum e ora douăsprezece fără un sfert. La ora nouă dimineața voi fi din nou aici. Ori cedați proiectele, ori plățiți polița!”

Străinul ieși. Treptele cerdacului scârțâiră. Omul cu cocardă la chipiu se instalează comod în trăsură. Un sunet de zurgălăi și apoi din nou liniște, începu iar o ploaie torențială. Am pornit grăbit spre casă...

Dimineața tot orașul era în fierbere — doctorul dispăruse. Parcă l-ar fi înghițit pământul. Au început să-l caute, să întrebe din om în om despre el. Un cioban a văzut în zori pe un bărbat îndreptându-se spre chioșcul de lângă prisaca dinafara orașului. L-au întrebat pe prisăcar. Dar el a răspuns: „E adevărat!... în zori am văzut trecând pe aici un om... Dar ce fel de om o fi fost, asta n-am mai văzut... Era o vreme mohorâtă, albinele nu ieșiseră din stup și eu am adormit. Nu știu nimic, nu cunosc nimic.”

Au început să cerceteze atunci urmele: după o ploaie întotdeauna se vede mai bine. Dar dincolo de pârâu nu se mai vedea nicio urmă...

Bătrânul povestitor începu din nou să tușească. În compartiment era tot întuneric, dar undeva departe începuse să pălească marginea cerului, tufe de lângă râu aveau acum o culoare mai deschisă, iar apa își pierduse luciul.

M-am gândit că această dispariție misterioasă a eroului este încheierea

cea mai bună a întregii istorioare. Dar ascultătorii — călătorii de pe paturile de jos — începură să ceară amănunte.

— S-a găsit vreo scrisoare?

Bătrânul porni să explice totul pe îndelete:

— Întâi s-a crezut că doctorul s-a înecat în mare. Apoi au găsit un bilețel pe jumătate ars. În el scria ceva atât de încâlcit, încât au început, iar să circule fel de fel de zvonuri. Nimeni nu putea înțelege nimic. Dar cu timpul au început să dea uitării toată treaba asta. Și eu aș fi uitat de ea dacă n-ar fi fost prisăcarul. Odată l-a luat gura pe dinainte. Zicea că numai de ochii lumii, ca să scape, a spus că ar fi dormit și că n-a văzut nimic, dar de fapt a văzut cu ochii lui cum omul acela care venise în fugă la pârâu...

Șuierul lung, târăgănat al trenului care venea din direcția opusă: acoperi cuvintele povestitorului. Expresul

zbură cu larmă și dădă pe lângă trenul nostru și pete galbene de lumină începură să joace pe pereții compartimentului în care ne aflam.

Trenul nostru răspunse cu un șuier, se urni, zornăi pe un pod și apoi ciocăni sonor pe traverse. Pe cer luna se urnise și ea din loc. Palidă, plutea acum sus pe cer în urma trenului. Adia un vânticel proaspăt de stepă. Nu mai deslușeam cuvintele celorlalți pasageri. Am ațipit în sunetul monoton al roților.

— Treziți-vă! Treziți-vă, cetățene! În fața mea se afla însoțitorul vagonului. Ne apropiem de Censk...

Am coborât de pe patul de sus. Compartimentul era gol.

POVESTIREA A RĂMAS FĂRĂ SFÂRȘIT

Fiecare povestitor și fiecare cititor știe: sunt momente când atenția ascultătorilor se ascute pe neașteptate, ca și când un contact electric foarte sensibil s-ar fi stabilit deodată între toți. Ascultătorii continuă să tacă, în timp ce în liniște răsună aceeași voce a povestitorului, dar el simte că de la un anumit moment al istorisirii, de la o anumită frază, cei de față încep să trăiască în gândul, în inima și în imaginația lor soarta eroilor despre care se vorbește. Mai mult, gândurile și sentimentele ascultătorilor merg înaintea celui care povestește. Le strălucesc ochii, li se schimbă expresia fețelor... Atunci se petrece ceva foarte important: apar pauzele — momentele de tăcere ale povestitorului. Ce adâncime, ce sinceritate neprefăcută dobândește întreaga povestire!

Așa s-a întâmplat și cu povestirea despre doctorul dispărut din Censk pe care au aflat-o de la mine Voronțova și Tarasevici. Când am ajuns la sfârșitul ei, a urmat un minut de tăcere la fel de adâncă, de atentă, ca aceea cu care fusesem ascultat.

— Pe amândoi ne-a prins povestirea dumitale! exclamă în cele din urmă Voronțova, Suntem tulburați de soarta

doctorului născocit de dumneata. Strașnică imaginație! Numai că povestea dumitale nu are un sfârșit. Dacă te-ai apucat să născocești o poveste, trebuia să te gândești și cum s-o termini.

— Aici nu e vorba de loc de vreo născocire! Nu sunt scorniri! am exclamat eu. Oare nu vedeți că toată această întâmplare cu doctorul este legată de bilețelul despre tuberculoză, care se află sub microscop?

— Eu trăiesc de mult la Censk, dar n-am auzit nimic despre dispariția vreunui doctor — clătină din cap Stepan Egorovici.

Se îndreptă încet, cu un aer de oboseală spre safeu și începu să-l încuie fără grabă. Voronțova își ștergea cu zel ochelarii. Iar eu? Nu mai știam ce să fac și tăceam. Începuse să pună stăpânire pe mine o senzație neliniștitoare de vinovăție față de acești oameni cărora le răpisem zadarnic timpul, când ei aveau atâtea de făcut... Am parcurs cu gândul toate zilele petrecute la Censk. De ce am venit cu buchetul de flori la studentul Beleankin, care trebuia să se preocupe de colocvii și examene? De ce îl deranjez cu aceste foițe pe profesorul Tarasevici pentru a nu știu câta oară în orele lui de lucru? Din pricina mea au pus dactilografa să bată urgent la mașină, în loc de programe și dispoziții, niște rebusuri citite la microscop! Sentimentul de vinovăție și de jenă mă copleșea.

La institut se făceau reparații. Mergeam pe culoarul lung și întunecos, împiedicându-ne de găleți și de stâlpi. În rețeaua de sârmă întinsă de-a dreptul pe tavan ardea palid un becușor electric stropit cu var. Pașii noștri răsunau surd și trezeau liniștea de miez de noapte a institutului, pustiu de mult. Mă uitam la bec și mă gândeam: „Sunt exact ca acest beculeț care nu luminează cum trebuie. Dar pe el praful și stropiturile de var îl împiedică să lumineze. Zugravii au fost neglijenți și femeia de serviciu indolentă. Dar pe mine? Pe mine cine mă împiedică să trăiesc cum trebuie? Nimeni altcineva decât eu. Eu însumi.”

Ieșisem din institut și începusem să ne luăm rămas bun. Era o noapte de vară grea, înăbușitoare.

La despărțire, profesorul Tarasevici începu să mă

consoleze:

— Nu face nimic dacă povestirea născocită de dumneavoastră despre doctorul dispărut nu poate fi legată, în niciun chip, de bilețelele pe care le-ați găsit. Nu fiți amărât. Povestirea în sine e interesantă. Numai că n-are sfârșit.

Voronțova îmi scutură veselă mâna.

Am rămas lângă ușa institutului. Încercam să pun ordine în gândurile mele. Pe asfalt răsunau sonor tocurile Voronțovei, iar tălpile profesorului Tarasevici călcau calm, cu siguranță.

Apoi din întuneric ajunse până la mine glasul batjocoritor al Voronțovei:

— Născociți și povestiți-ne chiar mâine dimineață sfârșitul acestei istorioare, cu doctorul dispărut din Censk!

Pașii nu se mai auzeau. Glasurile se stinseră.

— Sfârșitul nu se poate născoci, se auzi lângă mine o voce liniștită, bătrânească. De când doctorul Serghei Sergheevici Dumcev a dispărut, nu s-a mai auzit nimic despre el în Censkul nostru,..

— Cine-i? Cine vorbește?...

PARTEA A DOUA - CASA CU TURNULEȚ

FERESTRUICA FĂRĂ SOMN

Perdeluțele albe de la ferestre au adormit, au pălit, au devenit argintii: deasupra orășelului veghea o lună rotundă. Umbrele acoperișurilor, ale gardurilor, ale macaralelor de pe șantiere, ale arborilor dormeau și ele pe caldarâm în cele mai diferite poziții. Umbra mea însă se deplasa, se agita — dispărând și apărând mereu: mergeam, căutam căsuța cu turnuleț.

Da! Căsuța cu turnuleț!

Auzind în întunericul nopții pe cineva spunând că pe doctorul care dispăruse cândva îl chema Serghei Sergheevici Dumcev, am tresărit surprins, nedumerit, uimit, apoi, după ce mi-am revenit, am exclamat:

— Cine-i? Cine vorbește?

— Eu sunt, Andrei Varfolomeevici, paznicul institutului. De cum am venit să-mi fac serviciul de noapte, am scos scaunul în curte. Noaptea e caldă. La început am ascultat tot felul de valsuri din grădina publică. Apoi ați ieșit cu toții și am auzit sfârșitul convorbirii dumneavoastră. A existat un asemenea doctor în Censkul nostru. Numai că a dispărut...

— Dar cum? În ce împrejurări? Ce s-a întâmplat cu el? l-am asaltat cu întrebările.

Și am auzit drept răspuns:

— Despre asta, prea stimată, degeaba mă-ntrebați pe mine. Au circulat multe și felurite zvonuri. Din vremurile acelea n-au mai rămas în orașul nostru decât poate doi-trei oameni. Uite, de pildă, Bulai Polina Alexandrovna. Este de o vârstă respectabilă. Să tot fie mai tânără decât mine cu vreo zece ani. Vorbiți cu dânsa și o să aflați multe. Este o persoană

foarte simpatică. În oraș i se spunea cândva „logodnica veșnică”. Se pare că l-a așteptat și l-a tot așteptat pe logodnicul ei, pe Serghei Sergheevici Dumcev, în căsuța cu turnuleț din care a plecat el atunci când a dispărut. Acolo locuiește ea și în ziua de astăzi.

— Ce adresă are?

— Nu e nevoie de adresă! Iată, dacă mergeți de aci spre stânga, ajungeți la o stradă care vă duce spre piață, de acolo pornește un bulevard, din bulevard cotiți pe a doua stradă, din nou la stânga. Din strada asta socotiți a treia străduță spre dreapta. Pe această străduță, pe partea dreaptă, casa a patra de la colț, după gard. O casă cu turnuleț. Dar, ca să vă explic mai bine: are un mic mezanin. Iar în jurul mezaninului un balconaș cu balustradă.

— Dar numele străduței?

— Înainte îi zicea Verhnetroițki, iar acum nu știu. Mergeți așa cum v-am spus și o s-o găsiți... Prea stimate, de ce să deranjați oamenii noaptea? strigă după mine Andrei Varfolomeevici văzând că m-am repezit spre străduța din stânga.

Desigur că n-aveam de gând să bat noaptea la uși străine, să trezesc oamenii la miezul nopții.

Atunci de ce căutam casa cu turnuleț? Se va lămuri oare mai curând înțelesul ascuns al microînsemnărilor dacă voi arunca o privire la lumina lunii asupra unei căsuțe oarecare? Și oare poate fi vreo legătură între un om care a dispărut cu mulți-mulți ani în urmă din căsuța cu turnuleț și bilețelele minuscule, destul de bine păstrate, găsite cu două săptămâni în urmă pe niște flori culese în afara orașului?

Dar trebuie! Trebuie să mă conving neapărat că există o asemenea casă la Censk și că convorbirea nocturnă ascultată în tren nu a fost o născocire.

Desigur că se va putea confrunta scrisul de pe bilețelele ciudate cu vreo rețetă păstrată de femeia din casa cu turnuleț. Trebuie să mă conving că aceste bilețele au fost scrise de doctorul care a dispărut. Și n-am să mai apar atât de ridicul în toate presupunerile mele de până acum. Dar aceasta e oare

problema principală, cum apar eu? Nu, asta n-are nicio importanță, principalul este că nu lipsește mult și misterul cu privire la dispariția acelui om va înceta poate să mai fie un mister. Dar de unde certitudinea că microînsemnările despre jurnalul unor descoperiri și despre tuberculoză le-a scris același om care a trăit aici, la Censk, în căsuța aceea, către care mă îndrept eu acum?

Din bulevard am cotit în a doua stradă pe stânga. Iar din această stradă, în străduța a treia spre dreapta. Iată și a patra casă după gard — casa cu turnuleț!

Pomii din grădiniță foșnesc ușor în bătaia vântului. Prin frunzișul lor des străbate lumina unei ferestruici. Am urcat încet treptele cerdacului și pe tăblița emailată de pe ușa căsuței, am citit: „Dentista P. A. Bulai. Consultații zilnic, afară de duminică”.

Am stat. Am tras cu urechea. În căsuță era liniște. Plopii foșneau ușor. Ferestruica fără somn lumina grădinița: cineva era așteptat.

O NOUĂ CUNOȘTINȚĂ

Abia răsărise soarele și eu mă și aflam în fața casei cu turnuleț. Sub tăblița emailată zării un bilet scris cu cerneală pe un petic de hârtie: „Soneria nu sună — rog bateți în ușă”.

Am ciocănit, dar ușa nu s-a deschis. Am ciocănit din nou. Tăcere.

M-am uitat la ceas. „Nu e prea devreme?”

Pentru ca să scurtez timpul așteptării m-am dus la gară. Ieșind pe peron am început să aștept sosirea trenului de cursă lungă și, din nu știu ce pricină, l-am întrebat pe impiegatul de serviciu care trecea pe peron:

— Nu știți, are întârziere?

Iată că a sosit trenul. În gara liniștită s-a stârnit zarvă, agitație. Oamenii au început să alerge, să se îngrămădească în fața chioșcurilor. Locomotiva șuiera. Și din nou totul în jur a devenit pustiu.

M-am întors la casa cu turnuleț. Veneam pe străduță și mă tot uitam la casă de parcă mă temeam că va fugi undeva, că o va porni din loc, că se va ascunde.

Ceasul arată ora nouă. E timpul!

La ciocănitul meu precaut a răspuns o voce grăbită:

— Viu, viu!

Ușa s-a întredeschis. O femeie mică cu nas ascuțit și-a scos capul legat cu o basma albicioasă care fusese cândva albastră. Niște ochi iuți, curioși, mă priviră cu atenție.

— Aha! Sunteți acela care ați călătorit cu vagonul în care Zinușa mea este însoțitoare? Nu pe dumneavoastră v-a așteptat? Până la miezul nopții n-a stins lumina. Intrați, vă rog! Am s-o trezesc.

— Nu, nu! Am venit la dentistă, la Polina Alexandrovna Bulai.

— La Bulai? La Polina Alexandrovna? Pofțiți, intrați. Luați loc. Și arătă spre micul scaun pierdut printre dulapurile înalte și lăzile ferecate care umpleau coridorul lung. O s-o chem numaidecât.

Apropiindu-se de o ușă, stătu ce stătu, trase cu urechea la ceva și se întoarse:

— De când locuiesc aci nu mă pot dumiri cum trăiește. Nu știu când se scoală, nu știu când se culcă. Nici acum nu-mi pot da seama: doarme sau nu. Bolnavii vin de obicei după-amiază.

— Ei — m-am ridicat eu — o să revin după-amiază.

— Se vede treaba că sunteți venit din altă parte? spuse ea.

— Da.

— Dar de unde sunteți? Stați mult pe aici? O să veniți mai des pe la ea?

— Cam prea multe întrebări dintr-o dată, spusei zâmbind.

— Vai, cetățene — răspunse femeia încet — nu întreb din curiozitate, ci de teamă! Mă tem! Mă tem de toate din casa asta.

— Și de ce vă temeți?

Ea coborî și mai mult vocea și, arătând spre ușa de care se apropiase mai înainte, rosti:

— De ea mă tem...

În momentul acela se deschise ușa.

— Iat-o! îmi șopti. Mai târziu, mai târziu am să vă povestesc tot.

În prag stătea o femeie înaltă, cărunță, cu părul pieptănat lins, îmbrăcată într-o rochie neagră de modă veche, încheiată până la gât. Părea să aibă vreo șazeci și cinci de ani.

— Polina Alexandrovna Bulai?

— Pofțiți, intrați! Polina Alexandrovna deschise ușa camerei.

„Ciudat cabinet dentar” — m-am gândit, intrând.

Camera era plină de dulăpioare străvechi cu o sumedenie de sertare și sertărașe, cu fotolii joase, cu măsuțe cu nenumărate bibelouri. Pe pereți atârnav gravuri și reproduceri după tablouri demodate, înfățișând confortul și fericirea vieții de familie. Tablourile aveau rame aurite, înnegrite de vreme, cu marginile rupte. Lângă fereastră se afla fotoliul dentar, cu pernă și rezemătoare pentru cap, îmbrăcate într-o catifea zmeurie foarte uzată.

Toate purtau urmele vremurilor de altădată, urme de bătrânețe, dar totul era curat, nicăieri nu se vedea un firicel de praf.

— Luați loc în fotoliu — spuse femeia și se apropie de spălător pentru a se spăla pe mâini.

— Polina Alexandrovna, eu nu sunt un pacient.

— Atunci de ce ați venit?

— Ca să stau de vorbă cu dumneavoastră despre Dumcev.

— Despre Serghei Sergheevici? întrebă ea calm și parcă cu o deosebită solemnitate și, în același timp, fără pic de mirare.

Cineva ciocăni ușor în ușă, era femeia din camera vecină.

— Polina Alexandrovna, n-ați luat din bucătărie cratița mea emailată? spuse ea intrând.

— Nu, Avdotia Vasilievna, n-am luat-o!

— N-ați luat-o? Atunci poate Zinușa mea a pus-o bine. Am s-o întreb mai târziu. Acum doarme, draga de ea... Da, uitasem ce-am vrut să vă mai spun: în lădița din bucătărie e un șoarece; l-am auzit toată noptica. Pesemne că și acum e acolo. Ar trebui să deschideți lada și să-l alungați...

— Un șoarece? În lădița mea cu scrisori?...

Polina Alexandrovna ieși din cameră.

Avdotia Vasilievna rămase pe loc și începu să-mi vorbească.

— Mă tem de ea... Mă tem fiindcă-mi pare că nu-i în toate mințile. Zinușa mea pleacă cu trenul pe săptămâni întregi. Rămân singură în toată casa cu Polina Alexandrovna. Umblă liniștit, vorbește puțin. Încă de mult, când nu mă mutasem încă aici, azeam prin oraș tot felul de vorbe despre ea, cică iese în drum și se tot uită în zare, doar-doar l-o vedea venind pe logodnicul ei, pe care-l așteaptă de o viață întreagă. Iar când mă uit la ea, mă gândesc: „De când tot așteaptă să fie mireasă, i-a venit timpul să-și coasă giulgiul...” Zinușa mea spune: „Mamă, de ce te îngrijorezi? Femeia trăiește liniștită, își vede de treabă. E o bătrânică perfect normală”. Dar eu tot am îndoieli. Dacă o să veniți mai des la ea, observați-o cu atenție, formați-vă o părere și spuneți-mi dacă să mă tem de ea sau nu...

Se auziră pașii gazdei. Vecina plecă.

Mă adresai din nou Polinei Alexandrovna:

— Vă rog... Scuzați-mă că v-am deranjat... Vă rog să-mi povestiți tot ce știți despre Serghei Sergheevici. Despre modul cum a dispărut...

— Nu, nu, vă rog să nu roștiți acest cuvânt! El nu a dispărut, el a plecat numai... a plecat pur și simplu din această casă.

— A plecat? De mult?

Mi-am dat seama imediat că fusesem lipsit de tact punând această întrebare, m-am fâstăcit și am tăcut.

Polina Alexandrovna zăbovi parcă pentru a-și face curaj și spuse:

— Iertați-mă, cum vă numiți?

Mi-am spus numele.

— Deci, Grigori Alexandrovici, ce v-a adus aici? Pe Dumcev l-a uitat doar toată lumea.

— Cu totul întâmplător am auzit o convorbire care mi-a stârnit interesul pentru soarta lui Dumcev. Dar, vă rog, deocamdată nu mă întrebați nimic.

— Bine, vă cred. Cândva, foarte de mult, mi se spunea logodnica lui Serghei Sergheevici. Vă puteți imagina ce haz făceau pe socoteala mea toți oamenii aceștia plictisiți care trăiesc într-un orașel îndepărtat de provincie! Dar nu despre asta e vorba. Mă gândesc cum să vă povestesc mai bine despre Dumcev. Nu știu cu ce să încep, cu împrejurările neobișnuite în care l-am văzut pentru prima oară sau cu întâlnirile și discuțiile mele cu el.

— Dacă se poate, povestiți totul pe rând...

— Dar vă rog puneți deoparte stiloul. Nu poți povesti liniștit, atunci când ști că fiecare cuvânt pe care îl pronunți se notează.

M-am supus, am băgat stiloul și blocnotesul în buzunar, m-am instalat mai comod în fotoliu și m-am pregătit să ascult.

— Așadar, a fost de mult... începu Polina Alexandrovna.

În dosul ușii se auzi larmă.

— Nu dați atenție, Gibraltar mută mobila și mătură din nou porțiunea de dușumea curată de lângă ușa mea.

— Dar de ce Gibraltar?

— Așa am botezat-o pe vecina mea Avdotia Vasilievna pentru că nu poți trece pe neobservate prin fața ochilor ei, așa cum un vapor nu poate trece neobservat prin Gibraltar. Fiecare este studiat în mod amănunțit. Suspectează totul și pe oricine.

— Așadar, a fost de mult... — am repetat eu.

ICAR LA BÂLCI

— Da, a fost de mult — repetă Polina Alexandrovna.

Aveam pe atunci şaptesprezece ani. Țin minte ziua, ora și chiar clipa în care l-am văzut pentru prima oară pe Serghei Sergheevici Dumcev. Asta s-a întâmplat în timpurile eroice ale navigației aeriene... Era într-o duminică, la 9 iunie, zi de bălci...

Ea vorbea... vorbea și eu o ascultam. Și ascultând-o am uitat la un moment dat că îmi vorbește o femeie bătrână, căruntă. Evocarea viselor ei nerealizate a întors parcă trecutul, a mistuit deceniile ce s-au scurs. Mă găseam acum împreună cu povestitoarea în mijlocul unui bălci meridional, zgomotos și pestriț. Totul se petrecea parcă în fața mea, în prezent.

Te trezești dimineața, deschizi obloanele, deschizi fereastra și bălciul răsună cu toată larma lui; freamătă mulțimea pestriță de oameni, îți iau ochii basmalele și fustele viu colorate ale femeilor, totul vâjâie, te asurzesc țipetele, nechezatul cailor, behăitul oilor, mugetul vacilor.

În prăvăliile și gheretele înjghebate în pripă, din scânduri proaspăt vopsite, se lăfăie la soare, strălucesc în toată splendoarea culorilor lor violente panglicile, stămburile, basmalele, măregelele, contopindu-se și sclipind în fâșii viu colorate.

E o înghesuială de nu poți răzbate!

Călușei se învârtesc scârțâind în gemetele flașnetei, în țipetele fetelor care stau în micile calești pictate, în fluieratul flăcăilor care călăresc caii de lemn năvăși — flăcăi veseli, batjocoritori, cu șepcile trântite voinicește pe-o ureche.

Strecurându-se cu chiu cu vai pe sub carele neguțătorilor și printre picioarele cumpărătorilor, un cățel de curte își caută stăpânul adulmecând pământul și strângându-și coada-ntr-o picioare. Dar zadarnic îl caută! Stăpânul lui e undeva într-o cârciumioară. Un flăcău cu o armonică izbește câinele cu piciorul; cățelul schelălăie, se ghemuiește, își strânge coada, se repede sub un car și pornește apoi să-și croiască drum mai departe.

Niște cântăreți orbi cântă un cântec trist, un cântec lung și monoton, fără început și fără sfârșit. Îi conduce, croindu-le drum prin mulțime, un băiețuș bălai, cu nasul ascuțit, cu

ochişori vicleni, întinzând căciula ruptă. Iar ei merg după el, cu mâinile puse unul pe umărul celuilalt, ridicând spre înaltul cerului feţele lor senine.

În urma lor păşeşte uşoară şi nepăsătoare o ȝigancă cu o broboadă viu colorată, cu franjuri, azvârlită pe un umăr, împodobită cu mărgele, zornăindu-şi salbele şi cerceii sclipitori, uriaşi, semicirculari. Saltă uşor din umeri, strecurându-se printre care şi prăvălii, apucă de mână când pe unul, când pe altul: „Aureşte mânăuă, să-ţi ghicesc, să-ţi spun soarta!”

Iar soarele se ridică din ce în ce mai sus şi e din ce în ce mai cald. Bâlciul meridional devine din ce în ce mai zgomotos şi mai plin de lume.

Deodată, de undeva de departe se aude un strigăt prelung: „Zboară! Un om zboară în cer!”

Strigătul se înecă în larma şi în vuietul bâlciului fără ca nimeni să-l fi luat în seamă. Târgul continua să vuiască.

Un om în suman, cu chipiu cu cozoroc lucios, sări pe un car şi-şi agită braţele.

„Fraţilor! strigă el de pe car. Fraţilor, priviţi! Priviţi ce se întâmplă pe foişor!”

„Unde, unde?”

„Acolo pe foişor! De pe foişor o să zboare un om! Un om o să zboare la cer!”

Şi mulţimea dezordonată, curioasă, dornică de spectacole, se năpusti spre foişorul ce se zărea pe deal.

Pe platforma lată a foişorului se afla un aparat care semăna cu o libelulă uriaşă. Lângă aparat stătea un tânăr şi îndrepta nişte curele lungi.

Era îmbrăcat într-o rubaşcă rusească peste care purta o pelerină neagră. Avea faţa palidă, degete lungi, nervoase, buzele strânse, iar când se îndreptă, ochii i se aţintiră concentraţi undeva departe, peste capetele oamenilor adunaţi în jurul platformei.

Era un om straniu, de neînţeles, şi părea foarte singur în bâlciul meridional, zgomotos şi strident. Părea atât de preocupat de aparatul său, încât nici nu băga de seamă ce se

petrece în jurul lui.

Patronul care construise foișorul de pe deal încasa câte cinci copeici de la fiecare spectator care intra după îngrăditură.

Curând locul îngrădit se umplu de lume.

Patronul urcă câteva trepte ale foișorului și strigă:

„Prea stimate doamne și domni! Peste câteva clipe un om va zbura spre cer. Veți vedea cu proprii dumneavoastră ochi. Oare pentru banii dați nu dorește nimeni să-i pună întrebări acestui om? Este totuși vorba de un om care își va lua zborul către cer și se va întoarce înapoi la noi!”

Patronul își șterse chelia lucioasă cu o batistă roșie cadrilată.

Din mulțime se auziră glasuri — lumea se adresa omului de pe foișor:

„Spune cine ești?”

„Ce fel de nație ești?”

„Ai brevet de meșter? În ce breaslă?”

„Dacă zbori la cer — ce credință ai?”

„Sunt Serghei Sergheevici Dumcev! Sunt rus!” — răspunse tânărul.

„Ei, zboară!” se auzi din mulțime.

Omul cu numele de Dumcev își scoase pelerina și continuă să trebăluiască lângă aparat.

„Onorat public! se adresa patronul mulțimii. Răbdare! Doar cinci zece minute și are să zboare!...”

— Stăteam în apropierea foișorului — își continuă povestirea Polina Alexandrovna — și vedeam cum lui Dumcev îi tremurau mâinile. M-a cuprins neliniștea, emoția, spaima. Doar era înalt foișorul! Oare nimeni de aici nu înțelegea că acest om atât de cutezător are să cadă, o să se prăbușească și n-o să mai rămână nimic din el?

„Convinge-l să renunțe, convinge-l să renunțe la zbor!” îl rugam mereu pe fratele meu care era cu mine.

Studia la Politehnică, purta epoleți aurii pe tunică albastră și se descurca foarte bine în treburile tehnice. Mă însoțea pretutindeni. Ce mult e de atunci! Purtam pe vremea

aceea o pălărie mare de pai și aveam cozi blonde, lungi.

„Colega! strigă fratele meu inventatorului. Nu vrei să te ajut?” Și începu să suie pe foișor.

Dar inventatorul clătină din cap negativ și continuă să trebăluiască lângă aparat.

În jur oamenii comentau:

„N-are să zboare niciodată!”

„Dar pasărea de ce zboară? Toată puterea pasării stă în pene — explica un neguțător. Iar aripile aparatului lui n-au pene.”

„Dar liliacul zboară sau nu? se întoarse fratele meu și adăugă: Reiese că nu penele sunt totul!”

„De ce nu zboară odată! Are de gând să ne țină până la noapte aici?”

„Mai repede! Să înceapă! E târziu!” striga mulțimea nerăbdătoare.

Dumceva desfăcu larg aripile și trase aparatul la marginea foișorului.

Mulțimea se liniști.

Își vârî picioarele în curele și-și potrivi aparatul la brâu. Apoi începu să-și vâre mâinile sub aripi. Aripile erau ușoare, din nuiiele de salcie, înfășurate într-o pânză și foarte mobile,

pesemne cu articulații.

„Uite acuși are să zboare!” se auziră voci.

„Stai! Stai!” strigă deodată patronul, care nu stătuse locului nicio clipă. Fusesse văzut când pe foișor, când alergând la porțiță să verifice încasările, îmbrâncind mulțimea și petrecând până la foișor pe un funcționar înfumurat care venise cu soția sa.

Acesta îi strigă lui Dumcev:

„Soția mea dorește să vă pună o întrebare, iar dumneavoastră, domnule, fiți bun și răspundeți-i!”

Soția funcționarului își agită lornionul:

„Tinere, sunt curioasă să știu ce material e acela cu care ai acoperit aripile? De jos mi se pare că e muselină. Spune-mi, unde ai găsit o culoare atât de încântătoare și cât ai plătit arșinul?”

Dumcev răspunse amănunțit la această întrebare.

„Acum zboară!” strigă patronul.

Fratele meu îmi spuse încet:

„Polea! Îți amintești de aceste versuri:

*Amatorii de trivial trăiesc în ghiftuială,
Viața lor e lină și ușoară,
Iar brațele lui Icar s-au frânt:
Au cutezat să-mbrățișeze norii.”*

Se auzi un glas din mulțime:

„Se măsoară cu vântul!”

Pe neașteptate Dumcev se aruncă de pe platformă.

Toată lumea încremeni. Nu se mai auzi o suflare. Și deodată toată această omenire începu să alerge după el. Alergau cu toții, sărind, cățărându-se peste îngrădituri. Alergau în tăcere, cu capetele date pe spate.

Deodată aparatul se înclină. Toți se dădură repede la o parte.

Cu o smucitură rapidă a picioarelor vârâte în scările prinse de coada în formă de evantai, Dumcev restabili echilibrul.

Libelula se îndreptă.

„Ura-a-a!!!” vui lumea în jur.

Dar aceasta nu dură decât un minut sau două.

O rafală de vânt flutură basmalele femeilor. Oamenii care alergau după aparat își țineau cu mâna șepcile și chipiele. Vântul începuse să bată cu putere.

Fratele meu, care alerga lângă mine, strigă:

„Nenorocire! Vântul îi este potrivnic! Icarul nostru trebuie să se ia la trântă cu vântul!”

Am văzut atunci aripile uriașei libelule înclinându-se mult, când într-o parte, când într-alta, gata-gata să se prăbușească.

Fratele meu strigă din nou:

„Priviți, vântul apleacă aparatul pe partea stângă — Dumcev scoate picioarele pe partea dreaptă! Vântul pe dreapta — Dumcev spre stânga! Și aparatul se îndreaptă!”

Dar vântul părea că a înțeles șiretlicurile omului și se năpusti mai furios asupra lui. Aparatul veni cu botul în jos — ca o pasăre care vrea să ciugulească ceva de pe pământ.

Atunci Dumcev începu să coboare și să ridice cu brațele aripile și aparatul se îndreptă din nou pentru o vreme. Cineva rosti lângă mine:

„Îl lasă puterile! Nu-i chip să te agăți de văzduh!”

Și într-adevăr aparatul venea în cădere spre pământ. Zadarnic își mai mișca aripile. Vântul îl împingea spre mare.

Mulțimea exclamă:

„Se îneacă! Se îneacă!”

Femeile începură să se tânguiască, cineva își făcu semnul crucii. Aparatul se înfipse în nisip chiar în malul apei.

„A murit! A murit!” strigă mulțimea și fugi spre mare.

Alergam înaintea tuturor. Pălăria mea de pai îmi căzuse într-o parte, abia se mai ținea de panglică. Am ajuns prima la Dumcev și îndată după mine sosi fratele meu.

„Sunteți în viață?” am strigat eu.

Dumcev se mișcă. Am desfăcut curelele și l-am ajutat să iasă de sub aparatul împotmolit în nisipul mărunț.

Oamenii veniră în fugă. Se apropiară apoi precauți și în

tăcere, de parcă s-ar fi temut să nu-l tulbure pe Dumcev. Chiar și băiețandrii desculți și ciufuliți, care alergau de la mulțime spre aparat și de la aparat spre mulțime, vorbeau între ei în șoaptă.

Fratele meu îi rugă pe toți să se împrăștie.

Cineva a adus un ulcior cu apă, iar eu i-am udat fruntea lui Dumcev. Fratele meu fugi după o birjă.

Dumcev își reveni. Dar el nu observa pe nimeni. Timpul trecea. Oamenii începură să se împrăștie. Deodată el făcu un efort, vrând să se ridice.

L-am ajutat să se ridice. Când își văzu aparatul sfărâmat, rosti încet, cu îndărătnicie:

„Am să mai zbor eu! Am să mai zbor!”

Deasupra noastră zbură ușor un pescăruș.

„Așa ca pasărea asta?” am întrebat.

„Ca pasărea?” făcu el.

„Ca pescărușul acesta?” am repetat eu.

El tăcu îndelung, rămase pe gânduri, apoi deodată strigă cu toată convingerea:

„Nu! Nu! Voi zbura mai bine decât păsările! Voi zbura ca musca! Ca ea am să zbor, și am să ajung până la cer. Am să stau în aer tot atât de sigur cum stă omul pe pământ!”

M-am speriat: nu cumva și-o fi ieșit din minți? Și l-am întrebat:

„Ce fel de muscă? Ce-i cu dumneavoastră! Oare musca stă în aer?”

El n-a răspuns nimic. Apoi a adăugat încet:

„Voi învăța să fac toate acestea, dar nu aici! Ci acolo... numai, acolo!”

„Unde?” l-am întrebat.

Dar nu mi-a răspuns nimic.

Mi se făcu frică. Fratele meu nu venise încă cu birja.

Încet, sprijinindu-se de brațul meu, Dumcev porni spre oraș.

Aparatul a rămas — sfărâmat — pe malul mării. Se lăsa întunericul, îl ajutam să meargă pe acest om ciudat...

Alături de el am auzit acum altfel, într-un fel nou,

freamătul mării, am văzut într-un fel nou razele oblice ale soarelui când apune.

El mergea alături de mine cu capul plecat. Nu s-a uitat niciodată la mine. Și tot timpul șoptea:

„Nu există altă ieșire. Nu există altă ieșire! Numai de la ele! Să învățăm de la ele.”

Auzeam aceste cuvinte, dar nu înțelegeam nimic și nu întrebam nimic. Iar soarele se culca în mare.

SCRISOAREA LUI ANDREI BULAI

Afară vecina era în plină activitate: auzeam bocănitul pantofilor ei și fâșăitul prelung al măturii.

Din primul moment chiar, când Polina Alexandrovna și-a început povestirea ei, mi-am spus: „Trebuie să verific cât mai repede dacă aceste microînsemnări sunt scrise de mâna doctorului Dumcev. Trebuie comparat scrisul! Aceasta trebuie făcut în primul rând”.

Dar povestirea se prelungea — nu se mai isprăvea — și încet-încet începură să mă năpădească alte gânduri și sentimente. Simțeam bătaia tăioasă a aerului, rafala iute a vântului ce țâșnea de sub aripile primelor aparate de zbor. Cât de luminos și de cutezător fusese visul acelor oameni care, primii, au încercat să supună spațiul aerian!

Ciudată situație: să șezi într-un fotoliu dentar, să privești o veche bormașină de picior și tot felul de alte instrumente metalice strălucitoare, dar să nu vezi nimic din toate acestea, ci să percepi cu inima căldura și lumina visului ce pusese stăpânire pe Dumcev atunci când s-a ridicat cu aparatul său rudimentar în aer și și-a luat zborul deasupra bălciului gălăgios.

Dar ce vroiau să însemne acele cuvinte rostite de Dumcev după zborul său nereușit: „Voi învăța să fac toate acestea, dar nu aici! Ci acolo... numai acolo!” Bine ar fi să pot înțelege această frază cum trebuie, bine ar fi să-i pot dezvălui

adevăratul ei sens!

Măturica vecinei continua să fâșâie pe coridor. Polina Alexandrovna întrerupse tăcerea:

— V-am mai spus că zborul lui Dumcev a fost urmărit și de fratele meu care studia la Petersburg, la Institutul Politehnic. După acest zbor fratele meu l-a vizitat adesea pe Dumcev, iar în anii următori, de câte ori venea la Censk, nu uita să treacă de fiecare dată pe la el.

Iată ce mi-a scris fratele meu când a aflat de dispariția lui Serghei Sergeevici.

Și Polina Alexandrovna îmi întinse o scrisoare îngălbenită:

« Dragă Polea!

Sunt tulburat, zguduit de cele ce mi-ai comunicat despre Dumcev. Îmi scrii că îmbrăcămintea i-a fost găsită pe malul mării. E posibil să se fi înecat. Și totuși eu nu mă pot împăca cu ideea asta. Încerc să reconstitui din bucățele — ca și când aș lucra la un mozaic — figura acestui om, pe care n-am să-l mai văd niciodată. Ce vastă sferă de preocupări, ce multilateral câmpul său de cercetări științifice și experiențe. Surprinzător — într-adevăr! Odată, urmărindu-l în timpul experiențelor, m-am surprins gândind: „Este de necrezut cum pot încăpea în capul unui singur om atâtea preocupări științifice deodată, atât de variate și atât de îndepărtate una de alta!” Nu m-am putut abține, i-am spus lui Dumcev gândul meu. El nu s-a supărat: „Da, înțeleg! Așa pot apărea lucrurile văzute dinafară... Dar cine-mi servește de exemplu?”

Drept răspuns s-a repezit cu o vioiciune la raftul cu cărți, a scos un volum de Pușkin și mi-a citit:

„Istoric, retor, mecanic, chimist, mineralog, pictor și poet, pe toate le-a-ncercat și pe toate le-a pătruns...”

Despre cine vorbește? Despre Lomonosov! „El trebuie să ne fie pildă, de la el trebuie să învățăm cum să pătrundem în diferitele domenii ale științei.”

„Asta a fost cândva... — i-am spus — în îndepărtatul secol al optsprezecelea!”

„Cândva? Am să dovedesc că și în timpurile noastre

științele naturale și tehnica se împletesc. Chiar și de la musca ce stă în aer trebuie să învățăm cum se construiește un aeroplan. Între cele mai felurite ramuri ale științei sunt asemănări, puncte de interferență. Chiar și între matematică și poezie se pot stabili legături.”

Când a ajuns aici nu m-am mai putut stăpâni:

„Dar dumneata crezi într-adevăr că matematicienii au scris poezii, iar poeții...”

„Lobacevski a scris versuri la fel ca și Tiutcev, poetul meu preferat. Amândoi au fost poeți! Și sunt apropiați unul de celălalt prin spirit și stil.”

„Bine — am spus eu — citește-mi o poezie a lui Lobacevski.”

„Am să-ți citesc întâi din Tiutcev, iar apoi din Lobacevski — îmi spuse el:

*Pentru ei nici sorii, pesemne, nu respiră
Și nu e viață în valurile mării:
Razele nu pătrundeau în sufletul lor.
Primăvara nu înflorea în pieptul lor,
În fața lor pădurile nu prindeau grai
Și noaptea cu stele era mută!*

Iar acum ascultă-l pe Lobacevski:

*„Dar voi, a căror existență a fost transformată de o
întâmplare nedreaptă în bir greu pentru folosul altora, voi,
ale căror minți s-au îndobitocit și ale căror sentimente s-au
stins, voi nu gustați din plin viața! Pentru voi natura e
moartă, vă sunt străine frumusețile poeziei, arhitectura este
lipsită de farmec și strălucire, istoria veacurilor este
neinteresantă...”*

Dumcev citea aceste rânduri cu un aer solemn. Dar eu tot nu înțelegeam care este legătura comună dintre Tiutcev și Lobacevski.

Și iată că acum, când Dumcev nu mai este, am luat în mână volumașul lui Tiutcev și lucrările lui Lobacevski, am citit din nou aceleași fragmente, și iată — am ajuns să spun:

„Da, Dumcev avea dreptate. Atunci, în zilele acelea, nu l-am înțeles. Acum mă căiesc că nu l-am înțeles”.

Nu știu de ce, îmi amintesc acum de o discuție cu Serghei Sergheevici. În dimineața plecării mele din Censk, înainte de a-mi lua rămas bun, l-am întrebat:

„Dumneata faci cercetări în diferite domenii ale științei, dar care este scopul acestor cercetări și care este obiectivul principal pe care-l urmărești?”

„Vreau să devin un microscop, un microscop viu!”

„Desigur glumești, Serghei Sergheevici.”

„De loc — continuă Dumcev serios și simplu. De ce nu vrei dumneata să admiți că un om poate face diferite experiențe prin care să ajungă la descoperirea unor anumiți fermenți cu proprietăți extraordinare. E imposibil de imaginat așa ceva?”

„Da”, i-am răspuns.

„Admiți că asemenea fermenți se pot afla chiar în fața dumitale pe masă, sub forma unui fir de praf pe care omul îl înghite o dată cu aerul. Și iată...”

Dumcev căzu pe gânduri.

„...și iată — am continuat eu — omul vede deodată lumea parcă prin lentilele unui microscop.”

„De ce parcă? Lumea începe într-adevăr să se mărească în fața acestui om și în raport cu el, pentru că omul începe să... Dumcev nu-și termină fraza și izbucni într-un râs vesel: Strașnic te-am păcălit, nu-i așa? Omul-microscop... fermenți puternici... Așa-i că era o născocire absurdă, caraghioasă? Dumcev a început să râdă din ce în ce mai tare și mai bine dispus. Și dumneata erai cât pe ce să mă crezi.”

Își luă vioara și începu să cânte mazurca lui Wieniawski...

Scumpă Polea! Știu bine că Serghei Sergheevici și-a cheltuit toți banii cu experiențele lui, sau pe medicamente pentru bolnavii săi. Eram de față când într-o zi proprietarul casei în care locuia a venit la el și i-a spus:

„Dumitale, doctore, nu-ți mai rămâne decât să te arunci în mare — nu mi-ai plătit chiria de anul trecut.”

Așadar plătește, Polina, la primirea scrisorii mele tot ce i se cuvine proprietarului și mută-te cu mama în această casuță. Încuie laboratorul. Când am să vin, vreau să examinez însemnările, lucrările, experiențele lui Dumcev.

A trecut de ora patru noaptea și trebuie să închei scrisoarea. E ceva straniu în toată această întâmplare și de neînțeles... Sinucidere? Dar câte cercetări începuse el! Se afla doar în fața unei sarcini științifice mărețe! Nu cred să fi întrerupt el singur toate acestea. Și apoi sinuciderea înseamnă lășitate. Îl revăd pe Dumcev așa cum stătea atunci, calm, concentrat, pe platforma de la bălci, gata pentru zborul său atât de îndrăzneț, de nebunesc... Scrie-mi, Polea dragă, totul mai amănunțit și mai limpede. Cât de mult doresc să vin la voi și cât mai repede, ca să vă văd pe toți!

Fratele tău, Andrei Bulai.»

— Dar nu am mai apucat să-i răspund fratelui meu — spuse încet și cu amărăciune Polina Alexandrovna. Un provocator l-a trădat jandarmilor țariști fiindcă participase la o acțiune revoluționară. A murit pe drum, în mijlocul convoiului cu care era dus la deportare. Am făcut așa cum m-a sfătuit el, m-am mutat în această casă. Laboratorul l-am încuiat. Totul a rămas acolo așa cum era, atunci când Serghei Sergheevici i-a călcat pentru ultima oară pragul... Dacă doriți vi-l pot arăta. Bătrâna femeie scoase din sertarul măsuței o cheie mare și ruginită.

ÎN LABORATORUL LUI DUMCEV

Am deschis ușa pentru a o urma pe Polina Alexandrovna în laborator. Luase cu ea o lumânare într-un sfeșnic de aramă și chibrituri.

În prag, apăru în fața noastră Avdotia Vasilievna, vecina Polinei. Mă privi cu subînțeles, de parcă ar fi vrut să-mi spună ceva. Tăcu însă.

Am urcat scara interioară, îngustă, cu trepte ce scârțâiau, și ne-am oprit pe un mic palier în fața laboratorului lui Dumcev. Polina Alexandrovna deschise lacătul ruginit care atârna la ușă.

Flacăra lumânării tremurătoare și inegală smulse brusc din întunericul laboratorului tot felul de obiecte: retorte, cărți, flacoane, note, o cutie de vioară, un stativ cu eprubete, portrete, un microscop, o tăviță de aramă pentru ceai, cu pahar și o farfurioară, o lampă de spirt, o lupă.

Am luat din mâna Polinei Alexandrovna lumânarea și am străbătut cu precauție întreaga cămăruță. Am cercetat pereții, tavanul. Era un mezanin de o formă ușor rotunjită. De afară părea un turnuleț. Ferestrele erau închise și obloanele erau trase. Polinei Alexandrovna îi făcea probabil rău să revadă acest cadru; când se afla aici o cuprindea tristețea, căci mă lăsă curând singur. Țin bine minte cum a plecat cu pași înceți, liniștiți, prudenți.

Pe o măsută se afla o construcție ciudată. Părea să fie modelul unei insecte în zbor. Deodată zării un bilet. Am suflat praful și de sub el a apărut un scris ascuțit, cu legătură ușoară, oarecum de modă veche. Un scris cunoscut! Era aceeași mână care scrisese microînsemnările pe care le-am citit la institut sub microscop.

Mă gândeam în tăcere, ținând lumânarea în mână: „El este, Serghei Sergheevici Dumcev, același care a scris despre o călătorie în care urmează să plece, pentru a transmite jurnalul cu descoperirile sale. Ce fel de călătorie să fi fost aceea? De ce a micșorat textul însemnărilor? Și cum se explică că însemnările scrise de el cu atâta vreme în urmă au putut să ajungă abia acum pe florile de lângă chioșc? Sau poate nu Dumcev, ci altcineva a micșorat cu ajutorul aparatului fotografic file din vechiul său jurnal și le-a scăpat pe florile acelea.

Dar cine să-mi răspundă la aceste întrebări? În jurul meu e liniște. Liniștea ascultă și scârțâitul căruței care trece acum pe sub fereastră, și claxonul îndepărtat al unui automobil rătăcit undeva, pe o străduță din apropiere. Liniștea trage cu

urechea și tace. În toți anii care au trecut, liniștea a păstrat pentru ea singură sunetul ușor al retortelor și flacoanelor mutate din loc de Dumcev, a păstrat foșnetul cărților răsfoite, scârțâitul sec al peniței, a păstrat pașii grei ai omului concentrat, care în ultimul minut înainte de plecare s-a oprit îngândurat lângă această ușă. Liniștea a tras cu urechea: iată pașii lui au început să se îndepărteze — treptele scârțâie tot mai înfundat. Deodată a pocnit ușa de la intrare și liniștea a tresărit. Clinchetul jalnic al clopoțelului de la ușă — iată tot ce-a auzit pentru ultima oară liniștea. Și omul dispăru pentru totdeauna!

Și de atunci liniștea acestui laborator care se atașase de stăpânul său păstrează toate amintirile, toate sunetele și așteaptă cu afecțiune — an de an — cu din ce în ce mai multă încordare, să audă din nou pașii cunoscuți, glasul lui limpede, foșnetul filelor cărții sub mâna lui, cântecul strunelor acestei viori care se află pe colțul mesei, în cutia ei prăfuită.

Dar de ce a început să-mi răsunе deodată în minte mazurca lui Wieniawski?

De ce mă urmărește și nu dispare din memoria mea acest motiv muzical? Pentru că Dumcevi a cântat mazurca lui Wieniawski în timp ce vorbea despre fermenți, despre praful acela miraculos și despre omul-microscop.

Dar unde poate fi acest praf?

Trebuie cercetat laboratorul. În însemnarea ce se afla lângă construcția ce amintea modelul unei insecte în zbor se explica scopul acestei construcții.

Redau textul cuvânt cu cuvânt.

„Reproducerea artificială a zborului insectei.

Am construit acest aparat cu scopul de a face mai evidentă acțiunea aripilor insectei și influența rezistenței aerului asupra ei.

Această figură înfățișează două aripi artificiale construite dintr-o nervură solidă de care sunt prinse cu fire subțiri și rezistente bucăți de membrană intestinală. Planul acestor aripi este orizontal; un aparat alcătuit din pârghii le ridică și le coboară, fără să le comunice vreo mișcare laterală. Aripile sunt acționate de un mic tambur de aramă — un compresor în care aerul se comprimă sau se rarefiază alternativ prin acțiunea unei pompe. Suprafețele tamburului sunt din plăci de cauciuc, cuplate prin niște pârghii cu ambele aripi; aerul comprimat sau rarefiat din tambur comunică membranelor elastice mișcări puternice și repezi, care se transmit simultan ambelor aripi. O țeavă orizontală, echilibrată printr-o contragreutate, permite aparatului să se rotească în jurul axului orizontal și servește în același timp la aducerea aerului din pompă în tamburul motor. Axul este alcătuit dintr-un gazometru cu mercur, care admite închiderea ermetică a țevelor de aer și totodată permite instrumentului să se rotească liber în plan orizontal.

Cu ajutorul unui asemenea aparat poate fi studiat mecanismul, prin intermediul căruia forța de rezistență a aerului, combinată cu mișcarea aripilor, condiționează deplasarea înainte a insectei.

Într-adevăr, dacă cu ajutorul pompei de aer punem în

mișcare aripile insectei artificiale, putem vedea că aparatul începe să se rotească repede în jurul axului său.

Prin urmare această experiență explică mecanismul mișcării insectei.”

Toate însemnările, desenele și schițele lucrate până la ultimul detaliu, care se aflau în acest laborator, erau într-adevăr extraordinare. Ele vorbeau despre convingerea de nestrămutat pe care o avea Dumcev în valabilitatea acestor schițe, respingând, combătând parcă orice alt punct de vedere pentru realizarea unui model de insectă în zbor.

Eu nu mă descurc prea bine în proiecte, schițe, modele de mașini sau construcții, dar niciodată n-am rămas indiferent față de ele. Îmi dădeam seama că toate aceste desene exprimau căutările, cercetările, îndoielile unei minți și ale unei inimi omenеști — bucuriile și înfrângerile — și până la urmă biruința. Inventatorul a suferit și s-a bucurat la fel ca un scriitor care lucrează la o carte, ca un pictor care lucrează la un tablou.

Însemnările lui Dumcev erau mărturia unei minți cercetătoare, originale și viguroase. Într-adevăr, ce poate fi mai complicat decât calculul numărului de mișcări într-o secundă ale aripilor unei insecte? Iată tabelul pe care l-am găsit la Dumcev:

musca obișnuită		330 de bătăi ale aripilor pe secundă				
bondarul	240	„	„	„	„	„
albina	190	„	„	„	„	„
viespea	110	„	„	„	„	„
țânțarul	72	„	„	„	„	„
libelula	28	„	„	„	„	„
fluturele (albilița)	9	„	„	„	„	„

Sub tabel, autorul preciza perfecta concordanță a mișcării celor două aripi ale insectei: lovirea simultană a aerului și execuția unui număr identic de bătăi.

În însemnările lui, Dumcev repeta de câteva ori: „Trebuie să găsesc neapărat adevărata origine a forței de zbor

a insectei!”

Pe o altă filă de hârtie se afla un calcul deosebit de interesant: „Greutatea mușchilor toracici reprezintă la păsări a șasea parte din greutatea întregului corp, în timp ce la om această corelație este egală cu o sutime. Dar la insecte?”

„Principalul este cercetarea forței musculare a insectei în timpul zborului. Trebuie deci determinată greutatea pe care o poate ridica aripa insectei.”

Apoi urma o altă însemnare:

„Am găsit! Sursa forței de zbor a insectei se află în mușchii verticali și longitudinali ai aripilor. Energia mușchilor verticali ridică aripa, energia celor longitudinali o coboară. Cu fiecare bătaie a ei, aripa gonește un volum de aer, astfel încât aerul rămas în fața insectei are o presiune redusă. Insecta poate trimite în orice direcție curenți de aer. Oare nu acesta este motivul pentru care ea se poate ridica sub orice unghi?”

Și ceva mai departe o nouă însemnare:

„Acum rămâne să găsesc un ultim lucru: cum și de ce poate sta ea (era pare-se vorba de insectă) pe loc în aer?”

Aceste câteva cuvinte erau scrise cu trăsături repezi și nervoase, completate cu însemnări concrete și precise, schițe și fotografii.

Pe baza lor am putut să trag concluzia că în experiențele lui Dumcev a mers pe căi neumblate: el a folosit în același timp metoda grafică, cea optică, și chiar cea muzicală.

Și iarăși niște schițe de neînțeles. Pe una am văzut compararea vibrației diapazonului cu bătăile aripilor bondarului și ale albinei.

Primele două linii ale acestei schițe erau întretăiate, aproape punctate, și arătau frecvența bătăilor de aripă ale bondarului; a treia linie era ondulatorie, cu creste ascuțite, și indica vibrația diapazonului cu vârfurile ascuțite. Și iată un portativ îngălbenit, pe el notele muzicale ale unor ciudate „melodii”: cântecul țânțarilor, al bondarilor, al muștelor.

În rafturi erau așezate o sumedenie de cărți și reviste. În sertarele bibliotecii se afla o cartotecă bine organizată. Totul într-o riguroasă ordine alfabetică. Într-un sertăraș am

descoperit câteva fișe așezate fără vreo ordine alfabetică. Swift — „Călătoriile lui Gulliver” (în limba engleză), Afanasiev — „Povești”, N. Rubakin — „Moș Vreme”, E. Maevski — „Doctorul Muholapski” (în limba poloneză), Ryner — „Omul-furnică” (în limba franceză), Laswitz — „Pe un balon de săpun” (în limba germană).

Pe fiecare fișă se afla o adnotare. Le-am citit pe toate la lumina lumânării. Toate aceste cărți, scrise în limbi diferite și în perioade diferite, se asemănau printr-un amănunt — prin contrastul surprinzător dintre proporțiile eroului și cele ale mediului înconjurător.

Pe alt raft am văzut fișa „Kibalcici”. La enumerarea experiențelor fizico-mecanice ale marelui savant rus, erou revoluționar plin de abnegație și genial inventator, erau adăugate cuvintele lui Dumcev: „Tu, Kibalcici, cel pedepsit de țar! Tu, care ai desenat proiectul motorului cu reacție! Numele tău va fi amintit atunci când omul va zbura în spațiul cosmic pentru a descoperi lumi îndepărtate”.

Și lângă această exclamație se aflau două cuvinte scrise și subliniate cu creion roșu: „Larva libelulei”.

Mi se părea că visez! Ce legătură poate exista între proiectul lui Kibalcici și larva libelulei?

Sau iată, pe fișa lui Țiolkovski scria: „Dragul meu contemporan! Motorul tău cu reacție va înlesni omenirii cucerirea spațiului interplanetar”.

Și din nou alături de cuvintele adresate lui Țiolkovski se afla o însemnare scrisă și subliniată cu roșu: „Larva libelulei”.

„Ce ciudat! mi-am zis. Și acest laborator atât de neobișnuit în care se înregistrează bâzâitul țânțarilor, se calculează bătaile de aripi ale viespiei... Unde pe fișele cu lucrările lui Kibalcici și Țiolkovski se amintește de larva libelulei... Dar de ea s-a pomenit și într-una din microfotografii...”

Câte absurdități puse laolaltă în această casă mică dintr-un orașel liniștit de provincie! Și cât de enigmatice sunt microînsemnările în care Dumcev dă oamenilor sfaturi — tardive și inutile — despre modul cum trebuie tratată

tuberculoza sau în care scrie că lumea a crescut în fața lui de „o sută-două sute de ori”...

Lumânarea continuă să ardă. Ferestrele laboratorului sunt închise cu obloane. Cărțile tac. Tac retortele, flacoanele și eprubetele. Tace bătrânul microscop, plecându-și obosit ocularul peste o lamelă de sticlă prăfuită.

Unde este acum Dumcev? Ce s-a întâmplat cu el?

Arunc o ultimă privire asupra laboratorului. Mă uit la cutia prăfuită în care se află vioara lui Dumcev, îmi amintesc de mazurca lui Wieniawski pe care a interpretat-o atunci când a vorbit despre fermenți, despre un praf extraordinar, despre omul-microscop... Da! Dar praful despre care vorbește el nu l-am găsit în laborator! Altminteri praf... pretutindeni... așternut pe toate obiectele. Dar ce poți descoperi în el la lumina lumânării și cu obloanele închise!

LAMPA CU REFLECTOR

Cobor cu lumânarea în mână treptele care scârțâie, cu grijă să nu mă împiedic pe scara întunecoasă; mă întâmpină privirea nedumerită a vecinei, pe care o găsesc tot cu mătura în mână. Parcă ar vrea să-mi spună: „Ce folos veți avea, cetățene, din toate astea?”

Am întrebat-o pe Polina Alexandrovna unde este praful de care amintește fratele ei Andrei în scrisoarea sa. Ar fi bine să-l găsim și să-i facem analiza chimică.

— Nu știu — rosti ea cu amărăciune și durere în glas — nu știu unde-i praful. După dispariția lui Dumcev oameni străini au răscolit laboratorul, au căutat, au examinat totul, dar n-au găsit niciun fel de praf.

Cu o expresie de neputință și naivitate ea începu să-și plimbe degetele prin franjurii feței de masă și privi cu tristețe pe fereastra prin care răzbătea ziua de vară cu toată arșița ei. Și deodată-și aminti:

— Am un bilețel de la Serghei Sergheevici pe care nu l-am arătat nimănui. Ultima oară l-am văzut pe Serghei

Sergheevici într-o sâmbătă seara...

Ascultam cu atenție, fără s-o întrerup, și numai după ce-și isprăvi istorisirea am înțeles legătura strânsă dintre cele spuse de ea și acest bilețel.

— ...Am trecut pe la Serghei Sergheevici cu jupâneasa Duneașa, ca să-i duc niște cărți pe care i le împrumutase fratelui meu și care nu apucase să i le restituie înainte de plecarea sa. Mă pregăteam să plec, când îl văzui deodată îngândurat. Își luă vioara și începu să cânte „Furtuna încețoșează cerul”. Era întotdeauna îngândurat, avea o inimă mare și tristă, dar în seara aceea surâsul și privirea îi erau vesele. Am început să fredonez. Muzica îl captiva din ce în ce mai mult. De undeva de departe se auzea bubuitul tunetului. Pe cer se adunau nori. Trebuia să mă întorc cât mai repede acasă. Dar nu mă puteam decide să-l întrerup... Serghei Sergheevici cânta, cânta mereu. Deodată trăsnetul bubui foarte aproape.

„Domnișoară, domnișoară! intră fuga jupâneasa mea. V-am adus de acasă umbrela, galoșii și șalul.”

Dumceva lăsa vioara din mână. Mi-am luat repede rămas bun, l-am rugat să nu mă conducă. El mi-a spus că va cânta toată noaptea. Am pornit în fugă prin ploaie cu Duneașa acasă. Când am ajuns în colțul străzii, mi-am întors pentru o clipă privirea înapoi. Pentru ultima oară! A fost o furtună îngrozitoare, o ploaie torențială...

În timp ce o ascultam pe Polina Alexandrovna, îmi răsună în memorie acea voce bătrânească, întreruptă de tuse, acolo, în tren: ...”Îmi amintesc, a fost o mare furtună. Cu ploaie torențială. Și deodată, aproape de tot, se auzi o vioară”.

— Toată noaptea a plouat. Se mai potolea din când în când, ca să înceapă apoi cu și mai multă furie. Sufla vântul. Copacii foșneau pe sub fereastră. Toți din casă s-au culcat devreme. Am ațipit și eu. Deodată aud o bătaie ușoară și repede în geam. Era cineva care bătea din ce în ce mai stăruitor. Câinele din curte începu să latre, dar se liniști îndată și schelălăi, de parcă ar fi descoperit o persoană cunoscută. M-am repezit la fereastră. Mi-am lipit fața de geam. Mi-am

împreunat palmele. Prin geamul ud mă priveau niște ochi cunoscuți, ochii lui Serghei Sergheevici! Am scos un țipăt. Atunci Duneașa veni fuga cu o lumânare din cealaltă cameră:

„Domnișoară! Domnișoară! Ce s-a întâmplat?”

„Nimic, du-te la culcare!” i-am răspuns.

După ce plecă, am deschis fereastra. Grădina udă fremăta neliniștită, cu un foșnet surd. Ploua din ce în ce mai tare și mi se păru că aud îndepărtându-se niște pași grei. Era Dumcev. Probabil că venise să-mi transmită ceva, dar n-a mai îndrăznit, l-a speriat Duneașa cu lumânarea ei.

Dimineața veni cenușie, cețoasă. Cerul nu se înseninase. Și era ciudat să auzi cât de vesel ciripesc vrăbiile ude de ploaie! Pe pământul de sub fereastra mea am văzut o urmă. Era plină de apă. Am trimis-o îndată pe Duneașa la Serghei Sergheevici. Ea se întoarse curând cu o veste de necrezut.

„A dispărut doctorul nostru!”

Prin oraș începuseră să circule tot felul de zvonuri. Se spunea că doctorul s-a înecat, că i-au găsit chiar și îmbrăcămintea.

Odată, trecând prin bucătărie, am văzut-o pe Duneașa aprinzând cu o hârtie surceaua pentru samovar. Mi-a sărit în ochi un scris cunoscut... I-am smuls hârtia, am stins-o și am netezit-o. Era boțită și arsă. Da, era scrisul lui Serghei Sergheevici. Ușuratică Duneașa n-a fost în stare să povestească ca lumea de unde și cum a ajuns la ea hârtia aceea.

Polina Alexandrovna se apropie de un dulăpior de stejar sculptat, cu grile glisante, alcătuite din stinghii bine lustruite — mărturie a concepției migăloase a tâmplarilor din secolul al nouăsprezecelea, și începu să caute ceva.

— Caut și tot caut — spuse ea — și nu-l găsesc. Unde-o fi bilețelul acela... Ah, uite-l!

Așeză pe masă cu multă băgare de seamă și grijă o mapă de catifea. O deschise:

— Citiți!

Pe hârtia arsă pe care mi-o întinse rămăseseră următoarele cuvinte:

„Mult stimată Polina Alexandrovna! Sunt nevoit să plec

pentru o bucată de vreme. Vă rog să aprindeți în fiecare seară
lampa cu reflector în laboratorul
meu.....
Darwin și Fabre

Același scris: pe toate însemnările din laborator, pe foile citite la microscop și pe hârtia arsă și îngălbenită. Același scris.

Cu cât cercetam mai atent cuvintele răzlețe, cu atât mai mult mă cuprindea un sentiment de îngrijorare, o neliniște grea. Aceste cuvinte disparate, scăpate cu greu de foc, atât de părăsite și singuratice, m-au apropiat de soarta celui necunoscut, care a pus cândva în ele atâtea speranțe. Ce s-a întâmplat cu el? „Sunt nevoit să plec pentru o bucată de vreme”... Poate că nici nu s-a înecat?

— Eu am procedat așa cum m-a povățuit fratele meu în scrisoare: m-am mutat în căsuța în care a locuit și de unde a plecat Serghei Sergheevici — spuse Polina Alexandrovna. Și continuă cu amărăciune: Atunci, de mult, îndată după plecarea lui Dumcev, au venit aici tot felul de oameni, s-au uitat, s-au mirat. Și am observat atâtea zâmbete neîncrezătoare, atâtea priviri ironice! Dar nu le-am luat în seamă. N-am permis nimănui să se atingă de niciun obiect din casa lui. Dar probabil că unul din vizitatorii curioși a fost pus pe glume proaste.

În revista umoristică a provinciei noastre această întâmplare a fost luată în zefleMEA, iar textul a fost însoțit chiar de o caricatură. Iată, am păstrat fițuica. Vedeți... se numește „Fluturele”... poartă un nume atât de ușor și mi-a adus o jignire atât de grea! Priviți, citiți în pagina șaptesprezece...

„În legătură cu îndelungile discuții — am citit pe filele revistei îngălbenite — în jurul misterioasei dispariții a doctorului Dumcev, locuitor al orașului Censk, publicația noastră „Fluturele” n-a precupețit nicio cheltuială pentru a trimite în acest oraș pe corespondentul său, domnul Petrușin.

Acesta a oferit cu amabilitate redacției o povestire literară autentică despre atât de comentatul eveniment, sub forma unei piese dramatice în patru tablouri.

Tabloul I. Pe o stradă din Censk. Duminică. E amiaza. Sună clopotele. Ușile bisericii sunt larg deschise. Sosesc faetoane, droști, călești, de arcurile cărora se agață ștregari desculți. Când birjarul îi sperie cu biciul, ei aleargă alături de caleașcă și strigă:

— Se însoară! Doctorul-libelulă se însoară azi!

Tabloul II. Casa mirelui. Intră fuga o vecină. Se adresează servitoarei doctorului:

— Arsenievna! strigă ea. Mai repede! Mai repede! Coriștii s-au dus la biserică! Mirele tău încă nu e gata?

Arsenievna bate la ușă:

— Serghei Sergheevici, grăbiți-vă! E timpul să vă duceți la cununie! Pofțiți, luați o cămașă scrobită.

Ușa se deschide, de după ea se întinde mâna doctorului. Ia cămașa. Ușa se închide.

Curând Arsenievna bate din nou la ușă:

— Nu doriți, Serghei Sergheevici, să beți un pahar de ceai și să gustați din plăcinta mea din foi înainte de cununie? Căci toată ziua n-ați pus nimic în gură.

— Se poate! spune doctorul. Și din nou de după ușă apare o mână și ia tava cu paharul cu ceai și cu plăcinta.

— Serghei Sergheevici! A venit după dumneavoastră cavalerul de onoare!

Ușa se închide.

— Grăbiți-vă, Serghei Sergheevici! strigă cavalerul de onoare.

— Iertați-mă! Nu pot să vă primesc la mine, nu sunt încă îmbrăcat. Mai am puțin... foarte puțin...

Cavalerul de onoare așteaptă câteva clipe, apoi bate din nou la ușă:

— Mai repede!

— Vin! se aude de după ușă.

Tabloul III. În casa miresei. Ea, îmbrăcată în rochie de mireasă. Așteaptă. Nimeni nu vine s-o ia. Exclamă:

— Nu-nțeleg nimic! Nu-nțeleg nimic!

Tabloul IV. Din nou în casa mirelui. Se bate la ușă. Niciun răspuns. Se deschide ușa. Camera e goală! Pe masă, pe dușumea zac într-o dezordine de nedescris fracul de nuntă... gulerul scrobit... cămașa... cravata... pantalonii... pantofii...

— Doctore, doctore!... Unde ești?

Cei intrați privesc pe sub masă, deschid dulapurile, se uită chiar și pe fereastra deschisă. Dar sub fereastră au stat tot timpul câțiva copii curioși.

Ei strigă:

— Degeaba vă uitați în grădină. N-a sărit nimeni pe fereastră.

— Doctore! Unde ești? Unde ești?...

Tăcere.

— Parcă s-a mistuit! își plesnește palmele bătrâna Arsenievna. Ziua și noaptea a muncit, a muncit, și-a mistuit puterile, până s-a mistuit și el cu totul.

Vecinele și cumetrele îi țin isonul.

— Da, da, s-a mistuit... a pierit."

Am citit acest foileton stupid — rod al plictiselii, al trândăviei și al dușmăniei — mărturia unor vremuri demult apuse. Pe fața Polinei Alexandrovna apăru o adâncă deznădejde, de parcă s-ar fi năruit totul în jurul ei, când luă din mâinile mele fițuica. Există pesemne jigniri, răni, care continuă să producă o mare suferință multă, multă vreme.

I-am spus:

— Oare merită o glumă răutăcioasă și deșartă, scrisă în zilele unor vremuri atât de neinteresante și de vechi — oare merită o asemenea glumă ca sentimente și gânduri vii să se oprească din pricina ei, ca în acel roman al lui Dickens — a cărui eroină, într-un moment de deznădejde, și-a oprit pentru totdeauna ceasul din sufragerie, pentru a-și opri astfel ea

însăși „ceasul vieții ei”?...

Nu știu dacă cuvintele mele au ajutat-o pe bătrâna femeie să gonească amintirea acelei jigniri sau propriile ei frământări sufletești, acele frământări care nu-l părăsesc nicio clipă pe om și care, schimbându-se neconținut, modulându-se, împing gândurile și sentimentele către speranță, către siguranța că-l așteaptă în viitor ceva îmbucurător. Nu știu ce a ajutat-o, dar bătrâna femeie privea acum cu seninătate bilețelul:

— Ah, Grigori Alexandrovici, dacă ați reuși să ghiciți sensul acestor cuvinte! Să dezlegați acum, după ce au trecut atâția și atâția ani, ceea ce nimeni n-a reușit încă să dezlege! Aici scrie: „Citiți... dintre Darwin și Fabre...”. L-am citit și pe Darwin și pe Fabre în întregime. Dar sutele și miile de pagini pe care le-am citit și răscitit nu m-au ajutat să pot reconstitui cele câteva cuvinte care au fost distruse de flacăra chibritului, la aprinderea samovarului. Sau acestea: „Aprindeți lampa mea cu reflector”. Ați văzut, chiar lângă fereastra laboratorului, care dă spre apus, e o oglindă care stă pe un suport de lemn. E acoperită cu o pânză care a fost cândva albă. Alături se află lampa cu reflector. Reflectorul este îndreptat spre oglindă. Seară de seară deschideam fereastra, aprindeam lampa și îndreptam reflectorul spre această pânză albă. Așa a trecut toată vara. Au venit apoi zile de toamnă, reci, cu vreme mohorâtă. A început să se întunece devreme; vântul trântea obloanele. Am închis ferestrele și am bătut în cuie obloanele din turnulețul-laborator.

— Dar n-am observat, Polina Alexandrovna, n-am putut distinge la lumina lumânării nici lampa cu reflector, nici materialul întins pe oglindă. Nu pot fi deschise obloanele?

Ușa camerei în care ne aflam se întredeschise și vecina Avdotia Vasilievna spuse:

— Am și scos scara în stradă, ca să deschid obloanele. Galeria e șubredă și mi-e teamă să calc pe ea.

Lumina zilei năvăli în laborator. Și atunci am văzut pe fereastră o lampă obișnuită cu petrol și un reflector metalic care-și pierduse luciul. Am văzut și oglinda pe care fusese

cândva întinsă o țesătură albă. Dar ceea ce m-a mirat nespus era faptul că pe lucruri, pe cărți, pe vioară, pe podea — într-un cuvânt pretutindeni — zăceau o mulțime de insecte moarte.

Ciudat cimitir! Fluturi, țânțari, gândaci zăceau în cele mai felurite poziții într-un strat gros de praf... Totul era plin de praf. Praf și iar praf!...

EFORTURI ZADARNICE

Spirit de observație! Spirit de observație!... Cu peste două mii de ani în urmă, lui Aristotel i-a scăpat din nebagare de seamă, într-un tratat, o greșeală. Vorbind despre muscă, a scris că ea are patru perechi de picioare. O simplă greșeală. O greșeală nostimă în felul ei! Dar iată ceea ce este într-adevăr uluitor: secole la rând oamenii de știință s-au luptat să gonească muștele — supărătoarele muște — dar nu s-au ostenit să verifice afirmația lui Aristotel! Dintr-un manuscris în altul, ei au transcris aceeași eroare: musca are patru perechi de picioare.

Hoinăresc acum pe malul mării. Valurile năvălesc spre mine și parcă murmură: „Spirit de observație, trebuie să ai spirit de observație...”

Am cercetat întregul laborator. Dumcev scrie în acel bilețel al său — salvat din foc — despre lampa cu reflector. Am văzut și această lampă. Dar ce folos? Nu m-am ales decât cu praful rămas pe degetele mele. Am fost și acolo unde, o dată cu florile, Beleankin a cules primele însemnări ale lui Dumcev. M-am uitat, am cercetat... Dar n-am văzut decât iarba acoperită de rouă. N-am reușit să descopăr acolo nimic deosebit și numai șiretul care mi s-a dezlegat întâmplător m-a ajutat să culeg păianjenul mort și o dată cu el — încă un bilețel.

Pentru dezlegarea misterului din jurul dispariției lui Dumcev trebuie găsit ceva în laborator, trebuie surprins un

amănunt și observat apoi foarte atent — trebuie descoperit acel amănunt care scapă chiar unei atenții foarte mari. Și un asemenea amănunt mi-ar putea sugera cum să desfășor mai departe căutarea lui Dumcev.

Numai un om înzestrat cu un adevărat spirit de observație poate, pornind de la un simplu amănunt, să dea unui fenomen obișnuit o nouă semnificație, să-l vadă într-o nouă și neașteptată lumină.

Am să dau ca exemplu povestea unui băiat în vârstă de zece ani. E o întâmplare care s-a petrecut demult și e legată de inventarea pompei cu aburi pentru scoaterea apei din mine.

Băiatul acela trebuia să stea toată ziua lângă mașină și să deschidă când robinetul cu aburii fierbinți — pentru ca, umplându-se cilindrul, pistonul sub presiunea aburilor să fie împins în sus, când robinetul cu apă rece — pentru ca, răcind aburul, pistonul să poată coborî. Nu era treabă grea, dar cât de plicticoasă, cât de sâcâitoare și monotonă! Și în timpul ăsta din lunca verde se auzeau strigătele vesele ale copiilor care se jucau cu mingea. Ce mult ar fi vrut și băiatul nostru să se joace cu ei, iar mașina să lucreze singură în vremea asta!

Băiatul a legat mânerul ambelor robinete cu o sfoară tare și acestea începură să se deschidă și să se închidă pe rând, fără ajutorul lui. Deodată se produse o întrerupere în funcționarea mașinii: sfoara se rupsesse. Fu chemat inventatorul pompei, care văzând resturile sforii înțelese pe dată totul. Și nu-l certă pe băiatul speriat, care tot mai ținea în mână mingea.

Inventatorul era încântat: spiritul de observație al băiatului i-a sugerat că în locul sforilor trebuie montate niște pârghii, care să acționeze alternativ pentru deschiderea și închiderea automată a robinetelor.

Valurile mării sunt parcă mereu altele — mereu altele năvălesc spre țărm...

Am nesocotit ceva important în meditația mea, în căutările mele. E adevărat: am ghicit că Dumcev și nimeni altul a scris ciudatele microînsemnări cu diferitele lor numerotări. Degeaba m-a luat peste picior docentul

Voronțova. Nu aerul ei sceptic și nici prudența reținută a profesorului Tarasevici m-au adus în laboratorul lui Dumcev. M-a ajutat oare convorbirea ascultată întâmplător în tren? Nu, fiindcă n-am crezut-o. Mi-au fost oare de folos microînsemnările? Dar eu nu le-am înțeles încă, nu le-am descifrat încă cum trebuie. În schimb am legat într-un fel, în închipuirea mea, discuția din tren de soarta unui doctor și de acele microînsemnări. Dar ce aveau comun una cu alta? Foarte multe: istoria neobișnuită cu dispariția doctorului și caracterul cu totul neobișnuit al textului microînsemnărilor: „Destinul meu ciudat; soarta mea neverosimilă...”

Nu neg, bătrânul paznic al institutului, care a auzit întâmplător convorbirea mea cu Stepan Egorovici despre doctorul dispărut, mi-a spus că un asemenea doctor a trăit într-adevăr la Censk și mi-a arătat drumul spre laborator. Să fie aceasta o simplă întâmplare? La prima vedere — da.

Oamenii de știință au căutat să obțină pe cale artificială culoarea indigo, cândva foarte prețuită în industria textilă. Această vopsea se extrăgea în vremuri de demult dintr-o plantă tropicală denumită „indigo”, care se obținea la un preț foarte ridicat. Toate căutările pentru a găsi o substanță înlocuitoare au rămas fără rezultat. Se povestește că o întâmplare, o simplă întâmplare l-a ajutat pe un om de știință să găsească acea substanță. Lucrurile s-au petrecut astfel: într-un laborator s-a spart un termometru, iar mercurul a nimerit întâmplător într-o soluție chimică respinsă ca inutilizabilă. S-a produs din acest contact o reacție chimică și astfel a fost descoperit indigoul — acest prețios colorant pentru vopsirea materialelor. Toate acestea într-adevăr așa s-au petrecut. Dar oare, într-adevăr, întâmplarea a fost aceea care l-a ajutat pe omul de știință?

Sau alt exemplu: Columb intenționa să descopere calea apuseană spre India și a descoperit America. O întâmplare? Dar îmi vine deodată în minte o observație a lui Mark Twain; mi se pare, suna așa: „Dumneavoastră spuneți că întâmplarea l-a ajutat pe Columb să descopere America? Nu! Cu totul ciudat ar fi fost dacă el n-ar fi „descoperit” America: ea s-a

aflat doar dintotdeauna la locul ei”. Dar asta e desigur doar gluma unui umorist.

Și întâmplarea cu indigoul?... Oare oamenii de știință n-ar fi reușit să obțină, după o nouă serie de experiențe, acest colorant pe cale chimică? Desigur că da, fiindcă întreaga utilitate a experiențelor precedente i-a adus tot mai aproape — până în pragul descoperirii. Și încă o experiență — și încă una — și colorantul ar fi fost găsit fără „ajutorul” termometrului spart.

Oare întâmplarea m-a ajutat să ajung în laboratorul lui Dumcev? Nicidecum. Raționamentul meu m-a condus la concluzia că microînsemnările n-au putut fi scrise decât de acel doctor care a dispărut din Censk. Și dacă paznicul institutului nu l-ar fi pomenit, eu tot i-aș fi aflat numele și adresa, peste o zi-două, peste o săptămână, desigur pe alte căi. Nu, nu întâmplarea ne pândește, ci omul cu mintea și cu munca sa pândește ocazia.

Dar cum să descurc mai departe istoria lui Dumcev?

Marea murmură. Și oricât ai întreba-o, ea n-o să-ți dea răspuns. Marea își trăiește viața ei mare, cum își trăiește mica sa viață acest fluturaș care a trecut în zbor pe lângă mine. Dar sute de fluturi morți și alte insecte zac în praf pe mese, pe scaune, pe dușumea în laboratorul lui Dumcev. E un cimitir al insectelor aici, nu un laborator. Să cercetez insectele moarte? Praful?

Dumcev a cerut Polinei Alexandrovna să citească pe Darwin și pe Fabre. Trebuie îndeplinită rugămintea lui Dumcev. Mă voi duce la bibliotecă să iau scrierile lui Darwin și ale lui Fabre. Măcar să le frunzăresc.

Adesea fapte mărunte, întâmplări de toate zilele determină pe om să facă cele mai ciudate comparații. Și eu am încercat acum, adunându-mi și concentrându-mi gândurile asupra tuturor amănuntelor, să rezolv misterul printr-o mișcare neașteptată, neobișnuită. Zadarnic! Toate acestea n-au dus la nimic.

— Destul! am zis în sinea mea. Am obosit.

AM GĂSIT!

Îmi amintesc bine de acea dimineață. Mă aflu în camera mea de la hotel, abia mă trezisem din somn și mi-am spus: azi trebuie să predau la bibliotecă cărțile lui Darwin și Fabre, pe care le citisem în ultimele câteva zile. N-am găsit în ele nicio sugestie, nici măcar o vagă indicație în legătură cu rezolvarea problemei mele. Hotărâsem să mă duc la gară chiar în ziua aceea și să-mi cumpăr un bilet de tren pentru Moscova (la casa de odihnă renunțasem să mai plec) și apoi să trec pe la institut să-mi iau rămas bun.

Mă îndreptam spre bibliotecă. Ce dimineață generoasă, frumoasă: cerul era înalt, albastru, adânc, culorile florilor din grădiniță — atât de vii, frunzele pomilor de un verde dens; un vânticel amestecase miresmele ierburilor de stepă cu mirosurile mării.

Dimineața era atât de veselă, dar eu nu puteam scăpa de senzația neputinței mele: nu reușisem să descifrez bilețelul ars, nici să înțeleg sensul celor două microînsemnări ajunse întâmplător în posesia mea. Îmi spuneam: Voi pleca la Moscova cu neliniștea în suflet.

Am ajuns la bibliotecă. O sumedenie de coloane de lemn, iar deasupra lor un acoperiș cu o săgeată surprinzător de ascuțită cu un steguleț în vârful. Ai fi spus că arhitectul, după ce a început să construiască clădirea, s-a răzgândit și și-a modificat planul inițial.

Cine nu cunoaște sentimentul pe care îl încerci, când după ce ai citit o carte cu totul deosebită — nobilă și inteligentă — trebuie să te desparți de ea. Întârzii despărțirea, tergiversezi... Poate de aceea și eu înainte de a preda cărțile m-am așezat pe un scaun și am început să răsfoiesc din nou ambele volume ale lui Fabre „Instinctul și obiceiurile insectelor”, iar apoi m-am adâncit (pentru a câta oară!) în examinarea numeroaselor volume ale lui Darwin.

Ziarele foșneau în mâinile cititorilor. La ghișeu de eliberare a cărților două fete discutau încet: „Trebuie să citesc articole critice... Belinski... Dobroliubov... Cernâșevski... Ce să

citesc mai întâi?”

Era timpul să predau cărțile, să-i spun bibliotecarului că plec, să-mi ridic garanția și să-mi iau rămas bun. Dar nu mă grăbeam. Priveam paginile deschise, mă gândeam la tot felul de întâmplări din viața omului, examinam fețele cititorilor — unele vesele, altele plictisite. Unii deschideau sau închideau caiete, stilouri, alții restituiau sau luau cărți, unii plecau, alții veneau. Unii cu grabă — alții fără nicio grabă. Atenția îmi fu deodată atrasă de fața mobilă și subțire a unui tânăr cu ochelari, care ședea în fața mea. Pe masa de lângă el se aflau felurite cărți. Începea să citească una, apoi o pune la o parte și lua alta. După expresia feței lui încercam să ghicesc ce fel de cărți citește. Iată-l, acum e visător, a căzut pe gânduri. „Îl citește pe Alexandr Blok” — mi-am zis: „Te presimt, căci anii trec pe lângă mine...” Tânărul puse cartea deoparte și am văzut scris pe cotorul ei „Introducere la istoricul geografiei plantelor”. Dar în clipa următoare atenția mi-a fost atrasă de fața unui alt tânăr, care citea, cu o expresie foarte concentrată, la colțul unei mese, o carte cu nesfârșite adnotări și trimeri: răsfoia tot timpul cartea, arunca câte o privire pe ultimele pagini și începea din nou să citească. Probabil că citea istoria fizicii sau a chimiei. Trecând pe lângă el, am recunoscut rânduri din „Evgheni Oneghin”, ediția Academiei de Științe, volumul VI.

Alți doi se vede că doreau tare mult să discute. Dar, ca să nu tulbure liniștea sălii de lectură, ei își aruncau unul celuilalt bilețele. Corespondau.

Mă aflu la ghișeu, predasem cărțile lui Darwin și Fabre, mi se restituise garanția, când, mai aruncându-mi o dată privirea la cei doi tineri care corespondau cu atâta pasiune, am întrebat într-o doară:

— Există cumva în bibliotecă ceva despre corespondența dintre Darwin și Fabre?

— Nu, nu există o asemenea lucrare. Dar mai avem o carte care v-ar putea poate interesa: Legre — „Viața naturalistului Fabre”.

Stând la ghișeu am început să frunzăresc volumașul. Și

atunci am văzut scrisorile lui Darwin către Fabre! Prin urmare Darwin a corespondat cu contemporanul său Fabre!

— În bilețelul ars rămăseseră intacte cuvintele: „...citiți... dintre Darwin și Fabre”. Ce cuvânt să pun între cuvintele: „citiți” și „dintre Darwin și Fabre”? Trebuie să pun cuvântul: „corespondența”! Totul era limpede: „Citiți corespondența dintre Darwin și Fabre”. Da! O asemenea carte se află la loc vizibil și în biblioteca lui Dumcevi!

Dar ce mi-ar putea sugera corespondența dintre acești doi mari savanți din secolul nouăsprezece?

Scrisoarea lui Darwin către Fabre era scrisă în ianuarie 1880, prin urmare cu trei ani înainte de moartea sa. Am început s-o citesc. Și am rămas uimit!

Scrisoarea era consacrată verificării practice a problemei legate de întrebarea: sunt insectele înzestrate cu simțul orientării în spațiu?

Și tot în aceeași scrisoare era elaborată o metodă originală cu ajutorul căreia albinele ar putea fi abătute din drum în zboru-i instinctiv spre stupul ei.

Darwin scria:

„Scumpe sir!

Permiteți-mi să vă ofer o idee sugerată de minunata dumneavoastră povestire despre felul în care reușesc insectele să-și găsească cuibul. Iată ideea mea: insectele trebuie să fie transportate în niște tuburi de hârtie la vreo sută de pași în direcția opusă celeia pe care intenționați să o luați în realitate. Dar, înainte de a vă întoarce în direcția opusă, albinele vor fi așezate într-o cutiuță rotundă, care să poată fi învărtită cu mare viteză în jurul axei ei, întâi într-o direcție, apoi în cealaltă, în așa fel ca pentru o bucată de vreme să le distrugem simțul de orientare. Această idee mi-a venit în minte citind în „Călătoriile lui Vranghel prin Siberia” despre extraordinara capacitate a samoezilor de a se menține pe direcția luată, în timpul peregrinărilor lor în linie frântă, printre blocurile de gheață de pe banchize pe vreme de ceață.

Ch. Darwin.”

Marele savant își pusese o sarcină strategică: să deruteze albina, s-o păcălească, s-o abată din drumul ei, împiedicând-o astfel să-și regăsească stupul.

Această sarcină trebuia s-o îndeplinească Fabre.

Și astfel, Darwin și Fabre și-au propus un scop comun, s-au unit pentru realizarea unei sarcini comune, aceea de a dezorienta albina. Era un complot în toată regula împotriva acestei insecte.

Fabre se pregătea asiduu.

El organizează o colonie originală de albine și pentru o mai bună reușită a experienței se folosi de un dispozitiv special, ingenios.

Albinele au fost însemnate cu vopsea și așezate într-un tub bine închis, pe care Fabre îl lua și pleca cu el din ce în ce mai departe, la o distanță din ce în ce mai mare de colonie.

În locurile cele mai neașteptate începea să rotească, să miște în toate direcțiile, să răsucescă tubul închis, în care se aflau albinele, apoi în cele din urmă deschidea tubul.

Albinele erau lăsate libere! Și ele își găseau drumul, se întorceau cu bine acasă. Ce-i drept, nu toate, dar majoritatea.

Atunci Fabre născoci o altă operație: de astă dată nu pe teren deschis, ci în cele mai complicate condiții naturale — în pădure deasă, printre tufișuri și râpe.

Același rezultat! Albinele i-au păcălit din nou pe Darwin și pe Fabre: ele și-au găsit din nou drumul spre locuința lor.

Așadar, Fabre s-a convins că albinele posedă simțul orientării. Referindu-se la una din serile vieții sale, Fabre o numește „memorabilă”.

În ziua aceea, la 6 mai, în cabinetul său a ieșit dintr-o gogoasă o femelă a fluturului Saturnia, denumit și ochiul de păun.

Cabinetul lui Fabre s-a transformat, după cum povestea el, într-o „peșteră de vrăjitor”: în noaptea aceea întunecoasă, în plină furtună, pe o vreme foarte rea, fluturii masculi veneau în zbor prin desișul pădurii pentru a găsi femela. Ei se loveau de ferestre, de uși, umpleau camerele. Și veneau în zbor tot alții și mereu alții!

Fabre făcu o experiență și cu fluturile stejarului și se convinge că fluturii au un miros care îi duce fără greș zeci de kilometri la țintă!

Atunci Fabre mai născoci încă ceva: el ascunse femela. Dar masculii zburară spre locul unde se aflase ea înainte, adică acolo unde se păstrase mirosul ei.

Am predat cărțile. Dar, cu riscul de a stârni o ușoară nedumerire bibliotecarului, am mai rămas în liniștită și răcoroasă sală de lectură, unde acum, la amiază, soarele arzător de vară, strecurându-se prin verdeța deasă a pomilor și încurcându-se în perdele, își arunca, cu o oarecare șovăială, razele asupra florilor din ghivece, asupra cărților, asupra oamenilor. Gândurile mele se îndreptau într-o anumită direcție.

La sugestia lui Darwin, Fabre a descoperit simțul precis de orientare al unor insecte. Albina părea să fi fost mai șireată și decât Darwin și decât naturalistul Fabre. Aici era fără doar și poate o manifestare caracteristică a instinctului. Și Fabre a mai presupus că un miros foarte fin, cu totul imperceptibil organelor noastre olfactive, îi conduce prin furtună, prin vreme cât de rea, prin noaptea întunecoasă, pe fluturii masculi către femelă.

Dar nu numai către femelă, ci și către obiectul care se îmbiba cu mirosul ei, imperceptibil pentru oameni.

Mă gândeam: „Ne mai putem oare îndoi de faptul că pe calea unor analize complexe se va putea obține o compoziție care să atragă fluturii de la distanțe de zeci de kilometri? Și atunci de ce să nu admitem și că acești fluturi ar putea îndeplini funcția de factori poștali, mai bine chiar decât porumbei?”

Un lucru e incontestabil: fluturii zboară întotdeauna spre lumină. Și mi-am amintit de cuvintele rămase întregi pe bilețelul ars al lui Dumcev: „Vă rog să aprindeți lampa mea cu reflector”.

Lampa, cu un suport de lemn, se afla în laborator, chiar lângă fereastra care dă spre vest. Atunci când ardea în noapte, fluturii zburau spre lumina ei.

Poate fi legat cu un firicel de spinarea unui fluture unul din acele bilețele ciudate care au nimerit din întâmplare în mâna mea? Fără îndoială! Și se vede treaba că multe, foarte multe asemenea bilețele minuscule a trimis Dumcev spre lumina lămpii cu reflector, aprinsă la cererea sa în laborator. Poștașii vii veneau în zbor și aduceau bilețelele. Dar Polina Alexandrovna nici nu bănuia existența acestor scrisori, care acum zac acoperite cu un strat gros de praf.

Poștașii care au zburat cândva cu înfrigurare către laborator cu scrisorile lor erau și ei acum morți, acoperiți de praf! Și scrisorile, bilețelele scrise de mâna caldă a unui om, necitite încă de nimeni, așteaptă încă și vor să comunice vești despre soarta expeditorului.

Goneam pe străzile orașelului, grăbit să ajung cât mai repede la laborator. Era zgomot, era cald și ziua era plină de lumină. Am început deodată să-mi amintesc din nou de un tren în noapte, de luna care ne însoțea, de o voce bătrânească întreruptă mereu de tuse și care povestea despre dispariția ciudată a unui medic. Vedeam în fața mea omul care, simțindu-se urmărit, se grăbește, părăsește casa și fie că nu poate, fie că se teme să explice limpede și simplu cum ar putea fi salvat, cum s-ar putea face auzit din depărtare, scrie câteva rânduri — lasă în urma lui un bilețel. Dar rugăminta lui n-a putut fi îndeplinită: bilețelul lui a slujit pentru a se aprinde focul în samovar.

Mai repede! mai repede!... Câteva minute numai și sub vechiul microscop din laborator va prinde viață, se va desfășura în fața ochilor mei ciudata istorie a dispariției lui Dumcev. Mă voi duce pe urmele anilor peste care s-a așternut colbul — în straturi... Dar va fi găsită și citită în întregime cronica descoperirilor științifice făcute de Dumcev, din care mi-au căzut întâmplător în mână câteva scurte fragmente. Mai repede! Mai repede!...

FII MAI ORDONAT, CETĂȚENE!"

Mă îndreptam cu pași grăbiți către laborator și mă gândeam: ce păcat că nu-mi ajunge timpul să trec acum pe la profesorul Tarasevici, să-i povestesc totul. După prima mea vizită la laborator, am mai trecut de câteva ori pe la institut, dar niciodată nu l-am găsit pe profesor acolo. Mi se spunea invariabil: „Directorul umblă pe la diferite instituții în chestiunea reparațiilor și este greu să fie găsit”. Dar ce noroc! Cotind pe bulevard m-am ciocnit chiar de Tarasevici. Mi se păru că se uită la mine cu o privire absentă și-mi răspunde cu totul mașinal la salut.

— Doctorul Dumcev a trăit în Censkul nostru! i-am spus, oprindu-l.

— Dumcev? Care Dumcev? Despre cine vorbiți?

— Vorbesc despre Dumcev, autorul microînsemnărilor pe care noi le-am considerat o glumă, un amuzament al cuiva!

Într-o clipă echilibrul, calmul, stăpânirea de sine a profesorului Tarasevici, toate acestea s-au evaporat.

Cu emoție și nerăbdare, zorindu-mă pe mine însumi, am început să povestesc tot ce am aflat întâmplător și neîntâmplător, tot ce am descoperit și am găsit în ultimele zile.

— Iar acum — am încheiat eu — trebuie să alerg la laborator ca să citesc întreaga istorie a lui Dumcev, trimisă de el în bilețelele de pe aripile fluturilor.

— Just! exclamă Tarasevici. Bilețelele pe care le-am citit la microscop pot fi într-adevăr foarte ușor legate cu o ață subțire de trupul unei insecte și trimise la destinație. Se face uz de microfotografiere, și asta nu e ceva nou. Când în anii șaptezeci ai secolului trecut, Parisul a fost asediat, fotografii francez Dagron a propus să se corespundă cu orașul asediat cu ajutorul microfotografiei. Textul scrisorii, al depeșei, al raportului era micșorat cu ajutorul aparatului fotografic până la asemenea dimensiuni, încât putea fi răsucit cu ușurință în jurul unei scobitori, iar porumbelul voiajor, de aripa căruia se lega scobitoarea, aducea microscrisoarea în orașul asediat. Acolo era citită prin proiecție pe un ecran mare. Spuneți că în biletul ars se propunea să se aprindă reflectorul. Aceasta era

excitația luminoasă necesară atragerii insectelor spre lumina laboratorului. Dar păcat că biletul a fost ars. Căci poate erau indicate în el și alte metode de atragere a insectelor spre alte locuri. Iată, de pildă, fluturile-amiral, sau Vanessa atlanta, este pasionat după seva dospită de mesteacăn, pe care o simte de la o distanță foarte mare. Îmi amintesc, mai eram încă student și verificam la practică finețea mirosului la fluturi. Văzând cum au dat buzna „amiralii” la mesteacăn și cum și-au vârât adânc trompele într-o crăpătură a scoarței pomului, m-am gândit să ung cu sevă de mesteacăn intrată în fermentație trunchiul unui plop tânăr. Și, ce credeți? Fluturile-amiral se apropie în zbor de plop și se lipi de scoarța lui. Odată am șters cu o cârpă un mesteacăn. Umblam cu cârpa în mână, iar fluturii se țineau toți după mine. Pe fluturile îndoliat îl găseam adesea pe ghizdul pe jumătate putrezit al unei fântâni; pe scândurelele putrede crescuse mușchiul verde. Am luat odată câteva bucățele din acest lemn, le-am muiat în tămâie și le-am ascuns bine. Când colo, ce să vezi? îndoliatul zbura drept spre acele bucățele de lemn putrezite, deși le ascusesem într-un loc izolat.

— Într-adevăr, am citit corespondența lui Darwin cu Fabre. E vorba acolo despre simțul de orientare al unor insecte... Dar eu mă grăbesc spre laborator.

— Să fiți cu băgare de seamă, vă previn: precauție și grijă multă! Probabil că scrisorile — făcute sul — zac în praf și firele de mătase cu care au fost legate de fluturi au putrezit, desigur, de mult. Acolo trebuie cercetat totul cu lupa în mână. Da', apropo, dați-mi adresa... Spuneți că înainte această străduță se numea Verhnetroițki? Casa cu turnuleț? Am să caut, am să caut să trec neapărat pe acolo, peste vreo două-trei ore.

Ne-am luat rămas bun. Cotisem la stânga pe bulevard și pornisem pe o stradă laterală, când îl auzii pe Tarasevici strigându-mă:

— Am alergat după dumneavoastră ca să vă spun: nu ștergeți praful de pe spinarea cărăbușilor, a bondarilor. Pe spatele lor se pot afla tot felul de semne convenționale.

— Semne?

— Din păcate nu vă pot însoți, mă grăbesc, dar iată despre ce e vorba: am participat eu însumi la o experiență în cursul căreia se trăgeau anumite concluzii urmărind semnele de pe spatele insectelor. Eram pe atunci asistent pe lângă o catedră din Moscova. Într-o dimineață profesorul îmi telefonă: veniți repede la institut, studenții au adus albine de la prisacă. Au și făcut semne pe ele. Albinele au fost așezate în cutii închise și profesorul împreună cu studenții au început să umble cu ele pe străzile din Moscova. Era o zi senină de vară. Au dat drumul albinelor de la fereastra deschisă a unei camere de undeva de pe lângă piața Pușkin. După aceea profesorul i-a trimis pe studenți înapoi la prisacă, iar el a rămas pe loc, la fereastra de unde a dat drumul albinelor. Studenții au găsit albinele la prisacă cu excepția a trei din ele, care nu se întorseseră la stup, și i-au comunicat aceasta profesorului prin telefon. Probabil că cele trei albine s-au rătăcit prin Moscova și au pierit. Se lăsase noaptea și profesorul tot mai stătea la fereastra de la care dăduse drumul albinelor și aștepta.

Și așteptarea lui n-a fost zadarnică! Pe fereastră zbură bâzâind întâi o albină din cele însemnate, apoi alta și, după ea, cea de a treia. Ele nu găsiseră drumul înapoi la prisacă și se întorseseră în camera de unde își luaseră zborul.

— Cum se explică asta, Stepan Egorovici? l-am întrebat. Albinele au pierdut direcția către stupul lor, s-au rătăcit prin Moscova și totuși au găsit drumul înapoi la casa străină, de unde și-au luat zborul.

— Această enigmă a fost dezlegată. În timp ce zboară, albina muncitoare lasă în aer, în urma ei, o dâră dintr-o substanță mirositoare, pe care o secretă o glandă plasată la capătul pântecului. Zboară o albină, apoi alta și alta, pe același traseu parfumat. Fusesse atunci la Moscova o zi foarte liniștită, nu adia niciun vântuleț. Și la fel de liniștită a fost și seara. Astfel că „autostrada” mirositoare a albinelor începea de la fereastră din curtea de lângă piața Pușkin. Noi am făcut semne cu culori pe spatele lor. Dar mai sunt și alte procedee...

— Alte procedee? am repetat întrebarea vorbind repede și cu aprindere. Ce fel de procedee? Spuneți totul, Stepan Egorovici, e foarte important! Sunt gata să uit că alerg să citesc cât mai repede microînsemnările aduse de poștașii aerieni.

— Da, da, aveți dreptate, nu trebuie să amânați de loc. Și de vreme ce v-ați angajat în această chestiune, sunteți foarte îndreptățit să vreți să aflați unele amănunte și procedee... Se știe că, mult înaintea primului război mondial, familii răzlețe de nemți s-au așezat în Franța, la două-trei verste de graniță. Aici ei au început să se ocupe în mod organizat de o treabă folositoare și — aparent — foarte nevinovată: stupăritul. În zilele când vântul sufla dinspre granița germană, alți nemți — acolo, în Germania — aprindeau niște sobițe pe care topeau zahăr. Albinele zburau într-acolo de la prisăcile de pe lângă frontieră. Anii treceau. Albinele, generație după generație, zburau în Germania la zahăr și se întorceau în Franța. A început războiul. Și în zilele războiului au fost descoperite pe multe albine fire de mătase. S-a constatat că nemții sau agenții lor, înainte de a da drumul albinelor în Germania, din prisaca ce se afla în Franța, le însemnau așa cum conveniseră, folosind un fir de mătase de o anumită culoare: firul de mătase verde însemna infanteria, mătasea galbenă — artileria, și așa mai departe. Iar după numărul de albine ce veneau cu mătase de o culoare sau de alta, se putea stabili numărul regimentelor, al divizioanelor de artilerie ș.a.m.d. plasate în apropierea graniței.

Abia mai putându-mi stăpâni nerăbdarea, mi-am luat grăbit rămas bun de la Stepan Egorovici. Dar el îmi reținu mâna în a sa, recapitulând:

— Așa, așa... fire de mătase... spinări... Despre aceasta v-am vorbit. Acum despre aripioare.

— Despre ce fel de aripioare? Ah, Stepan Egorovici, mai bine să mergem împreună cât mai repede la laboratorul lui Dumcev!

— Să mergem, prietene, să mergem!

Am pornit în grabă împreună. Dar după vreo zece-

douăzeci de pași Stepan Egorovici se opri:

— Nu pot, sunt așteptat la biroul de construcții. Voi veni și eu la laborator peste o oră sau două. Dar deocamdată fiți atent la aripioare...

— Stepan Egorovici, am fi putut ajunge între timp la laborator.

— Nu, nu, s-ar putea ca acolo să mă las furat de ceea ce voi vedea și să neglijez problema reparațiilor institutului, care nu sunt încă terminate. Sunt așteptat la biroul de construcții. Prin urmare, zic, luați aminte la aripioare. Trebuie să umblați cu ele cu mare băgare de seamă... Nu ștergeți praful de pe ele. Și nu uitați niciun moment că textele au fost micșorate prin fotografiere.

— Ei și? Ce legătură are asta cu aripioarele?

— Cum — ce legătură? Pe aripioarele insectelor se pot scrie nu numai semne, dar chiar adevărate scrisori, rapoarte, comunicări. Nu vă mirați! Mai bine ascultați! Am să vă explic de cât ajutor poate fi aparatul fotografic folosit în această împrejurare. În primul rând albinele trebuie să fie adormite. Aceasta se obține ușor: se umple stupul cu fum și albinele adorm imediat. În această stare sunt transportate într-o cameră întunecoasă — fotolaboratorul, unde arde doar o lanternă roșie. Aici, cu o pensetă subțire li se deschid aripile și se aplică pe ele o soluție specială fotosensibilă, la fel ca aceea cu care se acoperă în mod obișnuit hârtia fotografică pentru obținerea fotocopiilor. Textul fotografiat se micșorează la dimensiunea necesară pentru a putea fi cuprins pe suprafața aripilor albinei. Acest text miniatural se copiază pe aripi, se fixează din nou și se usucă, adică este supus acelorași operațiuni pe care le suportă hârtia fotografică pentru obținerea copiei. Când copia este gata, albina este lăsată să se trezească și să-și ia zborul, pentru ca cel care o așteaptă la destinație să o ucidă, cu scopul de a putea mări copia ce se află pe aripile ei și a putea astfel citi comunicarea.

Grozav i-a tulburat pe locatarii vechii căsuțe cu turnuleț apariția mea năvalnică și neașteptată! Deschizând larg ușa, am

urcat aproape în fugă treptele spre laborator și am încremenit buimăcit în prag.

Se făcuse mare ordine și curățenie! Praful fusese șters de pe toate cărțile, de pe masă, de pe toate obiectele. Ferestrele erau proaspăt spălate și acoperite cu perdelețe noi, albe, brodate. Și toate acele scrisori care închideau în ele viața unui om, toate acele scrisori aduse de poștașii zburători fuseseră măturate.

Treceau minutele, trecuse poate o oră, dar eu tot nu-mi puteam reveni.

— Mi-am dat toată osteneala pentru dumneavoastră și pentru Polina Alexandrovna. Priviți numai cum strălucește dușumeaua! Am găsit ușa deschisă, și cum în dimineața asta am fost ceva mai liberă, am venit aici cu mătura, cu cârpe, cu apă fierbinte. Să știți că mi-am dat toată silința, ca între vecini — spuse Avdotia Vasilievna, examinând cu satisfacție laboratorul transformat. Numai dușumeaua nu s-a uscat încă de tot. Dar ce de gunoi a fost! Numai gănganii cred că am ars aproape o găleată întreagă!

Stăteam pe marginea scaunului într-un colț al laboratorului. Îmi pătrundea în nări mirosul de dușumele proaspăt spălate, neuscate încă bine, mirosul de mătură udă cu care fuseseră frecate scândurile până deveniseră atât de albe. Totul era curat, alb, luminos. Nicio urmă, niciun firicel de praf n-a mai rămas în urma omului care a trăit aici, a lucrat și apoi a plecat undeva în necunoscut. Totul măturat, spălat! Au fost puse chiar și perdelețe albe la ferestre. Cum mă supără, cum mă irită legănarea lor ușoară!...

Poftim de mai găsește aripioare... spinări... fire de mătase... semne... microfotografii...

M-am ridicat de pe scaun și am făcut un pas spre fereastră.

— Aveți grijă să păstrați curățenia, cetățene! — îmi recomandă Avdotia Vasilievna. Și am auzit-o cum spunea în șoaptă Polinei Alexandrovna: N-o fi în toate mințile. A venit valvârtej ca un nebun și acum tace tot timpul!

Polina Alexandrovna nu-i răspunse nimic.

Îmi dădeam seama că toată purtarea mea putea părea într-adevăr cel puțin ciudată.

Am coborât încet din laborator pe treptele din lemn. La plecare am aruncat o privire în jur. Acolo, pe treapta de sus, lângă ușa deschisă a laboratorului, stătea rezemată de pervazul ușii o femeie bătrână, cărunță și mă privea în tăcere.

Vecina Avdotia Vasilievna îmi spuse în timp ce închidea ușa în urma mea:

— Trebuie să fii mai ordonat, cetățene!

BĂTRÂNUL ACTOR

Dintr-o dată totul a devenit plictisitor și nimic pe lume nu mă mai interesa. Nu vedeam decât perdele albe la ferestre și dușumele proaspăt spălate, mirosind a mătură udă.

Era o zi strălucitoare, fierbinte, numai lumină și culoare, dar eu purtam în suflet o amărăciune molesitoare. E greu să-ți mărturisești că n-ai făcut la timp ceea ce ai fi putut face, că întârziind ai pierdut momentul...

Vioiciunea mea de până acum, repeziciunea cu care mi se schimbau senzațiile, mi se alternau sentimentele — tot ceea ce mă stăpânise cu un ceas în urmă mi-a devenit de neînțeles. M-am dus la gară și am cumpărat un bilet de tren. Hotărâsem: mâine la ora zece seara voi pleca din Censk. Poate că voi călători cu același tren expres care s-a oprit din drum în noaptea aceea, când am auzit pentru prima oară despre doctorul Dumcev.

Am sosit la hotel. Ferestrele sclipeau prietenos în razele soarelui ce asfințea. Cheia camerei mele atârna ca de obicei de cârligul din dulăpiorul de sticlă — deasupra capului funcționarei de serviciu. Și tot ca de obicei, ea citea o carte. Auzindu-mi pașii când m-am apropiat să iau cheia, îmi spuse fără a-și ridica ochii de pe carte:

— A, dumneavoastră sunteți, de la numărul șapte?... „A, ei bine!... șopti el cu o voce care tremura de mânie. Vino mai repede! Scoateți spada! Să se împurpureze caldarâmul cu

sângele unuia dintre noi...” Vra să zică dumneavoastră sunteți cetățeanul de la numărul șapte? Încă n-ați plecat? Iertați-mă, îl citesc pe Hugo. Mi-e așa de milă de Esmeralda! Câte zile mai stați?

— Câte zile? Mâine plec!

— Ah! De astă dată dădu la o parte cartea cu un gest hotărât. Era cât p-aci să uit: a întrebat de dumneavoastră un bătrân ciudat. Purta o haină de catifea, sandale pe piciorul gol și fredona mereu ceva ca pentru el singur. A plecat, a revenit și apoi a plecat din nou. Nu vroia să spună cu niciun chip cine este. A răspuns într-un fel ciudat: pe dumneavoastră nu vă cunoaște și nici dumneavoastră nu-l cunoașteți pe el, dar aveți o chestiune comună. Chiar foarte importantă. De aceea are să vie neapărat azi din nou.

— Poftim acum și un mister! Întocmai ca în vechile romane! i-am spus.

— Un mister? În orașelul nostru?! Ah, dacă ar mai exista acum mistere fatale! Dar din păcate au rămas numai în romane... Și cu o tristețe visătoare funcționara se uită pe fereastră. El! El e! exclamă ea deodată.

— Cine?

— Cel care v-a căutat. Uitați-vă! Trece acum pe partea cealaltă a străzii. Parcă a și privit înapoi.

— Fiți amabilă, vă rog, strigați-l.

— Nu mă mai poate auzi. De altfel a și cotit în strada principală. Dar nu fiți îngrijorat. Doar a promis că mai vine.

„Ce zi grea a fost azi — mă gândeam eu în timp ce mă lăsam obosit în fotoliul din camera mea. Dimineața — aproape o certitudine: îndată ce voi ajunge la laborator, voi afla întreg adevărul, voi citi la microscop toate scrisorile lui Dumcev. În cursul zilei un sentiment de jenă, de rușine: m-am apucat de o problemă, dar n-am fost în stare să-i fac față... Iar acum, seara — așteptare. Nu, nu numai așteptare, ci și o curiozitate pe care nu mi-o pot stăpâni: cine să fie acest necunoscut care a întrebat de mine și a promis că va reveni? Astăzi toate mi-au ieșit pe dos.”

Pe culoar se auziră pași, pașii se apropiau... Cineva bătu

în uşă. Am tresărit.

— Intră!

Era amabila bufetieră, care îmi aducea ceaiul cu biscuiţi în odaie. Puse totul pe masă, zâmbi şi ieşi. Se aşternu din nou liniştea. Unde o fi acel necunoscut? E destul de târziu acum. Pentru ce m-o fi căutat? M-am apropiat de fereastră: umbra unui om se desprinsese de casa de pe partea cealaltă a străzii, omul traversă strada şi se îndreptă direct spre intrarea hotelului. El era! Necunoscutul pe care-l aşteptam.

Se auzi o bătaie fermă în uşă... În faţa mea stătea un om înalt, cu o claie de păr cărunt în cap; faţa bine rasă avea reflexe albastrii. Era îmbrăcat cu un veston de catifea neagră. Pe cămaşa albă ca zăpada flutura o lavalieră. Picioarele goale erau vârâte în nişte sandale.

— Cine sunteţi dumneavoastră? am întrebat cu un glas care mi se părea străin, care-mi sună hodorogit, de parcă aş fi avut febră. Cine sunteţi dumneavoastră? am repetat, încercând să mă stăpânesc.

— Veţi afla numaidecât — spuse necunoscutul. Sunt oarecum tulburat şi nu ştiu cu ce să încep...

Răspunzând invitaţiei mele, el împinse cu uşurinţă un fotoliu şi se așeză în faţa mea. Se aşternu o tăcere încordată.

— Aşadar... — începu necunoscutul. Aşadar este vorba de Dumcev, de doctorul Dumcev... de dispariţia lui misterioasă... Această dispariţie vă frământă pe dumneavoastră, nu-i așa? Am aflat întâmplător de cercetările pe care le întreprindeţi... Eu l-am cunoscut îndeaproape pe Serghei Sergheevici. El mi-a salvat viaţa.

— Iertaţi-mă — am repetat eu — dar cine sunteţi dumneavoastră?

— Cine sunt eu? Numele meu nu va spune nimic. Absolut nimic.

Dar cândva, cu mulţi ani în urmă, numele actorului Orlov-Zaoski era cunoscut în multe oraşe. Da! Am fost actor. Tineretul nostru nu mai ştie astăzi cum angajau impresarii, pe vremea ţaristă, actorii. Le ofereau o leafă de nimic, îi organizau — după bunul lor plac — în trupe, împingeau la

distrugere atâtea talente actoricești! Actorii își duceau viața în căruțe, pe drumuri prăfuite, înghesuiți în vagonul strâmt al unui tren dintr-o gară în care nimereau din întâmplare. Sau își pierdeau viața în hanuri murdare, în camere dubioase, mizerabile. Și seară de seară, nopți de nopți, pe scena luminată de lămpile afumate de petrol, să joci — cu o durere apăsătoare în suflet — cu totul altceva decât trăiești și simți tu, decât trăiește în neliniștea și nesiguranța sa spectatorul care și-a plătit copeica câștigată cu trudă, pentru ca să audă de la tine adevărul într-o sală pe jumătate întunecoasă.

În ochii actorului se iviră lacrimi.

— Iertați-mă, am vorbit nu despre ceea ce vă interesează pe dumneavoastră. Așadar, în anii aceia îndepărtați am fost internat în spitalul în care era medic Serghei Sergheevici Dumcev.

Bătrânul actor se ridică puțin și îmi înmână încet, cu un gest solemn, un manuscris gros făcut șui și legat cu o panglică albastră.

— Iată fragmente din jurnalul scris de mine în anii aceia. Citiți-le și veți înțelege totul. Eu trebuie să plec. E târziu. Noapte bună.

L-am petrecut pe bătrânul actor de-a lungul culoarului liniștit, adormit, până în dreptul cerdacului. Aci el se opri:

— Pe mine nu-i prea greu să mă găsești, sunt mulți ani de când conduc cercul artistic de pe lângă clubul „Constructorul”. Activitate artistică de amatori din mijlocul cărora se nasc uneori mari talente!....

Am privit îndelung în urma lui. Bătrânul actor mergea prin mijlocul străzii cu pas elastic, ușor, aproape tineresc. Luna așternea înaintea lui pe caldarâmul inegal, pe pietre, pe asfalt, o cărăuie lungă, liniștită.

CĂSUȚA DIN PLACAJ
(Amintirile unui actor)

Joi, 14 mai.

Ce greu se scurg zilele în spital, ce încet trece timpul pe care trebuie să-l consacru însănătoșirii mele. Încep să-mi amintesc, să reconstitui totul în memorie, să notez „Meta...morfoză, metamorfoză” — ce cuvânt ciudat? Acesta a fost primul cuvânt pe care l-am auzit când m-am trezit. N-am priceput imediat unde mă aflu. În cameră era întuneric, iar lângă patul meu, la lumânarea care se topea încet, arzând, un om scria ceva și parcă dicta cuiva cu glas tare: „Metamorfoză”.

Umbra tremură, se clatină, se întinde pe perete: omul s-a aplecat mai mult deasupra mesei și continuă să scrie. Penița scârțâie. Iată, a repetat din nou cuvântul necunoscut „metamorfoză”. Unde mă aflu? De undeva din întuneric se aud suspine: „Doctore!” Omul lasă tocul, ia lumânarea și pleacă. Nu visez oare? Din obișnuință caut o replică din rolurile cunoscute... „Din nou același vis! E posibil? Pentru a treia oară!” Capul mi se-nvârtește, inima mi se strânge ca într-un clește. Peste mine se apleacă fața unui om. „Meta...morfoză, metamorfoză...”

Sâmbătă, 16 mai.

Știu — m-a trezit o rază de soare care a alunecat pe perete sau nechezatul voios al unui mânzuleț, care a ajuns la mine prin fereastra deschisă, dar am deschis ochii și m-am simțit deodată plin de viață. Am început să-mi reamintesc totul: trupa noastră, în trecere prin Censk, prezentase în depoul pompierilor — o magazie mare — vodevilul „O chestiune încâlcită” de Karatâghin. Eu interpretasem rolul lui Voloșin. Și deodată totul în jurul meu se clătina. Grinzile mari ale magaziei se prăbușeau parcă deasupra capului, iar dușumeaua sărea în sus. Și eu am căzut. Am auzit strigătele impresarului: „Trageți cortina și luați-l de aici!” Mai departe — beznă.

Doctorul care mă îngrijește în acest spital se numește

Serghei Sergheevici Dumcev.

Marti, 19 mai.

Nu-mi iese din cap primul cuvânt auzit în noaptea aceea: „metamorfoză”. Ce-o fi însemnând?

Miercuri, 20 mai.

În noaptea asta a fost furtună. Multă vreme n-am putut adormi. Fulgerele schițau zigzaguri pe fundalul negru al cerului. Afară pomii foșneau neliniștiți. La măsuță, la lumina lumânării, doctorul scria din nou și, ca întotdeauna, rostea cu glas tare ceea ce așternea pe hârtie.

— A descoperi taina energiei ființei vii nu înseamnă oare a descoperi taina învingerii tuturor bolilor? Unde trebuie să căutăm, în energia metamorfozei?... A, dumneavoastră nu dormiți — mi se adresa doctorul, auzind cum începusem să mă tot întorc de pe o parte pe cealaltă. Dormiți liniștit! O să vă faceți bine și veți fi la fel de sănătos ca înainte. Ba chiar mai sănătos, mai bine.

Sâmbătă, 23 mai.

Toată ziua a plouat. Mă doare inima; se zbate foarte tare. Scriu cu greu, nu mă pot mișca. Prost mă slujești, inimă! Cum o să trăiesc când am să ies din spital? Fără teatru, fără scenă, pentru mine viața nu e viață. Iată o întrebare dureroasă. Din pricina acestor gânduri inima a început să mă doară tot mai tare. Bate când egal, când agitat, de parcă ar vrea să se smulgă din locul ei și să fugă, să fugă... I-am spus doctorului... El m-a liniștit din nou.

— Lămurii-mă, doctore, ce-i aceea metamorfoză?

— Mai târziu, mai târziu. Când o să vă faceți bine, o să vă explic. Și veți înțelege totul. Iar acum luați-vă medicamentul.

Doctorul duse la buzele mele paharul și îmi îndreptă

pledul. Ploaia bătea în acoperiș din ce în ce mai încet, mai precaut parcă.

Duminică, 24 mai.

Astăzi am aflat cum am nimerit aici. Când am leșinat pe scenă, impresarul m-a dus în camera mea de la hotel, iar în cursul zilei a reușit să-i înșele și pe actori și pe patronul hotelului, spunându-le că vor veni rudele mele să mă ia și vor plăti ele camera. Trupa a plecat. Eu mă simțeam din ce în ce mai rău. Doctorul Dumcev, chemat de patronul hotelului, m-a consultat, m-a tratat, a plătit toate cheltuielile și m-a transportat apoi la spital.

Marti, 26 mai.

Ce zi blândă și luminoasă e azi! Totul în jur mi se pare frumos și bun.

Intrând în salon, doctorul îmi spuse:

— Ei, iată-vă zâmbind! Prin urmare sunteți pe cale de a vă însănătoși. Ia încercați să vă reamintiți monologul lui Boris Godunov: „Pe culmile puterii am ajuns...”

Am început să recit, m-am încurcat, m-am fâstâcit și m-am oprit rușinat.

— Dacă aveți nevoie, iată-l pe Pușkin. Pregătiți-vă cum trebuie. Trebuie să munciți, să munciți! Și boala va trece mai repede.

Luni, 1 iunie.

Ieri, duminică, m-am simțit iar bolnav și obosit. Cu inima o duc tot prost. Doctorul m-a luat cu el la plimbare.

Am mers fără grabă, am discutat. Încet-încet am uitat că mă doare inima.

Duminică, 7 iunie.

E seară. Astăzi ne-am plimbat mult. Doctorul m-a dus în afara oraşului, în atelierul său.

— Acolo veţi găsi răspunsurile la întrebările pe care mi le-aţi pus. De pe un mic deal, am văzut cum sclipeşte undeva departe marea de peruzea. Am coborât şi am continuat drumul printr-un parc bătrân, păraginit. Aleile erau întunecoase. Grilajul de fier al gardului era răsturnat şi zăcea în iarbă. Am trecut pe lângă chioşcul care închidea alea şi am ieşit din parc. Tufele de măcieş erau în floare.

Călcând prin iarba deasă, înaltă, am trecut pe lângă un gard de nuiele în dosul căruia zumzăiau albinele şi ne-am oprit în faţa unei căsuţe din placaj. Am trecut pragul în urma lui Dumcev şi m-am oprit locului uimit. Toată camera era plină de păienjeniş. În ramele ferestrelor erau întinse în loc de geamuri pânze de păianjeni. În colţuri păienjenişul atârna în chip de mici hamacuri. În borcane se târau păianjeni şi trăgeau după ei fire. Chiar şi într-un borcan cu apă trăia un păianjen argintiu. În diferite locuri din tavan atârnav fire. De unul din ele era prins chiar pe podea un şoarece mort; de altele — surcele şi pietricele.

— Puteţi paşi fără frică dincolo de prag — spuse Dumcev. Păianjenul, coborându-şi firul, l-a prins întâmplător de un şoarece mort.

Dumcev deschise o cutie şi un roi de muşte se împrăştie prin cameră. Şi îndată totul se urni din loc şi începu să se legene: păienjenişul cu pietricelele, cu surcelele, din ramele ferestrelor; se clinti firul agăţat de şoarece şi micile hamacuri din păienjenişul din colţurile camerei începură să se legene şi ele. Apărură păianjenii — se năpustiră să prindă, să apuce prada. Niciodată nu mi-am putut închipui că există pe lume atâtea specii de păianjeni, şi atât de diferiţi unul de celălalt. Păianjeni! Păianjeni! Peste tot păianjeni! Alergau pe pânzele întinse în ramele ferestrelor, pe pereţi, coborau pe fire, se rostogoleau în hamacurile din păienjeniş, circulau pe duşumea, pe pereţi, pe tavan. Jos pe lângă picioarele mele intrau şi ieşeau pe uşa larg deschisă.

Miercuri, 10 iunie.

Dumcev locuiește în oraș. Se spune că are acolo un laborator unde face experiențe chimice, dar n-am fost încă să-l văd. Fiindcă e de părere că trebuie să respir aer marin, îl conduc tot mai des până la căsuța din placaj. Aici ne despărțim, el rămâne pe loc, iar eu plec spre mare.

Sunt pe cale de a mă însănătoși. Ce-i drept, uneori simt deodată o durere în inimă, dar îmi trece imediat. Și atunci o asemuiesc cu un actor care apare după spectacol pe scenă pentru a cere publicului iertare pentru zbuciumul pe care i l-a pricinuit.

În sufletul meu e sărbătoare. Boala a fost învinsă. Sunt sănătos, viguros și vesel. Sunt gata să mă prezint în rolul lui Romeo sau al lui Ceățki pe scena Teatrului Mic sau Teatrului Alexandrin. Nici nu-mi vine să cred că am fost vreodată bolnav. Cu ce leacuri m-a tratat doctorul?

Luni, 15 iunie.

„Metamorfoză”!

Ieri am fost din nou la căsuța din placaj. Serghei Sergheevici mi-a explicat limpede și îndelung ce este „metamorfoza”. Pe masă, printre numeroasele borcane de sticlă, se aflau și două borcane largi cu fundul plat care semănau mai degrabă cu niște acvarii. Unul din ele era plin cu apă, iar în celălalt se afla nisip, pietriș și un mănunchi de iarbă verde. În ambele se afla câte o vietate destul de ciudată: una înota în apă, cealaltă se deplasa pe nisip.

— Priviți! Seamănă aceste două ființe una cu cealaltă?

— Nu seamănă de loc.

— Într-adevăr, uneia îi ies în afară bronhiile și are o coadă plată și greoaie. Trăiește numai în apă. Se numește „axolotlu”. Cealaltă respiră prin plămâni, iar trupul îi este mult mai proporționat, de formă lungă, cilindrică, cu coadă. Trăiește și pe uscat și în apă. Se numește „amblistoma”. A fost o vreme când axolotlul și amblistoma erau socotite două

specii diferite, independente. Dar acum s-a constatat că acest locuitor acvatic — axolotlul — se transformă în amblistomă. Adică axolotlul este larva amblistomei.

— Și ce-i aici de mirare? am spus eu. Mormolocul trăiește și înoată în apă și se transformă într-o broască care trăiește atât în apă cât și pe uscat. Iar mormolocul nu seamănă de loc cu broasca. Ce urmăresc experiențele dumneavoastră?

Dumceva izbucni în râs:

— Exemplul nu e potrivit! V-ați mira desigur foarte mult dacă unii mormoloci ar depune în noroi ouă din care ar ieși tot mormoloci, iar alții s-ar transforma în broaște!

— Ei, asemenea minuni nu se întâmplă! am râs eu.

— Cu mormolocii nu se întâmplă. Dar cu axolotlul — larva amblistomei — da! De regulă el se transformă în amblistomă, dar el poate și să nu se transforme în amblistomă, să se înmulțească și să moară așa cum s-a născut.

— Dar amblistoma?

— La rândul ei, depune ouă, din care mai târziu apare larva ei: axolotlul.

— Bine! Dar ce nouă minune așteptați să rezulte de aici?

— O minune fără minuni! Încerc să produc o metamorfoză pe cale artificială, silind axolotlul să se transforme neapărat în amblistomă. Eu produc și observ cum se desfășoară această metamorfoză — transformarea larvei în formă matură.

— Dar cum, pe ce cale interveniți dumneavoastră aici, în atelier, în treburile naturii?

— Foarte simplu. Suplimentez hrana axolotlului cu glandă tiroidă sau cu tiroidinul pe care-l produce această glandă și silesc forma acvatică a amfitrei să se transforme într-una terestră, care nu se aseamănă de loc cu ea. Sunt fiziolog și mă simt obligat să pot face asta! Cu alte cuvinte eu creez condițiile necesare pentru transformarea unei ființe într-alta.

Miercuri, 17 iunie.

Sunt sănătos! Complet sănătos!

Printre bolnavi circulă zvonul că doctorul nostru prepară singur medicamentele miraculoase cu care-și vindecă bolnavii.

— Ce fel de apă vie mi-ați dat să beau? l-am întrebat pe Serghei Sergheevici.

Iar el mi-a răspuns:

— Dacă o să mă ajutați în experiențele mele, o să aflați.

Ce fel de ajutor poate ieși din mine — pentru un savant?

Astăzi spre seară am părăsit spitalul și m-am mutat — la recomandarea lui Dumcev — la felcerul Akulinușkin.

Am devenit cu totul altul — mă simt tânăr, viguros. Și toate astea datorită lui — lui Dumcev! Dar ce aș putea face pentru el?

Luni, 22 iunie.

Ieri în casa felcerului Akulinușkin se așteptau oaspeți: se frecau dușumelele, se coceau prăjituri, se scuturau saltelele de praf. Totul strălucea și sclipea. Până și canarii din colivii păreau proaspăt spălați și strălucitori.

Am plecat în afara orașului. În zilele de duminică doctorul se află întotdeauna în căsuța lui de placaj. Dar eu nu intenționez de fel să-l deranjez și, de aceea, trecând pe acolo, m-am îndreptat spre mare. O ploaie neașteptată m-a silit însă să mă-ntorc și să dau fuga la căsuță.

Am bătut în ușă, dar nu mi-a răspuns nimeni. Am bătut din nou:

— Pot să intru?

Dar Serghei Sergheevici nu răspunse. Am întredeschis ușa — nimeni. Am intrat. Am rămas uimit: dispăruseră toți păienjenii. Toate borcanele, tot păienjenișul. Numai cărțile rămăseseră pe masă. Una din ele — „Împărăția animalelor” — era deschisă la un desen sub care se găsea explicația: „Păianjenul — bokohod — lungimea limită un țol”.

Ploaia s-a liniștit. Am auzit deodată undeva lângă mine un foșnet. Am privit în jur. Nimeni. Foșnetul se repetă. Am cercetat cu atenție întreaga cameră. M-am așezat din nou pe taburet, începusem din nou să răsfoiesc cartea, când am auzit

ceva foșnind, lipăind lângă mine. M-am uitat pe jos: de sub taburetul pe care ședeam apăru un picior imens, strâmb și păros. Am fugit la ușă. Taburetul se clătină. Am văzut legat de piciorul lui un păianjen uriaș. Ochii-i ardeau cu o lucire rea, opt picioare păroase zgâriau, se întindeau în diferite direcții, cefalo-toracele se îndoia. Era același păianjen — bokohod — pe care-l văzusem puțin înainte în desen. Dar acolo era indicată mărimea maximă de un țol, iar acesta era cât o jumătate din taburet. Un păianjen gigant!

Ușa se deschise. În prag stătea Dumcev. M-am uitat speriat la el.

— Asta-i o experiență. O experiență reușită! spuse calm Dumcev.

Miercuri, 1 iulie.

Dumcev a dispărut! Ce-i de făcut? A dispărut — cu trei zile în urmă, duminică în 28 iunie. Abia acum m-am putut așeza la masă să-mi adun gândurile, să-mi fac însemnările.

Ultima oară l-am văzut în căsuța din placaj tot într-o duminică, era în 21 iunie, în ziua când m-am speriat de păianjenul acela gigant. Ca de obicei, duminica trecută, la 28 iunie, mă pregăteam dis-de-dimineață să mă duc la el. Dar în timpul nopții fusese furtună, iar dimineața felcerul mă rugă să-i dau o mână de ajutor la curățatul grădinii. O vecină veni fuga la gard îndată ce mă văzu:

— A dispărut doctorul!

Am alergat la spital împreună cu felcerul. Am găsit acolo toată lumea alarmată. Circulau fel de fel de zvonuri. Se spunea că doctorul s-ar fi scăldat în mare și s-ar fi înecat. Și o altă versiune, că s-ar fi aruncat în mare dinadins, ca să-și pună capăt zilelor. Și, în sfârșit, unii spuneau că nici nu s-a scăldat, nici nu s-a înecat: și-a luat traista la spinare și a pornit — în haine schimbate — să cutreiere pribeag prin lume.

Joi, 2 iulie.

Doctorul care mi-a salvat viața, omul ale cărui cuvinte mi-au înaripat sufletul a dispărut! Nu-mi pot veni în fire!
Vineri, 3 iulie.

Astă-seară, întorcându-mă acasă, am auzit pe stradă doi trecători povestind unor negustori moscoviți despre dispariția medicului.

Sâmbătă, 4 iulie.

Am aflat ieri, pe când eram acasă la felcer, că în jurul prisăcii au apărut și s-au răspândit prin iarbă furnici și păianjeni de un soi cu totul neobișnuit și că se intenționează să se dea foc căsuței din placaj și să se cosească iarba. Dar cosașii nu se încumetă să pornească la treabă.

Duminică, 5 iulie.

Ieri au vrut să toarne gaz peste căsuța din placaj, peste iarbă și să se dea foc la totul. Dar administratorul moșiei, invocând o telegramă din Petersburg, a interzis provocarea unui incendiu pe domeniile boierești. Măine dimineată căsuța de placaj a doctorului va fi dărâmată. Trebuie să mă duc acolo măcar pentru o ultimă oară.

Luni, 6 iulie.

Căsuța va fi dărâmată. În curând buruienile vor năpădi locul pe care a fost clădită. Casa aceasta, în care doctorul a lucrat la experiențele lui atât de neobișnuite, în curând nu va mai exista.

Ieri am fost pentru ultima oară acolo. Era pe-nserat. Ședeam la fereastră și parcă așteptam din clipă în clipă să apară Dumcev și nu-mi venea să plec. Prin fereastră se vedea prisaca, iar după gardul de nuiele trebuia ca de obicei bătrânul prisăcar. Întotdeauna se uita la mine chiorăș, simțeam că nu mă stimează: „Un comediant!”

Aveam de gând să plec, când prisăcarul apăru în dreptul ferestrei.

— Tot îl mai aștepți pe doctor? Nu-l mai aștepta degeaba. Nu se mai întoarce.

Bătrânul îl văzuse pe Serghei Sergheevici în zorii zilei de 28 iunie, duminică. Povestește că în urma doctorului alergau trei inși. Prisăcarul voise să dea fuga de după gardul de nuiele, dar zăbind pe chipiul unuia dintre urmăritori o cocardă, se sperie. Se lăsă însă pe vine, în spatele gardului, de unde putu să observe totul. Doctorul apucă să intre în fugă în căsuța lui din placaj. Se încuie. Cei trei începură să bată în ușă. Apoi unul alergă la fereastră, iar ceilalți doi smulseră ușa din țâțâni și dădură buzna înăuntru. Bătrânul îi văzu apoi, tot din locul lui, ieșind imediat pe toți trei și începând să sușotească, să gesticuleze. Cel cu cocardă intră din nou în casă și ieși cu hainele doctorului sub braț. Apoi porniră toți trei pe alee. „I-au făcut de petrecanie doctorului!” gândi bătrânul. Așteptă puțin, apoi se uită pe furiș pe fereastră, ca să-i dea la nevoie ajutor doctorului. Dar în căsuță nici urmă de doctor!... Nici viu, nici mort! Parcă l-ar fi înghițit pământul! Între timp, omul cu cocardă lansă zvonul că doctorul s-a înecat în mare. Pentru convingerea autorităților prezentă hainele doctorului, susținând că le-a găsit pe malul mării.

Bătrânul prisăcar se temea de o anchetă judiciară.

— Tu să nu mă bagi pe mine în treaba asta — spuse el. Prisaca e alături de căsuța din placaj, dar ce s-a petrecut acolo, nu mă privește. Eu am grijă numai de albine... N-am văzut nimic, n-am auzit nimic. N-am vorbit cu tine.

Bătrânul plecă, afară începu să se întunece. Am cuprins într-o ultimă privire masa, pereții, fereastra. Pe masă rămăsese o cană, un pahar cu un rest de apă pe fundul lui, o farfurioară cu un praf alb și cu mici grăunțe homeopatice. Tot pe farfurioară era și o linguriță de argint pe care se găseau gravate literele: „SD” (Serghei Dumcev). Mi se strânse inima de durere: asta era tot ce rămăsese în urma omului pe care-l îndrăgisem atât!

Mâine căsuța va fi un morman de dărâmături. Toți vor

uita de doctorul Dumcev. Și am luat ca amintire lingurița cu inițialele „SD”. Dar cu praful și grăuncioarele ce să fac? „Serghei Sergheevici le ținea pentru niște experiențe de-ale lui” — mi-am zis. Am vărsat într-o bucată de hârtie care se afla pe masă praful și două din grăuncioarele acelea.

Sâmbătă, 18 iulie.

Iată, au și trecut douăzeci de zile de când a dispărut Dumcev.

M-am angajat într-o trupă teatrală. Plec din Censk. Reîncepe viața mea de actor pribeag.

Ciudata dispariție a lui Dumcev continuă să fie un mister de nedezlegat. Dar amintirile mele despre el vor fi mereu luminoase. Plec. Așez în fundul valizei mele uzate însemnările despre zilele pe care le-am petrecut la Censk. Și împreună cu ele ceea ce am luat în timpul ultimei mele vizite, ca amintire, din căsuța din placaj.

Dar de ce acum, când strâng curelele valizei și mă gândesc neîncetat la dispariția lui Dumcev, îmi tot reamintesc de „Cadavrul viu” de Lev Tolstoi și de ce recit în sinea mea monologul lui Fedea Protasov?

CALCULE ȘI CIFRE CIUDATE

Cu aceasta se termină jurnalul din anii tinereții bătrânului actor Orlov-Zaokski.

Mă adâncisem în lectură și nu băgasem de seamă că afară, îndărătul jaluzelelor, se iviseră zorile, în timp ce pe masa mea mai ardea încă lampa electrică. Punând la o parte jurnalul, am început să cercetez cu atenție ceea ce luase cândva actorul de pe masa din căsuța făcută din placaj. Lingurița de argint cu inițialele „SD” se înnegrise, iar în cele două bucățele îngălbenite de hârtie se aflau praful și grăuncioarele. Ciudat om mai era și acest bătrân actor romantic! Zeci de ani să poarte cu el praful și grăuncioarele

homeopatie...

În timp ce citeam însemnările lui, mi se părea din când în când că mă apropii de dezlegarea misterului dispariției lui Dumcev. Dar după ce am isprăvit de citit însemnările — toată povestea aceasta a rămas la fel de neclară pentru mine ca și înainte. Ba și mai nebuloasă — și mai de neînțeles.

Din pricina nopții nedormite, din pricina neliniștii interioare, a rătăcirii zadarnice în jurul uneia și aceleiași probleme, începuse să mă doară capul. În valiză aveam o cutiuță cu prafuri — un amestec de piramidon și cafeină. La Moscova mă surmenasem foarte mult și sufeream de migrene. Medicul care mă tratase m-a sfătuit să iau de două ori înaintea fiecărui prânz câte un praf. Am scos aceste prafuri din valiză, am luat unul din ele și am băut apă. Simțeam nevoia de somn. M-am culcat, dar n-am reușit să adorm: mă supăra raza de soare care se strecura prin jaluzele.

De ce mi s-au întipărit în minte cele mai neînsemnate amănunte ale fiecărei întâmplări din dimineața aceea și ale fiecărei acțiuni pe care o făcusem, precum și întreaga desfășurare a gândurilor mele? Pentru că într-unul din aceste amănunte era ascuns resortul care mai apoi s-a declanșat pe neașteptate și m-a împins brusc, m-a aruncat pentru o bucată de vreme departe de întreg mersul obișnuit al vieții mele.

Așadar... mă durea capul. Soarele strălucitor străbătea prin jaluzele și mă împiedica să dorm. În raza soarelui săltau fire de praf. Raza se întindea până la masă și atingea foile vechi și mototolite în care erau împachetate praful și grăuncioarele aduse de actor, luate cu zeci de ani în urmă din căsuța de placaj a doctorului. Oare aceste foi nu se vor rupe dintr-o dată în mâinile mele, în clipa când voi începe să le despățuresc pentru a scoate praful și grăuncioarele, împreună cu lingurița?... Dar ce-i asta? Pe hârtia în care se afla praful — scrisul lui Dumcev! Am sărit în picioare, am vărsat praful din hârtia veche și mototolită în ambalajul gol al piramidonului și am început să citesc cu nesaț:

„Influența asupra vitezei de dezvoltare, asupra creșterii organismului viu al fermenților, diferite combinații de

modificare a temperaturii și umidității — toate acestea le-am cercetat, le-am verificat prin experiențe și m-am convins că pot influența creșterea organismului viu, îi pot modifica structura, îi pot mări sau scădea.....
modificarea vitezei de dezvoltare a moliei de ceară se exprimă prin formula:

$$Lg W = bt + clgt,$$

unde

W — greutate ;

t — timp ;

b și c — constante

.....
 De 70 000 ori! De 70 000 ori își mărește greutatea omida fluturului Sfredelitorul salciei. Greutatea omidei se exprimă la ieșirea ei din ou în fracțiuni de miimi dintr-un gram. După un timp relativ scurt, greutatea ei poate fi socotită în grame.

Omida fluturului Sfinx ligustri își mărește greutatea de 10 000 de ori, iar omida viermelui de mătase de 15 000 ori.

Ce forță titanică! Și eu sunt pe cale de a pune stăpânire pe ea și de a o îndrepta în direcția indicată

... Fermentații! Cu ajutorul lor nu se pot oare accelera de milioane de ori reacțiile chimice care au loc în organismul ființei vii?..."

Aici se întrerupea însemnarea. Un petic de hârtie plin de cifre, formule și raționamente de neînțeles despre niște fermenti. Un petic de hârtie! Ce îmi putea el spune despre soarta stranie a omului care a trăit, a suferit, a inventat și a dispărut atât de neașteptat? Absolut nimic.

Acum, când scriu aceste rânduri, situația este complet schimbată — și toate întâmplările din ziua aceea fac parte din domeniul trecutului. Tot ceea ce ar fi putut să nu se producă — s-a produs... Acum, când toate acestea au devenit pentru mine o amintire — mă întreb mirat: de ce, citind formulele și

însemnările lui Dumcev pe acel petic de hârtie, nu le-am confruntat pe loc cu textul microînsemnărilor lui, cu tot ceea ce mi-a povestit Polina Alexandrovna și cu amintirile bătrânului actor? Era un material imens! Rămânea doar să compar între ele anumite cuvinte și fapte și atunci, cu o logică implacabilă, aş fi ajuns chiar în aceeași dimineață la concluzia... aş fi descifrat enigma vieții lui Serghei Sergeevici.

Dacă... dacă... Dar mai bine să povestesc totul pe rând.

Era cald în cameră în dimineața aceea. Avusesem o noapte de insomnie și, în continuare, nu puteam dormi. Mă durea capul și am hotărât: cel mai bun lucru este să ies din oraș, spre mare, să mă duc acolo unde s-a aflat cândva căsuța din placaj. Trenul meu pleca la orele zece seara, iar acum era abia nouă dimineața. Biletul de drum îl aveam în buzunar. După plimbare, voi avea suficientă vreme să trec pe la institut pentru a-mi lua rămas bun. Apoi voi căuta clubul „Constructorul”, pentru a preda lui Orlov-Zaokski, conducătorul artistic al colectivului de artiști amatori, jurnalul său și celelalte obiecte pe care mi le lăsase.

Legasem cu grijă cu o panglicuță manuscrisul-jurnal și începusem să împachetez lingurița, când deodată am auzit o bătaie în ușă.

— Nu vă deranjez?... Bună ziua! Scuzați, vă rog! spuse precipitat studenta Lena, vechea mea cunoștință. V-am adus o scrisoare din partea lui Stepan Egorovici. Am fost atât de ocupată ieri, iar dumneavoastră ați lipsit mult. Scuzați-mă. La revedere...

Am început să citesc scrisoarea în timp ce continuam în mod mașinal să împachetez, să vâr prin buzunare tot ce voiam să iau cu mine: caietul actorului, prafurile, lingurița...

„Mult stimată Grigori Alexandrovici!

Ieri, de îndată ce mi-am terminat treburile, m-am dus la adresa indicată de dumneavoastră, la casa cu turnuleț. Nu mai erați acolo. Mi-a deschis ușa o femeie scundă, care cu niciun chip n-a vrut să mă lase să intru și n-a fost în stare să-mi explice nimic din care să pricep ceva. Ce-ați găsit acolo?

Pot să vă comunic un amănunt interesant cu privire la microscrisori. Docentul Voronțova a descoperit și a demonstrat în mod concret că aceste însemnări n-au fost câtuși de puțin micșorate prin intermediul fotografierii, ci au fost scrise de mână. Suntem puși în încurcătură și de faptul că hârtia și cerneala s-au dovedit a fi făcute dintr-o compoziție cu totul neobișnuită, nu sunt produse industriale! Cum a putut deci Dumcev, sau omul care se ascunde sub acest nume, să scrie texte de dimensiuni atât de reduse, încât să nu poată fi citite decât la microscop? Așa că Voronțova a avut tot temeiul să declare, râzând: aceste însemnări au fost scrise, parcă, de un om care el însuși trebuie examinat... la microscop. Asta, desigur, în glumă! Nădăjduiesc că înainte de plecare veți trece pe la institut. O să discutăm atunci despre toate.

Al dvs. S. Tarasevici.”

„ORAȘUL” DE HÂRTIE AL VIESPILOR

Frământările și sentimentele mele luminoase au pălit, s-au acoperit parcă cu un strat de praf, ca frunzulițele plopilor la margini de drum — frunzulițe cândva proaspete, fragede, de un verde viu.

Acum când știam că acea casă din placaj în care locuise Dumcev se aflase cândva lângă chioșcul bătrân și păraginit, simțeam o mare dorință să vizitez, înainte de plecare, acele locuri. Căci acolo, doar, au fost găsite în iarbă filele microscopice!

Drumul începu să coboare încet la vale. Iată încrucișarea șoselei asfaltate cu drumul de țară. M-am oprit puțin ca să-mi amintesc. Da, acesta e drumul vicinal care duce prin crâng spre alee.

Mergeam pe poteca șerpuită și firul gândurilor mele serpuia și el, se învârtea în jurul aceleiași dispariții a lui Dumcev. Nu mă miram de loc că nu putusem face față acestei probleme. Eu sunt gata oricând să-mi găsesc scuze. Îmi amintesc că am citit cândva o revistă foarte veche în care

redacția comunica cititorilor că un document oarecare nu putuse fi citit, deoarece dintr-un cuvânt alcătuit din nouă litere rămăseseră doar șapte litere; se șterseseră — prin urmare — doar două litere. Acest cuvânt era: „pod_o_nâi”.

Redacția cerea cititorilor să ghicească care este cuvântul, adică să completeze doar cele două litere care lipseau. Cu privire însă la întregul document sau la înțelesul său, redacția nu considera posibil să dea vreo explicație. Și iată că un cititor — un matroz — a trimis la redacție o scrisoare în care susținea că este vorba de cuvântul „podvodnâi”¹⁽¹⁾; un cititor-medic afirma că este vorba de cuvântul „podkojnâi”²⁽²⁾; un procuror că e „podlojnâi”³⁽³⁾; un arhitect că e „podpornâi”⁴⁽⁴⁾; un birjar că e „podnojnâi”⁵⁽⁵⁾; un învățător că e „podrobnâi”⁶⁽⁶⁾; un țăran că e „podvornâi”⁷⁽⁷⁾; un dogar că e „poddonâi”⁸⁽⁸⁾. Au sosit și o sumedenie de alte răspunsuri, dar aproape fiecare răspuns reflecta profesia și ocupația respectivului. Iată deci câte rezolvări diferite și contradictorii poate avea una și aceeași problemă, atât de simplă la prima vedere!

Am trecut pe lângă chioșcul pe jumătate dărăpănat și am început să caut urmele căsuței din placaj și a prisăcii despre care citisem în memoriile actorului. Dar vai! Totul era năpădit de o iarbă năvalnică, prin care se furișa încet un pârlăiș, în care soarele arunca sclipiri. Tufele de măcieș erau dese ca un zid:

*În juru-mi înflorea măcieșul roșu,
Și pe alee teii se-înșirau...*

Am trecut pârlăișul și, agățându-mă de tufele de măcieș, am pornit prin iarba deasă și înaltă. Iată o grindă de lemn, pe jumătate putredă, înfiptă în pământ. În jurul ei zboară cu zumzăit puternic un roi de viespi. Am văzut și cuibul lor. Semăna cu o pară mare din hârtie cenușie. „Orașul” din hârtie al viespilor! Mi se păru curios că întregul „oraș” era îndreptat cu fundul în sus: fiecare celulă privea în jos. „Orașul” răsturnat! Căutând să alung viespile, am rupt o bucățică din

construcție, mai bine zis o bucățică de carton subțire.

La câțiva pași de „orașul” de hârtie al viespilor zăcea o scândură pe jumătate putrezită, din care ieșeau două cuie ruginite. Asta era tot ce mai rămăsese din căsuța în care Dumceev își făcuse experiențele: o grindă de lemn înfiptă în pământ și o scândură pe jumătate putredă.

În jur era liniște. Numai viespile zburau năvalnic bâzâind.

Ținând în mână bucățica ruptă din pereții „orașului”, vroiam să văd dacă se poate desena ceva pe ea. Am scos din buzunar creionul, dar l-am scăpat chiar în clipa aceea din greșală în iarbă. În zadar m-am aplecat să-l caut: nu l-am mai găsit. Deodată apăru lângă mine vechea mea cunoștință, câinele roșcovan cu spinarea neagră; dădea din coadă înfigându-și botul în iarbă și scotocind cu nasul pe jos — voia pesemne să mă „ajute” să-mi regăsesc creionul. După câțiva pași m-am instalat pe un butuc și am început să privesc cu curiozitate câinele care, încercând să scape de viespi, începuse să mârâie mânios. Apoi o luă la goană.

— Cetățene! Cetățene, ce căutați aici? am auzit un glas tăios.

În fața mea se afla șefa bazei legumicole raionale.

Poate că e caraghios și absurd, sau poate e totuși firesc, dar văzând-o, am simțit deodată dorința să-i povestesc acestei ființe străine — pe care probabil n-o voi mai vedea niciodată — toate cele petrecute în aceste locuri. Cu ce să încep? Voi începe cu ceea ce m-a determinat să vii aici.

— Știți... astăzi în zori m-a apucat durerea de cap... am început eu.

— O, sărăcuțul! Fața femeii exprima o sinceră îngrijorare și compătimire. V-aș conduce până la policlinică, dar nu pot lipsi de la serviciu.

— Mă doare capul din cauză că n-am dormit toată noaptea...

— Păi atunci, nu vă mai obosiți, mergeți mai bine la doctor.

— Și n-am dormit, pentru că am citit toată noaptea un

jurnal al cuiva...

— Policlinica e puțin mai încolo, după cotitură, înainte de a ajunge la colonia lucrătorilor științifici. Astăzi e de gardă o doctoriță foarte pricepută — Maria Ivanovna...

— Iar în acest jurnal este vorba de o întâmplare neobișnuită, care s-a petrecut aici, chiar în acest loc unde mă aflu eu și cu dumneavoastră...

Pe fața femeii se citi deodată spaima:

— Ce întâmplare? Când? Eu doar sunt aici tot timpul...
Duceți-vă repede la doctor, o să vă dea un praf...

Atunci mi-am amintit:

— Ah da, prafurile! E ora unsprezece — ar fi timpul să iau al doilea piramidon cu cafeină. Nu cumva puteți să-mi aduceți un pahar cu apă, să iau un praf? Sau singur am să...

PARTEA A TREIA - LA UMBRA BĂTRÂNEI BUTURUGI

PRAFUL ȘI GRANULELE

Am simțit întâi o lovitură puternică. Inima s-a oprit pentru o clipă. M-a cuprins amețala! Mi s-au tăiat picioarele, mâinile au început să-mi tremure. În ochi îmi joacă puncte negre. O ninsoare neagră! O furtună de puncte negre! Îmi bate inima tare. Din ce în ce mai tare... Deodată se oprește din nou... Îmi vine să strig, dar n-am putere! Mi se pare că s-a prăvălit o greutate uriașă asupra-mi! Ceva care mă apleca la pământ din ce în ce mai jos...

Cu ultimele eforturi mă întorc când într-o parte, când într-alta. Ce se întâmplă cu mine? Tufele cresc năvalnic în jurul meu și se înalță spre cer. O larmă, un zgomot de neînțeles! Sunetele devin din ce în ce mai stridente. Se adună într-un tunet ce crește mereu în intensitate. Aud deodată un strigăt care sună ca o bubuitură:

— Cetățene, ce-i cu dumneata?

Lătratul câinelui m-a asurzit aproape complet.

Ce varietate de mirosuri necunoscute!... Printre ele disting imediat mirosul florilor de măcieș. Devine din ce în ce mai pătrunzător — plutesc parcă într-o apă care miroase a flori de măcieș. Mă scufund în acest miros. Dar deodată mirosul dispare. Îmi amintesc bine că în clipa aceea m-am gândit: probabil că vântul, care suflase din direcția în care crește măcieșul, și-a schimbat acum direcția.

Venea în valuri miros de floare de tei. Miros de mranită. De undeva din apropiere, o adiere cunoscută din copilărie — aromă de pâine. Pâinea care se cocea într-un cuptor mare rusesc pe niște frunze mari... Pe ce fel de frunze?... De ce am uitat? Mi-am adus aminte: pe foi de varză.

Dar unde-i femeia care a strigat: „Cetățene, ce-i cu dumneata?” Iat-o cum crește sub ochii mei. Alături de ea crește și câinele. Un animal gigantic, fioros și păros. Deodată nu-i mai pot vedea. Nu mai aud glasul femeii, nu mai aud lătratul câinelui. E întuneric... E liniște. Dar de ce mă înăbuș? M-am îngropat în propria-mi îmbrăcăminte. Mă zbat — mă cațăr... și iată, a început să se lumineze. Am ieșit afară. Privesc în jur...

Prin urmare, după ce am înghițit praful, m-am micșorat, m-am pomenit pe o buturugă, iar jos, sub mine, foșnea o pădure de ierburi...

Dar toate astea s-au petrecut oare dintr-o dată: și micșorarea, și senzația unor noi mirosuri, culori și sunete? Și oare dintr-o dată am priceput, dintr-o dată mi-a devenit limpede tot ceea ce s-a petrecut cu mine? Nu! Desigur că nu! Nici nu pot spune cât a durat totul: un minut, un ceas, o zi? Îmi amintesc bine că, micșorat fiind de o sută sau două sute de ori și ieșind de sub haina mea care zăcea pe buturugă, mi-am adus deodată aminte că în seara aceea, la orele zece, trebuia să plec la Moscova. Cumpărasem biletul. Dar unde e? În buzunarul lateral! Am dus mâna cu un gest obișnuit și... am izbucnit în râs! Eu nu mai sunt acela care-am fost!

Și toate acestea din pricina durerii de cap... Dimineața, pregătindu-mă să-mi fac plimbarea în afara orașului, am băgat din neatenție, în același buzunar, împreună cu praful pentru durerile de cap — piramidonul cu cafeină — și praful preparat de Dumcev (pe care intenționez să-l restitui actorului). Și stând pe buturugă, în loc de piramidon am înghițit praful lui Dumcev. Iată de ce a crescut totul sub ochii mei și de ce au apărut în jurul meu obiecte noi! Erau în realitate aceleași obiecte, însă mărite de foarte multe ori.

În bilețelul său, care a nimerit întâmplător la mine o dată cu buchetul de flori, Dumcev, amintindu-și de Eratosthene, spunea că în fața lui lumea a crescut dintr-o dată de o sută sau două sute de ori. Prin urmare iată de ce Dumcev, la întrebarea pe care i-a pus-o fratele Polinei cu privire la

scopul principal al experiențelor sale, a răspuns: „Vreau să devin un om-microscop”. Iar bilețelele pe care le-am dus la institut — acele bilețele stranii pe care le-am citit la microscop — n-au fost micșorate cu ajutorul aparatului fotografic, erau scrise chiar de mâna lui Dumcev. Când? Unde?

Iată deci care este secretul lui Dumcev!

Împreună cu caietul de amintiri al bătrânului actor s-au păstrat și praful și pilulele lui Dumcev. Eu am înghițit praful. Dar în celălalt pachetel se găseau niște pilule mititele de tot. Cine știe? Poate că pilulele au o însușire la fel de miraculoasă ca și praful, poate că refac, redau dimensiunile normale. Poate că acestea sunt pilulele pentru creșterea reversibilă?

În buzunarul hainei mele sunt două pilule. Dar dacă ele și-au pierdut proprietatea creșterii reversibile și voi rămâne aici pentru totdeauna? Pentru o clipă mi se făcu frică. Dar praful și-a făcut efectul, prin urmare și-l vor face și pilulele. Și am să mă întorc între oameni. Ce fericire, ce bucurie, să fii printre oameni! Rude... cunoștințe... prieteni. Ce bine este chiar să... te amărăști... să suferi, dar acolo, printre oameni! Ce-ar fi să înghit chiar acum o pilulă? Repede! Dar pentru asta trebuie să pătrund în propriul meu buzunar, acolo unde se află ele. Să mă vâr cu capul în propriul meu buzunar. Am s-o fac.

Dar fiecare buzunar al hainei mele a devenit acum pentru mine o imensă peșteră întunecoasă cu pereții moi, neregulați. Am intrat mai întâi într-unul din buzunare, m-am sufocat, am cotrobăit cu mâinile prin întuneric și am dat de un vâtrai îndoit și dințat. M-am oprit. Am început să mă gândesc: a, asta-i... asta e cheia valizei. M-am vârât în celălalt capăt al peșterii, dar picioarele îmi alunecară pe o suprafață netedă. Mi-am adus aminte că în buzunar se află ochelarii, prin urmare eu lunec acum pe cutia ochelarilor. Nu, granulele nu le-am pus în acest buzunar, ci în acela în care se află caietul actorului. Și într-adevăr, când am pătruns în celălalt buzunar, printre foile gigantice ale caietului care foșneau, am găsit ambele granule. Cu mare greutate am rostogolit din buzunar mai întâi una, apoi cealaltă. Granule? Nu, acum pe buturugă

aveam în fața mea două mingi de fotbal. Pentru a înghiți măcar o bucățică dintr-o asemenea granulă, trebuia mai întâi s-o sfărâm cu un obiect tare. Voi încerca să sparg o granulă cu cheia valizei. Am pornit din nou spre buzunarul meu. Vântul care mă lovea în față era cât pe ce să mă doboare. M-am întors cu spatele spre vânt și am văzut cum ambele granule pentru creșterea reversibilă se rostogoleau una după cealaltă spre marginea buturugii. M-am repezit după ele. Zadarnic! Amândouă căzuseră de pe buturugă. Aplecându-mă peste marginea buturugii, am văzut cum una a zburat în oceanul de ierburi și a dispărut. Dar cealaltă s-a împotmolit, a rămas suspendată și a început să se lege deasupra ierburilor.

Am început să cobor de pe buturugă, agățându-mă de fiecare ieșitură. Mă apropiam mereu de mingea-granulă. Iat-o acum aproape, suspendată deasupra ierburilor...

FUNII... FIRE... ÎMPLETITURI...

Ce se întâmplă cu mine? Deodată încep să mă clatin foarte puternic. Mâinile mele s-au prins de o funie, iar picioarele mi s-au agățat de altă funie. Ce-o fi asta? O scară de frânghie, care se leagă deasupra abisului, o dată cu mine? Dar o dată cu mine se leagă deasupra aceluiași vid și sfera mult dorită, de la care nu-mi mai luam ochii. Trebuia să găsesc un sprijin solid. Încerc să cobor prudent, dar nu știu din ce pricină îmi desprind cu greu mâinile și picioarele de funii. Ciudată scară; frânghiile sunt acoperite cu o sumedenie de noduri mărunte și cleioase, care se lipesc de pelerina și de brâul meu lat și nu-mi dau drumul. O scară de care rămăsesem lipit.

Acolo, pe buturugă, am rupt cu dinții și cu mâinile marginea colorată a batistei pe care o aveam în buzunarul de sus al hainei mele și mi-am aruncat-o pe umeri, așa cum își purtau în antichitate romanii toga lor. Apoi am reușit să mai rup o fâșie îngustă de batistă și m-am încins cu un brâu lat

asemănător celui cu care sunt înfățișați pirații în desenele din cărțile vechi.

Legănându-mă deasupra abisului, mă cățaram de pe o funie pe alta, din ce în ce mai aproape de sferă. M-am oprit să răsuflu. Am privit în jur. Am înțeles deodată că ceea ce crezusem eu la început că este o scară de frânghie, era cu totul altceva. Mă afluam într-o ramă gigantică, în centrul căreia frânghiile se adunau în formă de raze și se împleteau într-o spirală deasă. O plasă!

Mă simțeam zgâlțâit din ce în ce mai puternic. De unde crește acest vuiet ascuțit, atât de strident, încât te poate asurzi?!

Lângă mine în plasă văd o ființă — se scutură, se smucește, se zbate, dar nu reușește decât să se lipească din ce în ce mai mult de funii.

Cum să scap de zgâlțâiala asta înfiorătoare? Trebuie să cobor cât mai repede și să-mi iau granula. Caut cu picioarele o altă frânghie. Proptindu-mă de ea, renunț pentru un moment să mă mai țin cu mâinile de sfoara de sus, apoi, desprinzându-mi alternativ când mâinile, când picioarele, cobor din ce în ce mai jos.

Încă două-trei mișcări — mai am de trecut o singură dată de pe o frânghie pe alta și în sfârșit voi ajunge la sferă. Dar deodată am încremenit: din colțul plasei apărură un monstru păros.

...Din lâna deasă opt ochi, dispuși simetric, privesc în diferite direcții.

Monstrul făcu o mișcare și pe spinarea lui se arătă o cruce mare, albă.

Era un păianjen cu cruce! Asta înseamnă că scara gigantică din frânghii, cu raze ce porneau în toate direcțiile, era o pânză de păianjen. Iar ființa care se zbate, bâzâie, se zbuciumă era o muscă.

Cât de slab, de neajutorat mă simțeam în fața păianjenului! Dar încă nu mă cuprinsese spaima.

Pesemne că nu mă obișnuisem încă cu gândul că sunt mai mic decât păianjenul și că pieirea mea este deci

inevitabilă. Aveam o singură dorință — să pot examina cât mai bine această ființă extraordinară. Curiozitatea mea m-a salvat. N-am făcut niciun gest, nicio mișcare. Am stat încremenit. În fața mea se afla un meșter-țesător în atelierul său. Și mi-am amintit de mitul despre Arachneia, țesătoarea meșteră pomenită în mitologia greacă, aceea care s-a luat la întrecere în atelierul ei cu însăși Palas Atena.

Arachneia era fiica unui țăran sărac din Lidia. Ea știa să-și împodobească țesăturile-i subțiri cu fel de fel de desene. Dar la urechile zeiței Atena — protectoarea meșteșugurilor și feluritelor îndeletniciri femeiești — ajunse zvonul că Arachneia a început să se laude cu arta ei, susținând că o va învinge în măiestrie chiar pe Atena.

Ofensată, zeița luă chipul unei bătrâne, veni la țesătoare și îi propuse să se întâlnească cu ea în arta țesutului. Se apucară amândouă să lucreze. Arachneia țesu cu multă iscusință momente care înfățișau peripeții ale zeilor Olimpului. Bătrâna — zeița Atena — începu să caute cu tot dinadinsul cusururi Arachneii, în munca ei, dar nu izbuti să găsească niciunul și în cele din urmă trebui să se recunoască învinsă. Nu-i era ușor să facă o asemenea mărturisire! Și în focul mâniei, răzbunătoare, Atena lovi țesătoarea cu suveica în cap și o transformă într-un păianjen pe care-l condamnă pe vecie să trăiască țesându-și pânza.

Acest mit antic îmi apărui dintr-o dată în minte și puse într-o asemenea măsură stăpânire pe gândurile mele, încât nu am mai făcut nicio mișcare. Și aceasta mi-a fost salvarea, căci păianjenul nu atacă decât ceea ce vede că se mișcă.

În acest timp musca prinsă în plasă — și care se afla în apropierea mea — continuă să se zbată, să se agite, încercând să se smulgă din păienjenişul lipicios. Păianjenul se apropie de muscă; acest animal de pradă se năpustește instinctiv asupra victimei în mișcare.

Deasupra mea, opt ochi priveau în toate direcțiile; vedeam picioarele păianjenului cu pieptenii-perii și mandibulele ce semănau cu lamele unui briceag.

Musca se smuci în direcția mea. Acum ea era chiar lângă

mine. Am rămas nemișcat. Păianjenul se năpusti asupra ei și o înfășură în firele lui albe. Se lipise parcă de victima sa. Trebuia să câștig timp! Trebuia să apuc sfera și să fug! Coborând, îmi aruncam mereu privirea în urma mea. În locul unde fusese musca atârna acum pe păienjeniș „haina” ei neagră învăluită în fire albe. Am descoperit în diferite locuri ale păienjenișului câteva asemenea grămăjoare. Las păianjenul să-și extermină victima. Eu am nevoie de mingea-granulă care trebuia să-mi redea dimensiunile mele normale.

M-am repezit spre sferă. Dar lovind cu piciorul frânghia pe care stăteam, ea se clătină brusc. Am sărit pe o alta. Plasa de păianjen începu să oscileze, să tremure, și păianjenul se repezi spre locul unde plasa lui vibra mai tare. Se repezi la mine!

PE UN CIOT AL BĂTRÂNEI BUTURUGI

Mi-am smuls de pe umeri pelerina. Agitând-o, învărtind-o prin aer, căutam să ținesc cu ea în păianjen. Poate că în aceste momente gesturile și mișcările omului cu pelerină aminteau oarecum pe cele ale unui matador spaniol, care luptă în arenă cu taurul. Se prea poate. Dar nu la asta mă gândeam eu. Vedeam monstrul și știam că voi pieri, voi pieri ca o muscă dacă nu voi reuși să-l rețin, dacă nu-i voi acoperi capul cu pelerina. Am zvârlit pelerina, dar... am dat greș... înainte de a ajunge până la păianjen, ea s-a agățat de granulă și a acoperit-o. Frânghiile tremurau. Matadorul a pierdut lupta cu taurul. Și totuși această nereușită m-a salvat. Păianjenul în loc să se repeadă la mine, s-a aruncat asupra pelerinei sub care se afla granula, și începu s-o învăluie, s-o „prelucreze” cu același sărg cu care ar fi vrut să nimicească o muscă vie. Ce ilustrare măiastră a deosebirii dintre instinct și rațiune!

Păianjenul își țese cu atâta ingeniozitate pânza lui, dar cum execută el această muncă? Numai instinctiv, răspunzând în mod automat la semnalul — excitant extern. Aveam în față un exemplu concludent.

Granula n-o mai puteam apuca... Dar încă nu era totul

pierdut! O speranță — nu, mai puțin — o umbră de speranță licări în acele clipe în mine: undeva acolo, jos, în oceanul de ierburi, se află cealaltă granulă, care-mi putea reda mărimea. S-o caut pe aceea... Să scap de păianjen. Am zărit rama, granița plasei gigantice, m-am apucat cu mâinile de funie și, legănându-mă deasupra abisului, am început să caut cu picioarele un sprijin solid... Am găsit. Mă aflu în afara pânzei de păianjen, pe o ieșitură sau pe un ciot al buturugii.

Încet, cu precauție, ținându-mă de această ieșitură, trecând cu picioarele peste adânciturile de pe scoarța buturugii, coboram din ce în ce mai jos, acolo unde foșneau ierburile. Undeva pe acolo era cea de a doua granulă...

Mișcările mele au atras atenția păianjenului. Pesemne că dăduse gata pelerina care acoperise pilula, mult mai repede decât presupusesem cu și acum mă urmărea. Dar eu mă aflu în afara ramei lui. Aici nu mă putea ajunge! Acest animal de pradă este stăpân numai acolo — în păienjenișul său.

Dar iată că el apăru la rama păienjenișului și dădu drumul unui fir. Începu să coboare pe el. Se leagănă acum deasupra capului meu. Am încremenit din nou. Mi se părea că toți cei opt ochi negri ai păianjenului priveau numai în direcția mea. Frânghia se lungea, păianjenul se apropia de mine; m-am repezit într-o parte și m-am vârat într-o

adâncitură. Să mă caute acum păianjenul dacă poate! Aveam un post de observație admirabil!

Păianjenul se agăță de ieșitura pe care stătusem adineauri. De aici începu să coboare spre mine.

Un vuiet ascuțit, asurzitor străpunse aerul. Din adăpostul meu văzui un animal atingând din zbor frânghia ce se lipise de ieșitură. Păianjenul alunecă pe frânghie în sus. Din nou un vuiet. Am făcut un pas înapoi și am nimerit cu piciorul într-un puț. Am căzut, aproape să mă înec, într-o masă moale, lipicioasă.

COMPASUL VIU

Un miros ciudat mă ameți.

Nu știu câtă vreme trecuse. Pesemne că-mi pierdusem cunoștința.

M-am trezit pe fundul unui puț. De sus răzbătea lumină. Trebuia să ies afară. Scoțându-mi picioarele din masa lipicioasă, m-am prins cu mâna de o ieșitură a peretelui.

Deodată se făcu întuneric, ca și cum cineva ar fi acoperit deschizătura puțului. Capul mi se lovi de ceva solid. Ce acoperiș a apărut deasupra mea? Acoperea perfect gaura prin care căzusem în puț. Prin el străbătea o undă de lumină. Am lovit cu pumnul și-am străpuns o gaură; încă o lovitură și gaura s-a lărgit.

M-am întins, m-am agățat cu mâinile de marginea puțului și am ieșit.

În aerul proaspăt mi-am revenit și am simțit din nou mirosul amețitor. Asta e miere! Fusesem într-un butoi gigantic cu miere. Ciudat! Eram flămând, totuși am fugit fără să gust din miere. Păcat! Ce-ar fi să mă întorc înapoi? Dar ce era acoperișul care a apărut pe neașteptate deasupra capului meu? Voi coborî din nou în puț, să mănânc miere, dar mă va acoperi din nou ermetic acoperișul și nu voi mai putea ieși. Trebuie să mă lămuresc întâi: de unde a apărut aici puțul cu

miere și cine construiește deasupra lui un acoperiș?

Un animal cenușiu apărui pe uriașa cuvertură verde — o frunză — chiar lângă mine. M-am pitit. Nu puteam fi văzut. Animalul avea o comportare destul de ciudată. Făcea mișcări neașteptate, parcă ar fi dansat. Dar nu era un dans. El tăia din frunză un cerc regulat și exact, de parcă circumferința pentru decuparea lui ar fi fost trasată cu compasul. Punctul de sprijin era trupul animalului, în timp ce capul și maxilarele se roteau, descriind un arc.

Tăietura se făcea astfel circular. Strict și precis. Deodată animalul se ridică bâzâind, coborî lângă mine și acoperi cu cercul verde decupat din frunză puțul din care abia ieșisem.

Pe o altă frunză verde, un animal asemănător „dansează”, adică și el decupează. Iată-l că și-a luat zborul și pe frunză a rămas o tăietură făcută de astă dată nu în cerc, ci în elipsă. Insecta a deplasat aici de două ori punctul său de sprijin: cele două semicercuri au format o tăietură în elipsă.

Acoperișul puțului era format dintr-o frunză decupată în cerc, iar bucata tăiată în elipsă era folosită probabil la așezarea pereților puțului propriu zis, în care se păstrează mierea.

Mi-am amintit că insecta cenușie este albina-tăietoare de frunze — megachila. Toată munca ei pare să fie o lecție intuitivă de geometrie descriptivă.

„Ar fi bine să dejunez — mi-am zis, privind cum albina-tăietoare de frunze așază pe puțul cu miere un acoperiș verde, unul peste altul. Trebuie să mă grăbesc! Dacă albina își va așeza întregul acoperiș verde, deasupra puțului, nu voi fi în stare să străpung cu pumnul atâtea straturi puse unul peste altul. Și voi rămâne fără „micul dejun”.

Iată că albina a acoperit puțul cu un acoperiș verde rotund. Imediat ce și-a luat zborul am dat fuga repede și l-am lovit cu pumnul. Am făcut o gaură, dar n-am vrut încă să risc să intru după miere. Dacă nu apucam s-o fac la timp?... Albina se putea întoarce. Și așa s-a și întâmplat.

În timp ce albina își așeza acoperișul — eu așteptam. După ce ea își luă zborul pentru a decupa un altul — eu îl

spărgeam pe cel existent și apoi așteptam din nou cu răbdare. Și iar mai distrugeam unul — după ce albina îl reconstruia. În acest fel îmi croiam din nou drumul spre puțul cu miere. Albina făcea deci o muncă cu totul zadarnică. Iată un prilej pentru a constata automatismul instinctului.

Dar când va termina odată să-și așeze acoperișurile?!

A venit de multe ori și și-a tot plasat cercurile. După stratul al treisprezecelea, străpuns de mine cu același zel ea și celelalte douăsprezece anterioare, ea și-a luat zborul și nu s-a mai întors. Am așteptat mult, dar pesemne că și-a socotit treaba terminată.

„Acum e timpul!”

M-am vârât în puț, agățându-mă de marginile pereților de frunză. Bună mâncare a preparat pentru mine albina: aluat de miere din polen de flori și nectar. Aici ea își depusese și oul.

Mi-am luat micul dejun, am ieșit afară și am început să cobor de pe buturugă, ținându-mă de ieșiturile scoarței.

Dar ce-a licărit acolo la rădăcina ierburilor? N-o fi cumva granula argintie, ce s-a rostogolit de pe buturugă?

Da! Am zărit licărul argintiu al granulei. Ea era! Granula prețioasă! Cealaltă putea acum rămâne în casa păianjenului!

Am sărit pe pământ, zgâriindu-mă serios de marginile ascuțite ale pietrelor. Pietre? Înainte, uitându-mă la ele, aș fi spus: nisip de cuarț cu granulație mare. Acum însă acestea îmi apar ca niște pietre uriașe. O mică fâșie îngustă, pietroasă, iar în jur foșnește pădurea...

M-am repezit spre granulă, dar un munte rotund, sferic, înalt cât o casă cu două etaje, care se afla în apropiere, se urni deodată din loc și-mi bară drumul.

MUNTELE CARE SE ROSTOGOLEȘTE

Timp de o clipă aș fi putut, repezindu-mă înainte, să apuc minge-granulă albă. Dar muntele înainta spre mine,

inevitabil și amenințător, iar mirosul ce-l răspândea era atât de urât și de greu, încât am luat-o la goană, pierzând astfel momentul favorabil. Muntele sferic se opri deodată. M-am repezit să-l ocolesc. O ființă ciudată, ferecată într-un blindaj negru, apăru deodată din dosul lui. Semăna cu un cavaler medieval de proporții gigantice. Și ce platoșă stranie!

Ciudatul „cavaler” se rezema cu spinarea de muntele mișcător.

Marginea din față a capului său amintea o cupă gigantică, semicirculară, cu zimți mari. Picioarele din față semănau cu două lopeți lungi și late, cu margini dințate.

Să-l ocolesc mai repede! Să ocolesc cu orice preț muntele mobil și să apuc granula salvatoare!

Am zburat pe lângă animal și am ocolit muntele prin partea dreaptă. Dar deodată muntele se urni și se rostogoli în direcție opusă, tăindu-mi din nou drumul.

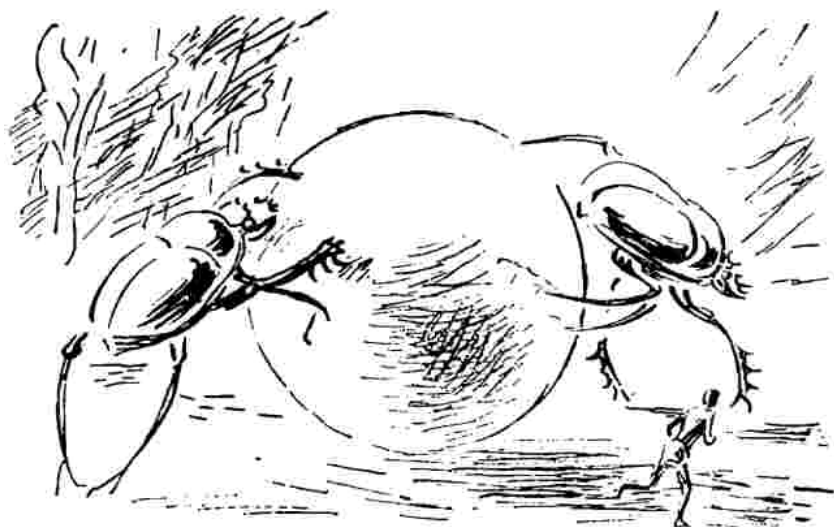
M-am dat înapoi. De după munte apăru un alt „cavaler” negru. Mai mic de statură, mișcările lui erau iuți și abile, chiar viclene parcă. El era acela care deplasase muntele în direcția opusă. Dar abia apucase „cavalerul” viclean să-l urnească și celălalt, primul, se propti, se opinti și începu să-l împingă la loc. Ambele ființe rostogoleau bila lor uriașă când într-o direcție, când în cealaltă, ba deschizându-mi drumul spre granula salvatoare, ba închizându-l.

Să mă reped drept înainte? Aș fi fost în mod inevitabil strivit de munte sau călcat de „cavalerii” negri.

Să ocolesc muntele? Dar în dreapta și în stânga sunt niște hățișuri atât de dese!

Nu pot răzbate prin ele. Și încă ceva: dacă pierd din vedere pilula, risc să n-o mai găsesc. Pe neașteptate muntele se rostogoli drept spre pilulă. Se sfârșise totul!

Ultima mea speranță, granula mea, licări o clipă în vârful sferei gigantice, apoi muntele rotund se rostogoli mai departe pe fâșia nisipoasă. Locul unde cu o clipă înainte se găsea mingea albă era acum gol.

Am dat fuga după munte, dar „cavalerii” îl rostogoleau o dată cu pilula din ce în ce mai repede. Alergam în urma lor, mă înăbușeam, dar continuam să alerg. Drumul era greu: trebuia să ocolesc bolovanii, să sar peste șanțuri, să mă cațăr pe gorgane repezi. Zadarnic... Puterile mă părăseau. Curând muntele rotund, împreună cu pilula lipită de el, dispăru în dosul unor uriașe dealuri de nisip.

Cine sunt aceste ființe cu lopeți lungi dințate și cu greble, acești „cavaleri” ferecați în blindaj negru?

Ce este această sferă cât un munte?

Abia mai târziu totul îmi deveni limpede.

FOȘNETUL PĂDURII

Ajunsesem până la dealurile de nisip și începusem să mă cațăr pe ele. Numai de i-aș mai ajunge!

Cu puțin timp în urmă aceste dealuri ar fi fost pentru

mine niște mușuroaie de pământ, azvârlite de cârțițele și șoarecii de câmp din galeriile lor subterane. Aș fi pășit liniștit și fără grijă peste acest „lanț de dealuri”.

Dar acum? Pietrele se rostogoleau sub picioarele mele, bolovanii îmi barau drumul. Pământul aluneca de pe pantele repezi și mă trăgea în jos.

N-am reușit să ajung până în vârf. Am privit în jur. Dealuri, dealuri înalte, înșirate unul lângă altul, formând un lanț lung. Între ele se căscau trecători înguste, primejdioase. Acolo, după aceste dealuri, se găsea pilula mea.

Am făcut din nou un pas spre vârf și apoi încă un pas. Dar o mișcare greșită și m-am rostogolit în jos. Eram complet extenuat. Mă cuprinse disperarea. Niciodată nu voi putea pricepe cum s-au cățarat peste dealuri cei doi „cavaleri” negri împreună cu uriașa lor bilă.

Dezorientat, n-am putut multă vreme să-mi adun gândurile. Ce să întreprind? Poate ar fi trebuit să mă întorc la vechea buturugă? Dar prea era greu drumul presărat cu pietre. Cu picioarele rănite, nu puteam nici să mă cațăr pe dealurile ce se surpau mereu. Am cotit spre dreapta și iată că mergeam prin pădure, prin desișul ei de nepătruns. Știam, îmi aminteam bine că mă aflu în ierburile pe care de curând le călcasem în picioare... Ierburi... ierburi... Dar acum eram înconjurat de arbori imenși cu trunchiuri verzi, de forme nemaîntâlnite. Fremătau neîntrerupt în bătaia vântului. Fiecare arbore tremura speriat, se legăna, se îndoia aproape până la rădăcină. În aer stăruia un foșnet continuu.

Am început să-mi croiesc drum prin desișul plin de zgomote stranii. Mă asurzea aproape o larmă puternică, un șuier strident, un vuiet neconținut, un pârâit și un muget continuu.

Mă învăluia un aer cald, umed, înăbușitor, de parcă m-aș fi aflat în junglă.

Dădeam la o parte tulpinile, îndepărtam frunzele uriașe ale unor plante necunoscute. Ce varietate de specii — în această lume vegetală! Aromele pluteau în valuri puternice, dar eu nu le recunoșteam, nu le puteam distinge. Eram amețit.

Unde sunt, unde sunt miresmele obișnuite ale ierburilor cunoscute din copilărie, aroma dulce a trifoiului, parfumul amar al pelinului, mirosul de medicament al mușetelului, mirosul iute, pătrunzător de izmă? Și cum să recunosc, cum să deosebesc, printre ierburile care mi se par copaci, cea mai comună pătlagina, trifoiul, timoftica, crețișoara, piciorul-cocoșului, clopoțelul? Desigur că toate acestea se află aici. Dar vedeam niște frunze uriașe — niște pânze mari, verzi, legănate de vânt; vedeam pânze rotunde și dințate, subțiri și netede, ascuțite ca dinții de ferăstrău, lucioase sau acoperite cu un puf des!

Unele frunze erau lipite de trunchiuri, altele se legănav pe codițe lungi, ori răsăreau de-a dreptul din pământ, în formă de evantai. Liane dese se împleteau printre trunchiurile rectilinii și-mi barau drumul. Pesemne că erau volbura și mazăricea agățătoare, știute de toată lumea...

Toate cunoștințele și senzațiile mele se încurcaseră. Vedeam alte dimensiuni și culori, auzeam alte sunete, inspiram alte mirosuri. Tot ce mă-nconjura, mă chinuia, mă făcea să sufăr!

Păsări ciudate, nemaivăzute zburau din copac în copac... păsări să fi fost?

Niște animale stranii, unele uriașe, altele mici, săreau și se târau dintr-un loc într-altul: unele erau de un verde viu ce se contopea cu verdeața frunzelor, altele negre, se lipeau de rădăcinile în culori închise; cele galbene și brune se târau pe pământ. Toate erau într-o continuă mișcare. În juru-mi, tot timpul câte ceva își lua zborul, sau cădea. Desigur că nu erau păsări și nici animale, ci nenumărate soiuri de insecte.

Cât de interesantă și de înspăimântătoare este această țară!

UN LUCRU FĂCUT DE MÂNA OMULUI

„Nu — mi-am zis eu — ajunge!” Respir din ce în ce mai greu, mă tem să fac un pas, nu mai știu cum să pășesc. Nu

înțeleg — și cred că niciodată nu voi putea înțelege și nici nu voi putea găsi un nume la tot ce mă-nconjoară. Aici, tot ce-mi era clar în viață a devenit o întrebare. M-am uitat spre cer: era atât de cunoscut, de obișnuit, cu norișorii cenușii, pufoși, care pluteau liniștiți, modificându-și contururile ușoare în adâncul boltei albastre. Albastrul acesta, întotdeauna rece, devenise acum pentru mine cald, apropiat. Numai cerul rămăsese același...

Trebuia să obțin neapărat granula care redă mărimea normală și să mă întorc printre oameni! Avusesem două granule... Niște animale, rostogolind un munte rău-mirositor, au împins o dată cu el și una din granule. Eu i-am denumit „cavalerii” negri. Dar ce erau ei de fapt în realitate? Mi i-am imaginat la proporțiile lor obișnuite și mi-am dat seama că nu erau altceva decât gândacii scarabei! Gândaci de bălegar! Trebuie să-i ajung din urmă... trebuie să-mi iau înapoi pilula mea! Dar numai gândindu-mă la gândaci am simțit mirosul respingător al sferei preparată din bălegar presat. Nici nu începusem să alerg după scarabei și simțeam cum mă sufocă mirosul de amoniac al muntelui de bălegar, pe care-l rostogoleau gândacii scarabei.

Nu-mi rămânea altceva de făcut decât să pornesc la luptă cu păianjenul. În plasa lui se afla cealaltă granulă. Dar mi-am amintit de monstrul cu opt ochi ce se legăna în aer, mi-am amintit de înfiorătoarele lui maxilare-foarfeci. Funii... frânghii lipicioase... Ce-i de făcut? M-am rezemat de un copac și am scos un țipăt de durere — un ac ascuțit se înfipsea în mine. Cu greu am scos din trupul meu capătul rupt al acestui ac. Mă durea exact ca o arsură. M-am îndepărtat de copac și m-am așezat pe jos. Locul înțepat ardea ca focul.

Copacii din fața mea formau un zid des; în toate trunchiurile erau înfipte asemenea ace. Copacii se legănau în vânt, foșnindu-și frunzele netede, zimțate. Fiecare zimț al fiecărei frunze se termina cu un asemenea ac. Urzică!

M-am gândit să pun la locul urzicat o mână de pământ jilav. Asta trebuie să aducă o ușurare. Am întins mâna și împreună cu pumnul de pământ am ridicat... o lingură de

lemn... O lingură de lemn? Mă uitam la ea din ce în ce mai mirat: ce comod se ține în mână — într-o mână de om care s-a micșorat de multe, de multe ori, o asemenea lingură. Sau poate un ciot de lemn, ce seamănă întâmplător cu o lingură? Un joc al naturii? Desigur! Dar lingura pe care am găsit-o este acoperită cu lac, uite în câteva locuri lacul e crăpat. Cu câtă grijă a fost șlefuită! Să fie oare un lucru făcut de mâna omului? Dumcev? Oare mica lingură este un semn al trecerii lui prin această țară a ierburilor?

Nu știu, nu pot să-mi dau seama cum ai putut fi șlefuită, fără ajutorul cuțitului, micuță lingură! Dar simt bine cum prin această bucată de lemn pe care o țin în mână mi se transmite căldura unei alte mâini omenești.

TRAVESTIRI ȘI SCAMATORII

Voi ajunge până la pânza păianjenului. Îmi voi lua granula. Voi străbate în lung și în lat Țara Ierburilor, îl voi găsi pe omul care a confecționat mica lingură de lemn. Trebuie să-l găsesc pe Dumcev. Toate astea mi le spuneam în sinea mea. În clipele acelea, nici prin minte nu-mi trecea că poate de mult nu mai exista prin aceste locuri omul pe care intenționeam să-l caut, că lingura de lemn pe care o strâng acum în mână cu atâta putere o pierduse poate Dumcev cu treizeci-patruzeci de ani în urmă.

Așadar, hotărâsem să redobândesc granula creșterii reversibile, care se agățase de păienjeniș. Dar în aceeași clipă am căzut pe gânduri. Încotro să merg? Cum să găsesc drumul spre plasa păianjenului?

Mi-am amintit că în timp ce fugeam după scarabei umbra mea alerga în față. Asta înseamnă că acum trebuie să merg în așa fel ca umbra să fugă în urma mea.

O pasăre uriașă cu șase picioare, cu aripi transparente, lungi și înguste, își luă zborul de undeva, apoi coborî și începu să se târască pe trunchiul copacului lângă care stăteam eu. Am făcut un pas într-o parte. Ea coborî de pe trunchiul arborelui

și se îndreptă direct spre mine.

Am luat-o la goană, împiedicându-mă de rădăcini și m-am oprit în spatele unui alt copac gros. Asta-i o viespe! Dacă mă înțepă, sunt pierdut! Bine că am observat-o imediat și am fugit. M-ar fi dat gata într-o clipită.

Dar stând în spatele copacului, am început să examinez mai îndeaproape fiara și-am izbucnit în râs. N-avea ac! Nu era de loc primejdioasă. Iată un exemplu concludent în sprijinul învățaturii lui Darwin, mimetismul. Era un fluture sticlos care imita forma și culoarea aripilor viespii. Aripioarele lui străvezii ca ale viespii nu erau acoperite cu polen. Păsările l-ar fi nimicit de mult, dar vestmântul lui, înspăimântător, de viespe, îl salva.

Jos, lângă rădăcinile unde-mi croisem drum, era pe jumătate întuneric, cald și umed. Parcă mă afluam într-un beci întunecos și jilav în care stăruia mirosul de legume putrezite. O surpriză lua locul alteia. Cum să deosebești în acest bal mascat al pădurii fiara adevărată de cea travestită? Și atunci, aci mă ascundeam după un copac, aci mă acopeream cu o frunză, rămânând în loc nemișcat. Dar de câte ori nu-mi luam zadarnic aceste măsuri de apărare, de câte ori „fiara” de care mă temusem nu era decât o insectă cu totul inofensivă!

La un moment dat vroisem să trec peste două crengi aflate una lângă alta, care-mi barau drumul. Dar una se desprinsese deodată de cealaltă, mă împinse și începu să se miște. De spaimă am căzut. Dar, privind mai cu atenție, am înțeles: era o omidă! Cine nu știe că unica apărare a unor specii de omizi în fața dușmanului este să imite forma și coloritul unei crengi!?

Ceva începu să bâzâie puternic în jurul unei tufe uriașe. În vârful ei se legănau ușor niște bile de un roz zmeuriu. După culoare am recunoscut trifoiul, iar uriașa insectă bâzâitoare era un bondar. Primejdioasă vecinătate. M-am ascuns sub tufă. Aici însă am găsit un alt bondar. Încotro să mă îndrept, ca să salvez?

Dar am constatat că al doilea bondar n-are decât două aripi, la fel ca și musca. Din nou o travestire! Nu era un

bondar, ci o muscă păroasă. Aici toți sunt travestiți! Musca păroasă în vestmântul bondarului! Așa-și sperie ea dușmanii.

Dar nu numai travestiții, ei și scamatorii au umplut lumea în care am nimerit. Iată, a căzut la pământ o vietate. Face parcă haz pe socoteala mea: a căzut și într-o clipită și-a îndoit corpul și a zburat din nou în sus.

Scamatorul este gândacul pocnitor.

Mergeam înainte, iar jocul continua în jurul meu intensificându-și parcă mereu ritmul. Mimetismul se manifesta peste tot în jurul meu, în formele cele mai surprinzătoare: scamatorii, jocul de-a v-ați ascunselea, costume împrumutate de la vecini — animale de pradă...

Alergam dintr-un loc într-altul. Ce mult m-a obosit această mascaradă!... Și nu mai găsesc drumul! N-am să mai ajung, n-am să pot străbate calea până la plasa păianjenului în care a rămas granula salvatoare.

Un vânt ușor clătină vârfurile ierburilor. Ceva bufni, se prăvăli și se rostogoli în fața mea, tăindu-mi drumul. Pe jos zăcea o cană uriașă — aproape de două ori cât mine. M-am apropiat de ea cu multă precauție și am început s-o examinez. Cana era modelată cu pricepere și îndemânare. Lutul și nisipul erau cimentate cu o soluție. O oală de lut, nearsă!

Priveam cana cu ochi lacomi și o neliniște înviorătoare mă cuprinse. Nu mă mai săturam să mă uit la ea. Era limpede, limpede de tot: aceeași mână care lucrase lingura de lemn pe care o țineam în mână modelase și cana de lut. Priveam nerăbdător în jur. Mi se părea că dintr-o clipă într-alta va apare din desiș un om — Dumcev — și se va îndrepta spre mine.

Vântul începu să șuiere, deasupra capului foșneau vârfurile ierburilor și deodată căzu pe jos încă o ulcică. Abia am avut timpul să mă ascund după trunchiul unui copac. Din vârful arborilor zburau mereu alte ulcele. Când vântul se liniști m-am repezit la ele și-am început să le examinez cu atenție pe fiecare în parte. Și iată că pe fundul uneia din ele am văzut ceva care m-a făcut să tresar și să schițez brusc o mișcare de retragere. Acolo era lipită laba monstrului din

plasa căruia abia scăpasem — laba păianjenului!

Nu — nu! Niciun om nu se va apuca să facă ulcele, să le umple cu păianjeni morți și să le agățe prin copaci. Dar atunci cine și în ce scop s-a ocupat aci cu meșteșugul olăritului și cu depozitarea unor asemenea rezerve de „provizii”?

Nenumăratele zile folosite pentru cunoașterea vieții insectelor, din cărți, din desene și fotografii, amintirile răzlețe ale observațiilor făcute în timpul copilăriei asupra naturii mi-au dat posibilitatea să înțeleg cât de variate pot fi meseriile pe care le practică insectele. Aici, foarte de curând, eu am aflat că puțul cu miere și copacul de deasupra lui sunt făcute de albinda-megachila. Poate că și ulcica de lut nears și lingura de lemn sunt opera vreunei insecte!

Dar Dumcev? Nu trebuie să mă înșel pe mine însumi: se vede treaba că sunt singur, cu totul singur printre aceste ierburi gigantice, printre aceste animale care se târăsc, sar, saltă, țârlăie, vuiesc, duc o viață misterioasă și înfricoșătoare, de neînțeles pentru mine.

Și mergeam, mergeam mereu...

CARE PE CARE?

De departe am zărit contururile cunoscute ale muntelui gigantic cu vârful retezat. Era buturuga de unde a început călătoria mea. Acolo, în plasa de păianjen, rămăsese granula pentru creștere.

Muntele părea să fie aproape, dar eu tot mergeam și nu mai ajungeam la el. Deodată din ierburi răsăriră în fața mea patru coloane acoperite cu lână. Pesemne că ele slujeau drept suport construcției ciudate care se legăna ușurel deasupra lor. Deodată coloanele începură să se îndoaie una câte una pe rând și construcția dispăru. Câinele!

Ridicându-mi capul, am privit în sus: căutam plasa de păianjen cu granula mea. Dar ea nu era nicăieri. Tot rătăcind însă în jurul buturugii, am văzut pe jos o masă cenușie, care zăcea grămadă. Costumul meu! Am vrut să mă apropii —

gândindu-mă că poate urcând pe costum aş putea să mă caţăr pe buturugă şi de acolo să găsesc mai uşor plasa cu granula. Dar au apărut din nou coloanele păroase, care se înfipseră solid în pământ, lângă hainele mele. Probabil că Cernikova, responsabila bazei legumicole, plecând în grabă în oraş să anunţe ce mi s-a întâmplat, a lăsat hainele în paza câinelui. Am fugit de lângă costumul meu păzit cu străşnicie de un câine străin.

Umblam la poalele muntelui-buturugă, dar nu puteam descoperi cu niciun chip plasa gigantică. În cele din urmă am văzut undeva, sus de tot, un obiect albastru, cunoscut mie, clătinându-se agăţat de sfori. Era pelerina pe care o confecţionasem din batista mea! Atunci când am încercat s-o arunc în păianjen, n-a ajuns până unde am ţintit, dar în schimb a acoperit granula. Păianjenul împletise fire în jurul ei şi în acelaşi timp în jurul pelerinei albastre. Acum ea atârna legănându-se deasupra capului meu. Dar unde era plasa?

Poate că alergând — Cernikova — nimerise cu piciorul în ea şi o rupsesese? Sau poate că de vină era fiorosul dulău care adulmeca şi răscolea totul în jur? Sau poate rafala de vânt care azvârlise în pădure ulcelele uriaşe din copaci, distrusese şi plasa păianjenului. Dar ce importanţă avea! Granula mea se legăna acum, acolo sus, pe un rest de păienjeniş.

Am început să mă gândesc cum pot ajunge până la ea. Să mă caţăr pe creştăturile şi crăpăturile bătrânei buturugi? Era greu, aproape imposibil să ajung atât de sus pe un perete abrupt. Întâi, că mă apuca ameţeala.

Lângă buturugă creştea un arbore gigantic. Am observat că între trunchiul arborelui şi buturugă se întindeau câteva frânghii — resturi din fosta plasă a păianjenului. Ce-ar fi să mă caţăr în copac folosindu-mă de aceste frânghii şi apoi să trec pe buturugă? Începusem tocmai urcuşul, când un foşnet sinistru — venit de undeva de sus — mă alarmă. Am sărit jos, m-am pitit.

Desigur, ştiam că păiajenii îşi refac de obicei plasa. N-o fi început oare şi acest păianjen să-şi ţeasă o alta în locul celei distruse?

Din nou un foșnet... Deasupra capului meu începu să se legene și să coboare din ce în ce mai jos o frânghie aruncată din copac. Părea că un șarpe se întinde de pe creangă spre pământ, se lungește mereu și tot caută să se prindă de ceva. Am ridicat capul: acolo sus, frânghia era bine fixată de creangă, de parcă ar fi fost lipită. Și iată că pe frânghia ce se clătina a început să coboare cel care încerca cu perseverență să întindă sfoara și s-o prindă de ceva... I-am văzut din nou pieptenii, periutele și capul cu cei opt ochi negri.

La rădăcina copacului gigantic zăceau bârne, prăjini, scânduri. Desigur, la dimensiuni normale acestea nu erau decât niște crenguțe și rămurele uscate. Pare-se că păianjenul, dând drumul la firul său, cobora pe el spre bârne.

Ca și înainte el își legăna acum în aer mandibulele, care semănau cu lamele unui briceag. Am zărit pe pânțelele monstrului niște excrescențe uriașe, cu sute de orificii. Păianjenul coborî pe o bârnă, își strânse pânțele și frânghia se lipi. Imediat începu din nou să urce, depășind din el o a doua frânghie. Suia din ce în ce mai sus, ținând gheara unui picior din spate între frânghii, pentru a le despărți una de cealaltă și a le împiedica astfel să se lipească una de alta. În felul acesta el izbuti să tragă frânghia a doua în sus, spre o ramură, de care o lipi bine.

Păianjenul alerga acum de-a lungul acestei crengi. Alerga dând drumul, depășind mereu din el frânghia, pe care o fixă de capătul crengii. Acum lăsă sfoara în jos, coborî pe ea până la bârnă, urcă din nou și trase după el o altă frânghie. Procedă așa de câteva ori. La un moment dat am văzut că bârna de care erau fixate frânghiile se târâie pe jos, se ridică ușor și începe să se legene în aer. Speranța că aş putea într-un fel să rup plasa și să dau jos granula se năruî. Aceste sfori nu pot fi rupte nici cu ajutorul unor bețe. Îmi spuneam că nu voi reuși niciodată să le tai cu ceva. Sunt elastice și, pe cât se vede, foarte rezistente. În afară de asta, păianjenul este el însuși un atelier viu. În locul firului rupt el trage imediat unul nou. Ce-i de făcut? Cum să ajung până la pelerină? Firele plasei sunt lipicioase. Păianjenul lasă pe ele mii și mii de bășicuțe

cleioase, de care mă voi lipi, voi rămâne împotmolit în ele și monstrul se va răfui cu mine, așa cum s-a răfuit și cu musca.

Priveam în sus, când la păianjenul care atârna cu capul în jos, pândindu-și victima, când la pelerina mea albastră. Este adevărat că aș fi putut ajunge la ea călcând pe firele radiale — fiindcă numai firele spirale sunt lipicioase. Dar în primul rând trebuia alungat păianjenul din plasă și numai după aceasta puteam porni pe drumul plin de primejdii — în sus pe frânghii, către granulă.

Ușor de spus — să alung păianjenul. Dar cum? Ce-ar fi să mă instalez pe marginea plasei și, zgâlțâind-o cu un băț, să imit bâzâitul muștei? Păianjenul va porni la vânatoare după „muscă”. Derutându-l astfel, voi putea să-mi croiesc drum spre granulă.

Să bâzâi ca o muscă? Dar tonurile joase sau înalte ale bâzâitului, intensificarea sau scăderea lor sunt produse de vibrația aripilor muștei. Voi reuși oare să reproduc toate aceste sunete în mod atât de natural, încât să pot înșela păianjenul?

Nu! Am citit despre „auzul” neobișnuit al păianjenilor. Am citit că la un concert, un păianjen, auzind interpretarea minunată a violonistului, a coborât pe un fir al său și a rămas suspendat, ascultând muzica. Dar când a intervenit orchestra, păianjenul s-a suit înapoi și s-a ascuns în dosul candelabrului. Aceasta se explică prin faptul că vibrațiile aerului produse de sunetele viorii au determinat plasa de păianjen să oscileze în dosul candelabrului, așa cum vibrează când nimerește în ea vreo muscă. Instinctul animalului de pradă se trezi. Iar atunci când a început să cânte orchestra, undele uriașe ale sunetelor au silit păianjenul să se ascundă.

Nu, nu voi bâzâi ca musca. Prin bâzâitul meu nu voi reuși să înșel „auzul muzical” al păianjenului.

Dar atunci cum să-l alung? Deodată îmi veni o idee năstrușnică: ce-ar fi să întorc instinctul păianjenului împotriva lui? Doar tot în acest loc și nu de mult, am scăpat de la moarte, aruncând în păianjen pelerina mea. În felul acesta l-am înșelat, l-am silit să prindă o pradă falsă. Acest procedeu

trebuie repetat de zeci de ori și atunci... Am început să adun surcele, bețe, nuiiele și le-am cărat pe toate la păienjeniș.

Dantela de umbre aruncate de plasa păianjenului devenise compactă de tot. Soarele o lumina, vântul o umfla. Mii de punctișoare luminoase tremurau, se deplasau pe pământ. Iar sub plasă se vedea conturul ciudat al animalului care avea capul și pieptul sudate: păianjenul rămăsese suspendat și aștepta o pradă.

Deasupra pământului se legăna bârna ridicată cu frânghiile. M-am cățărat pe ea, în timp ce plasa se clătină elastică. Proptindu-mă cu picioarele de bârnă, am început s-o mișc din ce în ce mai tare, ca pe un leagăn. Păianjenul porni iar să coboare. Am sărit jos.

El mai pipăia încă, neliniștit, capetele firelor de care era prinsă bârna, când eu, apucând un băț, am început să mă cațăr pe peretele butucului și să clatin din nou plasa. Ademeneam păianjenul când spre un capăt al ei, când spre celălalt, legănam când o margine, când alta, aruncam bețe. Păianjenul era dezorientat. Ba renunța, crezând că nu e nicio pradă și se îndepărta spre centru unde rămânea suspendat, ba se năpustea din nou asupra „prăzii” și începea să înfășoare bețele pe care le azvârleam în păienjeniș. Le înfășură cu frânghii plate, care semănau cu niște panglici. Se vede treaba că acest țesător era tare flămând și tot încerca să sugă „sucurile dătătoare de viață” din... surcelele aruncate de mine. În cele din urmă am obosit. M-am așezat pe pământ și am început să mă gândesc cum aș putea să-l ademenesc pe păianjen și să-i rup firul. Când privii însă în sus — dispăruse! Pesemne că obosise și el!

Am așteptat multă vreme, dar plasa a rămas mereu goală. Numai vântul o umfla ușurel. Păianjenul nu se mai întoarce.

Și atunci... atunci granula-minge ajunse în mâinile mele.

GIGANȚII NOCTURNI IES LA VÂNĂTOARE

Acum, când granula se afla în mâinile mele, acum abia simțeam cât eram de istovit. M-am lăsat jos, tot uitându-mă la comoara mea de parcă m-aș fi temut că acuși-acuși va fugi, mă va părăsi din nou. În capul meu obosit gândurile lenevite se schimbau, se învălmășeau... Dumcev!... Trebuie să-i restitui cât mai repede granula. Dar unde se află el?

Se lăsase întunericul și lumea ierburilor în care mă aflam devenea și mai înfiorătoare, și mai primejdioasă. Cum să-l găsesc pe Dumcev? Am avut prilejul să mă conving singur, am simțit, am văzut: aici omul este pândit la tot pasul, în fiecare clipă, de tot felul de primejdii care se adună în jurul lui. Un singur pas, o mișcare greșită îl expune pieirii... Cum pot crede că Dumcev a trăit în această Țară a Ierburilor zeci de ani?

Trebuie să sparg granula-sferă, s-o mănânc. Să-mi redobândesc dimensiunile dinainte. Să-mi îmbrac costumul care zace acum lângă buturugă. Să mă duc în oraș. La gară nu mai pot ajunge la timp — am pierdut trenul. Dar vai! Câinele e tot lângă costumul meu — continuă să mi-l păzească. Mi-am amintit deodată de coloanele păroase — picioarele lui — care se propteau în pământ și m-am cutremurat. Mi-e frică? Nu, nu mi-e frică — doar am alungat păianjenul — monstrul din plasă — și n-o să reușesc să gonesc un câine? Dar deodată am izbucnit în râs: se vede că sunt tare obosit, încurc proporțiile.

Între timp totul în jurul meu lua forme uluitoare și misterioase.

Mi s-a părut oare? De undeva se auzea parcă zgomotul unei locomotive care se apropia din ce în ce mai mult. Am privit cu atenție în jur și am văzut un șarpe gigantic care se întinsese și se ridicase în coadă, se legăna spre dreapta și spre stânga, șuiera, gâtul i se umflase. O viperă! Iată de unde venise zgomotul de locomotivă...

Alături de șarpe se afla un dâmb — o sferă uriașă acoperită cu sulite! Un arici?

Giganții! Au pornit la vânătoare nocturnă!

Șarpele se încolăci, se întinse din nou. Panglica în zigzag a spinării lui arunca sclipiri la fiecare mișcare. Deodată se năpusti asupra ghemului uriaș. O rafală de vânt începu să

legene ierburile-arbori. Mi-am adunat toate puterile, m-am suit într-un copac și de sus am asistat la lupta dintre acești giganți.

Lumina lunii se răspândea liniștită și egală deasupra poienei, astfel încât eu puteam vedea totul foarte clar.

Pentru o clipă sfera se deschise: ariciul își înfipse țepii în coada șarpelui. Vipera turbase parcă: se zvârcolea încercând să muște ariciul. Zadarnic! Peste tot dădea de ace. Totul crescuse în jurul meu la niște dimensiuni atât de neobișnuite, încât mi-era greu să cred că acolo jos se luptau un arici și un șarpe.

Lupta continua. Și mi se părea că ariciul și șarpele când își relaua forma lor obișnuită, pe care o cunoșteam de mult, când creșteau, creșteau mereu până la dimensiuni uriașe. Ce era de făcut? Simțeam că mă cuprinde amețeala stând și privind lupta dintre acești doi giganți fioroși, ascultând sforăitul și şuieratul lor — care acolo, jos, unde mă aflam eu, se auzea foarte puternic. M-am cățărat în copac, din ce în ce mai sus.

Jos, lupta era în toi.

Ariciul strânsese cu putere coada șarpelui, acesta încerca să se smulgă, dar adversarul nu-i dădea drumul.

Deodată lupta încetă. Ariciul sări la o parte. Șarpele plecă târâș, în grabă.

Dușmanii s-au despărțit. Am început să cobor, dar am văzut că ariciul se rostogolea în urma șarpelui. Se încăierau din nou! Ariciul ocoli vipera, sări, își înfipse dinții în gâtul ei. Șarpele se zbătu cu putere. Într-o clipă ariciul se făcu ghem. Șarpele începu să şuie, să se zbată când într-o parte, când într-alta. Dar ariciul stătea nemișcat: își strânsese sub burtă botul și labele, își încolăcise coada scurtă, grohăia și gâfăia ca o mașină cu aburi.

Șarpele, se vede treaba, obosise, căci se îndepărtă, târându-se cu ultimele puteri.

Rostogolindu-se, ariciul porni la goană, în urma lui, izbuti să-l ajungă și, repezindu-se, își înfipse dinții în spinarea șarpelui. Acesta se clătină, dar dinții ariciului se înfipseră

acum în gâtul șarpelui.

Iar eu, uitând de dimensiunile lor gigantice, strigam:

— Mușcă! Mușcă-l, Fornăilă! Mușcă-i gâtul!

Ariciul părăsi locul de luptă: își exterminase adversarul; șarpele zăcea mort. Învingătorul se putea odihni în liniște acum, își scoase botul, își strânse împăcat țepii.

Apoi se apropie încet, cu mers legănat de cadavrul șarpelui și începu să-l sfâșie; apucă o bucată din pradă și fugi cu ea.

Curând apărură două dâmburi mici, cenușii, acoperite cu ace: erau puii ariciului! Se aruncară cu lăcomie asupra prăzii. Ariciul stătea și se uita la ei și mi se păru că zâmbește zeflemitor.

Cât de mult m-a obosit acest spectacol! Ce somn îmi este! Dar foșnetul, freamătul din jur — toate aceste zgomote ale nopții nu încetează nicio clipă.

DIMINEAȚA ÎNROURATĂ

Unde să mă ascund? Unde să dorm? Îmi găsisem un locșor pe o frunză a copacului de unde urmărisem încăierarea gigantilor, dar un vânt care începuse să sufle pe neașteptate zgâlțâia atât de puternic arborele, încât nu lipsise mult să cad. Am fost nevoit să cobor.

Să mă ascund și să-mi fac culcușul sub un tufiș? Am început să adun de pe jos firicele de iarbă uscată pentru așternut. Mâna mea atinse marginea unei gropi. Partea interioară a gropii era acoperită cu frânghii. Păienjeniș? Pesemne era cuibul unui păianjen de pământ. Am scotocit în jurul cuibului și am găsit în apropierea lui un disc. N-o fi capacul vizuinei? Știam că păianjenul de pământ își face din firicele de nisip un capac pentru vizuina sa. O fi acasă stăpânul? Probabil că nu, căci altfel acoperișul ar fi acoperit gaura.

Am luat un vreasc și am atins de câteva ori cu el păienjenișul. Am tras cu urechea. Niciun răspuns din subterană. Atunci m-am vârât în groapă și am început s-o

cercetez cu atenție. Păienjenișul era uscat. Ici-colo „tencuiala” era căzută, iar pe fundul gropii zăceau bulgări de pământ. Se vede că păianjenul de pământ părăsise pentru totdeauna această locuință a sa.

M-am instalat în groapă cât mai comod și am adormit liniștit.

Mă trezi un zgomot puternic: era sunetul unui clopot. Apoi liniște... și după o clipă același dangăt de clopot. Am tras cu urechea: sunetul venea acum din alt loc, dar din nou se frânse, ca după aceea să urmeze: când repetat în șir, când cu pauze, când mai aproape, când mai departe.

Am sărit în picioare și am început să mă cațăr pe pereții gropii pentru a ieși afară. Aruncându-mi privirea în sus — am rămas uluit: deasupra gropii atârna o uriașă bilă de sticlă care scliffea în soare în toate culorile curcubeului. Să fie o picătură de rouă? Iar toate sunetele pe care le auzisem fuseseră produse de picăturile de rouă în căderea lor?

Globul începu să se întindă văzând cu ochii și să ia forma unei pere. Încă o clipă — se va desprinde și-mi va cădea în cap. Nu mai aveam timp să sar afară. Cu o mișcare grăbită am întins mâna, am dat de acoperiș și am acoperit cu el groapa. Aproape în aceeași clipă am auzit un zgomot asurzitor. Bila de sticlă se sparse pe acoperiș. Ce bine că păianjenul de pământ știe atunci când își face un acoperiș să-i lase libere încheieturile țesute din păienjeniș, precum și zăvorul. Căutând să se salveze de inamic, el își vâra ghearele în acoperiș și-l ține strâns deasupra locuinței lui.

Capacul acoperă atât de bine orificiul, încât această construcție ar putea fi comparată cu un chepeng de pe o navă.

Dar era timpul să ies. Dând la o parte „chepengul”, am scos o exclamație de bucurie. Cât vedeam cu ochii — spre dreapta, spre stânga, înainte și deasupra mea — atârnav, în aer, bile de sticlă; se legănav, apoi cădeau și se spărgeau.

Sunetele — ca de clopot — stăruiau în aer. Stropii zburau în toate direcțiile; în ei ca și în bile jucau razele soarelui. Sunete și culori! Te salut, dimineată înrourată și sonoră!

UMBRA BĂTRÂNEI BUTURUGI

Din momentul când am înghițit praful care mi-a redus dimensiunile, ierburile din jurul bătrânei buturugi s-au ridicat în jurul meu ca acele unui arici — s-au întins în sus și m-au înconjurat din toate părțile; din oricare loc m-aș fi plasat, vedeam umbra gigantică a buturugii și oricât de mult m-aș fi îndepărtat de buturugă simțeam totuși răcoarea umbrei ei. În timp ce îmi croiam drum printre ierburile — care îmi apăreau ca niște copaci — în timp ce cutreieram hățișurile, m-am oprit deodată și am privit nedumerit în jurul meu: Ce mai era și asta? Arborii care foșneau legănându-se, pădurea sinistră în care m-am pomenit, deodată, ieri nu era decât o întindere de iarbă verde, pe care călcasem cu picioarele!

Umbra buturugii bătrâne se întinsese și se lungise până departe peste pădurea de ierburi. Desigur că puteam ieși din acest loc întunecat de umbră. Dar oamenii vor veni să mă caute la buturugă. Cernikova s-a dus după ei; lângă buturugă a rămas și mă așteaptă costumul; când voi reveni la dimensiunile mele normale îl voi îmbrăca și mă voi întoarce în oraș.

Astăzi, în această dimineață cu rouă, umbra bătrânei buturugi putrede, găunoase, îmi ușura, îmi liniștea inima mea speriată.

Cărând după mine granula înfășurată în pelerină, cu lingura în mână, îmi croiam drum cu grijă peste mușuroaie, movilițe, tăpșane, defileuri — printre bătrânele rădăcini ale buturugii — căutând să ajung mai aproape de locul unde rămăseseră hainele mele. Oare nu le-au luat de acolo? Le mai păzește câinele?

Cineva mă împinse. Am căzut, dar am sărit în picioare într-o secundă. Un uriaș șarpe boa, de culoare închisă, se târa pe pământ, foșnind zgomotos. Am luat-o la goană. Dar ce ciudat! De ce are acest animal atâtea picioare? Capul lui este gros, brun, cu tivitură roșie. Șarpele se îndrepta spre mine —

îi vedeam din ce în ce mai aproape capul imens, cu doi ochi holbați. Capul creștea parcă, și în clipa aceea am intrat în panică, am început să fug.

Fugeam tot mai departe de șarpe, mă lipeam de terasele buturugii, încercam să mă fac cu totul neobservat. Deodată am zărit o crăpătură acoperită cu o piatră. Am dat piatra la o parte și m-am pomenit într-o peșteră. Numai aci mi-am venit în fire.

Niciodată nu trebuie să te pierzi, să-ți pierzi încrederea în propriile-ți forțe. Acest „boa cu picioare” nu era decât o omidă, mi se pare a fluturului numit: Pergesa elpenor. Așadar, mă păcălisem. Ochii ei erau înspăimântători — două pete. Părea însă și ea speriată — dovadă că i se umflase unul din inelele din care îi era alcătuit trupul. Aspectul ei înfricoșă chiar și păsărelele.

Bineînțeles, am rămas câtăva vreme în adăpostul meu, așteptând să se îndepărteze cât mai mult omida care pentru mine devenise șarpe boa.

Lumina pătrundea prin crăpătură și se revărsa dulce în peșteră. M-am rezeamat de perete, l-am atins cu mâna și, spre surprinderea mea, era neted, neted de tot, de parcă fusese acoperit cu lac. Mi-am dat seama că pătrunsesem în butucul putred, găunos și că în orice clipă se puteau prăbuși peste mine bucăți de lemn. Cu ce compoziție a întărit cineva, a uns, a acoperit suprafața pereților și a tavanului?

Știam din cărțile citite că glandele albinelor produc ceară, știam și că unele insecte produc lacuri. Iată de ce mă gândeam că mă aflu în vizuina unei insecte necunoscute mie, care a lustruit pereții cu ceară sau cu lac.

Picioarele îmi alunecau ca pe un parchet lustruit. M-am aplecat. Am privit în jur. Dușumeaua era așternută cu elitre colorate de buburuză.

Elitrele se îmbinau atât de bine între ele, încât păreau anume așezate astfel de cineva ca să apere locuința împotriva umezelii.

Pipăind cu mâna peretele am atins marginea unei țesături moi. Nu m-am mirat prea mult, fiindcă știam că multe

insecte „produc” și vată, și mătase, și păienjeniș.

Cu o oarecare teamă am dat la o parte o bucată din această țesătură, am făcut un pas și m-am pomenit într-o altă peșteră.

Luminițe, luminițe, luminițe... Nenumărate puncte luminoase, palide ca luna, formând un semicerc, își revărsau lumina dulce pe pereții, dușumeaua și tavanul peșterii. Erau putregaiuri! Peste tot numai putregaiuri care iradiau lumină. Ele m-au ajutat să văd unele lucruri în a căror existență este aproape greu de crezut.

Din nou se legănau deasupra mea ierburile-gigante, din nou auzeam vâjâitul vântului răscolindu-le, din nou soarele lumina strălucitor.

De necrezut! În peșterile pe care le-am vizitat, pereții erau acoperiți cu ceară și lac; în deschizăturile pentru uși — jaluzele de mătase, pe jos — ulcele pline cu polen de flori, miere, apă curată. De necrezut!! Într-una din peșteri, un sac de dormit cu pernă de vată, într-alta — mai mică, așezate într-o ordine strictă, legături de frânghii, scări din frânghii, articole lucrate din lemn, cioburi ascuțite din scoici și pietre șlefuite care în niște mâini experimentate, îndemânatice, pot deveni unelte tot atât de bune ca și cuțitul sau ferăstrăul...

Ce fel de insecte au fost acelea care au lucrat vasele care folosesc la păstrarea diferitelor produse? Ce soi de insecte au muncit pentru confecționarea vatei pentru perne și plăpumi? Ce specie de omizi au țesut jaluzelele de mătase, cuverturile, sforile, frânghiile de diferite lungimi? Ce insectă a pus la dispoziție pentru transformarea peșterilor în locuințe, ceară, lacuri, diferite substanțe aromatice? Cine a știut să se folosească cu atâta inventivitate de produsele locuitorilor acestei țări — a codrilor de iarbă, cine a adunat toate obiectele sub bolțile acestea — cine le-a așezat, le-a plasat aici, în peșteră?

Trecând dintr-o încăpere într-alta, îmi puneam nenumărate întrebări. Dar cel mai mult m-am mirat când am zărit un teanc de file scrise de mâna unui om!

Priveam la lumina limpede a soarelui aceste file și nu-mi

venea să cred... Priveam cu toată atenția — recunoșteam scrisul ascuțit, cu ligatură ușoară.

Același scris pe care l-am văzut pe foile de sub microscop la institut, pe hârtiile din laboratorul lui Dumcev, pe bilețelul aproape ars al Polinei Alexandrovna și pe peticul de hârtie în care a fost ambalat praful pe care l-am înghițit!

Nu-mi venea să cred. Răsfoiam filele. Citeam cu glas tare. Nu prea tare, dar totuși atât cât să mi se audă vocea. Pentru o clipă, am întrerupt lectura și am privit în jur. Mi se părea că vuietul ierburilor amuțește treptat, de parcă tot ce era viu aci stătea să asculte glasul meu.

PARTEA A PATRA - ISTORIA ULTIMEI CĂLĂTORII A LUI DUMCEV, SCRISĂ DE EL ÎNSUȘI

ÎN LOC DE PREFAȚĂ LA JURNALUL MEU

Din întâmplare, eu Serghei Dumcev, m-am pomenit în Țara Codrilor de Iarbă. Am trăit aici mulți — mulți ani. Iar atunci când am găsit hârtie și am reușit s-o îmbib cu o compoziție corespunzătoare, pentru a o putea folosi la scris și când mi-am dat seama cum se poate prepara din gogoșa de ristic cerneala — am început să-mi țin un jurnal în care mi-am notat zi de zi toate descoperirile și experiențele pe care le-am făcut în această țară. Fiecare filă am însemnat-o cu un număr de ordine. Ultima filă poartă numărul 2876.

A venit ziua și ceasul în care am pornit la drum pentru a depune în mâinile oamenilor jurnalul descoperirilor mele. Cum voi reuși să fac aceasta, nu știam încă, dar hotărâsem să ajung până într-unul din locurile pe care îl știam foarte frecventat — un loc unde cândva, de mult de tot, fusese un chioșc.

Călătoria a fost grea, aproape fatală. O furtună, o vijelie năprasnică mi-a risipit filele jurnalului. Poate că o filă măcar a ajuns totuși în mâinile oamenilor! Dar citind-o ei nu vor înțelege nimic, poate vor râde. Las' să râdă! Mie nu-mi rămâne decât să refac jurnalul, și să găsesc un mijloc pentru ca oamenii să-l poată citi. Dar înainte de a începe reconstituirea jurnalului, în loc de prefață voi descrie povestea ultimei mele călătorii.

Fila 1

Îmi amintesc, era în amurg. Terminasem tocmai de scris o filă a jurnalului. Mă uitam la soarele ce apunea și mă

gândeam: până acum am văzut mii și mii de apusuri în Țara Codrilor de Iarbă. Și întotdeauna în amurg îmi întrerupeam însemnările.

Jurnalul meu este acum plin cu relatările descoperirilor mele — plin cu gândurile, observațiile și considerațiile făcute de mine în Țara Codrilor de Iarbă. A venit de mult timpul să-l predau oamenilor. Dar cum să fac aceasta? În fața mea se află păduri, un deșert și Marele Fluviu Domol. Cum să le birui? Cu atât mai greu — cu cât trebuie să car cu mine și jurnalul, care este destul de voluminos.

Era o problemă care se ridica înaintea mea de fiecare dată când ajungeam la capătul unei file. Dar evitam să reflectez mai adânc, o tot amânam. Îmi spuneam: mai târziu... cândva, voi reuși eu să născocesc ceva. Dar acum nu se mai putea amâna... Sosise timpul!

În noaptea aceea, pe când stăteam culcat în sacul de dormit făcut din firele viermilor de mătase, îmi simțeam atenția foarte trează; ascultam cu auzul ascuțit toate zgomotele din jur, așteptând parcă să-mi șoptească cineva — din depărtare — răspunsul la întrebarea ce mă chinuia. Dar în jurul meu era liniște. Se auzea doar cum bate, cum bate într-una mica inimă a unui om mic.

Răsărise soarele. Mă gândeam că undeva, departe de aici, el lumina acum și orașelul meu. Până acolo nu voi putea ajunge. Cel mai nimerit este să merg până la chioșcul care se află pe partea stângă a drumului, spre mare. Oamenii, în plimbările pe care le fac în afara orașului sau mergând spre țărm, trec pe la chioșc. Probabil chioșcul mai există și astăzi. Îmi amintesc cum pe lângă el curgea un mic pârlăuș. Acum acest pârlăuș s-a transformat pentru mine în Marele Fluviu Domol. Nu știu cum voi izbuti să-l traversez. Dar trebuie să pornesc la drum.

Fila 2

Cândva, am încercat să ajung cu pluta pe râul care curge pe lângă casa mea și ajunge până la Marele Fluviu Domol.

Atunci, n-am reușit.

Apele micului pârâiaș se pierd undeva la sud, în nisipuri. Este adevărat că primăvara, după ploi puternice, acest pârâiaș se varsă în Marele Fluviu Domol. Dar într-o asemenea perioadă este absurd să navighezi. E o vreme îngrozitoare. Suflă continuu vântul.

Deși acest pârâiaș curge chiar în apropierea casei mele, nu știu din ce pricină, multă vreme nu i-am putut găsi un nume. Dar odată, într-o noapte — era o primăvară timpurie — m-am trezit și am tras cu urechea la murmurul pârâului. Mi se părea că nu se mai astâmpără, că-mi face muștrări pentru toată vremea aceea — de mult de tot — când treceam pe lângă el fără să-l bag în seamă — când călcam peste el — abia umezindu-mi tălpile cizmelor. Și în noaptea aceea l-am numit: „Pârâul Reproșurilor Târzii”.

Așadar, pornind în direcția nord-est spre Marele Fluviu Domol, drumul nu poate fi decât prin pădure și prin deșert.

Fila 3

Pentru orice eventualitate am strâns filele jurnalului meu, le-am făcut pachet și le-am legat cu sfori. Din cuiburi de albină am procurat ceara pe care am topit-o la soare. Am acoperit pachetul cu ceară. Astfel, foile vor fi apărate de umezeală — de rouă și ploaie.

Am pus apoi jurnalul într-un sac dintr-un material rezistent și tot impermeabil, pe care l-am legat de jur împrejur cu sfori solide. Desigur, altădată — cu un timp în urmă — aș fi numit aceste frânghii firicele de omidă, iar sacul — o gogoasă.

Dar cum să car singur sacul în care se află jurnalul meu? Unde să găsesc o cămilă care să transporte o asemenea povară?

De câtă răbdare, talent, inventivitate e nevoie ca să dresezi un animal! Istoria, păstrând amănuntele asediului lui Hannibal asupra Romei, a uitat totuși numele minunatului dresor care i-a învățat pe elefanți să îndeplinească diverse munci în armata lui Hannibal.

Și cine va ști să spună numele dresorului care a silit pe lei să ducă supuși carul pe care Marc Antoniu a intrat triumfal în Roma antică?

Răbdarea, spiritul de observație și imaginația — iată trăsăturile de caracter indispensabile dresorului. Dar se cere și timp, un timp destul de lung, pentru a îmblânzi animalul, pentru a-l face supus, ascultător. Am cunoscut un bătrân ciudat care și-a învățat pisoiul negru să culeagă orice monedă aruncată pe jos și să i-o aducă la masă. Am cunoscut și un naturalist care și-a instalat pe masă un furnicar sub un clopot de sticlă. La aceeași oră zilnic, și întotdeauna la aceeași margine a mesei, el hrănea cu miere o furnică marcată.

Dar au trecut multe, foarte multe zile până când pisoiul a învățat să aducă monezile, iar furnica să vină la ora stabilită pentru a-și lua hrana pregătită.

Dar cine dintre locuitorii Țării Codrilor de Iarbă poate fi dresat, într-un termen scurt, să care povara mea? Oare pot sili gândacul scarabeu să împingă pe pământ, în locul bilei lui uriașe de bălegar, sacul meu? Nu, ar fi să fac o muncă lipsită de orice sens.

Zilele treceau. Dar de câte ori — în tot timpul acesta — n-am deschis sacul de drum ca să mai adaug jurnalului meu încă o filă scrisă, ca apoi să-l acopăr din nou cu ceară. Legam jurnalul din nou cu sfori, îl vâram din nou în sacul de drum. Jurnalul tot aștepta; cât va mai dura până îl voi încredința oamenilor? Iar eu — eu nu știam cum să rezolv această problemă.

Uneori începeam să mă gândesc la libelule, la fluturii gigantici. Aveam sfori de diferite lungimi și grosimi. Aș fi putut lega de spinarea lor sacul și apucându-mă de capătul unei frânghii, să merg pe jos. Să fac în felul acesta tot drumul. Dar nu aș fi putut dirija direcția — ar fi trebuit să merg la voia întâmplării: nici libelula, nici fluturile nu vor putea fi obligați să zboare către chioșc.

Să țin fluturile, libelula de căpăstru? Îmi ajungeau oare puterile? Și-apoi, omul trebuie să mai facă și popasuri, să se mai și odihnească la drum, iar libelulele și fluturii — de pildă

fluturile Pergesa — zboară, fără odihnă, zece-douăzeci și chiar o sută de verste.

Și am început să mă gândesc: ce-ar fi să dezleg sacul, să despart jurnalul în file? Și albinele să ducă foile mele la stup în coșulețele de pe piciorușele lor în același fel în care adună polenul florilor. Dar va trebui să fac sul fiecare filă și să așez sulul în coșuleț. Zborul albinei, în drumul ei spre stup, va fi îngreunat și de aceea va fi nevoită să și-l încetinească, fiindcă în afară de polen se vor afla în coșulețe și foile mele. Undeva acolo, în hambarele stupului, ea va lăsa filele o dată cu polenul. Și mai departe? Eu, ușurat chiar de povară, n-am să pot ajunge până la prisacă, iar filele mele vor fi prelucrate de albine — o dată cu polenul — în turtițe de ceară. Nimeni nu le va vedea, nimeni nu le va citi.

Nu, nu trebuie să despart jurnalul în file. Fiecare filă are legătură cu cea precedentă și cu cea următoare. Dacă se pierde una — se pierde înțelesul întregii lucrări. Și fiecare filă a jurnalului meu îmi era scumpă.

Iar zilele, orele treceau. Uneori poți să aștepti ani, zeci de ani, dar cât de greu, cât de chinuitor este câteodată să aștepti o zi, un ceas, un minut!

Fila 4

Era în amurg. Ierburile stăteau drepte, nemișcate. Eu ședeam sub streășină.

Întunericul învăluia treptat totul în jur. Când deodată ierburile începură să se clatine și în fața mea apăru o masă rotundă, cu margini înclinate, cu opt picioare curbate. Masa se deplasa, iar pe ea se mișcau și se agitau alte măsuțe mult mai mici. Câte nu ți se pot năzări în amurg, când contururile obiectelor se modifică!...

Când m-am uitat mai cu atenție, am putut observa că masa a încetat să se mai miște. Am văzut chiar și micuțele măsuțe rotunde coborând încet, cu grijă spre pământ și mișcându-se înapoi și încolo. M-am apropiat nedumerit și am văzut limpede că fiecare măsuță era legată cu o sfoară de masa mare de pe care a coborât. Abia acum am înțeles că acesta era un păianjen care își scosese la plimbarea de seară puii. Iar ei, coborâți pe pământ, se țineau de păianjen cu ajutorul firelor. Am azvârlit o pietricică. Toți puii s-au cățarat repede, unul după altul, pe masa înclinată, s-au contopit într-un singur ghem. Picioarele curbate se urniră, masa se clătină, păianjenul dispăru. Și ierburile deveniră din nou nemișcate.

Se întunecase de mult. Trunchiurile ierburilor gigantice

se apropiară, se contopiră. Păianjenul ajunsese între timp la locuința sa și, trecând probabil pe sub șopronul și sub bolta în care a întrețesut bulgărași de pământ și frunzulițe, s-a vârât cu puii săi în culcuș și au adormit cu toții.

Iar eu priveam încă spre desișul negru al ierburilor, mi se părea că mai văd încă în fața mea păianjenul cel mare pe a cărui spinare se cățăraseră păianjenii mici. Și pe neașteptate îmi veni o idee. Păianjenul nomad sau păianjenul-lup — iată pe cine voi sili să-mi poarte în spinare sacul cu jurnalul meu. Mă voi folosi de instinctul său matern.

Păianjenul pe care l-am văzut adineauri își ducea în cârcă puii. Dar păianjenii își poartă cu ei și gogoășele cu ouăle din care ies puii. În loc de ouă am să așez în gogoășă jurnalul. Cântărește greu jurnalul meu! Dar ce importanță are? Am citit undeva că în loc de ouă s-au pus în gogoășă alice de vânătoare care sunt destul de grele și totuși păianjenii au fost în stare să le transporte — le-au cărat cu ei exact atâtea zile câte sunt necesare ca din ouă să iasă puii.

Dar am să pot trage păianjenul după mine? Mă așteaptă o treabă grea și primejdioasă — să-l prind, să-l îmblânzesc, să-l silesc să ducă povara. E foarte dificil, dar totuși posibil.

M-a cuprins bucuria la gândul că în curând voi porni la drum. Voi ajunge acolo unde oamenii vor putea lua în mâini jurnalul meu în care sunt relatate toate descoperirile pe care le-am făcut în această Țară a Codrilor de Iarbă.

Fila 5

Am început să observ cu mare atenție toate deprinderile păianjenilor. Ale păianjenilor firoși cu cârligele lor groaznice, pline cu otravă, ale celor care se lipesc de victimă pentru a-și vărsa în ea otrava ucigătoare! Cât mă îngrozeau acești păianjeni în primele zile ale vieții mele pe aceste meleaguri! Ce spaimă punea stăpânire pe mine când în întunericul peșterilor pe lângă care treceam se aprindeau luminițe — ochii de păianjen fosforescenți plini de dușmănie! O luam la goană, mă ascundeam după copaci.

Îmi amintesc că într-una din primele zile am văzut ieșind dintr-o peșteră un monstru păros cu picioare trandafirii. Opt picioare. Și pe fiecare parcă erau desenate cu tuș inele negre; se vede că de aceea — prin contrast — picioarele păreau și mai trandafirii. M-a cuprins groaza când monstrul, zărind un gândac, s-a săltat și arătându-și pânțele negru, și-a ridicat amenințător labele din față. A prins gândacul, și-a înfipt în el cârligele și l-a adus în peșteră. Ce spaimă am tras eu atunci! Mă uitam în jur să văd unde pot fugi. Mi se părea că din toate peșterile mă privesc, mă pândesc luminițe dușmănoase. Asta a fost demult — în primele zile ale vieții mele în Țara Codrilor de Iarbă.

Iar acum caut vecinătatea păianjenilor, încerc să fac cunoștință mai îndeaproape cu ei, să aflu cum trăiesc, de cine se tem.

Dând de urma unui păianjen de pivniță și așteptând să-și părăsească vizuina, am început imediat să cercetez cum este construită locuința lui. În fața mea se afla un bastion, cu metereze, bariere de piatră — lucrarea unui adevărat inginer maestru. Dar pentru construirea acestei fortărețe păianjenul de pivniță n-a smuls niciun fir de iarbă din pământ — doar a agățat și a încâlcit ierburile și le-a împletit cu păienjeniș. Tot cu păienjeniș a prins și a legat unele de altele fire de paie și diferiți pari. Pitindu-se în dosul zidurilor fortăreței sale, el aștepta ca vibrațiile păienjenișului său să-i vestească ivirea dușmanului. Pereții vizuinei erau căptușiți cu tapete de mătase — păienjeniș. În cazul când se rostogolește vreo pietricică, ea se împotmolește în păienjeniș și astfel puii sunt feriți de lovituri. Iar păianjenul se lansează de pe plasa sa ca de pe o trambulină și de acolo se aruncă asupra dușmanului.

Altă dată, spre seară, când mă întorceam către casă, a trecut pe lângă mine un animal uriaș cu pântecul catifelat, negru cu dungi cafenii și cu inele de culoare închisă pe picioare. Era o tarantulă. La început mi se păru că are o cocoasă pe spinare. Dar apoi, uitându-mă mai bine, am văzut că își purta puii la fel ca și păianjenul pe care îl luasem în amurgul acela drept o masă mobilă.

Era o seară liniștită și plăcută. Tarantula își scosese copiii la plimbare. Îi transportase pe spinarea ei și acum se întorceau cu toții acasă. Tarantula dispăru într-o crăpătură dintre două pietre. De acolo, din întunericul crăpăturii, începură să sclipească patru ochi. Ceilalți patru, cei mai mici — nu se vedeau. Apoi tarantula se apucă să-și facă toaleta: își curăța cu piciorușele din față tentaculele și mandibulele.

Am urmărit zilnic această tarantulă, am observat și alți păianjeni. Nu a trecut prea mult timp și ajunsesem să știu cum se desfășoară viața în multe locuințe de păianjen. Apăream ba lângă un bârlog, ba lângă un altul, urmăream cu atenție instinctele, năravurile, deprinderile lor și mă gândeam cum să silesc uriașul păianjen otrăvitor să mă asculte și să-mi știe de frică, cum să-l silesc să-mi poarte bagajul, așa cum își poartă pe spinare ouăle în gogoasă, sau puii.

Bine ar fi să pot afla de cine se teme păianjenul. Atunci aș ști cum să-l silesc să-mi poarte bagajul.

Timpul trecea, dar în cele din urmă totuși am reușit să aflu care este dușmanul păianjenului.

Fila 6

Era o dimineață luminoasă, caldă. Lângă bârlogul tarantulei, pe care o țineam sub observație, apăru o viespe. Un costum de un galben deschis, aripi de chihlimbar săltate și agitate. Ținută mândră, mișcări iuți, hotărâte. Viespea — Calicurg!

Viespea făcu o mișcare bruscă și deodată apăru în fața păianjenului care ședea în crăpătură.

Riscând în fiecare clipă să plătesc îndrăzneala mea cu viața, m-am apropiat totuși de bârlog. Ce spectacol grandios! Bătălia dintre viespe și tarantulă! Tarantula se ridică aproape vertical. Puii ei rămăseseră — se vede — acolo, în cuib. Viespea, ba își scotea din pântec stiletul — acul ei — ba și-l retrăgea. Tarantula se proptea pe cele patru picioare dinapoi, catifeaua burții negre lucea, iar cele patru picioare anterioare erau întinse cu cârligele otrăvitoare larg desfăcute la al căror capăt atârnavă picuri de otravă purtătoare de moarte. Viespea nu primi provocarea. Ea vroia doar să irite tarantula. Se pare că păianjenul obosise să stea vertical și își lăsă toate picioarele pe pământ.

Viespea se rotea mereu.

Tarantula deschise cârligele otrăvitoare: era gata să se năpustească asupra ei.

Viespea, când se retrăgea, când se repezea înainte. Se vede că tarantula începuse să se plictisească — fiindcă făcu câteva mișcări înainte. Viespea sări la o parte. Așa ademeni ea tarantula să iasă din crăpătură și într-o clipită îi astupă intrarea în bârlog. Tarantula sări pe neașteptate pentru a-și înfige cârligele otrăvitoare în viespe. Dar aceasta se feri cu îndemânare și își înfipse brusc stiletul în tarantulă. Cârligele feroase ale păianjenului cu mărgelile lor de otravă rămaseră atârdate, neputincioase, deschise, paralizate. Dar păianjenul mai trăia. Pesemne că viespea lovise direct în centrul nervos care pune în mișcare cârligele otrăvitoare ale tarantulei.

Viespea țopăia și ocolind tarantula — cu acul întins —

alegea un nou punct pentru lovitura următoare. Stiletul viespii se înfipse iarăși, de astă dată în nodul nervos care dirijează mișcarea picioarelor tarantulei. Aceasta se cutremură — acum membrele ei nu se mai mișcau, era paralizată definitiv.

Viespea nu se depărtă de pradă. Se aplecase deasupra victimei, o atingea, controla cu vârfurile mandibulelor dacă loviturile stiletului ei țintiseră precis, dacă cârligele otrăvitoare ale tarantulei deveniseră sigur inofensive, ceea ce o dovedea faptul că nu se mai puteau închide. În cele din urmă începu să-și târască prada. Mă ținui după ea. Viespea lăsa păianjenul paralizat și începu să alerge în jurul unei stânci, căutând parcă ceva. Se întoarse apoi la tarantulă, o înșfăcă și o târî după ea. Se cățără pe stâncă, trecu peste toate obstacolele — trăgând mereu după ea prada vie, paralizată.

Mă străduiam să urmăresc fiecare mișcare a viespii. Ea dădu fuga la o gropiță în care dispăru, părăsind tarantula pentru o clipă. Eu stăteam și așteptam. În cele din urmă apăru, trase tarantula în adâncitură, apoi ieși repede și începu să astupe cu grijă intrarea cu pietricele. Convingându-se că nu se mai vede deschizătura, viespea calicurg își luă zborul.

Am dat pietricelele la o parte și am văzut că pe pânțele tarantulei era lipit un ou de formă cilindrică. Din acest ou va apare larva viespii. Ea va crește hrănindu-se din corpul păianjenului paralizat. În ziua în care vor seca substanțele dătătoare de viață ale tarantulei, larva o va părăsi.

Trebuie să devin pentru păianjeni o viespe și atunci îi voi sili să se teamă de mine. Trebuie să mă transform într-o viespe. Asta este soluția!

Am început să urmăresc nu numai păianjenii, ci și viespile.

De câte ori am văzut cum strălucesc din peșterile de pe deal ochii răi ai păianjenilor! Și deodată — freamătul unor aripi străvezii cu reflexe galbene. O viespe! Neînfricatul vânător de păianjeni apare pe deal. Trecând în fugă ușoară pe coastă, viespea se oprea pentru o clipă când în fața unei peșteri, când în fața alteia. Și luminițele dușmănoase dispăreau, de parcă le-ar fi stins freamătul aripioarelor ușoare.

Păianjenii căutau să se ascundă cât mai departe de viespe în adâncul peșterilor.

Câteva bătaii din aripi, câteva mișcări iuți, un foșnet abia perceptibil, apoi viespea face un salt. Și iat-o, a și reușit să târască de un picior păianjenul pe care l-a paralizat cu înțepătura acului.

Chiar în acea zi mi-am procurat niște aripi de viespe. Mi le-am prins de spate și, agitându-le, am trecut pe lângă intrările peșterilor. În ziua aceea am văzut cum se stingeau luminițele dușmănoase. Păianjenii începură să se teamă de mine, un omuleț atât de mic.

Fila 7

Înainte, „cămila” mea! Spre nord-est. Spre chioșcul acela de pe locul în care se adună de obicei oamenii din orașelul meu.

Mergeam spre nord-est ținând animalul de laț. În gogoasă, în loc de ouă, se afla pachetul cu foile jurnalului.

Purtam în spinare un sac din mătase impermeabilă, iar în el — frânghii de diferite lungimi. Desigur că înainte aș fi numit aceste frânghii fire de mătase de omizi. Mai aveam în sac și multe alte articole necesare existenței mele.

Actorii teatrelor ambulante, actorii din vremuri de demult, făceau de obicei un popas înainte de a intra în orașul unde dădeau spectacole. Se îmbrăcau în așa fel încât să ațâțe imaginația orășenilor, să atragă atenția, să le stârnească interesul pentru reprezentația pe care o pregătiseră. În popasurile pe care le făceau scoteau din boccelele lor obiectele cele mai bizare, mai surprinzătoare. Dar chiar și acești actori, care au văzut multe în viața lor, ar fi rămas cu gurile căscate dacă ar fi putut vedea toate lucrurile pe care le căram în sacul meu.

Păstram cu grijă și precauție în sac două perechi de aripioare de viespe. O altă pereche asemănătoare — cu reflexe galbene — mi-am legat-o de umeri.

N-a fost ușor să prind păianjenul în laț și să-l silesc să

meargă spre locul unde ascunsesem jurnalul. Dar l-am pândit în timp ce-și devora prada. Din frânghie am făcut un laț mare. M-am furișat spre el. L-am aruncat și l-am tras precaut în jurul capului său. Ținând capătul frânghiei lungi în mână, urmăream, așteptam să văd când are să-și termine masa. În sfârșit a terminat! Am încercat să-l trag — n-am reușit. Atunci am pornit spre el. Aripile de viespe se legăneau, foșneau pe spatele meu. Păianjenul se ridică puțin: mărgelușele lui cu otravă sclipiră. Țineam cu putere capătul lațului, proptindu-mă din răspuțeri cu picioarele în pământ. Aripile viespii fremătau tot mai puternic în fața lui. Am lungit lațul și păianjenul dădu să fugă. Dar pretutindeni îi apăreau în față aripile de viespe și atunci se potoli. Apucând cu mâinile frâul bine întins, m-am apropiat mult de el, foșnind și legănând aripioarele. Și atunci păianjenul se supuse. L-am dus aproape de tot de locul unde se afla jurnalul. Aici am așteptat îndelung și cu răbdare, și n-am dat drumul la frâu decât atunci când am văzut că păianjenul a obosit, s-a liniștit și apoi s-a scufundat în somn. Am aruncat repede din gogoșa lui ouăle și le-am înlocuit cu pachetul de ceară — cu jurnalul. Păianjenul s-a trezit și am pornit din nou. Fără să dau drumul frâului, l-am mânat cu grijă spre nord-est. Dar păianjenul a simțit imediat că s-a întâmplat ceva cu gogoșa pe care o purta. Și s-a oprit. Începu să învâluiască cu noi fire gogoșa, pentru a și-o prinde mai bine de trup.

Spre nord-est, „cămila” mea! Spre nord-est!

Fila 8

Călătoria mea prin Țara Codrilor de Iarbă abia începuse, dar pe mine mă prinsese îngrijorarea, neliniștea, văzând întinderea și adâncimea sălbatică a pădurii pe care o aveam de străbătut. Păianjenul care ducea gogoșa cu jurnalul meu nu simțea de loc că cineva îl ține de un frâu lung și-l trage cu precauție într-o anumită direcție.

Uneori pădurea se rărea. Vedeam păianjenul cum se repezea, apuca ba o larvă, ba un gândac și-și devora prada pe

loc. În asemenea cazuri nu-l stingheream, dădeam drumul frâului în toată lungimea lui. Când în drum apăru un dâmb, păianjenul se cățăără pe el. Acolo el împleti în jurul unei tufe fire de păienjeniș, se agăță de ele cu capul în jos și împreunându-și picioarele pe cefalotorace adormi. M-am instalat undeva pe aproape, mi-am înfășurat în jurul mijlocului capătul frâului și mi-am întins comod picioarele. Arma mea — o lamă ascuțită dintr-un ciob de cochilie — am așezat-o lângă mine.

Mergeam, mergeam mereu. Cu fiecare zi mă obișnuiam tot mai mult cu semiîntunericul pădurii de ierburi; începusem să deslușesc nuanțele în care semiîntunericul colorează bolțile uriașe formate din flori albastre, galbene, albe. Cupolele lor se întorceau deasupra capului meu și urmăreau soarele. Și prindea viață în aceste ierburi mitul Greciei antice care povestește despre dragostea tragică a nimfei Clite pentru Helios, zeul soarelui. Ea se uita neconținut de pe pământ spre acela care zbura pe cer — în carul său de foc. De tristețe și melancolie, nimfa se prefăcu în floare. Și floarea, zărind soarele pe cer, își tot înălța căpșorul spre el — încerca să-l ajungă cu privirea.

Razele soarelui se opreau undeva sus deasupra capului meu. Chiar din prima zi a drumului mă tot opream și mă întrebam nedumerit: de câte ore merg oare și cât o fi acum ceasul?

Și deodată — ce bucurie! — ridicându-mi capul, mi se păru că aud: „Nu mai e mult până la ora zece! Era deci timpul să mă duc la culcare”. Desigur mi se păruse doar că aud aceste cuvinte: nimeni din pădure nu le rostise. În schimb vedeam limpede: sus, la mare înălțime deasupra capului meu, adormea închizându-se încet, aplecându-se greu la pământ, coșulețul albastru al cicoarei sălbatică. Da, cicoarea sălbatică obosise. Căci ea se trezise din zori, își deschisese coșulețul albastru încă de la orele cinci de dimineață. Acum dormea. Vedeam cum în diferite locuri se aplecau, adormeau coșulețele albastre ale cicoarei sălbatică: „E ora zece — e timpul să dorm”...

Așa am început convorbirea mută cu florile, în timp ce

cutreieram pădurea de ierburi în drum spre oameni.

M-am înveselit. Mergi și deodată îți spui — acum e ora zece dimineața: căpșoarele galbene ale caprifoiiului vor adormi, au început să se aplece grele de somn spre pământ.

Părea că florile nu numai că-mi spuneau cât e ceasul, dar își și vorbeau una alteia. Era ora trei după amiază când am auzit (mai bine zis am înțeles), că floarea pădădiei, închizându-se, îi spunea florii de Hieracium care creștea lângă ea: „Te culci curând?” — „Nu, încă un ceas-două vreau să mai prind razele soarelui”, îi răspundea Hieraciumul.

Da, nu e treabă ușoară să prinzi razele soarelui. Cu ce viteză fabuloasă zboară!

Într-o secundă înconjoară globul pământesc de opt ori. Numai scriitorul Andersen a putut să povestească cu seriozitate despre un om care a pornit să prindă o rază de soare.

Și mi s-a mai părut în primele zile de călătorie că

ierburile opun rezistență forței de atracție a pământului, că se întind, se tot întind după raza de soare.

Mergeam prin pădure și, uitându-mă la ceasurile-flori, număram câți pași fac pe oră, ca să pot calcula peste câte zile voi ieși din pădure. Stabilisem, după același ceas, când adoarme, când se trezește păianjenul meu. Și, pentru a termina cât mai repede călătoria, am început să-mi trezesc animalul de povară mai de vreme, smucind de frâu.

În timpul călătoriei mele am văzut cum unele flori transformă ziua în nopți: ziua dormeau, iar către seară se trezeau; am observat că unora din ele le place să doarmă mai puțin, altora mai mult.

În timpul nopții însă și eu și animalul meu de povară ne odihneam.

Fila 9

Pădurea de ierburi rămăsese în urmă. Înaintam prin deșert. Vântul sufla stârnind nisipul, praful. În depărtare, spre dreapta, se vedeau pantele unor munți. Locul era în întregime brăzdat de râpe. Ici și colo apăreau pe neașteptate stânci. Forma lor ciudată și coloritul lor variat m-au mirat, m-au impresionat. Ocolind o asemenea stâncă rotundă am coborât într-o râpă, iar când am început să urc am auzit niște voci care se contopeau într-un vuiet monoton. Am ieșit din râpă și după ce am legat de un copac animalul de povară, am dat fuga spre dealul de unde se auzeau glasurile. Vântul năvălea cu șuier în trecătoarea adâncă, de unde se auzea acel vuiet trist, ca un geamăt prelung. Era un zgomot foarte confuz, Uneori părea a fi cântul unei orgi de o forță neobișnuită, alteori răsuna ca un cor amplu — în care se contopeau o mie de voci. Am prins un moment când vântul se potolise puțin și m-am furișat târâș până la trecătoare. Dintr-o dată vuietul și zumzetul mă înconjură din toate părțile. Bâjbâind în semiîntuneric, am dat de o terasă înaltă, netedă, apoi de o alta. Și în sfârșit de o a treia. Undeva între aceste terase creștea cascada de sunete, de voci, de zgomote amestecate. M-

am oprit, am răsuflat adânc, am tras cu urechea. Nu, toate acestea nu-mi apăruseră în vis. Am distins limpede cum toate acele voci omenești se contopiseră într-o chemare surdă. Fără să vreau am strigat: „Vin, vin într-ajutor!”

Fila 10

Înainte, „cămila” mea! Spre nord-est!

Adineauri fusesem... într-o cochilie, o cochilie obișnuită, o scoică sau un ghioc, care se pune pe masă ca ornament sau pentru a depune în el mucerile stinse de țigară. Ce absurditate! Cineva aruncase această scoică-scrumieră în iarbă, iar mie ea mi-a apărut ca un munte.

Adesea în anii copilăriei mă strecuram în cabinetul sever al tatălui meu, luam un ghioc care se găsea acolo și îl duceam la ureche. Știam eu oare atunci, în acei ani ai copilăriei, că ghiocul este doar o cutie de rezonanță, care amplifică zgomotele slabe pe care în mod obișnuit nimeni nu le percepe? Nu, în vuietul disonant al ghiocului, mi se părea atunci că aud plescăitul valurilor mării și mugetul vântului în pânzele caravelei rătăcite pe ocean; mi se părea că aud suspinele lungi ale lui Columb: „Nu voi mai atinge pământul. Marinarii nu mai au încredere în mine — așa cum nu crede în mine nici regele Ferdinand al Spaniei”.

Te salut, scoică purtată de valurile mării, pribeagă pe undele ei albastre! Eu mă duc spre nord-est.

N-am aflat decât mai târziu în copilăria mea că tu, scoică, nu ești decât căsuța unui melc de mărime obișnuită și că acest melc face parte din uriașa grupă a ființelor vii numite moluște. Dar ziua aceea, în care am aflat acest lucru, n-a fost pentru mine o zi obișnuită, pentru că tot atunci am aflat că mica scoică găsită de marele învățat grec Pitagora, undeva foarte departe de mare și adânc îngropată în pământ, i-a sugerat acestuia o idee pe cât de importantă pe atât de simplă și anume că acolo unde se întindea acum uscatul, se zbugiumase cândva marea. Altminteri era greu de presupus că un om s-a apucat cu bună știință să vâre atât de adânc în

pământ o scoică. Eu am încercat însă o senzație dintre cele mai ciudate aci în Țara Codrilor de Iarbă când, după ce am luat o scoică obișnuită — care făcuse cândva, pentru cineva, oficiul de scrumieră — drept un munte vorbitor, mi-am croit drum spre strâmtoarea în care în alte împrejurări oamenii aruncă de obicei mucuri și scrum de țigară.

Înainte! Spre nord-est! Peste gropi, văgăuni, prăpăstii, ocolindu-le târâș, sărind peste ele. Pe lângă stânci și îngrămădiri de trepte — spre nord-est! Și când te gândești că aceste stânci sunt doar prundiș, pietricele... pe care copiii le aruncă cu ușurință în aer ca pe niște mingi și le prind...

Fila 11

Era miezul zilei. Soarele ardea. Nisipul era fierbinte. Pietrele ascuțite tăiau picioarele. Domnea acea liniște de amiază, când fiecare sunet răsună cu deosebită claritate și se aude până departe de tot. Umbrele stâncilor erau negre și scurte. Deodată în deșert răsună un scârțâit ciudat și monoton. M-am oprit. Am tras cu urechea. O clipă se făcu liniște. Apoi același scârțâit, cu același sunet monoton care însă devenea din ce în ce mai puternic și mai strident: cu fiecare pas mă apropiam de locul de unde se auzea. Deodată — o groapă! M-am pomenit chiar pe marginea ei. O mișcare imprudentă și m-aș fi rostogolit, m-aș fi prăvălit în ea. Cineva a construit cu multă îndemânare în pustiu o capcană neașteptată în care orice ființă vie se poate prăbuși.

Scârțâitul se auzea limpede din adâncul gropii. Fără să dau drumul frâului cu care țineam păianjenul, m-am culcat pe marginea gropii și am început să privesc. Un animal cu fălci — fiecare din ele îndoită ca o seceră — săpa cu trupul său lat o brazdă în nisip. Iată de ce se auzea din groapă acel scârțâit.

Leul furnicilor! Săpase groapa-capcană: mai întâi a trasat un cerc — prima brazdă, iar în interiorul cercului a început să are o altă brazdă, mai mică, apoi o a treia... Și iată că acum, în fața mea, își termina treaba: groapa conică era gata.

Leul furnicilor s-a îngropat în ea; i se vedeau din nisip

doar fălcile ca niște seceri. Am zăbovit, m-am mai uitat o dată și tocmai când voiam să plec, ceva mă lovi în față, îmi umplu ochii cu un praf înțepător. Mi i-am acoperit cu mâinile și am dat drumul frâului. Se auzi un zgomot, ca și când ceva, sau cineva ar fi căzut.

Păianjenul! Animalul meu de povară se rostogolea la vale spre fundul capcanei, cu jurnalul meu cu tot. Leul furnicilor îmi umpluse ochii cu o ploaie de nisip și doborâse păianjenul. Alergam pe marginea capcanei neștiind ce să fac, în timp ce păianjenul aluneca încet spre secerile fioroase ale leului furnicilor. Am scos din sac frânghia cea mai groasă, am făcut un laț mare, pe care l-am aruncat asupra păianjenului și am început să trag. Păianjenul se cățara în sus, încerca să iasă afară. Eu îl ajutam. Iată-l aproape ajuns lângă mine: am smucit brusc frânghia. Dar păienjenișul în care era învăluită gogoșa slăbise pesemne, căci gogoșa cu jurnalul se desprinsese și se rostogolea acum în capcana de unde abia ieșise păianjenul. Dar în același moment el se smuci și se repezi după gogoșă spre fundul gropii, unde se zăreau cele două seceri ale leului furnicilor. Am văzut cum păianjenul ajunsese din urmă gogoșa, o prinse în mandibule și începu să se cațare, căzând, poticnindu-se. L-am ajutat din răputeri, trăgând de frânghie. Și iată-l ieșit afară.

Păianjenul era pe moarte. M-am aplecat asupra lui. Avea picioarele rupte. Erau rupte și firele încâlcite care ținuseră atâta vreme și atât de bine gogoșa. Ochii săi încetaseră să mai lucească. Dar în mandibule ținea strâns gogoșa în care el își păstrase ouăle până când le-am înlocuit cu jurnalul meu.

Tot drumul păianjenul purtase în gogoșă jurnalul, îl păzise, se deplasase greu cu el, îl salvase din capcana ucigătoare. Acum păianjenul era pe moarte. Cine l-a ucis? Instinctul matern...

Savanții au făcut următoarea experiență: cu grijă și fără să fie observați de păianjeni le-au ascuns gogoșa. Tarantula a devenit dintr-o dată neliniștită, a scurmat pământul, l-a scotocit să vadă dacă nu-i acolo. A scurmat, a săpat, dar totul fără niciun rezultat. Pierzându-și ultimele puteri, epuizată, ea

își dădu suflarea.

Păianjenul lăsat fără hrană într-un borcan împreună cu puii săi se lăsa mâncat de aceștia, fără ca el să se atingă de vreunul din ei.

Toate acestea le știam de mult.

Păianjenul, ființa vie, pe care mulți oameni o disprețuiesc, își dădea acum suflarea sub ochii mei. Și îmi părea rău, tare rău!

Am scos jurnalul din gogoșa păianjenului mort și l-am dus câțiva pași mai departe. Am luat din sac un ciob ascuțit de scoică și am început să sap pământul. Spre seară terminasem de acoperit cu nisip cadavrul păianjenului.

Dis-de-dimineată, împovărat de sacul greu în care îmi ascusesem jurnalul, am pornit spre nord-est.

Un pribeag singuratic cutreieră pustiul nesfârșit, pădurile și văile. Se oprește tot timpul: sacul pe care-l poartă e o povară prea grea. Când îl aruncă pe spinare, când îl cară în brațe, când îl târâie după el pe jos. Drumețul merge spre Marele Fluviu Domol. El va trebui să traverseze fluviul și să ajungă la chioșc, pentru a preda oamenilor jurnalul cu descoperirile sale.

Fila 12

Marele Fluviu Domol! Ce suprafață nemărginită de apă, ce întindere cenușie, neobișnuită.

Ani de zile, trăind departe de aceste țărături, nici nu mi-am imaginat în ce obstacol imens s-a transformat pârâiașul acela micuț și leneș peste care treceam cândva atât de ușor. Nu mi-ar fi putut trece niciodată prin gând, nu mi-aș fi putut închipui niciodată că acest fluviu are o lățime atât de mare. Să încerc să-l traversez? Să construiesc o plută — să tai pomi, să-i car la mal, să-i leg cu frânghii? Am umblat prin tufișurile de lângă fluviu și n-am găsit niciun arbore nimerit pentru a face din el o, plută. Și cu ce voi lega pluta? Îmi vor ajunge frânghiile pe care le am?

Câte zile, câte nopți voi mai petrece aici?

Ieșind din tufișuri pe limba de nisip de pe țărm și privind întinderea cenușie nesfârșită de apă acoperită cu încrețituri ușoare, am simțit că nu voi izbuti niciodată să trec de pe un mal pe celălalt.

Fila 13

Era o dimineață luminoasă. Ședeam pe țărm. Aerul era atât de străveziu, încât mi se părea că zăresc contururile celuilalt mal. Dar nu voi ajunge niciodată acolo! Sufletul îmi era întristat — plin de amărăciune.

Deodată, pe când străbăteam tufișurile, trecu pe lângă mine o umbră, Din nou un păianjen! Cât era de frumos! O fâșie lată, portocalie, înconjura și ținea în același timp trupul lui de culoarea ciocolatei. Pe suprafața pântecelui se întindeau două șiruri de puncte albe. Picioarele trandafirii păseau repede prin iarbă. Trăgea după el o frunză mare, uscată. Încotro?

Încet, cu precauție am început să mă strecor prin tufișuri în urma păianjenului. El cără frunza la apă și apoi dădu iarăși fuga în tufiș. Am așteptat mult lângă apă până când păianjenul apărui din nou. Trăgea acum o altă frunză uscată. Și la fel ca prima dată se repezi iar în tufișuri! M-am hotărât să mă duc după el. El alerga când într-o parte, când într-alta, de parcă căuta ceva. Curând l-am pierdut din vedere și m-am întors la țărm. Când mă uit mai bine, văd că pe mal se aflau acum trei frunze. Ce o să urmeze? La ce-i folosesc păianjenului frunzele uscate? De ce le aduce la apă?

Poate că acesta este păianjenul denumit cu plută? El urmărește prada sa pe apă — aleargă pe suprafața ei și nu se înecă, adeseori construiește o plută, cu care se lasă în voie pe cursul apei. Prinzându-se de ea cu un fir de păienjeniș, el o părăsește din când în când, aleargă, prinde prada, se întoarce cu ea pe plută, o mănâncă, apoi se odihnește, ca să pornească din nou la vânătoare.

Cu ce viteză am fugit după sacul meu! Era foarte greu să

mă strecor cu povara prin desiș. Dar mă grăbeam, mă temeam ca păianjenul să nu-și termine prea repede construcția plutei și să plece fără mine. În sfârșit am văzut că frunzele uscate se aflau tot în același loc de pe mal. Probabil că păianjenul cu plută nu mai apăruse. Mă grăbisem degeaba. Ascunzând sacul după un tufiș, am început să pregătesc provizii pentru drum — polen de flori, semințe, nectar. Tot timpul însă mă uitam dacă nu cumva păianjenul apăruse din nou și dacă nu începuse să-și lege pluta.

Dar veni seara și păianjenul tot nu se întorsese. Poate că murise sau poate îl speriasem eu și acum își construia pluta în alt loc. Ședeam pe sac lângă fluviu, așteptam și visam.

Ce bine ar fi dacă mi-aș putea procura niște frânghii bune, din cele care nu se umflă în apă și cu care să leg pluta!

Undeva pe țărmurile Siciliei, Corsicii, ale Italiei de sud, trăiesc moluște ale căror cochilii depășesc în lungime o jumătate de metru. Molusca prinde de stâncă această cochilie uriașă cu ajutorul unor fire. Cât de rezistente trebuie să fie aceste fire! Ciudat, de ce dacă se fac crescătorii din atâtea feluri de viermi de mătase nu se încearcă să se obțină și mătasea de cochilie. Mi se pare că molusca aceea se numește *Pinna nobilis*.

S-a lăsat noaptea. În tufișurile de pe mal e umezeală și frig. Ședeam pe sacul în care se afla jurnalul și tot ce mai luasem cu mine: multe și felurite sfori și ațe. Visam la uimitoarele fire cafenii cu care o moluscă fixează acum undeva în noapte o cochilie mare de o stâncă din Marea Mediterană, îmi aminteam de cântecele plutașilor, de traversări și bacuri, de sirenele vapoarelor cu care oamenii trec cu ușurință peste ape.

Veni dimineața. Păianjenul tot nu apăruse. Poate că nu-și mai amintea unde lăsase frunzele? Dar viespea își amintește unde lasă tarantula pe care o paralizează: ea o părăsește și apoi se întoarce de departe, aduce pietricele, astupă intrarea în crăpătură. Poate că păianjenul cu plută murise?

Trebuie să scot frânghiile din sac, să încerc să leg o plută din vârguțe sau din frunze uscate groase. Dar cu ce să le cos,

cu ce să le găuresc? Am pornit în căutarea unor vârguțe, a unor frunze și, îndepărtându-mă câțiva pași de țărm, era cât p-aci să mă ciocnesc de păianjenul meu. Alerga grăbit spre frunzele sale uscate de pe mal.

Am văzut cum a început să dea drumul la păienjeniș și să înfășoare frunze. Am rostogolit sacul meu lângă frunze. Păianjenul nu mă observă — era adâncit în munca lui. Păienjenișul strânse marginile frunzelor care se îndoiră puțin, formând ceva asemănător cu o barcă cu borduri înalte. Iată-l că trage pluta spre apă.

Au fost uitate toate îndoielile și toate problemele nerezolvabile au dispărut. Mă simțeam ca acel erou al lui Dickens care cu mâna stângă zvârlea peste umărul drept orice problemă dificilă. Dar care e numele acestui erou?...

Păianjenul trăgea pluta spre fluviu. Eu mă luptam din răputeri să-mi car jurnalul, străduindu-mă să nu rămân în urmă. Iată că păianjenul a împins cu un brânci pluta pe apă. Am apucat sacul și am sărit după el. Pluta se clătină.

De fapt, nici n-am de ce să pomenesc numele eroului lui Dickens...

Am început să plutim.

Fila 14

Da, am început să plutim. Îmi amintesc cum m-am speriat, îmi amintesc cât de tare a început să-mi bată inima, când pluta porni să se legene pe valuri. Din apă se înălțau trunchiurile zvelte, suple ale arborilor. Am ridicat privirea — vârfurile lor se scăldau undeva foarte sus și dispăreau în albastrul cerului. În fiecare clipă pluta putea întâlni un trunchi de care să se lovească. Țineam în mână un par și îndrumam cum puteam mersul plutei. Vântul încrețea ușor apa. Imaginile arborilor se unduiau, se frângeau pe suprafața ei. Câteodată, când pluta intra în umbra tremurătoare a copacilor, totul în jurul meu se întuneca — totul devenea apăsător și atunci simțeam sub mine abisul. Dar pe urmă pluta ieșea iar pe luciul sclipitor al fluviului și atunci începeam să mă uit iar bine

dispus la monstrul păros — noul meu tovarăș de drum.

Țărmlul se îndepărta din ce în ce mai mult și în suflet mi se strecura speranța: poate că pluta va traversa fluviul și va ajunge pe celălalt mal, unde se află chioșcul, unde circulă oameni. Și atingeam cu mâna sacul impermeabil, în care-mi țineam jurnalul.

Un clocot sacadat, puternic trecu peste suprafața apei. Curentul ne ducea din ce în ce mai repede, iar sunetele creșteau, se intensificau. La o cotitură a fluviului, de după arborii groși ce creșteau pe mal, mă priveau ochii mari, bulbucăți ai unui animal. Gura uriașă și deschisă inspira cu lăcomie aerul. Pielea bărbiei se umfla și se dezumfla ca un sac și, în același timp, valvulele nazale se închideau și se deschideau continuu... Un antracozaur? Un amfibiu din perioada permiană?

Perioada permiană. Cu milioane de ani în urmă, în apele mici, în golfurile râurilor și în depresiunile mlăștinoase trăiau reptile cu chip de fiară, niște amfibii gigantice — uriașe, greoaie, neîndemânaticе. S-a schimbat clima, mările s-au retras sau au înaintat, s-a schimbat vegetația și de mult toate acele reptile cu totul neobișnuite, precum și amfibiile gigantice au pierit din pricina secetei sau a frigului, dar iată că una din ele s-a păstrat, a supraviețuit și mă privește acum cu niște ochi uriași bulbucăți, în timp ce își deschide și închide mereu gura-cutie. Un clocot puternic se răspândește deasupra oglinzii apei, se oprește și pornește din nou.

Am trecut pe lângă o broască!...

Desigur că și în cărțile de paleontologie se arată că broasca este înrudită cu antracozaurul și că înfățișarea ei chiar amintește de acest amfibiu gigantic, ale cărui rămășițe se găsesc în reziduurile perioadei permienne. Probabil că broasca noastră orăcăie la fel ca antracozaurul, numai că ea orăcăie de o sută-două sute de ori mai slab.

Deodată pluta se săltă și-și accelerează mersul. Păianjenul, tovarășul meu de drum, a sărit în apă și a început să alerge pe ea, cu picioarele lui înalte, lungi, ca să prindă prada.

După el se întindea firul solid pe care îl fixase de plută.

Acest fir îl ajuta să se întoarcă la ea.

Fila 15

Pluteam. Aripile ființelor care ședeau pe crengile arborilor de pe mal aveau un luciu metalic. Păsări? Nu, fiecare dintre aceste păsări avea câte două perechi de aripi, foarte lungi și înguste. Ochii acestor ființe înaripate (fiecare ochi era alcătuit dintr-o sumedenie de bucățele — un mozaic!) jucau în diferite culori, mă speriau. Antenele lor — mustăcioare — tremurau tot timpul, de parcă cercetau mișcarea aerului. Aceste „păsări” lungi și subțiri se desprindeau brusc de la locurile lor și zburau cu mare viteză deasupra apei. Apoi se răsturnau și o clipă zăceau pe spate, de parcă se propteau de aer. Încă o clipă și erau departe. Iar pe plută cădeau resturi ale prăzii lor.

Libelule!

Pe lângă plută lunecau patinatorii de apă. Desfăcându-și larg picioarele — niște ace gigantice — ei abia atingeau suprafața apei și, săltându-se, săreau tot timpul peste plută, se lăsau din nou pe apă și dispăreau.

Dacă frecăm un simplu ac de cusut cu grăsime, el va pluti pe apă. Așa și picioarele-ace ale acestor vietăți, unse cu o substanță grasă, lunecau pe apă. Fără îndoială, erau păianjenii de apă.

Sufla un vânt ușor. Pluta urma cursul liniștit al apei, de-a lungul țărmului. Așteptam cu neliniște momentul când vântul va mâna pluta spre țărmul opus. Așteptări zadarnice! Vântul nu sufla de fel în direcția chioșcului. Ce era de făcut? Să silesc păianjenul să tragă pluta spre celălalt mal — să-l sperii cu aripioarele de viespe? Să-l las să tragă el pluta cu firul lui de remorcare! Am încercat să procedez astfel de câteva ori, dar n-am reușit. În golfurile fluviului, pe arborii subacvatici stăteau niște animale; fiecare avea corpul lunguiet, ochii bulbucăți, iar gura închisă... cu o mască.

Măștile erau felurite: ca o chivără, ca o lopată și altele plate.

Fiecare animal părea că a încremenit, a prins rădăcini în locul în care ședea. Ochii mari și rotunzi priveau neîntrerupt într-un singur punct. Pe neașteptate, când unul din animale, când altul își azvârleau brusc masca înainte, iar pârghia de pe articulație se întindea, în timp ce ghearele ascuțite ale măștii prindeau victima și o duceau imediat la gură. Animalul își devora prada, ajutat de masca de pe pârghie, care ținea mâncarea ca o mână. Dar deodată aceste animale se desprinseră de pe arborii lor subacvatici și, lipindu-și picioarele de trup, zburară cu o viteză extraordinară pe lângă plută. Absorbeau apa și o împingeau afară cu o imensă forță; jerbele de apă se succedau cu mici întreruperi, împingând înainte trupul animalului.

Păi acestea sunt... larvele libelulei, larvele care în scurtă vreme vor deveni ele însele libelule și vor zbura grațios și repede pe deasupra fluviului.

Fila 16

Ce strălucește acolo în zare? Ne apropiem de o insulă. Niște labe uriașe ieșiseră din apă și se agățaseră de marginea acestei insule.

Din apă apăru un animal care aducea la prima vedere ca formă și dimensiuni cu un crocodil; el începu să se cațare pe insulă. O creastă dințată ondulată se întindea pe toată spinarea lui. Animalul se culcă pe o parte și astfel i-am putut vedea burta portocalie, cu pete de culoare închisă. Ochii lui aurii-galbeni mă urmăreau. O reptilă înfiorătoare!

Curentul gonea pluta drept spre insulă. Se contura din ce în ce mai limpede — creasta dințată și ondulată a reptilei. Iată, reptila a coborât de pe insulă. Coadă cu creastă a lovit apa. Pluta se clătină puternic. Tăind apa, reptila se apropia de plută. Păianjenul se săltă și — de spaimă — începu să se agite. Nici n-am băgat de seamă când și-a rupt firul și a dispărut de pe pluta de care se afla legat sacul meu; pluta începu să se rotească, să se învâртеască. Am căzut, m-am pomenit în apă și am avut timpul să văd cum păianjenul alerga undeva departe

pe valuri, urmărit de reptila cu creasta dințată.

Ținându-mă la suprafața apei și agățându-mă de marginea plutei, am încercat să mă cațăr pe ea, dar am fost târât de curent. Ambarcațiunea mea pleca tot mai departe împreună cu sacul în care se afla jurnalul. Adunându-mi ultimele puteri am pornit înot după ea.

În depărtare, la o cotitură a fluviului, ieșeau din apă niște arbori. Pentru o vreme ei au reținut pluta. Am reușit s-o ajung din urmă, m-am suit pe ea. Sacul cu jurnalul meu erau la locul lor. Am privit în jur: nu se mai vedea nici insula, nici reptila, nici păianjenul — stăpânul plutei.

Curentul prinse din nou pluta mea și o puse în mișcare.

Mă gândeam: „Mie mi se pare că adâncimea apei de sub plută s-ar putea măsura în verste, dar adevărul este că plutesc doar pe un pârâiaș”. Trebuie să judec totul la proporțiile reale, nu trebuie să confund broasca cu un antracozaur. Nu păsări cu aripi strălucitoare, transparente, au zburat deasupra plutei mele, ci libelule, niște libelule obișnuite. Iar ciudatele vietăți cu măști sunt larvele lor. Iar fioroasa reptilă cu creastă dințată, care mi-a urmărit pluta, este numai un triton. El se hrănește cu mormoloci, viermi, icre de broască. Respiră aerul din atmosferă la fel ca și broasca. Apare din apă, expiră câteva balonașe de aer, inspiră altul, pentru a-și îmborsă rezerva din plămâni, și intră din nou sub apă.

Fila 17

Luciul apei se încreți ușor. Arborii prin fața cărora trecea pluta începură să se lege mai puternic. Culoarea apei deveni plumburie, mohorâtă. Imaginile arborilor oglindiți în apă dispărură, de parcă se înecaseră. Vântul trecu peste mine suierând. Ierburile de pe mal făceau un zgomot sinistru care se întrerupea doar pentru a reîncepe cu mai multă intensitate. Vântul se juca cu pluta mea de parcă ar fi fost o surcea. N-o mai puteam manevra. Numai de aș putea reține sacul cu manuscrisul! Am mai înfășurat o dată sacul cu frânghii și m-

am legat mai bine de plută.

De ce, de ce am pășit pe această plută, de ce am încredințat încărcătura mea neprețuită — jurnalul meu — capriciilor acestei stihii a apelor?

Păreri de rău târzii, cât de amare sunteți voi!

Nu mai zboară deasupra mea păsări cu aripi strălucitoare, transparente. Primejdioșii însoțitori ai plutei mele s-au ascuns în adâncul apelor, au dispărut.

Numai vântul nu mă părăsea, îmi șuiera în urechi și mâna pluta, încotro? Drept spre țarm. Dar vai, nu spre cel spre care doream eu!

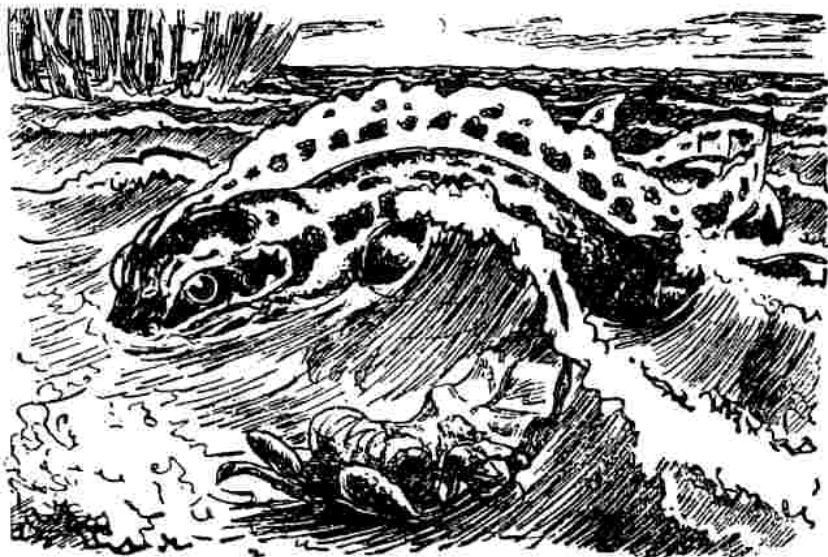
Vântul învârtește pluta, vuieste, vâjâie.

În acele momente mi-am amintit de vapoarele de pe mări, care pe vreme rea se caută unul pe altul.

Pentru ca pluta să nu se lovească de mal, țineam întins parul. Dar se vede că vântul prindea fiecare gest al meu. El năvălea când dintr-o parte, când dintr-alta și toate încercările mele deveneau zadarnice. Vântul gonea în urma mea niște câmpuri mari, verzi. Ele se clătinau, mă înconjurau din toate părțile. Și iată că pluta mea se văzu prizoniera acestor câmpuri; plutea o dată cu ele și curând se pierdu în imensitatea verde a ierburilor.

Undeva — departe de aici, în Oceanul Atlantic, există Marea Sargasselor. Acolo cea mai mare primejdie pentru navigatori nu o reprezintă vântul, ci algele. Ele au umplut un gigantic bazin de apă: o mare verde pe ocean. O mare fără maluri. În ea s-au împotmolit caravelele lui Columb, iar „Nautilus” — vasul căpitanului Nemo — abia a reușit să răzbată prin desișul acestor alge.

Țintuit în loc, mânat de vânt, pierdut în câmpul verde mișcător, îmi aminteam de Marea Sargasselor și mă uitam mâhnit în zare. Cum să ies din această imensă captivitate verde?

Vântul îmi şuiera cu din ce în ce mai multă putere în urechi. Am ridicat privirea: norii acopereau ca niște zdrențe negre cerul. Pluta mea se clătina. Se clătina parcă și întunericul care mă înconjură. O flacăară puternică străpunse deodată norii, luminând totul în jur, și în clipa aceea câmpurile deveniră și mai verzi.

Să-mi salvez bagajul! Am reușit să dezleg nodul pe care eu însumi îl strânsesem cu putere, pentru a prinde mai bine de plută sacul cu manuscrisul meu. Tangajul creștea, pluta se ridica aproape vertical și abia reușii să apuc capătul frânghiei cu care era legat sacul. Prin vuietul vântului am auzit deodată un murmur răgușit. Pe undeva, aproape de tot, se zări pentru un singur moment o gură-cutie deschisă, lucioasă și udă. Am văzut și o limbă de nisip galbenă... Să fie o insulă? O limbă de pământ? Pluta se ridică puțin; deasupra mea se înălțau câmpurile verzi. Cerul se clătina...

Fila 18

Naufragiu!

Îmi amintesc câte ceva din istoria naufragiilor:

Din timpurile când fenicienii cu triremele lor — vase cu trei rânduri de vâsle și cu pânze pătrate, care nu se puteau ridica decât atunci când bătea un vânt favorabil — ajungeau totuși până la țărmurile Rodeziei în îndepărtata Africă;

Îmi amintesc de timpurile când cutezători navigatori normanzi părăseau Scandinavia și — determinând drumul după stele — izbuteau să ajungă cu bărcile lor ascuțite până la țărmurile Groenlandei și ale Islandei, până la țărmurile acelui continent care peste cinci secole a fost numit America;

...Și de timpurile când caravelele — corăbii cu pânze, cu trei catarge și cu borduri înalte — rămâneau în loc cu pânzele căzute, în oceanul îndepărtat, din pricina vremii prea liniștite, a aerului prea calm. Navigatorii se uitau cu ochi plini de speranță la aer: așteptau să vină vântul să umfle pânzele și să mâne caravelele spre țara în care lingourile de aur și pietrele prețioase se tăvălesc pe jos, ca frunzele căzute toamna...

Probabil însă că istoria naufragiilor din toate aceste timpuri cunoaște destule cazuri când, o dată cu corabia, s-a înecat întregul echipaj și a rămas în viață doar un singur om. Dar niciodată nu s-a întâmplat ca acest om, rămas în viață în urma unui naufragiu, să-și poată explica limpede cum și de ce tocmai el a fost singurul care s-a salvat — cum de n-a pierit o dată cu toți ceilalți? Numai apa mării care l-a scos la țărm, numai ea ar fi putut da răspuns la întrebare. Dar valul care a adus omul la țărm l-a lăsat acolo, l-a părăsit și a fugit repede înapoi în mare. Cum să-l mai întrebi? Un plescăit ușor, un freamăt încet, un geamăt jalnic... Atâta tot...

Nici eu nu știu, nici eu nu pot povesti cum de s-a întâmplat că n-am pierit, că nu m-am înecat. Zac pe mal. Un vânticel cald, catifelat îmi învăluie fața, mă liniștește. Sus văd albastrul limpede al cerului. Mă ridic în coate, mă uit la fluviu. Este lat — malul opus abia se vede. Ce liniștit e, ce calm, ce domol! Oare pe aceste ape cuminți a mânat vântul pluta mea în toate direcțiile, împingând-o spre țărm, înconjurând-o cu un câmp de alge? Oare în acest fluviu s-a răsturnat pluta mea — în plină furtună? M-a cuprins un

sentiment de milă față de mine însumi, sentiment primejdios pentru orice om. Naufragiu, Marea Sargasselor, câmpii de alge! Ce caraghios! Ceea ce se legăna pe apă era cea mai obișnuită lintiță verde, de baltă. Era cât pe-acți să mă înec într-o băltoacă, într-un pârlăiaș care se strecoară încet prin această lintiță!

Dar un gând luminos îmi alungă reflecțiile amare. Poate că sacul cu manuscrisul meu n-a fost luat de apă, poate că a rămas împotmolit în lintiță! Îl voi căuta, voi căuta neapărat jurnalul meu. Ei, și ce dacă în Marele Fluviu Domol trăiesc dinozauri?! Ei, și dacă antracozaurii acoperă cu strigătul lor mugetul și șuierul furtunii? Eu însă totuși știu că Marele Fluviu Domol este numai un pârlăiaș năpădit de lintiță, un pârlăiaș în care trăiesc tritoni obișnuiți și cele mai obișnuite broaște.

Și îmi voi găsi jurnalul! Cu siguranță, apa n-a pătruns până la el — am avut grijă să-l acopăr cu ceară și să-l pun într-un sac impermeabil.

Fila 19

Zi de zi am umblat pe mal, am înotat printre câmpiile de lintiță, le-am cercetat cu de-amănuntul, căutându-mi sacul. Nu l-am găsit! Totuși n-am vrut să presupun nicio clipă că l-a luat curentul și l-a dus cu el. Am crezut numai ceea ce am vrut să cred: că există — că se află cu siguranță aici și chiar undeva foarte aproape. Dar unde, unde? Dacă nu este în lintiță, înseamnă că l-a luat una din viețuitoarele acestei ape și l-a scufundat în Marele Fluviu Domol. Acolo, în fundul apei trebuie să caut sacul cu jurnalul meu.

Fila 20

Am tot încercat să-mi reamintesc, să recunosc locul unde s-a răsturnat pluta. Trebuie să mă cufund și să caut jurnalul sub apă. Dar unde, în ce loc să caut?

Fila 21

Aerostate... aerostate... aerostate... Uneori îți trece deodată prin minte un cuvânt sau altul, fără să fie legat de gândurile tale sau de ceea ce te înconjoară. Dar acel cuvânt te obsedează, îți răsună în minte și îl repeți, îl repeți mereu.

Eram tare flămând, rătăceam prin pădure, mă gândeam cum să-mi procur hrana, dar tot repetam fără încetare cuvântul care se ținea scai de mine: „aerostate... aerostate...” De unde îmi răsărise, așa deodată, în minte, acest cuvânt? Ceea ce mi se întâmpla acum era numai din pricina foamei! Simțeam cum mi se învârtea capul! Norii pluteau sus pe cer, se legănau la o înălțime inaccesibilă. Și sub ei pluteau, se legănau tot felul de flori: umbreluțe albe, panicule pufoase, baloane de diferite culori. Am amețit... Și s-a prins scai de creierul meu un cuvânt: „aerostate”.

Fila 22

Pe apă, chiar lângă țărm, se întindeau frunzele unei plante. Alungite și de un verde închis, ele semănau cu frunzele unui ficus tropical. Eram de câteva ori mai mic decât oricare dintre aceste frunze. Stilurile florilor trandafirii se legănau solemn deasupra apei. Era hrișca-amfibie.

Apa ferea hrișca de musafirii nepoftiți care ar fi încercat să se cațare și să ajungă la nectarul ei.

Flămând, obosit, mă uitam de departe la florile trandafirii și, suspinând, îmi aminteam cât de gustos și hrănitor este polenul și nectarul hrișcăi-amfibie; mă uitam și nu știam ce să fac. Nu puteam înota, nu puteam ajunge până la această tufă — nu mă mai țineau puterile. M-am îndepărtat de apă și curând am văzut o altă tufă de hrișcă-amfibie pe mal. Aici, ea se apăra de hrăpăreți în alt chip: tulpina ei era prevăzută cu niște peri care secretau un lichid lipicios. În acest lichid se zbăteau gândăcei, furnici. Pentru ca să nu mă „lipesc” ca o furnică, m-am cățarat pe o tufă înaltă, uscată care creștea lângă hrișcă. Am tras florile trandafirii de hrișcă

spre mine. Am mâncat polen, am băut nectar. Florile vroiau să se smulgă din mâinile mele, dar eu nu le dădeam drumul. Îmi luasem prânzul sau cina? Ce importanță avea? Bine că îmi potolisem foamea. Dar capul tot mi se mai învârtea. Poate din pricina mâncării și a băuturii, sau poate pentru că mă cățarasem prea sus...

Am coborât cu mare grijă, riscând la fiecare pas să mă prăvălesc la pământ.

Aerostate... Aerostate...

Fila 23

Se lăsa seara. Soarele apunea. Din nou deasupra fluviului bogat în ape zburau păsările-libelule. Și aripile lor strălucitoare, lungi și înguste, jucau în culorile curcubeului.

În zbor, ele însoțeau agitate valurile la drum lung și dispăreau după cotiturile fluviului.

Din nou îmi răsună obsedant în cap: aerostate...

Și încep să mi se pară că undeva, cândva, am văzut multe-multe aerostate. Argintii, ușoare, legate cu frânghii lungi, ele se legănau ușor și se smuceau, se întindeau, gata să-și ia zborul. Dar unde și când le-am văzut? Nu-mi amintesc. M-am cățărat pe un trunchi ca să mă culc pe o frunză: aici poți dormi mai liniștit și mai ferit de primejdii decât pe pământ. Câtva timp m-am tot fcut, căci toată frunza era străbătută de vinișoare. În cele din urmă mi-am găsit un locșor, m-am instalat într-o poziție comodă.

Frunzele verzi se înălțau lângă mine rânduri-rânduri. Pe fiecare se găseau mii și mii de fereștruci. Dimineața și seara ele erau larg deschise — aerul proaspăt înviora planta. Dar pe arșiță ele se închideau. Desigur, îmi dădeam seama că fereștruciile nu sunt altceva decât stomatele frunzei. Deschizându-le și închizându-le, planta reglementează astfel evaporarea apei.

Culcat pe frunza ce se clătina ușor, mă uitam pe jumătate adormit la contururile complicate ale frunzelor și mă gândeam că ar fi bine dacă aerostatele mi s-ar arăta măcar în

vis.

Doar se întâmplă ca omul să viseze noaptea la ceea ce s-a gândit cu încordare în timpul zilei. Dimineața se trezește vesel și tulburat: în somn și-a amintit ceea ce ziua zadarnic se chinuise să-și amintească.

Dar omul nu poate porunci somnului să-i aducă visul pe care și-l dorește.

Am visat cu totul altceva. Stăteam culcat pe patul de sus al unui vagon de tren care mergea încet. Deodată o oprire bruscă. Era cât pe-acți să cad. Dar m-am ținut, mi-am încheștat mâinile de marginea patului. M-am trezit.

Soarele ajunsese sus pe cer. Eram culcat chiar pe marginea frunzei care, urmărind soarele, se deplasa și se întorcea cu toată suprafața spre el, în timp ce eu mă rostogoleam. Unde era trenul care mergea încet, unde erau aerostatele?!

Dinspre fluviu se auzeau sunete stridente, ascuțite. Țânțarii începuseră concertul. Am privit în jur. M-a izbit o umbră uriașă care se legăna ușor în dosul frunzei. Legănarea umbrei se intensifică deodată! Jocul clarobscurului, cu licăriri, mă făcea să văd pestriț tot ce era în fața ochilor mei. Un hamac imens țesut de păianjenul cu cruce era legat cu frânghii de arbori. Nu bătea vântul, dar sclipirile, jocul clar-obscurului nu încetau, ceea ce dovedea că păianjenul își legăna singur plasa. Așa procedează el în clipele de primejdie sau când se pregătește să-și atace prada: atunci plasa lui devine invizibilă — de parcă s-ar fi topit — de parcă s-ar fi mistuit deodată.

Dar jocul febril al clar-obscurului și licărul intens treptat încetară. Gigantica umbră a plasei se așternu liniștit pe pământ.

Am coborât de pe frunză și am început să cercetez plasa de jos. N-am văzut nici prada păianjenului, nici pe dușmanul lui. În soare străluceau numai niște picături de lichid cleios.

Și deodată mi-am adus aminte! Mi-am amintit totul! Aerostatul!

În clipa în care pluta mea s-a răsturnat, exact în clipa aceea, am zărit acolo, în adâncul apelor, o plasă din

păienjeniș, la fel cu aceasta. Se legăna în apă și semăna cu un aerostat. Totul era limpede: trebuie să-mi caut sacul cu jurnalul scufundat acolo unde atârna în apă o plasă la fel, care seamănă cu un aerostat legat.

Cu cât priveam mai mult plasa de păianjen, cu atât îmi devenea mai limpede de ce cuvântul „aerostat” mă obsedase atâta.

Fila 24

Trebuie să mă cufund. Voi găsi aerostatul subacvatic și lângă el sacul cu jurnalul meu.

În viața cealaltă, „normală”, am fost un bun înotător și știam că cei ce se cufundă la mari adâncimi au de obicei hemoragie pe nas, urechi și gură. Știam de asemenea că cel ce se cufundă poate să stea sub apă aproximativ două minute.

Ca și căutătorul de perle, aveam în mână o piatră grea. O săritură și apa s-a închis deasupra capului meu. Piatra mă trase adânc la fund. Tâmpilele îmi zvâcnesc. Văd prost. Amețesc. În fața mea se profilează un obiect întunecat. Am aruncat piatra, am ieșit la suprafață. Eram pe țărmul nisipos. Abia îmi puteam reveni. Pulsul îmi bătea puternic. Capul mi se învârtea tot mai tare. Zgomotul din urechi nu înceta.

M-am târât cu greu până la o peșteră. A cui vizuină o fi? E goală. Cu chiu cu vai am rostogolit spre peșteră o piatră mare; cu multă caznă am astupat intrarea. Rezemându-mă de peretele peșterii, am ațipit.

Fila 25

A venit o nouă zi și o dată cu ea alte gânduri. Trebuie să-mi amintesc, și să descopăr secretul scafandrilor. Am auzit vorbindu-se despre scafandri miraculoși care au existat în vremurile de demult. Împăratul perșilor Xerxes, care a luptat cu grecii, i-a poruncit scufundătorului grec Sillias să scoată comorile dintr-o corabie scufundată la mare adâncime. Sillias a salvat comorile și le-a înmănat împăratului. Xerxes, văzând

minunata măiestrie a lui Sillias, l-a reținut pe corabie, nu i-a mai dat drumul să plece. Dar într-o zi, când s-a stârnit o puternică furtună, scufundătorul grec a sărit de pe corabie. A fugit înotând.

Întâmplarea este semnificativă, dar ea nu dezvăluie secretele scufundătorului grec Sillias.

Am început să mă gândesc la reacțiile fiziologice ale scufundătorilor. Pesemne determinant este faptul — unanim cunoscut — că sub acțiunea presiunii pe care o exercită apa, se petrece procesul de eliberare a azotului din organism. Balenele și focile sunt și ele mamifere, respiră și ele prin plămâni. Umplându-și plămânii cu oxigen, ele rămân foarte multă vreme sub apă. Se vede că ceva ajută organismul lor să fixeze azotul eliberat. Poate niște microorganisme? Ar trebui cercetată problema aceasta în laborator.

Dar nu, nu e timpul acum pentru evocarea amintirilor, nici pentru păreri de rău; de ce să mă întorc cu atâția ani în urmă, să trezesc din umbră trecutul atât de îndepărtat!

Trebuie să învăț să mă scufund. În adânc — din ce în ce mai în adânc.

M-am apropiat încet de mal; mi-am luat piatra, am inspirat profund și m-am aruncat în apă. În clipa aceea am avut impresia că una din mâinile mele a atins un furtun. Am simțit chiar cum furtunul se retrage de parcă ar fi fost viu. Am coborât la fund: lângă mine furtunul acela se întindea, se tot întindea, ca și când cineva de pe mal ar fi pescuit cu o ciudată undiță vie. M-am împotmolit în mâl și am simțit că sub piciorul meu se mișcă ceva. Instinctiv, ca să nu cad, m-am apucat de furtunul ce se legăna, dar el se scurtă într-un chip cu totul neașteptat și porni în jos, de parcă cineva care s-ar fi aflat pe fundul fluviului l-ar fi tras într-acolo. Mi-am dat seama că mă țin de o parte din corpul unei vietăți, care s-a îngropat în mâl.

Părea că un pescar „subacvatic” și-a întins undița vie din fundul apei spre suprafața ei.

Am ieșit pe mal. Stând culcat la intrarea peșterii și gândindu-mă la cele ce mi s-au întâmplat în apă, am înțeles că

furtunul de care m-am apucat este tubul respirator al unei larve a muștei de nămol.

Larva muștei trăiește pe fundul apei îngropată în nămol, de unde își scoate afară apendicele codal — tubul respirator. Prin acest tub ea respiră aer proaspăt. Dar dacă crește nivelul apei? Atunci tubul respirator se lungește. Și dacă nivelul apei descrește, el se scurtează.

Acum știu ce trebuie să fac pentru a putea umbla pe fundul apei și pentru a putea rămâne sub apă — și nu numai un minut-două, ci mult mai mult. Primisem o sugestie neașteptată: să respir printr-un tub așa cum respiră larva muștei de nămol. Voi umbla pe fundul fluviului ținând în gură un tub — un fir de pai, și voi căuta sacul cu jurnalul meu, îl voi căuta acolo unde se leagănă în apă plasa de păianjen, ce seamănă cu cupola unui aerostat.

Fila 26

M-am trezit dimineața cu acest gând: „Am nevoie de un fir de pai”. Am pornit să caut un spic de secară. Mergeam și din când în când mă opream, închideam ochii, mi se părea că pătrunde până aici, în Țara Ierburilor, foșnetul prelung — în bătaia vântului — al spicelor de secară date în pârg. Spicul copt este greu, vântul suflă năvalnic, vrea să-l smulgă, dar paiul rezistă, nu se rupe; se îndoaie, se leagănă și foșnește... foșnește...

Îmi amintesc că la deschiderea Expoziției universale de la Paris a fost ridicat turnul Eiffel. Și atunci savantul francez Faisai a arătat că firul de pai al secarei este cel mai bun exemplu de construcție suplă, rezistentă și grațioasă. El scria că turnul Eiffel, în comparație cu majoritatea plantelor, este greoi și prea larg. Înălțimea unui fir de secară cu diametrul bazei de trei milimetri este de aproximativ o mie cinci sute de milimetri. Turnul Eiffel, pentru a putea fi comparat din punctul de vedere al rezistenței și al înălțimii cu un fir de pai, ar trebui să fie de optzeci și trei de ori mai înalt.

Toate acestea mi-au trecut prin minte pe când umblam

în căutarea firului de secară. În pădurea de ierburi am văzut o țeavă galbenă de o înălțime nemaipomenită, care se pierdea spre bolta cerului, încercuită din loc în loc de niște uriașe noduri; nu cumva era chiar un spic de secară? Dar mi-am dat seama atunci că îmi pierdusem timpul zadarnic. Uitasem complet că eu sunt de multe-multe ori mai mic decât acest fir de pai.

Fila 27

Tulpina uscată a plantei era subțire și goală pe dinăuntru. Am tăiat-o cu o lamă ascutită de cochilie. Și iată că a sosit clipa așteptată: ținând tulpina în gură, m-am cufundat, m-am lăsat pe fundul fluviului.

Am făcut încet și cu precauție primii pași, ținând un capăt al tulpinii în gură, celălalt la suprafața apei. Îmi venea greu să respir pe gură, tulpina plantei îmi stingherea fiecare mișcare. Deasupra capului meu aveam apa în toată adâncimea ei. Dar nu vroiam să mă gândesc la asta. Trebuia tot timpul să am grijă să nu fac un pas greșit, să nu cad, să nu scap din gură tulpina, să nu scufund capătul ei superior în apă. Am făcut câțiva pași nesiguri. Un dâmb mare cu un luciu straniu îmi bara drumul. Trebuia să-l ocolesc.

Dar deodată mi se făcu frică. Dâmbul se ridică puțin, se deschise la bază și din el apărură o ramură. Ciudată vietate: proptindu-se pe ramura ce ieșise afară, înaintă drept spre mine și mă lovi cu un șuvoi de apă. Apă țâșnind în apă! Am căzut, dar n-am dat drumul țevii. Dâmbul aruncă din nou apă peste mine. Șuvoiul venea ca dintr-o pompă de incendiu, ca dintr-o canulă a unui furtun pe care îl folosesc pompierii. Eu zăceam pe fundul fluviului fără să dau drumul țevii din gură, respiram. Bătaia șuvoiului încetă. M-am ridicat. Vedeam acum că acest „edificiu viu” s-a apropiat mult și mă trăgea spre el, mă absorbea. M-am agățat de trunchiul unei plante subacvatice. Tubul mi se smulse din gură. Simțind că mă înec, am încercat să ies la suprafață...

Aerostatul! Aerostatul argintiu era în apă! Stăteam sub cupola lui și respiram ușor. Cum am ajuns în el? Ce întâmplare m-a salvat?

Dând drumul tubului, în clipa când am simțit că mă înec, am făcut o mișcare pentru a mă ridica la suprafață și m-am pomenit deodată în aerostat. Atârna de crengile aceluia arbore subacvatic de care mă apucasem când am căzut. Cine a agățat aci aerostatul? Cine l-a umplut cu aer? Despre asta am să vorbesc mai târziu.

Deocamdată voi spune de la bun început că, atunci când m-am pomenit în aerostat, mi-am dat seama că dâmbul care m-a tras, m-a absorbit, m-a lovit cu șuvoiul de apă, era o moluscă obișnuită cu o scoiculiță prevăzută cu două valve. Această moluscă trăiește pe jumătate îngropată în mîlul apelor. Valvele ei se deschid încet pentru a lăsa să apară un picior — un apendice moale gălbui și bont, cu ajutorul căruia ea se târăște pe fund. Viteza: douăzeci-treizeci de centimetri pe oră. Molusca are două supape: una de absorbție și alta de descărcare. Când intră în funcțiune supapa de absorbție, micile vietăți care înoată în apă sunt atrase cu mare putere și paletele cornoase mână în gură hrana vie astfel prinsă. Apa devenită de prisos este aruncată prin intermediul supapei de evacuare.

După ce molusca s-a săturat, își închide valvele, se transformă într-un dâmb imobil...

Curentul legăna ușor aerostatul subacvatic în care mă aflam. Membrana lui sferică străvezie, îmbrăcată bine și cu îndemănare într-o plasă deasă din sfori (o carcasă solidă!), era prinsă de trunchiurile arborilor subacvatici.

Oare nu acesta este aerostatul pe care l-am zărit în clipa când s-a răsturnat pluta? Poate că jurnalul meu se află undeva pe aici, sub arborele de care e legat acest aerostat... Poate aproape de tot!

Șezând pe una din sforile plasei, proptindu-mă cu piciorul de o alta, mă odihneam.

Umbre ușoare apăreau, lunecau, dispăreau în adâncul apelor. Se auzeau sunete pe care nu le puteam desluși. Apăreau și se stingeau în semiîntunericul din jurul meu. Acolo, deasupra fluviului, sus, strălucea soarele. Și razele lui calde, frângându-se în apă, pătrundeau până în această lume de fantasmе.

E timpul să mă întorc repede pe mal! Să procur o nouă tulpină goală și să mă scufund din nou sub acest aerostat.

Trebuie să părăsesc în liniște această casă străvezie de cristal, înainte de a se întoarce cel care a construit-o...

Opt ochi, arzând cu un luciu fosforescent, mă priveau de după trunchiul unei plante subacvatice din vecinătatea mea. Era el, stăpânul și constructorul casei de sub apă. Păianjenul de apă! Argyroneta!

Acest clopot subacvatic este cuibul său și eu l-am luat drept un aerostat.

Fila 29

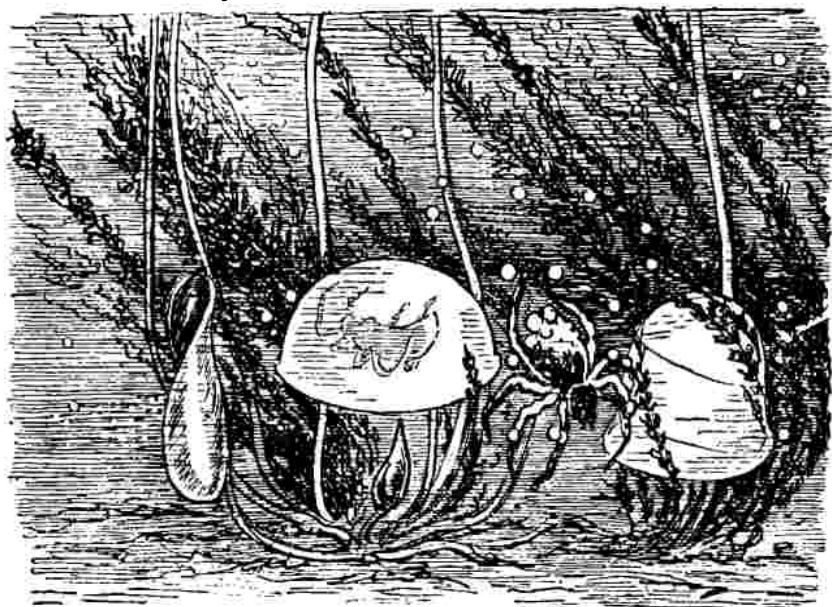
„Să fug!” îmi trecu prin minte. Și îndată un alt gând: „Dar eu nu mă aflu pe pământ! Trebuie să ies la suprafață, să mă salvez!”

Clipe de dezorientare și tulburare, în care am văzut că de la argyronetă se întindea o funie, dar nu în direcția adăpostului meu, ci lateral. Deodată funia se înfășură în jurul unei plante. Apoi păianjenul de apă o trase din nou înainte și apoi iarăși înapoi.

Priveam, observam. Uitasem cu totul că mă aflu în locuința unui păianjen ca acesta pe care îl aveam în fața mea, uitasem că și stăpânul locuinței mele subacvatice se poate întoarce pe neașteptate în casa lui, unde mă va găsi pe mine — oaspetele nepoftit.

Urmăream neîntrerupt cum argyroneta prindea frânghia când de trunchiurile de pe fund, când de pietre. Frânghia se deplasa singură în diferite direcții, de parcă ar fi fost însuflețită. Și tot timpul ardeau în apă cu o lumină fosforescentă opt ochi, care priveau când într-o parte, când

într-alta. Frânghia nu se încâlci, nu se rupse în niciun loc. Ea se așternu pe fundul fluviului, formând un poligon din linii frânte. Am observat că frânghia era mai groasă în locurile unde argyroneta o prindea de trunchiurile plantelor sau de alte obiecte nemișcate.

Cu fiecare minut numărul liniilor poligonului creștea și treptat aceste linii formară o rețea deasă.

Dar deodată constructorul își părăsi plasa și trecu pe lângă aerostatul meu: o pereche de mandibule și un tufiș întreg de peri. Plecă. Dar aveam impresia că o dată cu plasa lăsase pe fundul fluviului cei opt ochi fosforescenți ai săi.

Curând păianjenul-constructor se ivi din nou. Văzui sclipirile vestmântului său argintiu, din bășicuțe de aer, pe care și-l îmbrăcase acolo, la suprafața apei. Argyroneta se lăsă pe fundul fluviului lângă plasă, o ridică puțin, se vârî sub ea și începu să-și frece lăbuțele de îmbrăcămintea sa strălucitoare. Bășicuțele de aer se desprindeau de peri, și prinzându-se de firele plasei, pluteau în sus, ridicând-o. Argyroneta veni și plecă de câteva ori în șir pentru a aduce de la suprafața apei bășicuțele de aer cărora le dădea drumul sub plasă. Apoi se

apucă din nou să-și țeară firele. Împletitura plasei devenea din ce în ce mai deasă.

Și în curând bășicuțele de aer aduse de păianjen începură să umfle nu numai plasa, ci și pânza argintie a cortului care urma să devină locuința păianjenului de apă.

Balonul din țesătura argintie — aerostatul, umflat cu aer, încerca să zboare, dar frânghiile care-l țineau prins de trunchiurile arborilor subacvatici și de alte obiecte nu-i dădeau drumul, îl rețineau cu putere.

Pluta mea se răsturnase lângă un aerostat. Dar sub apă am văzut cum argyroneta construiește un nou aerostat. Treptat, obișnuindu-mă cu semiîntunericul subacvatic, am început să disting obiectele din jurul meu: mai departe și deasupra mea atârnavă alte aerostate. Argintii, ușoare, toate se asemănau între ele. Erau multe.

Îmi venea din ce în ce mai greu să respir, aveam amețeli, nu-mi mai ajungea aerul. Era de mult timpul să ies la suprafață. Dar mai tergiversam, examinam aerostatele care se legănavă în diferite colțuri. Uitându-mă bine, am văzut cum în unele clopote subacvatice păianjenii — argyronete — se odihneau, cu piciorușele strânse, în altele — devorau prada prinsă.

Dar câte argyronete se aflau aci? Câte aerostate argintii fuseseră construite aici și prinse de plantele subacvatice? Și unde, sub care din ele, lângă care aerostat să-mi caut sacul cu jurnalul meu?

Fila 30

Cine cutreieră fundul Marelui Fluviu Domol, cine umblă de colo-colo și deodată se oprește, se apleacă, ia ceva în mână, ridică, examinează, privește în jur și apoi pornește mai departe?

E un omuleț mic cu un scafandru pe cap, cu un ciob ascuțit dintr-o cochilie în mână și cu o legătură de frânghii aruncată peste umăr.

El își caută jurnalul pe care trebuie să-l transmită

oamenilor — jurnalul de experiențe, observații și descoperiri făcute în Țara Codrilor de Iarbă, jurnalul plin de informații care vor îmbogăți știința și viața oamenilor.

Ieșind din locuința argyronetei și întorcându-mă pe mal, mă uitam acum altfel, cu calm și curaj, la Marele Fluviu Domol. Oare nu anume pentru mine își construiau, de fapt, argyronetele casele lor și le umpleau cu aer? Mă voi apropia de una din aceste locuințe — de cea mai mică dintre ele — și cu ciobul ascuțit de cochilie voi tăia frânghiile. Voi intra în acest clopot plin cu aer și astfel echipat — ca un scafandru — voi merge liniștit pe fundul fluviului, în căutarea jurnalului meu. Iar atunci când aerul din clopot se va termina, îl voi înlocui cu un altul. Voi scotoci, voi cerceta fundul fluviului în toate ungherele lui.

Aerostatul umplut cu aer se va ridica atunci când îi voi tăia frânghiile. Pe fundul fluviului sunt destule pietre, le voi lega de frânghii și, împiedicat de aceste greutateți, aerostatul nu se va mai putea înălța sus.

Zilnic schimbam costumele de scafandru, cotrobăiam de-a lungul malului, examinam tufele subacvatice, trunchiurile, crengile, frunzele... Peripeții? Au fost destule.

Odată, după ce făcusem doar câțiva pași cu echipamentul meu de scafandru, am simțit deodată că mă sufoc. Clopotul era mare, dar din nu știu ce pricină nu-mi ajungea aerul. De îndată ce am reușit să-mi eliberez capul, am ieșit la suprafața apei. Am împins aerostatul spre mal și l-am examinat mai îndeaproape: argyroneta făcuse în cuibul său încă un etaj. Separase cu o pânză străvezie, dar solidă, un etaj de celălalt; în această pânză se aflau ouăle mici, din care vor ieși puii ei. De obicei în asemenea cazuri argyroneta stă la intrarea primului etaj — păzește. Dar de astă dată „stăpâna” probabil că plecase undeva. Iar eu, fără să bag de seamă, mi-am vârât capul într-un aerostat cu două etaje.

Coboram zi de zi pe fundul fluviului, alegeam locuința goală a unei argyronete, tăiam frânghiile, legam de ele pietrele și, îmbrăcând acest costum de scafandru, înaintam pe fundul fluviului, învingând rezistența apei. Îmi căutam sacul

cu jurnalul.

Ajunge! Oare n-ar fi mai bine să-mi încetez cercetările, să-mi reamintesc tot ce scrisesem în el, să-l reconstitui, să încep un nou jurnal? Dar cât timp îmi va lua aceasta? Mult, foarte mult. Și apoi — să procur, să prepar hârtie, cerneală, penițe... Timp, timp și iar timp! Și ca în cele din urmă să ajung la concluzia că nu pot scrie mai repede decât pe vremea scrierii cuneiforme.

Cât de multe sunt descoperirile — mereu noi — despre care trebuie să vorbești oamenilor! Și cât de scurtă e viața...

Fila 31

A sosit ziua, ora, clipa când mi-am văzut în apă sacul cu jurnalul meu.

Îmi amintesc că în dimineața aceea mă trezisem cu disperarea în suflet. Îmi spuneam că e timpul să încetez toate cercetările. Apoi, lipsit de orice elan, am început să mă pregătesc pentru coborâtul în fundul apei; m-am uitat la fluviu și deodată m-a cuprins bucuria neașteptată a speranței.

Desigur că speranța, încrederea, bucuria, toate acestea nu-mi veniseră chiar din senin. Totul avea o explicație destul de simplă. Observasem de câteva ori că la o anumită cotitură a malului curentul devine mai slab. Observasem, dar nu stătusem să reflectez la aceasta. În dimineața însă în care îmi pierdusem speranța de a-mi mai găsi jurnalul, m-am apropiat de mal și privind la fluviu am tras deodată o concluzie cât se poate de simplă: luat de apă, jurnalul meu nu se putuse împotmoli decât în golf, tocmai acolo unde curentul era aproape insesizabil. O dată cu această concluzie, am simțit că îmi revine încrederea, aveam aproape certitudinea că, în ziua aceea chiar, îmi voi găsi jurnalul. Îmi amintesc cum s-au ciocnit cele două sentimente: disperarea și speranța. Și una din ele — disperarea — s-a topit, n-a mai rămas nimic din ea.

Am coborât pe fundul fluviului. Cu clopotul pe cap am ajuns la cotitura fluviului. Acolo la douăzeci de pași de mine — la intrarea în golf, sub creanga unui arbore subacvatic, am

văzut zăcând sacul cu jurnalul meu.

Nu m-am mirat, nu am scos nicio exclamație — mi s-a tăiat răsuflarea de bucurie. Mi se părea doar ciudat că nu-mi trecuse mai înainte prin minte să intru în golf. Probabil că sacul meu gogoasă plutise mult timp legănându-se pe apă. Apoi sfoara s-a dezlegat, apa a pătruns în el și sacul s-a lăsat la fund. Desigur că apa n-a atins filele jurnalului: pachetul era bine pecetluit, bine acoperit cu ceară.

Iată mărturia trudei miilor de ore din viața mea singuratică în această Țară a Codrilor de Iarbă, a nesfârșitelor mele convorbiri cu oamenii, pe oare nu-i voi mai vedea niciodată, niciodată! Iată credinciosul tovarăș de drum al explorărilor mele atât de neobișnuite, martorul tăcut al peripețiilor mele hazlii, al clipelor de disperare, al întâmplărilor groaznice prin care am trecut. Jurnalul — tovarășul meu de muncă, de cercetări, de observații... Unicul prieten căruia i-am încredințat meditațiile, ideile și descoperirile mele, în nopțile fără somn, pline de neliniște, în revărsatul lin al zorilor, în tulburătoarele apusuri. Iată jurnalul meu! La câțiva pași de mine.

Am tras clopotul mai bine peste cap. Am făcut un pas... Dar n-am reușit să iau jurnalul.

Fila 32

Intrarea în golf era barată de un arbore subacvatic. În spatele lui se afla sacul meu. Ca să-l iau, trebuia să ocolesc arborele. Am încercat să pătrund în golf prin partea stângă, dar aici un alt obstacol îmi tăia drumul: un edificiu înalt în spirală.

Turnul se deplasa abia perceptibil pe fund. De-a lungul întregii construcții, a spiralelor ei, se întindeau trei fâșii de culoare închisă. Era un melc mare cu cochilie răsucită, care se târa, scoțându-și de sub partea de jos a casei lui un picior lat și plat cu care se proptea în sol. Am ciocănit în peretele construcției mobile. O nesocotință de neiertat! Construcția a încetat să se miște. S-a oprit și mi-a stat stavilă în cale: melcul

și-a tras piciorul înăuntru, a închis capacul casei.

Îmi mai rămânea să intru în golf prin partea dreaptă. Sacul se afla aproape de tot. Voi trece pe lângă piatra acoperită cu mușchi, mă voi apleca și voi lua jurnalul.

Am pornit. Nu-mi luam ochii de la sac. Cu cât mă apropiam de piatră, cu atât mai ciudat mi se părea mușchiul care creștea pe ea. Părea alcătuit din niște țevișoare. Din ele ieșeau smocuri albe penate, care tremurau imperceptibil, se legănau ușor! Pesemne din pricina curentului ușor, domol al apei. Parcă îmi făceau semn cu căpșoarele lor albe.

Și în momentul acela am simțit că mi-e greu să merg mai departe, dar în același timp — că nici nu pot face vreun pas înapoi. Aveam senzația că mă împinge cineva spre aceste țevișoare.

Niște vietăți micuțe, care treceau încet pe lângă piatră, se opriră deodată din nu știu ce pricină în apă. Smocurile se întinseră spre ele și micuțele viețuitoare dispărură în țevișoarele mușchiului. Așadar, în felul acesta își prindeau prada smocurile penate — tentaculele țevișoarelor ce creșteau pe piatră în chip de mușchi.

Am încercat să mă îndepărtez, dar se vede că țevișoarele cu smocurile penate atrăgeau spre ele tot ce apărea în apropierea lor: scafandru meu începu să se legene. Îl țineam cu putere cu ambele mâini. Ce era de făcut? Tot mai tare fremătau — cu o putere din ce în ce mai mare mă trăgeau spre ele aceste țevișoare firoase. Vedeam mușchiul acela plin de primejdii tot mai aproape. Pierzându-mi cumpătul, disperat, ținând cu putere cu mâna stingă clopotul în care îmi înfundasem capul, m-am aplecat, am ridicat o piatră și am azvârlit-o în țevișoare. De-ndată smocurile albe ale mușchiului au încremenit, au înlemnit. Așadar, încercați să trageți spre voi numai ființele vii?! Am început să ridic de pe jos bucățele de cochilii, pietricele și să le arunc una după alta în adversar. Am reușit astfel să mă îndepărtez fără efort de țevișoarele care rămaseră încremenite în loc. Am întors capul, am privit în urmă și, de departe, am văzut cum țevișoarele au început din nou să-mi facă semne cu smocurile lor penate, să se legene, să

tremure. Și din nou mi se păru că pe piatră crește numai mușchi.

În Țara Codrilor de Iarbă am găsit cele mai surprinzătoare și mai originale forme de adaptare a locuitorilor la mediul înconjurător. Aici, sub apă, am văzut cum un animal de pradă se preface în... mușchi! Mușchi? Nu! Ciudatele ființe erau niște briozoare. O colonie de briozoare. Aceste viețuitoare fac parte din familia vermiformelor.

N-avea niciun sens să-mi irotesc puterile și oxigenul din scafandru, în lupta cu brizoarele primejdioase și perfide. Am ieșit la suprafața apei.

Fila 33

Nu trebuie să-mi pierd nădejdea, mi-am zis după ce am ajuns pe mal. Jurnalul nu poate fi luat de apa din golf. Nu puteam ocoli arborele prin partea dreaptă — acolo se aflau brizoarele. Dar prin stânga? Doar nu va rămâne o veșnicie în loc melcul cu casa lui numai spre a-mi bara mie drumul!

Și într-adevăr când am venit a doua zi cu scafandrul la golf, am văzut că prin partea stângă drumul spre jurnal era liber. Dar, ca și înainte, crengile arborelui întinse deasupra sacului tremurau ușor în apa ce curgea domol. Mi se părea ciudat că acest arbore nu seamănă de loc cu ceilalți arbori subacvatici: era străveziu, făcut parcă din cristal verde. Dar în apă, culorile, tonurile și nuanțele apar cu totul altele decât acolo, în ierburi, sub soarele strălucitor. Din ziua în care mi-am pus pe cap locuința argyronetei — scafandrul meu — și-am început să cutreier fundul fluviului, am avut senzația că umblu printr-un vechi castel uitat, în care lumina pătrunde prin geamurile colorate și prăfuite.

Mai aveam de parcurs doar câțiva pași ca să ajung la arbore. Avea șase crengi. Toate de un verde străveziu ca și trunchiul. Sub una din ele se afla sacul meu.

Mi-am potrivit scafandrul, m-am apropiat liniștit, m-am aplecat, am întins mâna și... am scos un țipăt de durere.

Fila 34

Pe mal îmi examinam mâna și nu-mi venea să cred ce mi se întâmplase pe fundul fluviului! Nu-mi venea să cred nici ceea ce văzusem cu ochii mei. Dar arsura asta? Mâna mi se umflase într-un loc, se înroșise. Durerea nu trecea.

Iată în amănunțime cele petrecute cu mine:

Aflându-mă în fundul fluviului, mă aplecasem și întinsesem brațul ca să-mi iau sacul, dar în clipa aceea ceva îmi lovi puternic mâna. Am simțit o arsură! Am văzut cum creanga arborelui străveziu s-a mișcat, s-a întins și a încercat să mă prindă. Din nou o lovitură, din nou o arsură!

Și acum, amintindu-mi, retrăiesc starea de moleșeală, de neputință pe care o are omul când, dormind, vrea să cheme în somnul lui pe cineva în ajutor. Dar vai, nu poate: i se stinge glasul — totul în el îngheață de spaimă. Și acum mai țin minte spaima prin care trecusem.

Pe mal, durerea se potoli treptat. Nu pricepeam, nu-mi dădeam seama ce se întâmplase cu mine sub apă. E oare posibil ca creanga unui arbore subacvatic să lovească un om peste mână?

Tocesc, cu o piatră, o bucată de valvă pe care am luat-o dintr-o scoică. Reușesc s-o ascut din ce în ce mai bine! Scoica fâșâie sub piatră, înarmat cu această seceră ascuțită voi coborî din nou pe fundul fluviului.

Fila 35

Spaima e un prost sfătuitor. E timpul! E timpul să cobor din nou sub apă. Am în mână o bucată de valvă care taie ca un cuțit. Mi-am aruncat peste umăr o frânghie lungă. Cu echipamentul meu bine pus la punct, umplându-mi ușor plămâni cu aerul introdus de argyronetă în locuința sa, pășeam din nou pe fundul fluviului. De data aceasta trebuia să mă-ntorc negreșit pe mal cu jurnalul meu!

O lumină dulce își schimbă nuanțele, se împrăștia prin apă. Umbrele peștilor înotând erau repezi și ușoare. Apa

curgea domol pe lângă pedunculii nuferilor, care-și înălțau în fața mea trunchiurile gigantice. Iată și golful. De departe se zărea misteriosul arbore străveziu. Cât de liniștit atârnav în apă cele șase ramuri ale lui! Numai frica putuse transforma în ochii mei acest arbore — ce-i drept oarecum ciudat — (pe ramuri, nicio frunzuliță) — într-un monstru.

Da, spaima e un prost sfătuitor.

E uimitor cum imaginația mea a putut născoci o întâmplare atât de fantastică, legată de acest arbore atât de liniștit și de cele șase pașnice ramuri ale sale.

M-am apropiat, dar nici nu apucasem încă să mă aplec pentru a-mi ridica sacul, când arborele se puse în mișcare.

Am fugit de acolo, m-am lipit de malul subacvatic.

Arborele se scurta sub ochii mei, devenea mai gros, legănându-se, crengile se apropiau, scormoneau, căutau ceva în apă: să prindă parcă, ceva ce le scăpase. Uitându-mă bine și cu atenție, m-am convins că arborele nu se mai afla pe locul în care îl văzusem pentru prima oară. Se deplasase — mai departe de brizoare și mai aproape de sacul cu jurnalul.

Ce era de făcut? Arborele avea șase ramuri. Sub una din ele, aproape de tot, se afla sacul meu. M-am repezit la el. Mâna mea stângă nu apucase încă să ajungă până acolo, când ceva, ca un fir, se încolăci în jurul ei. Am tăiat cu secera o ramură, apoi pe cea de-a doua. M-am avântat spre a treia, dar una din ramurile tăiate se agățase de scafandru. N-am mai stat s-o desprind: nu aveam timp! M-am repezit din nou spre sac. Firele azvârlite de arbore se înfășurară în jurul picioarelor, mă trăgeau spre el. O arsură, încă una... Le simțeam pe mâini, pe picioare, pe spinare. Am scăpat secera. Am încercat s-o ridic. M-am tăiat la mână. Începeam să mă sufoc — nu mai aveam aer suficient în clopot. Rănit, plin de arsuri, m-am apucat să tai sforile cu care erau legate pietrele de clopot și cu chiu cu vai am ieșit la suprafața apei. Cu mari eforturi am ajuns pe mal, cu echipamentul meu de scafandru încurcat în firele ce se prinseseră de piciorul meu drept. Am încercat să mă ridic, dar am căzut imediat: piciorul stâng îmi era paralizat, mâna mă ardea, de parcă îmi intrase în ea un cui incandescent. N-am

mai putut ajunge până la peșteră. M-am culcat pe nisip.

Deasupra mea și pe lângă mine zburau, țopăiau, se târau, săreau locuitorii Țării Codrilor de Iarbă. Și totuși am adormit. Când m-am trezit, soarele apunea. Nisipul se răcise. Durerea când se potolea, când se intensifica. Am încercat să mă urnesc din loc — dar n-am putut... Ce otravă vărsase în mine acest arbore?

Mă chinuia foamea. Deasupra mea se legăna capul înfioat al unui trifoi. Ce bine ar fi să pot bea nectar din floricelele lui înguste. Dar nu pot ajunge, nu pot răzbate până la ele...

Când mă aflasem pe fundul apei se agățase de marginea scafandrului o ramură tăiată din arborele-monstru. Acum, își pierduse luciul viu, sticlos și zăcea jalnică pe nisip, lângă locuința argyronetei cu care coboram eu în apă. Am mai avut doar atâta putere să întind mâna. Eram foarte flămând și am început să mestec bucata chircită de creangă.

Rana de la picior mă ardea, sângera. Cu ce s-o oblojesc, cu ce s-o răcoresc? În starea de semiconștiență în care mă aflam, mi-am înfășurat piciorul în restul de creangă încă udă. Un pansament foarte ciudat!

Fila 36

Acum gândurile mele — gânduri de medic — erau preocupate de o nouă enigmă. De curând, după nefericita luptă cu arborele, zăcusem nemișcat, aproape paralizat. Mă chinuiau arsurile. Pe picior aveam o rană. Dar cum de m-am vindecat atât de repede? Ce fel de medicament fusese acela care îmi redase puterile? Cum s-a putut întâmpla ca o ramură a arborelui-monstru intrată în putrefacție, rău mirositoare, să contribuie într-o atât de mare măsură la înzdrăvenirea mea? Un medicament cu totul ciudat! O plantă necunoscută m-a ucis aproape și aceeași plantă... m-a vindecat! Arsurile de pe picior mă făcuseră să sufăr cumplit, dar foarte curând — peste o zi sau două — durerile au încetat, rana a început să se închidă. Iar când am scos „pansamentul”, rana era cicatrizată.

Acest caz pare să confirme o lege particulară a similitudinii: ceea ce te îmbolnăvește, te și vindecă. Câtă dreptate a avut învățatul Hipocrate din antica Grece, afirmând cu peste două mii de ani în urmă că bolnavul este tratat de natura lui, iar medicul trebuie doar să ajute natura! Hipocrate scria: „Boala este provocată de similitudine și tot prin similitudine își reface bolnavul sănătatea”.

Enigme, enigme, enigme...

Ce este acest arbore ciudat care crește sub apă lângă sacul meu? Se deplasează, excrescențele lui scotocesc prin apă, prind ființele vii, le înțepă, le paralizează. Și tot acest arbore... vindecă rănilor pe care le-a provocat.

Poate că această plantă insectivoră necunoscută este rudă apropiată cu muscarul și cu roua-cerului? Chiar dacă plouă cu putere, nici roua-cerului și nici muscarul nu-și mișcă niciun fir, niciun perișor. Dar cum se însuflețesc aceste plante, când apropii de ele — pe vreme liniștită — o bucățică de carne! Ele trebuie să prindă, să mistuie această hrană. În această împrejurare ele își manifestă caracterul în chip diferit: roua-cerului își îndoaie încet, fără grabă perișorii spre carne. Muscarul însă apucă prada cu energie și violență. El poate fi înșelat: atinge cu un fir de pai unul din perii lui și îndată frunza plantei se închide cu zgomot. L-ai păcălit! Dar roua-cerului nu poate fi înșelată cu un fir de pai.

Poate că arborele acela cu șase ramuri este de fapt un animal care n-a fost încă descris de nimeni! Oare oamenii au putut cerceta chiar toate peșterile, din toate ungherele planetei noastre? Oare au putut scotoci cu lumina lanternelor toate colțurile peșterilor? Oare oceanul a fost studiat la toate adâncimile? Nu, nu toate vietățile figurează printre exponatele muzeelor noastre. Și nu tot ce se află pe planetă a fost descris, desenat, fotografiat. Țin minte că s-a comunicat în „Mesagerul științific” — cu un an sau doi înainte de venirea mea în Țara Codrilor de Iarbă — că o expediție a descoperit în pădurile din Congo un animal vârgat ca zebra, cu gât lung — o rudă apropiată a girafei. Localnicii îl denumeau ocapi.

Enigme, enigme, enigme...

Fila 36

Pentru a treia oară m-am îndreptat spre golf, pentru a-mi lua în sfârșit sacul care zăcea lângă arborele misterios.

Sănătos, plin de vigoare, viori și din nou în scafandru, cu o seceră nouă, ascuțită, în mână înarmat și cu un băț lung, îndoit la un capăt ca un cârlig, mergeam pe fundul fluviului, spre golf. Eram sigur de succes: de astă dată mă voi întoarce cu jurnalul.

Am tăiat două ramuri, au mai rămas de tăiat patru și sacul va ajunge în mâinile mele.

Țineam strâns în mână seceră. Desigur că voi lua jurnalul. Ramurile pe care le voi tăia le voi aduce la mal, le voi controla, voi cerceta însușirile tămăduitoare ale ciudatei plante. Și, cine știe, poate că știința medicală se va îmbogăți cu un nou medicament, de o nemaipomenită forță curativă. Câți oameni suferinzi nu vor fi tămăduiți.

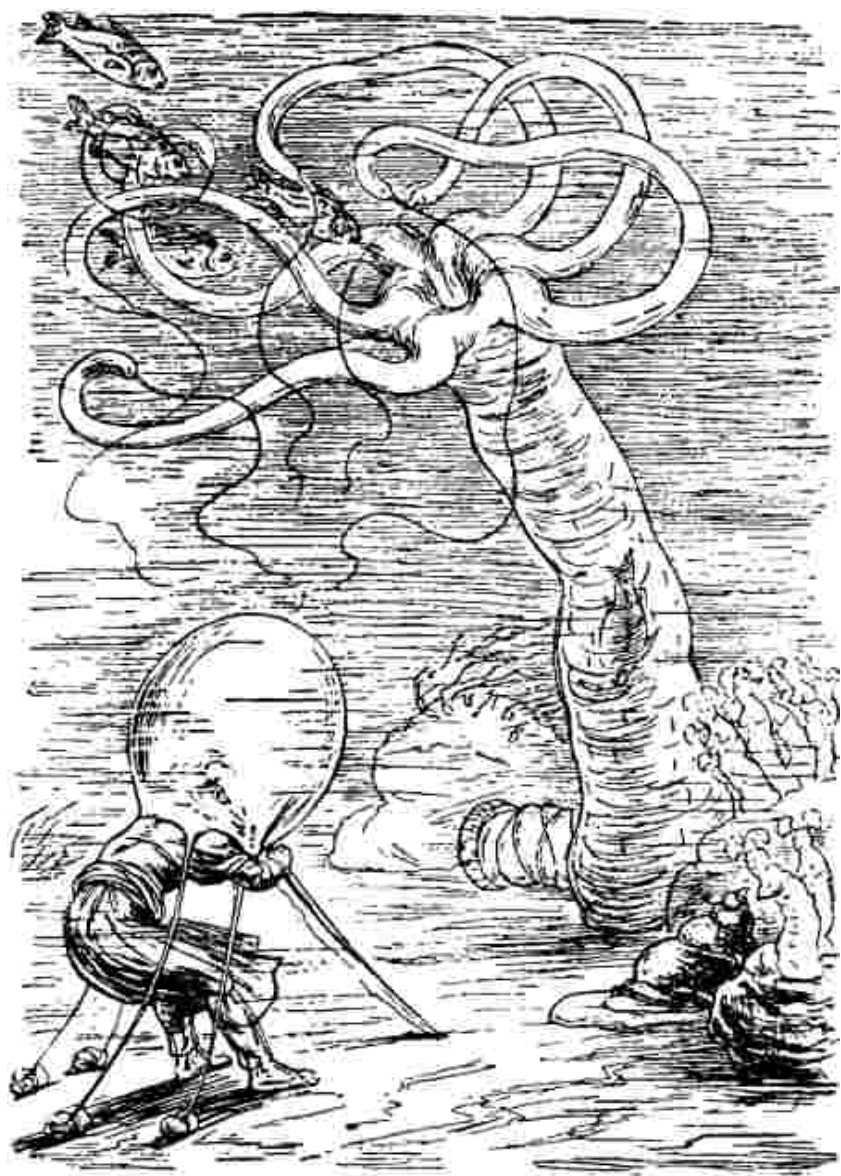
M-am rezemat de povârnișul subacvatic al malului. Trebuie să mă odihnesc puțin. Prin semiîntunericul apei, deslușeam contururile sacului și vedeam arborele care stătea ca o strajă mută și amenințătoare. Păzea intrarea în golf, nu lăsa pe nimeni să se apropie de sac, îl pedepsea pe acela care îndrăzne să se atingă de jurnalul descoperirilor făcute în Țara Codrilor de Iarbă.

Și mi-a venit în minte un vechi basm: un monstru străjuia o comoară, care putea să dea omului fericirea. Acest monstru așează în calea omului obstacole groaznice, prăvăli peste el o nenorocire după alta. Dar omul învinse obstacolele. Mergând tot înainte, el ucise monstrul și luă comoara neprețuită.

Privind prin semiîntunericul subacvatic la arbore, intenționez să agăț de cârligul bățului sacul și să-l trag repede spre mine. Am făcut un pas, dar îndată am sărit înapoi. Ramurile arborelui se clătinară brusc, cu putere. Ce se întâmplase? Pe lângă mine trecuseră înot niște peștișori. În clipa aceea arborele devenise deodată mai scurt și mai gros și

— am văzut asta limpede — ramurile lui au lovit peștișorii ce treceau pe acolo. Prada a fost prinsă sub ochii mei. Trunchiul străveziu al arborelui se întunecă. Pesemne că trunchiul fusese gol și acum în el se mistuia hrana.

Ajunge! Am privit destul. Mi-am pus destule întrebări! E timpul să acționez... Am întins bățul, am agățat bine sacul de cârlig și l-am tras din răspuțeri spre mine. L-am luat în mâini. Ce tare a început să-mi bată inima când l-am deschis!

Dar vai ce clipă grea! Sacul era gol! Nu se poate! Dar unde-i jurnalul? Când și unde a căzut din sac? Nu l-am azvârlit cumva, fără să-mi dau seama, în dosul arborelui, când am prins sacul cu cârligul? Trebuie să scotocesc fundul golfului. Cu secera în mână m-am repezit spre arbore ca să tai

cele patru ramuri rămase. M-am oprit... Pe arbore se legănau acum... opt ramuri! Ce era asta? În locul celor două ramuri tăiate crescuseră alte patru.

O hidră?!

Fila 37

Jurnalul s-a pierdut. Timp de atâtea zile am vânat un sac gol — o gogoasă de omidă! E de-a dreptul caraghios! Îmi vine greu să îndur această pierdere!

Așadar, totul s-a sfârșit! Descoperirile pe care le-am făcut timp de ani îndelungați în Țara Codrilor de Iarbă, tainele, enigmele și dezlegările legate de viața acestei țări, meditațiile cu privire la uimitoarele instincte, legi, năravuri ale insectelor, invențiile tehnice sugerate de locuitorii acestei țări — tot ce am însemnat cu mare caznă în jurnal, pentru a fi transmis oamenilor, totul s-a pierdut.

Ce clipă amară! Și amărăciunea mea crește, sporește, îmi umple sufletul. Mai ales din cauză că acum înțeleg și mai limpede că comoara mea nu s-a pierdut în Marele Fluviu Domol, ci într-o mică băltoacă.

Am început să adun polen: trebuie să-mi fac provizii, dar totul îmi scapă din mâini. Îmbrăcămintea îmi era ferfenițită și am pornit în căutarea unei gogoase de omidă. Fără să vreau m-am pomenit din nou pe malul fluviului sub ale cărui valuri rămăsese jurnalul meu, acolo unde luasem o hidră drept un arbore.

Celulele hidrei posedă probabil o uimitoare facultate de regenerare: am văzut eu însumi cum s-au reînnoit tentaculele pierdute. La fel ca și hidra mitologică din Lerna, căreia în locul unui cap doborât de Hercule i-au crescut alte două. Dar Hercule a ars cu trunchiuri aprinse de copaci gâtul hidrei, de pe care coborâse cu ghioaga sa toate capetele, nimicind astfel monstrul cu trup de șarpe și cu nouă capete de balaur.

Câte văluri au fost smulse de pe diferite taine, câte enigme ale naturii au fost dezlegate! Dar printre cele care mai trebuie să fie dezlegate rămâne taina regenerării organelor

hidrei de apă dulce.

Se știe că hidra de apă dulce este o vietate cu un corp cilindric, gol, sub formă de sac. Tentaculele în chip de șarpe ale hidrei se scurtează și se întind. Cu talpa lui animalul se lipește de sol sau de o piatră.

Organele vezicante ale hidrei urzică puternic, paralizează prada — și acum mă mai dor mâinile din pricina arsurilor. Prada pe care o prinde hidra și o mistuie se vede câțva timp prin pereții corpului ei. După ce o mistuie, devine din nou un „arbore” nemișcat, din sticlă verde străvezie. Dar de ce culoarea hidrei este verde deschis? Probabil că în organismul ei se găsesc zoochlorelor — niște alge monocelulare, care se hrănesc cu bioxidul de carbon și cu amoniacul emanat de hidră; astfel ele curăță apa din jurul hidrei.

Bucățița de hidră care exala un puternic miros de ou stricat, din care eu înghițisem o parte, iar cu cealaltă îmi oblojisem rana, avea o uimitoare putere tămăduitoare. De ce? Pesemne că ceva din organismul hidrei ajută la regenerarea și înmulțirea noilor celule în locul celor moarte. Acest „ceva” a fost medicamentul meu.

Ce-mi rămânea de făcut? Mi se păru că și seara ce se lăsase căzuse și ea, tăcută, pe gânduri. Ierburile-arbori de pe țărmul Marelui Fluviu Domol au încetat să mai foșnească. Priveam soarele și nu doream ca să apună. În copilărie însă totul era altfel: te uitai la soarele ce asfințea și așteptai cu nerăbdare să apună cât mai repede pentru ca să răsară cât mai curând, a doua zi. Atunci voiam ca totul în natură să se schimbe cât mai repede.

Era timpul să mă culc. Acolo în apă peștișorii s-au ascuns în nisip — au adormit. Și bondarii au adormit în cuiburile lor de pământ. Și probabil că însăși hidra de cristal își face somnul. Tentaculele ei s-au relaxat și s-au scurtat.

Iată și peștera mea. Ah, oare de ce adoarme atât de greu gândul omului?

Cu fiecare zi îmi era parcă tot mai grea trezirea dimineața. Jurnalul era pierdut. Mă simțeam obosit și bătrân. Mă uitam la fluviu și mă gândeam că apa îmi luase totul, totul. Puterile îmi scădeau. Auzeam foșnetul ierburilor și nu-mi venea să cred că am străbătut atât de voios și cu atâta îndrăzneală jungla, că am dus cu mine un bagaj greu și am pornit într-o navigație temerară!

Aveam câteva hamace împletite din păienjeniș. Păianjenii țes pânze, plase, saci, tuburi, clopote, hamace...

În nopțile calde nu dormeam în peșteră, ci în hamacul pe care-l agățam sub niște frunze mari. Într-o dimineață m-am trezit când soarele abia răsărea. Am deschis ochii și am văzut deodată fața unui om tare ciudat. Mi se părea oarecum cunoscută. M-am ridicat puțin și mi-am fixat privirea pe acest chip omenesc. Chipul începu să se apropie de mine. Ce expresie de amărăciune, ce expresie jalnică avea. M-am întreb: „Ce s-a întâmplat cu el, unde l-am mai văzut?” Mi-am întors capul. La lumina soarelui de dimineață, printre ramurile și trunchiurile rare care mă înconjurau, mă priveau mulți oameni, dar cu toții aveau aceeași față ca a necunoscutului meu. Și fiecare față, din nu știu ce pricină, se lărga, se întindea. În clipa aceea nu mi-am putut reține un hohot de râs: ceea ce vedeam nu era decât propriul meu chip care se reflecta în picăturile de rouă. Boabe de rouă — oglinzi. Am început să mă examinez, să mă cercetez în oglinda care atârna în fața mea pe o rămurea ușor îndoită: ochi înfrigurați, tâmpile scofâlcite.

Iată cum m-am văzut în această dimineață senină și însorită.

Nectar, polen, semințe, grăunțe — aveam rezerve din toate acestea. Dar un organism sleit nu poate fi restabilit doar cu alimente vegetariene. Trebuiau adăugate albumine și grăsimi.

Privind în jos din hamac, am văzut cum o viespe subțire, proptindu-se cu picioarele în pământ și ridicându-și aripioarele, târăște pe jos o uriașă omidă grasă. Iată că viespea se îndepărtează de victima sa și începe să sape o gropiță, apoi

se întoarce — parcă pentru a verifica dacă prada se află la locul ei, și din nou dă fuga la gropiță. Și sapă, sapă. Omida făcea mișcări slabe: înainte de a o aduce aci, viespea îi paralizase cu împunsăturile ei centrul nervoși. Omida nu era nici moartă, nici vie. Curând viespea avea să termine de săpat gropița, își va căra acolo omida și va depune pe trupul ei un ou. Și larva va trăi pe socoteala omidei, se va dezvolta, se va transforma în viespe.

Dar eu sunt flămând. Am coborât cu grijă din hamac și am început să mă apropii deomidă.

Nu, o asemenea mâncare nu-mi este azi pe plac. Trebuie să caut alta.

M-am uitat spre fluviu — câți peștișori sunt acolo! Să-mi iau echipamentul de scafandru și să pornesc la pescuit? Dar cu ce să pescuiesc? Cu plasele de păianjen. Dar în fond de ce nu le-aș putea folosi și ca unelte de pescuit? Cu ele voi bara unul din brațele fluviului.

Voi avea pește!

Fila 39

În fiecare zi coboram pe fundul fluviului, îmi puneam clopotul de scafandru în cap și-mi cercetam năvodul. Desigur că peștișorii nu se prindeau prea des. M-am deprins încetul cu încetul să mă alimentez cu pește.

Am folosit cel mai mare clopot de argyronetă pentru păstrarea vânatului: l-am răsturnat, l-am legat de crengile unui tufiș care se pleca peste apă. Am obținut o plasă.

Fila 40

Zilele treceau și eu continuam să rămân prin aceste locuri.

De fiecare dată, coborând la fund, nu mă îndreptam de la început spre năvodul meu, ci mă apropiam de golf. Mă tot uitam dacă nu se află acolo jurnalul meu — un pachet de foi, pecetluite cu ceară. Dar jurnalul nu era.

Ca și înainte, la intrarea în golf străjuia o hidră de un verde deschis. Tentaculele ei se întindeau prin apă.

Sigur că jurnalul meu a putut cădea din sac nu numai în golf, ci și într-un alt loc al fluviului. Și totuși trebuia neapărat să încerc să mă strecor în golful în care se afla hidra. Poate, totuși, jurnalul a rămas acolo.

Aveam o rezervă de plase, năvoade, saci.

Și la un moment dat m-am decis: voi arunca peste hidră o plasă și voi scormoni golful. Mă despărțeau doar câțiva pași de hidră, când îmi ieși deodată în cale un imens pește negru. Am fugit, m-am lipit de povârnișul malului. Am văzut atunci răsărind ca din pământ un animal. Se răsucea, sfredelea solul în care se înfidea căutând să se ascundă. Dar nu reușea: solul nu ceda, îi dădeau rezistență pesemne lespezile de calcar.

Animalul începu să se târască. Un șarpe? Trupul alcătuit din inele gigantice se strângea, răsucindu-se în diferite direcții; inelele păreau că se mișcă autonom. Șarpele ba se scurta, ba se lungea. Peste o clipă asupra lui se repezi uriașul pește negru. Mișcările acestui animal de pradă care se scurta și se lungea și el erau violente și bruște. N-am reușit să disting decât maxilarele pline cu dinți ascuțiți și câțiva ochi. Nu m-am putut lămuri prea repede că ceea ce vedeam era o lipitoare care prinsese o râmă de ploaie. O lipitoare și o râmă de ploaie! Animalul de pradă se lipise bine de șarpele de apă. Acesta se sucea, se învârtea, se lovea de povârnișul malului, încerca să scape. Începu un dans sălbatic. Apa deveni turbure. Eu mă retrăgeam tot mai departe de golf. Deodată o ieșitură de sub apă a malului se năruí. O surpare, întuneríc! Am reușit să ies la suprafață și să urc pe mal. Am mai răsuflat puțin, apoi am coborât din nou pe fundul fluviului. Apa se limpezise, devenise iar străvezie. Și atunci am văzut că golful este în întregime acoperit cu pământ. Totul s-a terminat! Aici nu mai aveam ce căuta...

Fila 41

Mă gândeam de multe ori: ce-ar fi să mă stabilesc pe

acest mal? Să mă instalez într-o peșteră, ca să nu-mi mai pese de frig. Să-mi fac provizii. Alături era apa. Începusem să înțeleg viața viețuitoarelor subacvatice. Aici păianjenii pregăteau pentru mine costume de scafandru, țeseau plase, năvoade. Puteam oricând prinde pește.

Dar vânturile! Încep deodată să sufle lângă apă, răstoarnă și rup totul în calea lor, stârnesc vârtejuri de praf și nisip (pentru mine un grăunte de nisip e aproape cât un bolovan!), vuiesc jalnic la intrarea în peșteră. Nu, trebuie să mă întorc la vechea mea casă, unde am locuit și mi-am scris jurnalul. Trebuie să plec de pe acest mal.

Dar nu mă grăbeam, amânam de pe o zi pe alta și continuam cercetările pe fundul Marelui Fluviu Domol și adesea, cutreierându-l, apăreau lângă mine niște construcții mișcătoare — locuințele țânțarilor.

Nuielușe și bucățele de stuf, cetină și scoiculițe mărunte, frânturi de crenguțe, mușchi, boabe de nisip — tot ce se putea aduna din apă servea la construirea casei țânțarului. Acest material surprinzător de variat era strâns legat cu ajutorul unor fire de mătase rezistente, alcătuind astfel o construcție de nădejde.

Pe lângă mine treceau când o construcție cu olane, în care bucățelele de stuf stăteau una peste alta ca plăcuțele de țiglă ale vechilor căsuțe olandeze, când o casă-husă, iar uneori câte o casă-cutie. Am văzut și o construcție alcătuită din bucățele de scoarță și din frunze tăiate cu multă grijă.

Toate aceste construcții erau executate în apă de către larvele țânțarului și erau presărate pe tot drumul parcurs de larve, căci ele se deplasează o dată cu casa în care au crescut. Se apropia timpul metamorfozei. Deasupra fluviului începuseră să zboare țânțari înaripați.

La un moment dat mi s-a părut că văd pe apă cuibul plutitor al unei păsări necunoscute. Când m-am uitat mai atent — din nou un țânțar! Casa era făcută de astă dată din mușchi.

A durat mult până am învățat să deosebesc aceste edificii printre diferitele resturi de scoici și pietre care zac pe fund,

printre crengile plutitoare și diferitele vietăți care se mișcă, stau sau se ridică deasupra apei.

Mergeam odată pe fundul râului. Într-un loc unde cursul era mai repede, mă prinsesem de o ieșitură de stâncă și deodată am văzut o casă-tub care se legăna în apă. Mai întâlnisem asemenea locuințe de țânțari, totuși ceva îmi stârni mirarea: cursul era repede, casa însă plutea încet de tot, opunea rezistență apei: două pietre erau prinse de temelia casei-tub.

Pe pământ construcțiile țânțarilor mi s-ar fi părut voluminoase, greoaie, dar în apă, aceste case de arhitectură variată erau ușoare și mobile.

Fila 42

Și totuși mi-am găsit jurnalul...

Marginile lui erau roase, ceara se desprinsese pe alocuri. Apa pătrunsese în pachet și filele se udaseră. Am scos cu precauție filă după filă. Le atingeam, le netezeam cu o bucurie de neînchipuit. Mă uitam la ele, verificam numărul de pe fiecare filă. Începeam să citesc o pagină, dar imediat, fără să o

termin, apucam o alta, o lăsam și pe aceea și începeam pe cea următoare.

Eram mândru de mine: furtuna, naufragiul, apa îmi luaseră jurnalul, dar omul în miniatură care cerceta Țara Codrilor de Iarbă a reușit totuși să-l găsească pe fundul fluviului!

De astă dată îl voi preda, îl voi preda negreșit oamenilor.
Ce mândru eram: jurnalul fusese găsit!

Fila 43

Iată cum am izbutit să reintru în posesia lui.

Ieri ieșisem dis-de-dimineată din peșteră. Ierburile-arbori ce alcătuiau un hățiș des lângă mal erau liniștite, nemișcate. Am auzit sunete de trompetă — câțiva bondari își desfăceau în iarbă aripioarele, salutau soarele ce răsărea și-i trezeau pe ceilalți bondari: mai repede la flori! Mă opream mereu; simțeam că din desiș mă privesc niște ochi. Și de câte ori mă uitam, vedeam niște furnici. Ochii lor în chip de mozaic inspectau tot ce se petrecea pe mal.

Am coborât pe fundul fluviului, am cercetat dacă nu s-au prins peștișori în năvod. Era gol! Obosisem. M-am vârat în clopotul păianjenului-argyroneta să mă odihnesc. În liniștea din jur distingeam sunetele ce veneau din adâncul apelor. Se părea că locuitorii acestor locuri, trecând înot pe lângă mine, bombăneau, se certau, duceau între ei o discuție cu întreruperi. Parcă peștii vorbeau între ei...

Niște pescari și marinari povesteau cândva că ar fi auzit răgetul delfinului polar, piuitul țiparului, mormăitul cocoșeilor (așa numesc pescarii din Yalta triglele). Tot ei spuneau că somnii scot niște sunete ce seamănă cu scârțâitul unor roți de căruțe neunse și că sunt pești care grohăie și croncăne. Nu credeam în aceste scorniri pescărești! Dar aici, printre sunetele care se iscau și se pierdeau în jurul meu în apă, am sesizat deodată un piuit strident. N-o fi țipar? Și îndată după asta, am auzit un sunet de xilofon, de parcă un muzicant ar fi lovit cu ciocănelul niște plăcuțe de lemn.

Umbra unui pește mare pluti pe lângă aerostat. Sunetul se repetă. Da, peștii... vorbeau.

Sunete care apar și dispar, umbre trecătoare, ierburi-arbori care se înalță de pe fundul fluviului și se aștern pe luciul lui... Semiîntunericul colorat într-o ușoară undă trandafirie... Și aici, sub apă, mi-am amintit de o grădină alb-trandafirie. Soarele încă nu răsărise și merii bătrâni își ascundeau în semiîntuneric trunchiurile strâmbe, văruite în alb și susținute cu prăjini. Semiîntunericul dens de sub meri era plin de mirosuri amestecate — mirosul de ceață al fluviului, mirosul de pământ reavăn, de iarbă udă, înrourată.

Aici, sub apă, simțeam lumina soarelui în această clipă, exact ca atunci, în penumbra dimineții, sub merii din grădină.

Am tăiat cu scoica sforile aerostatului, am legat de ele pietrele și m-am dus să văd năvodul.

Deodată apărură, aproape de tot, două umbre uriașe. Pești, pești de pradă! M-am repezit spre o piatră mare și m-am ascuns în dosul ei. Doi pești enormi — fiecare cu câte trei ghimpi ascuțiți pe spinare — înotau unul după celălalt. Vedeam în apa tulbure ghimpilor lor îndoiți. Bibani spinoși! Iată cuibul lor. Uriaș, cu două intrări. Unul din bibani se făcu nevăzut în cuib. Celălalt, viu colorat, rămase la intrare. Femela întârzia pentru a depune în cuib icrele, iar masculul colorat (el construisese cuibul) păzea intrarea.

Mă uitam de după piatră la cuib și mă gândeam: „Ce-ar fi să fie în el jurnalul meu?” S-ar fi putut să-l ducă acolo curentul, sau poate însuși bibanul spinos făcuse o împletitură din el cu alte plante laolaltă. Acum poate stă acolo lângă boabele de icre, străjuit de un paznic cu ghimpi

fioroși. N-ar fi bine să pândesc un moment prielnic și să arunc o privire în cuib? Dar m-am temut să o fac. M-am îngrozit numai gândindu-mă la ghimpii bibanului spinos. Să merg mai departe!

M-am apropiat de năvod și am rămas surprins. Era rupt și în ruptură se împotmolise o construcție absurdă — uriașa casă-cutie mobilă a unui țânțar. Acum se legăna, probabil încerca să-și continue drumul. Firește că tot peștele scăpase din năvod. Puțin îmi păsa. Știam că aici nu mă voi mai întoarce în niciun caz. Am examinat cu atenție arhitectura casei mobile care îmi rupsesse năvodul. Ce construcție caraghioasă, dar cât de solidă!

Și aici... aici...

Printre bucățele de scoartă, crenguțe, cetină, din care își construise casa țânțarul, am zărit pachetul lunguiet cu filele de culoare gălbuie atât de familiar mie. Era jurnalul meu care căzuse din sac. Ridicând de pe fundul fluviului o bucățică de scoică, am început să distrug peretele casei.

O lovitură, încă una... Loveam neobosit în construcția înjghebată cu atâta îndemânare! Am tăiat firele de păianjen cu care țânțarul își consolidase părțile componente ale locuinței lui.

M-am întors pe țărm cu jurnalul.

Fila 44

Am așternut pe nisipul uscat al malului filele, le-am netezit. Am așezat pietricele pe fiecare din ele. Pe unele, rândurile erau șterse de apă. Îmi ziceam: Mai târziu, le voi completa! Dar acum trebuie să le usuc. Mă uitam cu îngrijorare la soare — îmi va decolora cumva cerneala? Iată, am pus o piatră și pe ultima filă. Le-am mai aruncat o privire, m-am așezat pe nisipul încălzit de soare și inspirând mireasma ierburilor am început să cânt. Din desigurul ierburilor ce creșteau pe mal cineva îmi răspundea tot cântând. Cântam din ce în ce mai tare, iar vocea îmi răspundea și ea cântând la fel

de tare. „Ce glas cunoscut!” mă gândeam. Și deodată mi se păru că de pe apă nu o voce, ci un cor de voci îmi continuau cântecul. Am tăcut, ca să pot asculta. Nimeni din pădure nu mi ținea isonul. Nu era niciun cor pe apă. Mă înșelase doar jocul ecoului. Câte nu i se pot părea omului, în clipa când regăsește întâmplător lucrul cel mai drag, cel mai de preț.

Soarele ardea. Fluviul curgea încet prin fața mea. Greierii țârâiau. Țara Codrilor de Iarbă vorbea pe diferite voci. De bucurie nu mai știam ce-i cu mine. Mi se părea că eu, un om mic, voi porni îndată vesel și sprinten prin iarbă, călcând-o și strivind-o eu picioarele, voi intra în orașelul Censk și voi striga:

„Prieteni, citiți aceste file! Veți găsi în ele nenumărate descoperiri și dezlegarea atâtor și atâtor taine!”

Voi face o săritură peste Marele Fluviu Domol, e doar un mic pâraiaș! Ca să-l trec nu trebuie să fac decât un singur pas...

Mi-am îndreptat spatele cu hotărâre și am încercat să mă ridic. Am dat un țipăt, am căzut... Am încercat din nou să mă ridic, dar nici de astă dată n-am reușit. La cea mai mică mișcare simțeam o durere ascuțită în spate.

M-am întins pe jos neputincios. Îmi simțeam articulațiile strânse ca într-un cerc, paralizate. Mă durea capul. Începu să mă ia cu frig.

M-am împotrivit bolii, n-am lăsat simțul umilitor al milei să pună stăpânire pe conștiința mea. Iar ierburile înalte îmi făceau semne cu vârfurile lor subțiri. Ametisem, parcă zburam într-un leagăn sus de tot. Ce se întâmplase cu mine? De ce mă îmbolnăvisem? Răcisem, desigur. Prea am umblat mult și prea des pe fundul fluviului.

Aveam friguri. Mă dureau mușchii, încheieturile. Simptomele bolii semănau cu ale reumatismului acut: toate celulele îmi erau inflamate.

Cândva, la spital, am tratat bolnavii de reumatism cu salicilat de sodiu sau „salicil”, cum îi zicea felcerul. Totuși cel mai bun remediu era alcoolul formic. Dar pot eu face față aici furnicii care a trecut plină de importanță pe lângă mine,

mișcându-și repede mustăcioarele? Și mai era... mai era — veninul albinelor. Înțepăturile lor ajutau bolnavilor de reumatism. Dar astăzi înțepătura unei albine m-ar ucide.

Mi-am amintit de felul cum își descriau bolnavii durerile. Le-am comparat cu ale mele.

Mi-am amintit de un caz din practica mea de spital. Fusesse adus în salonul meu un băiat atât de bolnav, că te cuprindea mila numai privindu-l. Era chircit, vântat. Mama lui povestea că băiatul stătuse mult în apa iazului fără să iasă afară: se tot scăldase! Am pus diagnosticul: radiculită. Mi-am spus: ce-ar fi să-l masez pe bolnav, să-l urzic cu iarba care de sute de ani servește la tăbăcirea pieilor, iarbă care se numește „scumpia”? Așa am și făcut. Băiatul și-a revenit repede.

N-ar trebui oare să încerc și eu acum tratamentul cu scumpia? Frunzele sunt imparipenate de la nouă la șaptesprezece frunzulițe lunguiețe sau ovale. Dar acum pentru mine totul are altă înfățișare. Le voi găsi oare, le voi putea recunoaște?

Am pornit târâș. Mă văităm, suspinam, dar mă târam mai departe. Mă opream des, ridicam capul și priveam cu atenție să văd dacă nu se află în fața mea planta pe care o căutam. Dar nu era! Deodată văd legănându-se chiar frunzele scumpiei. Din nou eroare — nu erau ele... Și iarăși m-am târât mai departe. În cele din urmă am văzut în fața mea niște panicule sfârâmicioase galben-verzui. M-am uitat eu atenție. Fiecare frunzuliță era mai mare decât capul meu. A trebuit să mi le imaginez micșorate de multe ori pentru a putea recunoaște scumpia!

Zăceam pe jos aproape nemișcat, mă uitam la planta atât de râvnită și mă gândeam: cum să dobândesc puțin polen, o floare sau o frunzuliță, măcar o frunzuliță?

Vremea trecea. Mă uitam din ce în ce mai insistent în sus. Am văzut o frunzuliță frântă și am început să aștept: doar o cădea curând. Așteptare zadarnică! Către seară apăru pe tulpină un melc cu o cochilie sferică. M-am bucurat la gândul că poate va trece de pe tulpină pe coada frunzei frânte. Din nou am așteptat. În sfârșit! Ce noroc! Melcul a pășit de pe

tulpină pe codița frunzei. Frunzulița s-a rupt, și-a luat zborul, s-a lăsat la pământ. M-am târât până la ea, am ridicat-o, am frecat o bucățică între degete, am aplicat-o pe locurile dureroase și am masat terciul verde pe corp. Pielea se înroșise și mă ardea, dar peste câteva ore durerea începu să-mi treacă.

Poate că mi-a ajutat scumpia cea otrăvitoare, sau poate că m-am vindecat numai fiindcă am depus mari eforturi pentru a mă mișca, pentru a mă târî. Gimnastica este un mijloc admirabil împotriva unor forme de reumatism.

Fila 45

În acea dimineață o lumină sidefie se revărsa peste desișul de ierburi. Mă întorceam spre mal ca să strâng de sub pietre filele jurnalului care trebuie să se fi uscat, să le așez într-un nou pachet ceruit, ca apoi să încerc din nou să trec cu el peste Marele Fluviu Domol.

Pe jos se așternuseră parfumate covoare de mătase roșie, cu margini trandafirii: erau petale scuturate din măcieșul înflorit. Ierburile de un verde închis se aliniaseră în lungi alei regulate.

Undeva sus se zăreau stelele florilor de nu-mă-uita.

Poate că va veni aci un tânăr, va culege într-un buchețel flori de măcieș și de nu-mă-uita și, emoționat, uitând toate cuvintele pregătite, le va întinde cu mâna tremurândă cuiva peste gardul scund al grădiniței. Și drept răspuns pe fața unei fete va străluci un surâs.

Mesteacănul își va legăna la picioarele lor dantelele umbrelor și rândunelele, ciripind vesel, vor zbura mai jos deasupra lor.

Dacă ar ști acești oameni dragi cât de greu mi-a fost să-mi croiesc drum prin hățişul de nu-mă-uita, cum îmi barau drumul, ținându-mă, acele măcieşului — sulite întunecoase, ameninţătoare!

Fila 46

Un vânt bătrân și rău băntuia prin locurile unde fusese răsturnată pluta mea de furtună, prin acele locuri care păreau atât de liniștite și calme: o limbă îngustă de nisip, pădurea ierburilor îngândurate, valul leneș al fluviului...

Țărmul furtunilor și al vântului...

În primele ore ale dimineții, când soarele răsărea fără grabă și solemn deasupra pădurii ierburilor care ajungeau până la mal, în acele ore, mi se părea adesea că de cealaltă parte a fluviului, unde munții de piatră coboară în terase spre apă, acolo în defileul acela se află locuința permanentă a vântului. De acolo se smulge și, umflându-se, vine în zbor peste fluviu. Întotdeauna în alte mantii — după vreme — în cea cenușie când pe cer trec nori plumburii, într-una întunecată înainte de furtună, sau în alta aurie, când în jur totul e vesel și luminos — întotdeauna în alte mantii (câte or fi, nu se pot număra) zboară vântul peste pădurea de ierburi și peste fâșia galbenă de pe mal și dispare cu vuiet și suier. Și deodată, când nici nu-l aștepți, apare din nou. Obosit și istovit de toate muncile făcute în locuri depărtate, în stepe, pe mări, pe ogoare, el gonește libelulele iuți, apleacă spre pământ pădurea de ierburi, ridică valuri pe Marele Fluviu Domol. Apoi se întoarce în defileul său, se ascunde, se ghemuiește între stânci și adoarme.

Așadar mergeam repede spre fluviu. Cu cât mă apropiam mai mult de țărm, cu atât mai des trebuia să trec prin râpe uriașe. Pe pantele lor arbori-ierburi foșneau jalnic. Iată că din dosul arborilor sclipi în culoarea oțelului fluviul, acoperit de încrețituri întunecoase.

Fila 47

Ieșind din ultima râpă am văzut răsucindu-se pe mal, ca fumul ieșit pe ogeac, o coloană de nisip. Ierburile gigantice, înguste și lungi ca niște spade, care ajungeau până la mal, se cutremurau, vibrau de la rădăcină până în vârfuri și se plecau, atingând nisipul. Totul se întunecă. Vârtejul de nisip dănțuia pe mal și vuia din ce în ce mai tare. M-am repezit spre filele mele.

Vântul smulgea, rostogolea pietrele dintr-un loc în altul, răsucea și ducea cu el filele jurnalului. Ele zburau prin aer, se așterneau pe apă. Eu mă agitam pe mal, iar vântul purta filele deasupra capului meu, zbura cu ele în desişul ierburilor. Unele din ele jucau pe jos, dansau parcă! Nu am reușit să prind niciuna. Iată, o filă s-a agățat de o rădăcină care ieșea din pământ, dar vântul o goni de acolo, o duse mai departe. Alergam cu brațele întinse, poticnindu-mă, în urma lor, dar vântul stârni praful, îl răsuci, îl risipi și mă orbi cu el.

Când m-am frecat la ochi și am privit în jur, am descoperit că nu mai există nicio filă. Numai vântul zbura, suiera și vuia, schimbându-și contururile și formele.

Pe mal nu rămăsese nimic, decât vântul și praful stârnit de el.

Fila 48

Când, acum câteva zile, am plecat târâș de la mal spre pădurea de ierburi în căutarea leacului, era o vreme calmă și senină. Știam desigur că aici se stârnesc vânturi și furtuni violente, dar, bolnav și slăbit, puteam eu găsi atunci în mine destulă putere ca să strâng de sub pietre filele jurnalului și să le ascund în peșteră?

Am plecat pentru totdeauna de pe țărmul Marelui Fluviu Domol. Pentru totdeauna! M-am întors în casa unde am lăsat

hârtia, cerneala. Voi începe un nou jurnal, pe care-l voi scrie ani îndelungați. În serile liniștite, când se aude doar țârâitul greierilor, îmi voi aminti de tot ce scrisesem în jurnalul pierdut, voi repeta totul, voi scrie totul din nou. Și din nou voi porni la drum îndepărtat. Voi trece, voi trece neapărat fluviul. Și voi preda oamenilor jurnalul meu cel nou.

NOUL JURNAL

În aceste patruzeci și opt de file am zugrăvit istoria ultimei mele călătorii pe uscat și pe apă, precum și împrejurările în care mi s-a pierdut jurnalul.

Eu, Serghei Dumcev, încep să scriu acest nou jurnal, în locul celui risipit de furtună pe țărmul Marelui Fluviu Domol, al acelui fluviu care, cu mulți-mulți ani în urmă, era pentru mine doar un mic pârâiaș.

În aceste pagini voi înșira și explica din nou în mod cronologic tot ce am văzut, ce am observat, ce am descoperit în Țara Codrilor de Iarbă.

Îmi amintesc cât de brusc s-a oprit vântul care mi-a împrăștiat cu atâta violență filele jurnalului. Dar s-a oprit pe neașteptate tot așa cum începuse. Totul în jur s-a liniștit deodată. Praful s-a așezat. Au încremenit în acalmie arborii-ierburi. Nu se mai auzea niciun sunet, niciun foșnet: un timp, locuitorii ierburilor, speriați de vânt, n-au mai avut curaj — nici după ce s-a oprit vijelia — să dea vreun semn de viață. Fluviul, tulburat, se scurgea și mai prudent, mai domol. Soarele începu să lumineze dulce, plăcut.

Dar în sufletul meu nu era liniște. Cât de amarnic și de dureros este să pierzi totul! Darmite să regăsești lucrul pierdut și să-l pierzi din nou! E o pierdere la pătrat! Sentimentele, frământările, durerea, amărăciunea nu pot fi măsurate cu arșinul; pentru ele nu există unități de măsură, nu pot fi calculate în cifre. Totul s-a întâmplat numai din pricină că eu sunt prea mic; lumea a crescut față de mine de multe-multe

ori. De aceea am devenit eu de atâtea ori mai neajutorat. Pot să țip, să înjur, să plâng — puțin le pasă de mine ierburilor foșnitoare, Marelui Fluviu Domol, soarelui mut.

Acum, când îmi reamintesc, îmi dau seama cât de jalnic am putut fi când alergam după ultima filă și mă rugam, imploram vântul să ducă măcar una, măcar această singură filă, oamenilor. Ce rugăminți prostească, ridicolă! La ce ar fi folosit dacă vântul ar fi luat una — oricare dintre filele jurnalului — și ar fi dus-o în mijlocul oamenilor? Citind-o, ei n-ar putea înțelege nimic. O vor putea citi? Cum?

Și acum, alt necaz... nu mai am decât puțină hârtie. Abia am început să scriu noul jurnal și hârtia e pe terminate. Va trebui să întrerup treaba începută, să fac o vizită viespilor producătoare de hârtie...

PARTEA A CINCEA - UN OM SALVEAZĂ PE ALTUL

PE MALUL PÂRÂULUI REPROȘURILOR TARDIVE

Așadar, Dumcev, după ce și-a început noul jurnal, a plecat după hârtie și cerneală.

Am terminat de citit aceste însemnări ale lui, când soarele mergea spre apus și umbrele arborilor-ierburi deveneau din ce în ce mai lungi.

„Ce-i de făcut acum?” mi-am pus întrebarea. Desigur că trebuie să-i predau lui Dumcev granula care redă mărimea. N-ar fi mai bine s-o ascund aci, în casa-peșteră, sub buturugă și abia după aceea să-l caut pe Dumcev? Nu, nu e bine! De ce să ascund ceea ce trebuie să restitui? Nu mă voi despărți niciun moment de granulă! Înfășurând-o în pelerină, am hotărât să merg cu legătura la spinare.

Dumcev scria că a pornit să-și procure hârtia de la viespi. Cuibul lor este aproape de tot, la câțiva pași de buturuga lângă care mă aflu. De ce să mă duc până acolo? Pot să-l strig. Am tras aer adânc în piept, ca să pot striga cât mai tare, dar atunci îmi amintii că glasul meu se va îneca în foșnetul ierburilor ca țiuitul unui țânțar. Căci eu m-am micșorat și de aceea distanța care mă desparte de Dumcev a crescut incommensurabil. Va trebui să mă duc la cuibul viespilor producătoare de hârtie și voi avea de mers tare mult până acolo.

Am dus însemnările lui Dumcev în casa-peșteră și le-am lăsat acolo. Pentru ultima oară m-am uitat la lumina rece pe care o iradiau putregaiurile, m-am uitat la filele scrise de mâna lui Dumcev și am rostit în gând: „Un om!” Cuvântul acesta îmi răsuna prin minte când am ieșit din peșteră. Și totul în jur deveni mai puțin înfricoșător. „Aici trăiește un om!

Dumcev!” Și ierburile acestei țări parcă au tras cu urechea când am rostit în sinea mea „un om” și au intervenit prietenoase, voioase. Le-am văzut cum, înalte și atente, au început să-și legene binevoitoare vârfurile.

Ce torent de sentimente au stârnit în mine însemnările lui Dumcev! Câtă compătimire față de cel care a întreprins o călătorie atât de periculoasă, și ce bucurie că acum, primind granula pentru redobândirea dimensiunilor reale, Dumcev se va putea întoarce printre oameni. Și o altă bucurie pricinuită de faptul că acum mă părăsise frica — apăsătoare și umilitoare — față de locuitorii acestei țări. Acum eram liniștit. Alături de mine, prin ierburi, se afla un om! Acum voi putea privi la cele ce se petrec în Țara Codrilor de Iarbă ca la o priveliște instructivă, amuzantă. Și ce bine că misterul microînsemnărilor pe care le-am găsit la Censk este acum dezlegat! Prin urmare, iată despre ce e vorba: textele nu au fost micșorate cu ajutorul aparatului de fotografiat, ci au fost scrise de o mână mică, fermă, de om. Însemnările care au zburat o dată cu buchetul de flori în camera mea de la hotel și bilețelul cu privire la tratarea tuberculozei — toate acestea sunt file din jurnalul lui Dumcev, risipite de furtună.

Trebuie să mă duc la cuibul viespilor de hârtie, să-l găsesc pe Dumcev. Dar dacă ni se vor încrucișa drumurile? El se va întoarce aci cu hârtia, în timp ce eu îl voi căuta acolo. Să las aici un bilet? Dar nu am pe ce scrie. Să rămân, să aștept? Nu, nu-mi plac aceste cuvinte: „să aștept”! Trebuie să plec!

M-am afundat în ierburi. Mergeam plin de presimțiri și gânduri optimiste, fără să examinez drumul, când deodată am observat că soarele apune.

Totul mi se părea limpede și simplu! Trebuie să mă duc la cuibul viespilor. Dar încotro? Să pornesc spre nord, spre sud, spre vest, spre est? Nu știam. Mă uitam la soare, la ierburile-arbori. Cine să-mi spună? Și am pornit la nimereală, îndepărtându-mă din ce în ce mai mult de buturugă.

Scrutam depărtarea, străduindu-mă să văd ceva, să deslușesc ceva prin hățiș. Trăgeam cu urechea. De undeva creștea un zgomot de apă. Pădurea de ierburi se rărea. În cele

din urmă am ieșit la marginea ei. Iată licărul unui râu. Nu era lat: malul opus se vedea clar. Fără îndoială că acesta nu este Marele Fluviu Domol, ci Râul Reproșurilor Tardive, despre care scrie Dumcev. Nu știu de ce eram sigur că cuibul viespilor de hârtie se află neapărat pe celălalt mal al râului. Trebuia să caut un punct de trecere: probabil că Dumcev a construit pe undeva un pod.

Mergeam încet și cu precauție pe marginea țărmului înalt și prăpăstios. Pe alocuri, râul clocotea, vuia ca un torent. De unde mă aflam, vedeam malul opus, scund, acoperit cu aluviuni de argilă, nisip, prundiș și pietre șlefuite. Pesemne că primăvara, mai ales în timpul ploilor mari, râul se revărsa năvalnic până departe.

Dar ce miros ciudat se simte aici! Parcă m-aș afla pe un câmp pe care s-a împrăștiat gunoi de grajd.

Râul făcu o cotitură bruscă și pe mal răsări deodată și se rostogoli spre mine un munte. Din nou „cavalerii” negri, scarabeii! Din nou rostogolesc o sferă. Să fie granula mea? Am luat-o la fugă. Unde să mă ascund? Muntele înainta, înainta mereu. M-am pomenit pe marginea unei coaste abrupte. Iuțeala mirosului de amoniac era de nesuportat. Simțeam că amețesc — mi se învârtea capul.

Am căzut de pe mal, de la o mare înălțime, în torentul ce vuia. Eram cât pe ce să mă înec. Când mi-am revenit, țineam în mână pelerina cu granula, în timp ce mă luase curentul apei și mă ducea cu el. Pe lângă mine trecu plutind o scândură. M-am agățat de ea și m-am cățărat deasupra. Nu era în realitate decât o surcică dintre cele mai obișnuite, dar în raport cu dimensiunile mele — o uriașă plută salvatoare. Apa zvârli pluta spre malul opus și astfel am putut ieși pe uscat... Aici, descoperii deodată niște ciudate urme de pași proaspete, adânci și distincte. Pe pământul umed de lângă râu trecuse cu puțin înainte un om. Prin urmare, pe undeva, aici, prin apropiere, se află un om! Dumcev!

DIN NOU „ORAȘUL” DE HÂRTIE AL VIESPILOR

Fără să-mi iau ochii de la acele urme, mă îndepărtam din ce în ce mai mult de râu și larma lui. Mă așteptam din clipă în clipă să-l zăresc pe Dumcev, făcându-și apariția de după o cotitură.

Imaginația îmi zugrăvea tablourile cele mai surprinzătoare. Mi-am iuțit pașii, dar urmele omului se pierdură dintr-o dată, dispărură într-un tufiș. Pe jos se întindeau umbre mohorâte, dense. Mergeam prin semiîntuneric, treceam peste grinzii, bârne uriașe, prinzându-mă cu mâna de ramurile copacilor. O pasăre uriașă zbură pe lângă mine. Am fugit din calea ei, m-am dat la o parte, m-am ascuns sub umbra unei plante. Deasupra mea se legăneau flori galbene. Mirosul lor îmbătător mă ameți ușor. Cu greu am putut merge mai departe. Vuietul râului se pierduse din cauza distanței. Umbrele se risipiră. Se mai lumină. Am ridicat capul și fără voie am scos un țipăt. Niște uimitoare pere gigantice de culoarea pergamentului atârnav deasupra capului meu. Ce construcții ciudate! Semănau eu niște cești colosale. Iar în spatele orașului de pergament se înălța spre cer un zid cenușiu. Cât de frumos se vedea orașul de un galben pal, luminat de soare, pe fondul peretelui cenușiu!

Aerul era plin de zgomote: niște păsări galbene, gigantice intrau și ieșeau în zbor din oraș.

Ciudatele construcții aveau deasupra lor un fel de acoperiș. Și pe cât se părea, păsările se ridicau în zbor de jos, de sub acest acoperământ.

Unde mă aflu? Al cui este acest bizar oraș?

Am făcut un pas și m-am oprit nedumerit: pe jos, în fața mea, se afla o bârnă groasă. Pe fondul ei roșu străluceau puternic în soare niște fâșii late, aurii. Fâșiile alcătuiau împreună niște litere. Dar cu totul necunoscute. Nu le puteam descifra. Erau de dimensiuni nemaipomenite. Ca să le pot citi, m-am distanțat de ele. Și deodată am izbucnit în râs: „Pioner 3 M”!

Amuzant! „Pioner 3 M” este marca unui creion. Un creion moale cu care îmi place să scriu. Acum mi-am amintit.

Această bârnă era creionul meu. Aici am rupt din cuibul viespilor fabricante de hârtie o bucată de carton și am vrut să desenez ceva pe ea. Am scos creionul și în clipa aceea l-am scăpat pe jos. Am început să-l caut prin iarbă, dar nu l-am găsit. Și iată că acum, când ierburile deveniseră pentru mine arbori uriași, mi-am întâlnit din nou creionul pierdut.

Micul creion pe care-l țineam cu atâta plăcere în mână — creionul meu cu șase muchii, bine ascuțit, „3 M”, moale, cu care scriam atât de ușor, cu care făceam studii de portrete, cu care făceam însemnări marginale pe manuscrise, cu care notam numerele de telefon ale celor dragi, iată unde ne-am întâlnit! El a rămas același creion „Pioner 3 M” și cuibul de viespi care atârna de o bară înfiptă în pământ este și el același ca înainte. Numai eu am devenit, între timp, cu totul altfel. Acum cuibul de viespi îmi apare ca un oraș imens în care intră și din care ies în zbor păsări gigantice.

Viespile construiau mereu alte și alte celule-locuințe, le umpleau cu oușoarele din care vor ieși larvele, viitorii locatari. În același timp ele hrăneau larvele, pregăteau acoperămintele pentru celule, închideau orificiile celulelor, în care larvele se vor transforma în nimfe. Construcția principală creștea neîntrerupt: unele după altele se înălțau schelele noilor etaje. Tot aici se prepara materialul de construcție — hârtia. Toate aceste felurite lucrări se executau aici simultan.

Nu mă mai săturam privind. Deodată, în poiană, apărură în fugă un om — un om cu pelerină care alerga. N-am apucat să-l strig — el străbătuse în goană poiana, se cățăraseră cu o ușurință neobișnuită pe zidul uriaș (acesta nu era decât un par înfipt în pământ) de pe care sări pe acoperișul „orașului” de pergament.

Mi se păru că oțelul unei săbii licărise prin aer. Omul tăie din acoperișul acestui edificiu extraordinar o imensă bucată de hârtie.

Dumcevi!

Toate viespile se năpustiră asupra lui. Dar omul sări jos și fugi de acolo. Voiam tocmai să mă reped spre el, când auzii deodată un zgomot asurzitor. Aerul vibră și brusc se lăsă un

întuneric dens.

În poiană coborâse un avion uriaș. Așa, cel puțin, mi se păruse la început. Când m-am uitat mai atent, am văzut că „avionul” se sprijinea pe doi stâlpi lungi. Avea aripile strânse. Coadă neagră pătată cu alb se legăna încet. Era o pasăre, o codobatură mi se pare.

Dar unde este omul care luptase atât de vitejește cu viespile? Iată-l! Ce micuț mi se pare el în comparație cu acea pasăre uriașă, fioroasă! Mi-era teamă că se va repezi la el să-l sfâșie. Am strigat ca să-l previn. Dar Dumcev nu întoarse capul spre mine, nu mă auzi. Pasărea sări în direcția lui. Dar omul apucase să se rezeme de peretele cenușiu, își smulsese de pe umeri pelerina cenușie și se acoperise cu ea. Codobatura era foarte aproape de el, dar nu-l observă. Ea apucă o rămă care mi se păruse un șarpe imens.

Pasărea bătu din aripi și-și luă zborul. Și abia atunci omul o luă la fugă. Alerga, ținând sub braț bucata de hârtie.

Pasărea se lăsă din nou, în apropierea lui. Omul se lipi de o frunză verde, mare. Pelerina cenușie căzu la pământ, dar Dumcev rămase acoperit de o pelerină verde. Stătea pe frunza verde și devenise astfel invizibil.

Pasărea își luă din nou zborul cu un fâlfâit zgomotos de aripi.

— Dumcevi! am strigat eu.

Din nou nu întoarse capul, din nou nu mă auzi și dispăru cu bucata lui de hârtie.

Trebuie să alerg după el! Dar dacă mă vor înțepa viespile

care zboară pe aici, am să pier.

Să mai strig o dată? Dar zgomotul pe care îl făceau viespile în zborul lor acoperea strigătul meu atât de slab. Și totuși am mai strigat o dată și încă o dată.

— Dumcev!...

Dar în zadar, el nu se întoarse... Plecă, dispăru!

M-am repezit disperat în urma lui, străduindu-mă să-l ajung...

Viespile zboară, bâzâie de se cutremură aerul. Dar eu mă strecor printre ele, mă aplec la pământ, cad, mă ridic, alerg din nou după Dumcev.

Numai de l-aș ajunge din urmă! Să nu-l pierd din vedere!

Alerg. Strig cu ultimele puteri:

— Dumcev! Du-umcev!

În clipa aceea mi se păru că se uită în direcția mea. Am cules pietricele, crenguțe, le-am aruncat în sus.

Da, într-adevăr mă văzuse! Se opri. Privi cu atenție. Și deodată, începu s-o ia la fugă ca și când s-ar fi speriat brusc de ceva. Dar după câțiva pași se liniști parcă și se opri în loc. Apoi se întoarse și porni spre mine, agitându-și mâinile, făcând niște semne. Am alergat în întâmpinarea lui. Mă mai despărțeau doar câțiva pași de el...

Dar deodată pământul se clătină sub mine.

M-am prăbușit în adânc.

OMULE, RĂSPUNDE!

Am căzut pe ceva moale. E întuneric. Mă înconjoară o liniște grea, apăsătoare. Trag cu urechea. Am impresia că lângă mine se află cineva, că-i aud respirația. Strig:

— Cine e?

Niciun răspuns. Și totuși, mișcă ceva lângă mine.

Am fugit mai încolo. M-am rezemat de un perete. L-am atins cu mâna. Era un perete din pământ pe alocuri neted, pe alocuri aspru. Am început să alerg — drept înainte — pe un

coridor lung, nesfârșit...

La un moment dat coridorul începea să coboare. M-am oprit; auzeam fel de fel de zgomot ciudate: bubuituri, plescăituri. Ce-i asta? Capătul coridorului coboară oare în apă?

Înapoi! Îndărăt!

Mergeam... mergeam mereu, pipăind cu mâinile peretele. Într-un loc, coridorul se bifurca. Am pornit spre dreapta.

Deodată m-am poticnit; o crenguță sau poate un firicel de rădăcină se agățase de picioarele mele. M-am oprit. Era într-adevăr o crenguță, ea îmi stătuse în cale. Dar n-am timp de pierdut. Trebuie să ies de aici. Am aruncat crenguța și am pornit din nou mai departe pe coridor. Dar până când o să tot merg? Oare nu merg într-un cerc închis? Și unde este ieșirea din acest cerc? Oare acolo unde se aude vuind apa? Coridorul se bifurcă din nou. De un picior al meu se agață din nou ceva. O crenguță? Da, dar e aceeași pe care o azvârlisem cu câteva clipe în urmă.

Umblu la nesfârșit într-un cerc, ca un cal orb care trage la roată. Cine a construit acest labirint?

Continui să merg într-un întuneric deplin și deodată dau de o pantă. Aici zgomotul apei nu se mai auzea.

Pesemne că ajunsesem în adâncul pământului. Panta mă aduse într-un nou coridor. Era tot foarte lung. L-am străbătut ca și pe primul — pipăind tot timpul pereții cu mâinile. Ajungând la capătul lui, mi-am dat seama că și acesta este închis.

Dar nu! Iată un loc de ieșire. Prin el am trecut într-o ramificație foarte îngustă. Zadarnic încercam să ies din această strâmtoare. Am observat totuși că din această strâmtoare pornesc niște mici coridoare laterale la oarecare distanță unul de celălalt. Ele m-au dus într-o fundătură. M-am întors înapoi și am început să merg din nou pe coridorul cel mare.

Dar când voi ajunge la capătul lui?

Sub picioare sunt vreascuri, pesemne iarbă uscată.

M-am așezat pe jos. M-am întins ca pe un așternut. Cine

a putut construi acest labirint? Am început să ațipesc.
„Labirint... labirint...”

Rostesc încet acest cuvânt și-mi amintesc de o legendă din mitologia greacă.

Pe insula Creta a existat cândva un labirint din care niciun muritor care nimerea acolo nu mai putea găsi vreo ieșire. Vechiul mit grecesc povestește că în acest labirint s-a instalat monstrul Minotaur, care mânca oameni. Cetatea Atena era silită să trimită acestui monstru cu trup de om și cap de taur șapte feciori și șapte fecioare la fiecare nouă ani, pentru a fi mâncați de Minotaur. Tezeu din Atena s-a furișat în labirint și l-a ucis pe monstru. Dar cum a reușit Tezeu să iasă din labirint?

Ariadna, fiica lui Minos — împăratul Cretei — care-l îndrăgise pe Tezeu, i-a dat, când a coborât în labirint, un ghem de ață și un paloș ascuțit. Capătul ghemului rămăsese la ea. Și acest fir călăuzitor — firul Ariadnei — l-a scos pe Tezeu din labirint.

Dar în al cui labirint am nimerit eu? Și ce fel de Minotaur mă așteaptă? Într-adevăr, cine a săpat aceste galerii?

Cârțița! Desigur, cârțița!

Ce caraghios! Să nu găsesc ieșirea dintr-o gaură de cârțiță!

Ea sapă galerii și se hrănește cu larve și cu râme. Dar cârțița uneori iese și la suprafața pământului. Trebuie să găsesc această ieșire.

Ce liniște! Ce întuneric! Istovit, obosit, mă lupt cu somnul. Și deodată aud:

— Omule, omule-e, răspunde!

Sar în picioare și strig drept răspuns:

— Sunt aici! Vino aici! Aici!

Tăcere. Nu, am visat. Dar trag din nou cu urechea. Tăcere. Da, totul mi se năzărise doar.

Tăcere și întuneric.

Poate că acum afară, pe pământ, coboară încet noaptea? Și oamenii buni cântă cântece vesele...

Aud sforăitul unui animal din ce în ce mai tare și mai

aproape de mine.

Am dat fuga pe unul din coridoare. Am simțit sub pașii mei dușumeaua urcând în pantă. Mă lovi un curent de aer proaspăt.

Mi-am dat seama că ieșirea este pe undeva foarte aproape!

Licări o lumină. Lumina se deplasa, se mișca.

Mi-am spus: Dumcev! Și mi se păru că văd mâna albă a unui om

ținând o făclie. Alerg în sus pe coridor după lumină, în timp ce în spatele meu se aude sforăitul înfiorător al cărțiței.

Deodată, făclia se pierdu, dispăru.

Am întins mâna — am dat de un perete. Am ridicat mâna și am nimerit într-o gaură din tavan. Animalul sforăie undeva, chiar lângă mine.

M-am prins cu ambele mâini de marginea găurii și am ieșit din labirint, la suprafața pământului.

Pe pământ era noapte. Lumina făcliei se apropia de mine.

LUMINIȚE, LUMINIȚE...

Dumcev! Dumcev!...

Deodată din diferite locuri se aprinseră zeci de luminițe. Sunt derutat. Ce-i asta? Își bate cineva joc de mine? Luminițe, luminițe mă înconjoară, se sting, se topesc, dispar și se aprind din nou. Aproape, departe, departe-aproape...

Mă învățesc, mă zbat fără rost.

În sfârșit, înțeleg: luminițele sunt putregaiuri și licurici. Printre aceste luminițe care o fi făclia lui Dumcev? Probabil că el ține în mână un putregai fosforescent. Mă opresc. Aștept. Aștept să vină Dumcev la mine!

Într-adevăr, o lumină se apropie de mine liniștită și gravă.

Și atunci am auzit:

— O-mu-le, omule, răspunde! Omule, răspunde!

— Dumcevi! am strigat eu. Dumcevi!

Lumina se apropie din ce în ce mai mult, vocea se aude din ce în ce mai tare:

— Omule, vin spre tine!

Dar deodată totul în jur începu să se schimbe, iar glasul pe care îl auzisem venea acum din depărtare. De ce fuge totul de mine? Și luminițele, și tufișurile, și arborii — totul plutește pe lângă mine.

La lumina ireală, fantomatică a lunii și a luminițelor ce licăreau, am văzut o uriașă rămă de ploaie trăgând — o dată cu mine — frunza pe care mă oprisem din întâmplare.

Trebuie să sar neîntârziat de pe această frunză. Dar în timpul cât mă gândisem la această soluție — rama trăsesse frunza spre o groapă adâncă. O clipă și m-aș fi prăbușit. M-am prins cu mâinile de marginea gropii și mi-am strâns picioarele: rama trase frunza în jos, iar eu am rămas suspendat. Am oftat ușurat.

Domnea liniștea.

Nu mă încumetam să mă urnesc. Am încremenit lângă vizuină, de parcă aș fi stat de strajă.

Iar din pădurea de ierburi sclipeau din nou luminițe, se stingeau, se aprindeau. Undeva, printre ele, se afla și făclia unui om. El purta lumina pentru mine, dar eu nu știam cum să deosebesc făclia lui printre celelalte luminițe.

Timpul trecea, nimeni nu venea. Veni doar o adiere răcoroasă. Mă cuprinse răcoarea. Mi se făcu frig. La lumina putregaiului nu te poți încălzi; am pornit totuși spre desișul ierburilor. Am ales acolo un loc unde se aflau mai multe lămpi de acest fel: verzi, albastre, galbene, roșii. Părea că fiecare licurici își acoperea lumina cu un glob de sticlă colorată. Îmi întindeam mâinile înghețate către luminițele colorate — către undele de lumină, de diferite lungimi. Fiecare felinar ardea la început viu, uniform, apoi lumina lui scădea, se stingea. Treceam de la un felinar la altul, cu brațele întinse. „Licuricilor, dați puțină căldură unui pribeag ostenit din Țara Codrilor de Iarbă!” Zadarnic! Este atât de slabă, atât de slabă căldura pe care o dați voi: nici nu o poți simți! Cheltuiți toată

energia voastră ca să luminați. Alături de voi, eu semăn cu acel jalnic mic slujbaş erou al lui Dickens, care într-o seară, pe un frig aspru, pătrunzător, își încălzea mâinile la lumânarea singuratică din biroul zgârcitului Skrooge. „La revedere, dragii mei licurici, albaștri, verzi, roșii, la revedere! Păstrați pigmentul vostru luminos — lamperinul, las reacția de oxidare să creeze în continuare aceste efecte luminoase, frumoase și reci. La revedere!”

Mă întorc la groapa în care a intrat râma de ploaie; mă voi propti de terasament și voi încerca să ațipesc puțin. Poate că Dumcev va veni acolo și mă va găsi.

„La revedere, licuricilor!”

ÎNTÂLNIREA

A venit dimineța. O nouă dimineță în Țara Codrilor de Iarbă. Dumcev nu m-a găsit. Trebuie să mă întorc la casa lui, la buturuga veche și putredă. Poate că Dumcev e acolo.

Am început să-mi croiesc drum prin hățișul de ierburi. În jurul meu totul zbura, topăia. Totul cânta, foșnea, răsună. Prin haosul de sunete am deslușit un bâzâit monoton, cunoscut; creștea, se apropia. Sunete sigure și calme. Mi-am amintit de îndată de albina tăietoare de frunze — megahila, al cărei cuib îl vizitasem ieri și unde mâncasem atât de bine. N-ar strica să-mi iau acum micul dejun...

Când insecta se lăsă jos, am privit-o cu atenție și atunci mi-am dat seama că nu era tăietoarea de frunze megahila, ci o altă albină. Desigur, știam că există multe albine care duc o viață singuratică.

Așadar, mi-era tare foame! Am zărit pe piciorușele albinei și pe pântecelul ei dulcele polen auriu, pe care îl culesese de pe flori. Aroma lui picantă, iute, îmi gâdila gâtulejul și nările.

Cuibul albinei era chiar lângă mine, în pământ, dar la început nu l-am observat, era acoperit cu frunze. Albina a intrat în el. Era o albină de pământ!

A ieșit apoi pe marginea cuibului, l-a acoperit cu frunze și și-a luat zborul. Am încercat să trag frunza de pe cuib, dar — flămând și nedormit cum eram — mă părăsiseră puterile. Frunza era grea. Îmi pierdeam timpul luptând cu ea. Dar în cele din urmă am izbutit s-o trag de pe cuibul în care trebuia să sar. M-am oprit, oare n-o fi prea adânc? Am căutat o prăjină lungă și am găsit una foarte potrivită pe care am înfipt-o în cuib.. Dar abia începusem să cobor pe prăjină, când am auzit deodată bâzâitul unei albine. Era chiar stăpâna cuibului, venea acasă cu o nouă porție de provizii. O s-o sfârșesc rău de data asta, mi-am spus.

Am făcut cale întoarsă. Am părăsit prăjina. Am fugit zicându-mi: trebuie să las în pace această albină — prea repede s-a întors din cursa ei. Nu o pot păcăli, nu-mi ajung nici puterile, nici răbdarea.

Totuși, ce ciudat: totul în Țara Codrilor de Iarbă este atât de neașteptat, de neobișnuit, dar foamea este aceeași — aceeași senzație cunoscută, obișnuită. Deci nici în această neverosimilă Țară a Codrilor de Iarbă omul nu se poate lipsi nici de hrană, nici de somn!

Trebuie să ajung mai repede la casa lui Dumcev.

Un pâraie puternic mă asurzi.

Ce animal o fi acesta? Aripile sunt înguste și verzi, picioarele dinapoi sunt mai lungi decât cele din față. Bizar animal! Nu, e un simplu cosaș! Cântă din ce în ce mai strident, mai vesel. Cântecul lui seamănă cu un țârâit. Și dintr-o dată tace, trage cu urechea: nu cumva alți cosași cântă mai tare decât el? Și se aude din nou același țârâit.

Să plec mai departe, cât mai departe de acest zgomot asurzitor! Un pas și mă aflu deja în desișul pădurii, printre niște arbori foarte ciudați. Rădăcinile de un galben-albicios intrau în sol, iar trunchiurile, de un verde viu, când țâșneau ca săgețile spre cer, când aplecându-se la pământ, se adunau, își apropiau vârfurile și frunzele înguste, lungi. Un zid de nepătruns! Dar și în desiș continua să se audă larma cosașilor. Am privit în jur.

Acolo, chiar lângă un cosaș, se înalță, ba contopindu-și

culoarea cu cea a desişului, ba detaşându-se de el, o vietate ciudată, lungă.

Soarele răsărea şi această fiinţă se uita la soare. Animalul se întinse şi îşi împreună pe piept „mâinile” lungi. Nu cumva este cel numit în popor călugăriţa? Sigur că da, este călugăriţa!

M-am oprit s-o admir. Cu câtă măreţie şi cu cât calm îşi întoarce capul cu ochii bulbucăţi, de parcă ar fi vrut să asculte cu atenţie ţârâitul cosaşului!

Dar se pare că cosaşul a început s-o plictisească cu ţârâitul lui. Acum, călugăriţa când apare, când dispare în desiş.

Aud un zgomot care vine din apropierea cosaşului: parcă cineva ar zgâria cu unghia un obiect de sticlă. Apoi o ciocănitură, un pâraie sec.

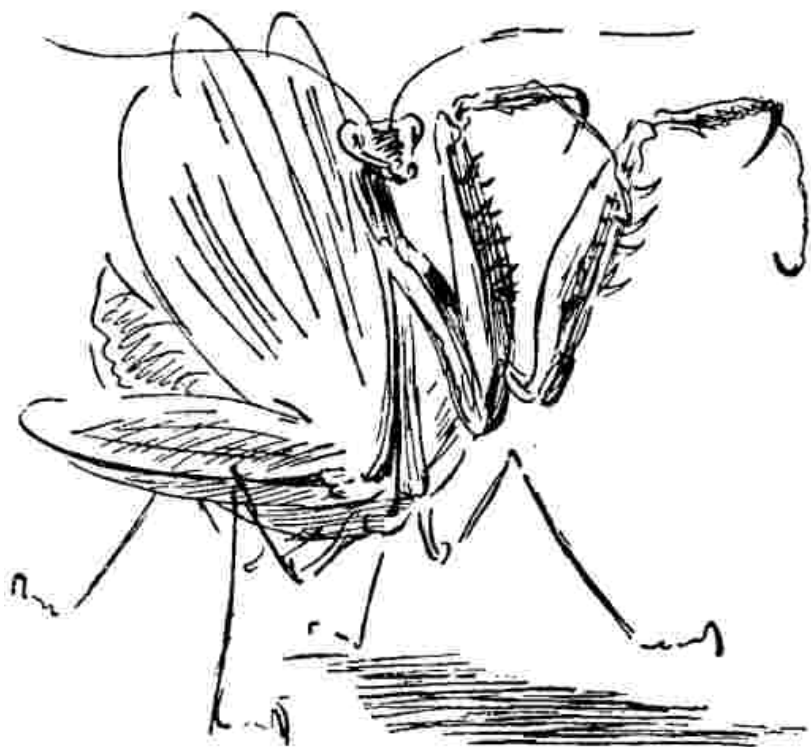
Amuzant!

Călugăriţa — de un verde delicat — elegantă şi zveltă, se întoarce spre cosaş.

Da, se vede că s-a săturat de-a binelea de el.

Dar cât de plastice sunt mişcărilor ei! Iată, şi-a întins înainte piciorul din faţă, de parcă s-ar pregăti de un dans complicat. De pe picior privesc nişte pete negre cu puncte albe în mijloc. Ochi proeminenţi! Iar pe coapse un rând dublu de spini ascuţiţi, ca un ferăstrău cu două tăişuri. Spinii sunt de diferite culori şi de diferite lungimi. Unii sunt negri, alţii verzi, unii mai lungi, alţii mai scurţi.

Şi deodată cosaşul rămase suspendat de ferăstrăul călugăriţei... Încercă să se smucească. Ea îşi lăsa piciorul lung, articulată, care părea prins în balamale, şi pe coapsă apăsă încă un ferăstrău, cu dinţii mai mărunţi şi mai deşi.

Fărăstraiele se închiseră, făcând prizonier cosașul, care se zbătea disperat, prins în această menghină. Zadarnic: piciorușele lui lovesc în gol. Încă o clipă și totul s-a terminat. Cosașul avu o convulsie puternică, după care rămase încremenit. Călugărița începu să-l extermine: cu un picior ținea în dinții ferăstrăului trupul victimei, cu celălalt îi strivea capul.

Călugărița își lua micul dejun.

Soarele se ridica tot mai sus. După ce își termină masa, ea își strânse din nou, cu o înduioșătoare smerenie, „mâinile” fioroase și-și îndreptă capul spre soare.

Fățarnica!

Dar capul i se întorcea când spre soare, când într-altă direcție.

Îi priveam fermecat mișcările elegante. Uitasem de orice

frică. Agățându-mă de rădăcinile arborilor, mă strecuram din ce în ce mai aproape: voiam să-i examinez mai bine ferăstraiele. Dar, o mișcare neîndemânică... m-am agățat de o rădăcină ce ieșea din pământ și am căzut. Buff!

Am sărit imediat în picioare. Prea târziu! Picioarele din față ale călugăriței, împreunate atât de smerit pe piept, ca pentru rugăciune, s-au deschis deodată, cât erau ele de lungi.

Călugărița se repezi la mine. Era înaltă, foarte înaltă, de cel puțin trei-patru ori mai înaltă decât mine. Am scos un strigăt de disperare și am făcut vânt pelerinei în care era înfășurată granula. Am sărit într-o parte, dar era prea târziu, știam că dintr-o clipă într-alta ferăstraiele călugăriței se vor închide. Eram pierdut!

Dar deodată ce văd? Călugărița se prăvăli la pământ.

Nici eu nu m-am mai putut ține pe picioare și am căzut lângă ea.

E realitate ori vis? O mână uscată, caldă, de om, ștergea cu grijă și precauție sudoarea de pe fruntea mea. Apoi mă ridică.

Am auzit glas omenesc.

— Of, se poate una ca asta? Se poate să ai încredere într-o asemenea ticăloasă?

— Dumneavoastră sunteți? Dumneavoastră m-ați salvat! șoptesc eu. Dumcev?!

Omul făcu o plecăciune, după moda veche:

— Da, eu sunt Serghei Sergheevici Dumcev.

Mă uitam la el fără să știu ce să spun, eram surprins peste măsură. Cum să nu rămân uluit când în fața mea stătea în carne și oase însuși Serghei Sergheevici Dumcev — omul acesta atât de neobișnuit? Purta pe spate câteva pelerine de diferite lungimi și culori. Sub ele, o vestă din hârtie compactă. Pe jos zăcea sacul său de drum, pesemne din gogoasă de omidă.

— Toată noaptea te-am urmărit, îmi spuse Dumcev. Am fost și în labirintul cârțiței. Te-am strigat, dar dumneata fugeai de mine.

— Serghei Sergheevici, am răspuns eu cu un glas stins.

V-am văzut ieri... aproape de tot... Am alergat după dumneavoastră, v-am strigat... dar v-am pierdut. Și noaptea v-am căutat! Am așteptat... Și iată că ați apărut aci deodată și mi-ați salvat viața din ghearele acestei fiare.

— A fost un fleac. Un adevărat fleac! Chiar de la ele, chiar de la aceste fiare, am învățat cum să le răpun. Vezi în mâna mea acest ac de viespe? Seamănă cu o sabie. Am fost nevoit să sar pe spinarea călugăriței ca să-i distrug centrul nervoși din torace. De la cine crezi că am învățat asta? Dumneata ai auzit despre calicurg? Despre pompilide? Sphecide? Un soi aparte de viespi. De la ele am învățat!

— În Țara Codrilor de Iarbă?

— Repetă! Cum i-ai zis acestei țări?

— Țara Codrilor de Iarbă.

— Justă denumire! Țara Codrilor de Iarbă... Cândva, foarte de demult, exact așa am numit și eu țara în care trăiesc acum. Dar cum de ai aflat?

B.M.

— Am citit-o în filele pe care le-ați lăsat (voisem să spun — sub buturugă — dar m-am fâstâcit)... le-ați lăsat în casa dumneavoastră.

Am dezlegat pelerina, am scos granula și i-am dat-o lui Dumcev:

— Iată, Serghei Sergheevici! Iată granula care vă va readuce la dimensiunile dumneavoastră normale.

El o privi și spuse

— Cerneală! Am nevoie de cerneală ca să-mi scriu din nou jurnalul.

„Ciudat — mi-am zis — de ce oare Dumcev n-a dat nicio atenție granulei? Sau poate că aceste granule nici nu restabilesc proporțiile reale? Dar Dumcev nu vrea să spună nimic despre asta?”

PRIMELE IMPRESII

De ce primele cuvinte ale lui Dumcev, văzându-mă în Țara Codrilor de Iarbă, au fost rostite de parcă m-ar fi cunoscut de mult? De parcă această ciudată țară, în care apărusem, ar fi fost cel mai obișnuit bulevard dintr-un oraș oarecare unde, pe bănci, stau guvernante care tricotează și privesc cum se joacă copiii. Și pe acest bulevard m-a întâlnit pe mine — vecinul său de apartament.

În lupta dintre rațiunea umană și varietatea de instincte ale locuitorilor acestei țări a ieșit învingătoare rațiunea. Dumcev, luând în considerație mecanismul automat al vieții insectelor, formele limitate ale instinctului lor, nu numai că n-a pierit în această țară, dar a dirijat forța instinctului lor în slujba sa, în slujba omului.

În toate mișcărilor lui se manifesta o liniște aparte, aș spune o liniște încordată.

Da, Dumcev nu s-a mirat de apariția mea în țara lui și nu m-a întrebat cum am ajuns aci. Pesemne că viața îndelungată în această lume, unde ești pândit la tot pasul de primejdii, unde cu mintea sa ageră omul trebuie să rezolve în orice clipă probleme din cele mai grele, l-a învățat pe Dumcev să nu se mai mire de nimic.

Iată-l că s-a îndepărtat la câțiva pași de mine, a examinat niște urme, a tras cu urechea la freamătul arborilor-ierburi și a început să vorbească cu sine însuși. Pesemne că acesta era un obicei al lui statornicit în decursul zecilor de ani trăiți în Țara Codrilor de Iarbă. Vorbea foarte rar, încet și clar.

— Tu ce zici de el? se întrebă — era vorba de mine — și răspunse pe loc: Ce să zic? Trăncănește cam mult! Se bâțâie ca un cosaș. Face zarvă. Parcă ar avea friguri, parcă ar vorbi în delir! Dar la ce te poți aștepta de la el? E tânăr...

Mi-am luat inima în dinți și l-am întrerupt:

— Cum vine asta, Serghei Sergheevici, că nu v-ați mirat? Dintr-o dată apare un om aici, în Țara Codrilor de Iarbă... Iar dumneavoastră nu-l întrebați nimic!

El răspunse calm și răspicat:

— De ce să mă mir? Totul e limpede și simplu. Oamenii au descoperit substanța unor combinații complexe care micșorează și redau mărimea, iată cum se explică apariția ta. Dumcev își pironi privirea atentă spre vârfurile ce fremătau și întrebă încet și cu seriozitate: Dar de ce nu vin încoace și alți oameni?

— Nu! Nu! am strigat eu. De ce să se ocupe oamenii cu cercetarea unor substanțe care să micșoreze și să redea mărimea? Microscopul modern îl ajută pe om destul de bine să studieze organismele cele mai mici.

— Fără ca cineva să trăiască în Țara Codrilor de Iarbă, fără ca aceste locuri să fie studiate?! Totul privit doar prin lentilele microscopului?

N-am răspuns la observația lui. Discuția noastră se întrerupsese.

Apoi l-am auzit din nou vorbindu-și:

— Dar cum a apărut acest om neastâmpărat aici, în apropierea casei mele?

— Cum?! am exclamat eu. Totul a început de la filele din buchet...

Dumcev se uită la mine nedumerit.

— Despre ce buchet vorbești?

— Într-o seară, în camera mea de la hotel a zburat un buchet de flori, iar în el se aflau niște file, niște file misterioase.

— Încurci ceva, tinere.

— De loc!

— Buchet de flori... file... hotel... și dădu din umeri

mânios.

Am continuat:

— Filele au fost citite la microscop, filele jurnalului dumneavoastră.

Fața lui Dumcev se luminează de o bucurie plină de nerăbdare.

— Așadar, a fost găsit? A ajuns până la oameni?

— Cine? Despre cine, despre ce vorbiți?

— Despre jurnalul meu, cu descoperirile făcute în toți anii șederii mele în Țara Codrilor de Iarbă. Au fost găsite toate, toate filele jurnalului meu?

— Trei file! Doar trei! Erau enigmatice, de neînțeles.

— Vai, și cât de multe erau, cât de multe! spuse cu amărăciune Dumcev. Abia putea să le care „cămila” mea. Dar ea a pierit, biata mea „cămilă”, păianjenul meu. Iar eu am mers, am tot mers... Către nord-est, mereu către nord-est, spre chioșc. Am vrut să trec peste Marele Fluviu Domol. Furtună... Pluta s-a răsturnat. Un monstru de sub apă păzea jurnalul meu. Apoi... vântul a luat filele. Vântul...

Dumcev tăcu. Iar eu mă pătrundeam din ce în ce mai mult de credința că el se va întoarce în curând, poate chiar astăzi, printre oameni. Și nu va mai trebui să se gândească la cerneală, nu va mai trebui să obțină hârtie de la viespi. Dumcev se va întoarce printre oameni și-și va reaminti liniștit totul, va reconstitui, va repeta tot ce era scris în jurnalul lui. Câte nenorociri, câte greutăți a avut de învins, de câtă vitejie, trudă, perseverență, inventivitate a dat dovadă, numai pentru a îmbogăți omenirea cu noi cunoștințe, pentru a pune jurnalul său în mâinile oamenilor, jurnalul din care au rămas doar trei file... Acum tot ce s-a întâmplat atunci ține de trecut...

De la bun început am vrut să deschid vorba despre asta, dar nu știam cu ce să încep. Granula se afla pe jos, înaintea noastră. Trebuia doar să desfac pelerina. Dar îi arătasem o dată granula și el nici n-a vrut să se uite la ea. De ce?

Dumcev îmi întrerupse șirul gândurilor și-mi puse prima lui întrebare:

— Spuneai că oamenii n-au inventat încă substanțele

complexe care influențează creșterea organismului viu. Dar atunci, cum ai ajuns aici?

— S-a întâmplat să am la dispoziție un praf și două granule. Ele se găseau pe masă, în căsuța din placaj.

— Și ai înghițit praful, nu-i așa?

— Iar această granulă, Serghei Sergheevici, a fost păstrată pentru dumneavoastră — am spus eu cu fermitate și calm și i-am întins-o.

— Un sac! Privește ce sac bun!

— Unde? Despre ce vorbești?

— Se deplasează un sac mare... Cum, nu vezi? Dumcev arată spre o omidă mare, asemănătoare cu aceea pe care o luasem cândva drept un șarpe boa.

— De ce numiți această omidă un sac?

Dar Dumcev o și luase din loc și fugi după omidă, dispăru în ierburi.

Se întoarse curând și exclamă voios:

— Am urmărit-o! Ea își împletește învelișul — gogoșa — din fire de mătase, rezistente. Iar eu am s-o gonesc din sacul acesta. O să ai un bun sac de dormit. Bătu cu palma peste sacul său de drum. Nu va fi mai rău decât acesta...

Dar eu am revenit la discuția întreruptă:

— Așadar, Serghei Sergheevici, am avut la mine două granule! Una este aceasta...

— Iar cealaltă? Întrebă Dumcev.

— Cealaltă au rostogolit-o scarabeii...

— Înțeleg, înțeleg... Au rostogolit-o într-o sferă din gunoi. Dar n-ai putea indica locul unde ai văzut pentru ultima oară scarabeii cu sfera din gunoi? Trebuie să le luăm granula! Omului nu-i este greu să păcălească o fiară. Dacă scarabeii au rostogolit o sferă-magazie, adică o sferă în care își depun ouăle, atunci bila e a noastră. Dar dacă... dacă scarabeii au rostogolit sfera nu pentru urmași, ci ca s-o mănânce, atunci ea e pierdută!

O SUPĂRARE GREA

O supărare gravă, o neînțelegere apăsătoare interveni între mine și Dumcev.

Din ce se iscase ea?

De la locul de luptă cu călugărița, din ale cărei ferăstraie cumplite mă salvase Dumcev, am plecat amândoi în căutarea scarabelor. Ne duceam spre râu, ca să trecem pe malul celălalt, acolo unde scarabeii mă împinseseră în apă. Dumcev mergea înainte. El ducea pe spate un sac mare cu cartonul procurat în orașul viespilor, în mâini — o sabie.

După cum m-am convins curând, Dumcev stătuse aproape în fiecare zi să pândească omida care, dând drumul firelor-sfori, se agață de o plantă și-și confecționează astfel gogoșa. Dumcev proceda astfel: tăia sforile cu o bucată ascuțită de scoică, scutura omida din gogoșa-sac, apoi îmbiba sacul cu o substanță specială. Astfel gogoșa omidei devenea un sac. În Țara Codrilor de Iarbă puteai procura și ceară, și creozot, și lacuri, și iod, și alte substanțe complexe.

Dumcev mergea ușor și repede. Iar eu mă târam în urma lui cu legăturica mea din pelerină. În ea se aflau bila-granulă și lingura de lemn, de care nu voiam să mă despart.

Mergeam și mă gândeam: de ce atunci când i-am întins lui Dumcev granula pentru creștere, el nici nu se uitase la ea, ci începuse să vorbească imediat despre... cerneală? Ciudat... Și doar era destul să înghită granula și, peste o oră sau două, s-ar fi găsit la masa din laboratorul lui — după atâția ani de singurătate!

Aici va mai trebui să transforme în hârtie cartonul ce-l poartă în sacul de la spinare.

Dumcev parcă ghici gândurile mele și spuse:

— Omul a observat multe din viața insectelor, a luat multe de la ele pentru dezvoltarea culturii... Cum ar fi, de pildă, cerneala...

Am început desigur să-i explic că cerneala se produce din vopsele de anilină.

— Se vede că nu înțelegi despre ce vorbesc — obiectă Dumcev. Încă înainte de vopselele dumitale, omul a observat

musca gogoasei de ristic și acele umflături ciudate pe care le lasă ea pe plante... Cerneala e un lucru simplu, dar ce salt a făcut cultura umană o dată cu apariția ei! Câtă bogăție se afla în această descoperire!

— Cerneala e un lucru mărunț — am obiectat eu.

— Insecta străpunge frunza — continuă Dumcev, nedând atenție cuvintelor mele — depune oul, apoi se formează gala în care trăiește larva. Și oamenii au început să prepare din aceste gale cerneala. Dar hârtia? Viespile producătoare de hârtie au sugerat omului cum să fabrice hârtie din fibra lemnoasă. Hârtia din cârpe de in era prea scumpă. Cultura umană însă cerea mult, foarte mult material pentru scris — dar care să fie în același timp ieftin și ușor de procurat. Viespile de milioane de ani curăță cu mandibulele lor fibrișoarele lemnoase, le freacă până ce devin praf mărunț, apoi ele secretă un lichid lipicios, cu ajutorul căruia fac o bilă de hârtie. Această bilă o presează între fălci, o transformă într-o plăcuță subțire. Și materialul pentru pereții locuințelor lor este gata. Abia cu o sută de ani în urmă a fost descoperit secretul producerii hârtiei din lemn. Și pe o astfel de hârtie noi scriem astăzi și tipărim cărți. Aceasta a fost o cotitură tehnică, un imens pas înainte în cultură.

Mergeam mai departe.

Mă gândeam ce expresie ciudată, solemnă avusese fața lui Dumcev când deschisese vorba despre muștele de cerneală, despre viespile de hârtie! Pe câtă vreme atunci când îi întinsesem granula de creștere parcă nici n-o băgase în seamă. „De ce?” mă întrebam. Îmi trecu prin minte o vagă bănuială care mă sperie: nu cumva pasiunea și obsesia de cercetător, de descoperitor au învins în el dorința de a se întoarce în lumea celor în care trăise înainte? Nu cumva nu mai vrea să se despartă de Țara Codrilor de Iarbă?

Deodată Dumcev se opri și începu să vorbească singur:

— Trebuie să cred că tânărului (despre mine vorbea) nu-i vine de loc ușor să care în pelerină o povară atât de grea. Dar sacul meu este plin până la refuz cu carton. Și trebuie să avem mâinile libere.

Se întoarse spre mine.

— N-ar fi mai bine să ne ascundem lucrurile într-un loc sigur? Ne va fi mult mai ușor la mers. Le vom ascunde în cuibul halikodomei.

Acest cuvânt — „halikodomei” — îl rostise cu profund respect.

Dumcev se îndepărtă, trecu printr-o poieniță deschisă și se opri.

Un uriaș munte de piatră golaș, fără verdeață, își proptea în cer vârful înalt. De el era lipită o construcție semicirculară albicioasă, găurită în câteva locuri. Apropiindu-mă mai mult de ea, am observat că aceste orificii erau netede și rotunde.

— E cel mai bun loc pentru păstrarea lucrurilor — spuse Dumcev. Ne aflăm în fața locuinței halikodomei, albina-pietrar. Aceste insecte după ce își găuresc acoperișurile cuiburilor lor își iau zborul. Acum cuiburile sunt pustii, aici totul se va păstra perfect.

Dumcev luă din mâinile mele legătura, își potrive mai bine sacul cu carton pe spinare și începu să se cațăre cu ușurință pe munte. De acolo trecu la construcția albicioasă lipită de el.

M-am cățărat cu greu în urma lui. Dumcev coborî — folosindu-se de sfori — toate lucrurile prin gaura bolții edificiului, apoi astupă orificiul cu pietre.

— Nădăduiesc că vei ține minte acest loc? spuse el.

— Dar asta e imposibil!

— Învață topografia de la albine.

— Topografia? Ce-are de a face aici topografia? Aici e chestiune de instinct. Rezultatul a milioane de ani de adaptare. Dar instinctul e orb. Este extrem de limitat, întotdeauna automat!

Am spus asta cu oarecare asprime în glas. Oare am vrut să fiu aspru? Am simțit totuși că tonul meu era jignitor și moralizator.

Dumcev obiectă hotărât:

— Fleacuri! Albina găsește întotdeauna fără greș cuibul ei.

— Da; asta așa e! am exclamat eu vehement. Dar mutați același cuib în altă parte, fie chiar și foarte aproape, în așa fel ca albina să-l poată vedea și ea nu-și va recunoaște cuibul. Ea se întoarce numai la locul de unde și-a luat zborul. Acesta e instinctul. Iar dumneavoastră ați spus: „Omul trebuie să învețe de la albină s-o imite”. Asta e absurd! Chiar în oceanul nemărginit un om plecat în căutarea altuia îl poate descoperi. Pentru aceasta rațiunea a creat busola și alte instrumente din cele mai complicate.

O cută mohorâtă apăru la colțul buzelor lui Dumcev. Se așternu o tăcere apăsătoare.

Apoi Dumcev spuse:

— Și totuși omul a învățat ceva de la albina-halikodoma. Ea e prima care a preparat cimentul. Din ciment ea a construit această locuință pentru urmașii ei. Pământul calcaros-argilos muiat cu saliva albinei se întărește lăsat în aer, se solidifică pentru totdeauna. Dumcev strigă aproape aceste cuvinte „pentru totdeauna”.

Pesemne că fusese foarte jignit de remarca mea, cum că oamenii n-au ce învăța de la halikodomă.

Eu tăceam.

El interpretează tăcerea mea drept o nouă obiecție și continuă oarecum provocator, fără să mă privească:

— Ea, această modestă albină-pietrar, a oferit omului în dar secretul cimentului.

Am încercat să-l contrazic, dar el m-a întrerupt cu asprime.

— Chiar omul din timpurile străvechi avea un bun spirit de observație. Un egiptean a băgat de seamă că halikodoma își construiește cuibul pe piatră din ciment. Și constructorii piramidelor egiptene au apelat la ciment, imitând astfel halikodoma. Cimentul a întărit piramidele pentru totdeauna! Până în zilele noastre!

— Din unele piramide a rămas doar un morman de ruine — am obiectat eu.

Și atunci mi-am amintit, nu știu de ce, de o inscripție de sub desenul unei piramide dintr-un album de istorie a

Egiptului antic: „Nu mă subaprecia în comparație cu piramidele de piatră, pentru că eu am fost construită astfel: o prăjină se înfunda adânc în mocirlă, apoi se scotea și se strângea nămolul adunat pe ea: cărămizile mele sunt făcute din acest nămol”.

Această inscripție pe o piramidă, făcută de un faraon, am repetat-o cu glas tare lui Dumcev.

— Știu, știu! spuse Dumcev. Piramida lui Asihis. Lăudăroșenia nu i-a fost de niciun folos, timpul l-a dezmințit curând. Săpăturile au stabilit că pentru întărirea cărămizilor și constructorii egipteni foloseau mortarul de var liant — cimentul halikodomei. De la ea au învățat.

— Serghei Sergheevici, construirea piramidelor de către vechii egipteni este o chestiune de istorie. Au fost descoperite acum noi materiale liante, cimentul portland, cimentul hidraulic. Cimentul a dat posibilitate să se creeze un nou material de construcție, betonul. Acum oamenii construiesc din beton armat clădiri, poduri imense, planșuri... Și nu albina a sugerat inventarea betonului armat.

Dumcev asculta și repeta foarte încet:

— Beton armat... beton... hidrau... Nu înțeleg...

— Trebuie să recunoașteți, Serghei Sergheevici — am spus eu încet. Omul n-are ce învăța nici de la această albină, nici de la celelalte insecte, de la aceste mașini vii.

— Ce? Ce-ai spus?

— Toate aceste insecte sunt mașini vii. Organisme inferioare!

Ce dureros s-a schimonosit fața lui Dumcev! Am înțeles că între noi s-a creat o neînțelegere gravă.

Am coborât de pe munte. Uite ce-am făcut, mi-am zis eu, n-am știut să mă stăpânesc, am pricinuit o durere omului de care mă atașasem încă de pe când nu-l cunoșteam și nici nu-l văzusem măcar. Și doar atât de mult am căutat, am așteptat întâlnirea cu el în această Țară a Codrilor de Iarbă! El mi-a salvat viața... iar eu l-am jignit.

Mergeam în urma lui Dumcev. Soarele ajunsese sus de tot. Eu tot voiam să-i spun că mă simt vinovat față de el, dar

nu știam cum să încep.

CÂND NU TE ÎNECI ÎN APĂ

Râul Reproșurilor Tardive, de care ne apropiam, vuia și iată că de după copacii-ierburi sclipiră apele lui clocotitoare.

— O să trecem râul cu pluta. Este legată aci, lângă cotitură. Îndată ce ne vom afla pe malul celălalt, vom porni pe urmele scarabeilor. Îi vom ajunge din urmă, le vom lua cealaltă granulă de creștere — spuse Dumcev.

Cu niște cângi lungi (ace uscate de pin) ne-am îndepărtat de mal și am început să plutim.

Dumcev îndrepta cu mâna sa experimentată pluta spre țarm. Deodată, mi se păru că aud undeva, prin apropiere, zgomotul unor vâsle lovind apa. Am privit înapoi și... nu mi-am mai putut lua ochii. Lângă plută înotau niște imenși monștri de apă — „bărci” vii cu vâsle în furchete. Aceste „bărci”, cu niște ochi roșii, mari, cu privirea fixă, când cercetau ceva în apă și atunci încremeneau în loc, apoi se deplasau foarte încet, când se repezeau deodată înainte. Vâslele lor, acoperite cu niște peri aspri, loveau apa, și cu o viteză de necrezut „bărcile” zburau pe luciul râului. Pieirea noastră ar fi fost inevitabilă dacă măcar una din aceste „bărci” ar fi atins din mers pluta noastră — ea s-ar fi răsturnat imediat.

— Observă! Gladâșul — prototipul bărcii cu vâsle. Picioarele posterioare ale acestei insecte de apă, vâslele, se țin parcă pe furchete și capetele lor sunt acoperite cu peri aspri. Împinge pluta mai puternic! strigă Dumcev. Ne ajunge din urmă gladâșul!

Și aproape în aceeași clipă ne acoperi un val. Pluta se clătină, se răsuți.

Dumcev alergă spre celălalt capăt al ei. Era greu să restabilim echilibrul. Pluta era toată inundată de apă. Se lăsase într-o parte și un capăt al ei intra în râu. Dumcev o îndreptă.

Momentul de primejdie trecuse. Dumcev vorbea din nou liniștit, lucrând cu cangea:

— Cine știe dacă omul primitiv n-a observat cum se deplasează în apă gladâșul? S-a uitat și a învățat să facă vâsle cu furcheți...

Dumcev nu-și termină vorba. O izbitură de jos! Pluta se ridică vertical și amândoi ne-am pomenit în apă.

Valurile ne biciuiau și ne aruncau într-o parte.

— Gladâșul e lângă noi! Scufundă-te!

Și Dumcev dispăru sub apă. M-am scufundat după el.

Halucinație? Sub apă, în fața mea, a răsarit un foișor neobișnuit din cristal. În acest foișor, pe trunchiul unui arbore, sta liniștit Dumcev și mă invita la el prin semne.

Nu, nu fusese halucinație! Iată că m-am pomenit și eu

sub clopotul străveziu, ca de cristal.

„Argyroneta!” mi-am dat seama, amintindu-mi de tot ce am citit în însemnările lui Dumcev despre aerostatele subacvatice.

— Respiră aici liniștit, ca pe pământ — am auzit vocea egală a lui Dumcev, când m-am instalat lângă el pe trunchi.

Am început să privesc în jur. Prin învelișul străveziu al foișorului în care ședeam, am văzut cum trunchiurile groase ale arborilor subacvatice, necunoscuți mie, se întindeau pornind din fundul râului, se împleteau, se încâlceau, tremurau în apa tulbure și porneau în sus. Tulpinile laterale, lungi se așterneau pe cursul apei, de parcă plecau undeva, departe de tot.

Pesemne că viguroasa vegetație a Țării Codrilor de Iarbă nu mai avusese loc suficient pe pământ și se năpustise în apă.

Deodată, de după împletiturile dense ale algelor, aproape de tot de noi, am zărit niște ochi aprinși. Niște frânghii se întindeau din creangă în creangă, de la un trunchi la altul.

Ședeam pe crengile arborelui subacvatic, prins în păienjeniș, și observam viața ciudată, capricioasă și variată a împărăției subacvatice. Printre trunchiuri, tulpini și ramuri, fremătau umbrele unor animale. Ele brăzdau apa când lin, când brusc.

— În acest clopot puteam sta liniștiți — spuse Dumcev. Înțelegi, cred, că acest edificiu ne-a scăpat de nenorocire! Clopotul scafandru — arată el spre plasa țesută din păienjeniș de argyronetă — este eliberat treptat de apă, de către păianjen, și umplut cu aer tot de el. Fiecare băsică de aer, prinsă de păienjeniș, dislocă după cum se cunoaște din fizică un volum egal de apă. Acum nu te mai îndoiești că omul n-avea de ce să despice firul de păr în patru, acolo unde avea în față un model gata din natură?

„Ce prostie!” am vrut să spun. Dar mi-am amintit de recenta noastră discuție despre ciment, mi-am amintit de jignirea pe care i-o adusesem lui Dumcev și am tăcut.

Acum, când mi se adresa din nou, am invocat

incompetența mea în materie.

Ieșind de sub clopot, am urcat amândoi pe oglinda liniștită a apei. Apoi ne-am cățărat cu mare greutate pe malul abrupt.

— Așadar, începem vânătoarea de scarabei — spuse Dumcev. Du-mă acolo unde i-ai văzut pentru ultima oară, cu sfera în care era granula.

M-am uitat cu atenție, am chibzuit.

— Am văzut scarabeii de două ori. Prima dată atunci când am scăpat granula și ei au rostogolit-o după un lanț de dealuri, iar a doua oară pe acest mal. Am căzut în râu de pe malul abrupt.

— Și de unde ai căzut? Arată-mi locul!

L-am dus pe Dumcev de-a lungul malului:

— Acolo era o râpă... o meandă... o cotitură a râului — i-am spus.

Dumcev mă duse lângă o râpă abruptă:

— Aici a fost? Sau poate acolo? Și acolo e o râpă. Sau în stânga, unde cotește râul?

Nu știam ce să răspund. Pentru mine toate coastele abrupte și meandrele râului semănau între ele.

— Nu te sfii! Arată-mi măcar direcția din care ai venit din pădure spre râu — spuse Dumcev.

L-am dus pe Dumcev într-un loc în care o tufă și arborele de lângă ea mi se păreau cunoscute. Când m-am apropiat, am văzut că greșisem.

Am cutreierat apoi împreună pe întregul mal și în cele din urmă am ajuns la convingerea că nu voi mai descoperi niciodată locul de unde căzusem — vrând să scap de scarabei.

Dar puteam eu oare să renunț la căutarea granulei atât de prețioase, care însemna reîntoarcerea în lumea din care venisem? Și în clipa aceea m-am gândit că aici, pe mal, fuseseră poate cu totul alți scarabei, iar ceilalți care m-au furat rămăseseră acolo, în dosul șirului de dealuri. O ipoteză la care nu mă oprisem de loc până atunci și care nu era cu nimic întemeiată. Dar nu puteam renunța la ea sau poate că nu voiam să renunț: ea mă liniștea, mă scotea din întristarea

care mă cuprinsese. Am vrut să cred în propria-mi născocire.

I-am împărtășit lui Dumcev aceste gânduri ale mele. El mă privi cu atenție.

— Dumneata propui o expediție după lanțul de dealuri? Bine, sunt de acord.

NEAȘTEPTATELE ÎNTREBĂRI ALE LUI DUMCEV

Pe măsură ce mergeam mai departe, gândul că Dumcev nu intenționa decât să-și procure cerneală și, pesemne, să rămână mai departe în Țara Codrilor de Iarbă, pentru a-și continua cercetările și pentru a-și scrie din nou jurnalul, devenea tot mai stăruitor. Concluzia la care ajunseseam mi se părea dureroasă și de neînțeles. De ce se eschiva de fiecare dată de la discuția cu privire la lucrul cel mai important: întoarcerea printre oameni? De ce nu mă întreabă despre intențiile mele viitoare?

Pesemne că arătam abătut și dezorientat. Mi-am dat seama de aceasta, observând că Dumcev întorcea adesea capul spre mine și mă privea cu un aer neliniștit. La un moment dat se opri și, în dorința de a mă sustrage de la gândurile mele negre, spuse:

— Dumneata desigur cunoști notele muzicale?... Atunci trebuie să știi că s-a calculat numărul bățăilor de aripă pe minut ale unei insecte.

N-am înțeles imediat despre ce vorbește.

— Ascultă! Trece acum o albină în zbor... Ea emite în timpul zborului un anumit sunet... L-ai auzit?

— E un „la”!

— Exact! Acest sunet corespunde unui număr de patru sute patruzeci de oscilații duble pe secundă. Ascultă acum și alte sunete.

— „Do”!

— Acest sunet corespunde unui număr de trei sute treizeci de oscilații ale aripilor albinei pe secundă. Nu patru sute patruzeci, ci trei sute treizeci, cu o sută zece mai puțin.

Se vede că albina aceasta e foarte obosită. În Țara Codrilor de Iarbă, și dacă îmi țin ochii închiși, eu știu în orice clipă — orientându-mă după sunete — tot ce se întâmplă în jurul meu: dacă viețuitoarele care trăiesc aici sunt obosite sau neliniștite, dacă ele zboară cu o povară sau fără, și în ce direcție zboară. Aici am verificat tabelul înălțimii sunetelor produse de diferite insecte. Cu acest tabel am făcut cunoștință încă de mult în laborator. Prin mișcarea aripilor, insectele dau naștere unor sunete care diferă unele de altele. Bătăile frecvente au o anumită înălțime, cele mai rare, o alta. Încă din copilărie am învățat să determin înălțimea sunetelor de timbru diferit. Orice muzician îți poate spune imediat ce notă a luat o cântăreață sau un cântăreț. Toate astea mi-au prins bine aci. Aripile locuitorilor de aici! Ce poate fi mai interesant, mai instructiv pentru oameni, decât toate aceste cunoștințe despre aripi și zboruri.

Cotind brusc, Dumcev mă duse într-o poieniță, ce se zărea prin desișul de iarbă. În marginea poienii era legată de un arbore o vietate înaripată.

Dumcev se apropie de ea și începu să explice. În cuvintele lui se împleteau amintiri despre primul și unicul lui zbor pe care-l făcuse de mult, atunci, la acel iarmaroc.

— Privește, observă! spunea el. Iată cum trebuie construită o mașină de zbor! Aceasta este o libelulă cu două perechi de aripi: o pereche este așezată ceva mai sus decât cealaltă. Fiecare pereche de aripi dezvoltă atât forță ascensională, cât și forță de tracțiune. Aceste aripi nu numai că susțin aparatul, dar îl și deplasează. Chiar mișcarea slabă a aripilor lungi dezvoltă o mare forță de tracțiune. Această libelulă puternică este denumită „cobilița”.

Dumcev dezlegă libelula. Ea își luă îndată zborul și dispăru.

— Așa-i că zboară frumos? Privește, încă o libelulă legată. Partea frontală, anterioară, a aripilor este dură, iar cea posterioară, flexibilă. Astfel aripa își schimbă în mod automat unghiul de întâlnire cu valul de aer, în funcție de direcția pe care o ia libelula în zbor: în sus, în jos, la dreapta, la stânga.

Nu-i așa că-i frumoasă?

Dumcev mă privea întrebător.

Eu tăceam. El înțelese în felul său tăcerea mea.

— Ești mirat? Și acum îți voi arăta ceva extraordinar. Iată o altă libelulă. Privește ce late sunt aripile ei — și cât de largă deschiderea lor. Acesta este un zburător foarte dibaci și foarte puternic. Dar dimensiunile aripilor! Dimensiunile!

Am observat că deschiderea aripilor era de două ori mai mare decât insecta însăși. Dar pe mine mă impresiona coloritul lor.

Și am spus:

— Ce culori discrete și ce bine îmbinate! Perechea de aripi posterioară are la bază o fâșie lată, maro-închis, de aceeași culoare cu trupul insectei.

Dumcev mă întrerupse:

— Parcă ai fi un copil! Lasă coloritul și urmărește-i zborul. Vezi, acum ea se odihnește. Dar e gata de zbor. Ține aripile în poziție orizontală, gata să-și ia zborul în fiecare clipă. S-a plasat astfel, ca să poată ține piept vântului! Așadar, la zbor! strigă Dumcev.

Dezlegând nodurile frânghiilor, el împinse libelula cu sabia sa — un ac de viespe. Și ea își luă îndată zborul. Dar nu era un zbor, era un dans amețitor și grațios în aer.

— Ce abilitate, ce abilitate! Dar și ce forță... Privește acum — exclamă Dumcev.

Într-adevăr, avea de ce te entuziasma. Libelula urmărea o pradă; se răsturnă într-o clipă pe spinare, apoi reveni brusc la poziția normală, făcu un viraj, apoi altul și altul și prinse prada.

— Serghei Sergheevici — începui eu — toate acestea sunt interesante, dar...

Voiam tocmai să-i povestesc despre viața modernă, despre faptul că omul și-a dobândit aripi și a devenit stăpânul aerului, dar Dumcev nu mă lăsă să scot o vorbă.

— De la libelule să învețe oamenii să-și construiască mașinile de zbor, de la libelule! încheie el povățuitor.

Chiar în această seară — mi-am zis eu — va trebui să-i

povestesc despre tot ce s-a petrecut în țara noastră în anii absenței lui... Despre marea noastră revoluție, despre marele progres al științei, despre saltul fantastic al tehnicii. Trebuie să fac asta treptat, cu precauție. El va fi desigur copleșit, buimăcit, zguduit de ceea ce va auzi. Căci multe din cele pe care are de gând să le aducă în dar patriei au fost între timp descoperite, inventate, studiate...

Începusem să urcăm un deal în pantă dulce.

— Vezi? întrebă Dumcev și se opri chiar în vârful dealului.

— Văd în aer ca prinse într-o ceață două semicercuri. Stau suspendate în loc și iată, în alt loc, două semicercuri identice. Ciudat fenomen...

Dumcev surise:

— Cele două semicercuri sunt formate din aripile unor insecte care funcționează ireproșabil cu o viteză anumită. Privește mai bine...

— Acestea sunt muște, dar nu zboară, ci... am început eu.

— Termină, termină! strigă Dumcev.

— Ele stau în aer!

— Da, muștele stau suspendate în aer! Ele se pot opri în orice punct al spațiului aerian.

— Păsările zboară... începusem eu.

— Păsările! făcu cu mâna Dumcev. Pasărea nu știe altceva decât să zboare, să planeze și să cadă jos ca un bolovan.

— Să zboare în picaj — i-am sugerat eu, gândindu-mă la bombardierele în picaj.

— Ce? Să zboare în picaj? Ciudat cuvânt — spuse el îngândurat și zâmbi ironic. Să învățăm de la păsări? Nu va trebui oare atunci să complicăm prea mult lucrurile? Să legăm aparatului de zbor o coadă... Să-i născocim un dispozitiv de tracțiune...

— O elice — i-am sugerat eu din nou. Un propulsor aerian.

— Nu pricep... întreg secretul zborului stă numai în

aripă. Aripă! Aici e forță ascensională și forță de tracțiune și de dirijare. Acest lucru îl poate învăța omul nu de la pasăre, ci de la libelulă, albină, muscă! Ele își opresc din mișcare când o aripă, când alta, ca apoi dintr-o dată să urmeze un brusc salt lateral, în sus, în jos. Iar dacă e nevoie, pot rămâne în aer. De ce nu le cercetezi, omule, de ce nu copiezi mecanica zborului lor?

Eu nu-mi luam ochii de la insectele ce stăteau suspendate în aer.

— Cum se numesc?

— Sirfide — răspunse Dumcev. Larvele sirfidelor se hrănesc cu păduchii de frunze. Pentru ele am înmulțit o colonie de păduchi. Și fluturele sfingide, și multe alte insecte pot să stea în aer.

Ce putem face. Acum ca și mai înainte, Dumcev îmi arăta lucruri cunoscute oamenilor de mulți ani. Da, el voia să uluiască lumea cu descoperirile făcute cu atâta și atâta vreme în urmă. Elicoptere care stau suspendate... Avioane cu reacție... Despre acestea deocamdată n-am suflat nicio vorbă; m-am abținut, amintindu-mi cum l-am jignit fără să vreau în discuția despre ciment și încă o dată, atunci când i-am numit pe locuitorii acestei țări „organisme inferioare”.

Dar se poate oare compara o insectă care stă suspendată în aer cu un elicopter? De altfel... Elicopterul stă suspendat în aer, este adevărat, dar cu totul altfel decât insecta, datorită faptului că elicea lui se rotește pe plan orizontal. Pe câtă vreme insecta, plutind în aer, își agită liber și ușor aripile. Nu cumva pornește de aici calea spre descoperiri surprinzătoare? Și atunci poate că Dumcev are oarecum dreptate?

Nu m-am putut stăpâni și am spus:

— Aeroplanele create de oameni zboară cu o viteză de opt sute, o mie și chiar mai mulți kilometri pe oră.

Dumcev se opri. Se uită cu atenție la mine și mi se păru că pălise. Peste o clipă el surâse și-și strânse ochii, cu sîretenie:

— Păi dumneata, nene, ești un visător, un mistificator! „Aeroplan”! Hm... hm... Nu-i rău născocit cuvântul acesta.

Bine, să admitem... Dar nu cumva mă considerați un excentric care îl sfătuiește pe om să copieze întru totul insecta? Înțelege-mă just! Când zic: omule, învață de la locuitorii Țării Codrilor de Iarbă, înțeleg un singur lucru: omule, pătrunde, află, studiază natura, ierburile! Apleacă-te! Uită-te la ce calci în picioare. Nu fi trufaș! Aeroplanale dumitale fantastice zboară pe oră... Cu ce viteză?

— Cinci sute, șapte sute, o mie și mai mulți kilometri...

— Prost! învață, te rog, de la bondar, de la muscă! exclamă Dumcev. Bondarul parcurge într-un minut de zbor o distanță în care intră de zece mii de ori lungimea trupului său. Calculați atunci câte lungimi ale sale depășește într-un minut aeroplanul dumitale?

Dumcev mă privi provocator și malițios.

Începui să socotesc în minte: am presupus că lungimea avionului e de zece metri și am aflat că avionul depășește într-un minut de zbor de o mie șase sute de ori lungimea sa. O fenomenală rămânere în urmă față de bondar! Am presupus atunci că lungimea avionului este de o sută de metri și la aceeași viteză s-a dovedit că într-un minut avionul acoperă numai de o sută șaiszeci-două sute de ori lungimea sa. Iar bondarul de zece mii de ori! Zece mii!!

Desigur, nu poate fi comparată o insectă cu o mașină — lumea vie cu lumea tehnicii. Mai este vorba și de faptul că dimensiunile mici, și chiar foarte mici ale insectei, îi creează condiții aerodinamice foarte avantajoase. Dacă am mări însă dimensiunile liniare ale trupului insectei, greutatea ei ar crește în progresie geometrică, cu alte cuvinte — simpla mărire a insectei, să zicem, de zece sau de o sută de ori ar anula totul, deoarece sarcina va spori de 10 sau de 100 ori.

Dar Dumcev continuă:

— Țânțarul, țânțarul obișnuit, cu o mișcare, cu o singură mișcare, lovește aerul — de sus în jos — cu toată lățimea suprafeței aripilor lui. Pare a fi simplu. Dar a construit oare omul un aparat de zburat cu aripă mobilă?

Și din nou nu știam ce să răspund.

— Dar au învățat oamenii de la insectă — spunea

Dumcev — să construiască aparate care, la fel ca și insecta, să azvârle cu aripile curenți de aer în orice direcție și să se poată ridica prin intermediul lor în orice unghi și cu orice viteză? Răspunde: s-a ajuns să se construiască asemenea aeroplane?

Nici la această întrebare nu știam ce să răspund. Am tăcut.

Și atunci Dumcev spuse încet, și simplu:

— Nu, nu acest tânăr va povesti oamenilor tot ce a văzut aici... O, de-aș putea să mă prezint eu însumi în fața inginerilor, să le spun: Priviți, iată schițele! Ieri am descoperit întâmplător ceea ce mi se pare că va ajuta pentru a experimenta...

„Despre ce descoperire vorbește Dumcev?” mă gândii, nedumerit.

— Să mergem la lanțul de dealuri după cea de-a doua granulă! am spus eu, de parcă nu auzisem ultima lui frază, atât de ciudată.

— Da, da, trebuie să mergem! răspunse Dumcev. Dar ascensiunea, va fi grea. Așteaptă aci. Mă întorc îndată.

RĂSPLATA PENTRU PRÂNZ

Am rămas singur și am căzut pe gânduri, privind spre desișul pădurii de ierburi.

De după un arbore cu frunza lată apăru un animal ciudat, alcătuit parcă din două baloane. Animalul se îndrepta direct spre mine. Avea doi ochi imenși. Fiecare era parcă un mozaic alcătuit din șase ochi mici. Antenele uriașe pipăiau din mers totul. Maxilarele erau înfiorătoare, semănau cu niște săbii. Toate mișcările animalului erau bruște și surprinzătoare. Cine-ar putea fi?

Ochii în fațete. Trei perechi de picioare. Bine, dar asta e o furnică!

Atingând ușor cu antenele tot ce i se iva în cale, furnica coti pe neașteptate spre stânga. Începu să alerge. Mă interesa încotro și pentru ce a pornit atât de preocupată?

Destul de abilă, furnica s-a urcat pe trunchiul unui arbore, pe o frunză gigantică. M-am cățărat după ea pe frunza de dedesubt — o pânză mare, păroasă, ce se legăna ușor. Se poate să fi fost un brusture. Dând capul pe spate, am văzut niște animale stând strâns lipite între ele, prinse de suprafața inferioară a frunzei. Erau grase și de un verde ca iarba. Din când în când, unul din ele rămânea suspendat pe șase piciorușe subțirele, apoi se lipea din nou de frunză și-și proptea trompa lungă și ascuțită de miezul ei succulent.

Animalele sorbeau sucurile frunzelor și, sub ochii mei, aceste vietăți deveneau din ce în ce mai grase. Erau păduchi de frunze! Am în fața mea o gigantică fabrică de zahăr sau, mai bine zis, de sirop de zahăr.

Păduchele de frunze! Există păduchi catifelați, negri, există alții de un galben străveziu sau, cum sunt aici, de un verde ca iarba. Păduchele este o insectă cu totul neînsemnată — așa se spune în popor. Păduchii nu se apără niciodată, de nimeni, în niciun fel de condiții. Orice vietate din lumea animală are prieteni, are și dușmani, are mijloace de apărare. Dar păduchii de frunze? Ei sunt leneși și deopotrivă de indiferenți față de orice. La fel de indiferenți și față de destinul lor. Păduchele înghite prin trompă suc din miezul frunzei, își umple pântecelul cu sirop de zahăr și asta-i tot.

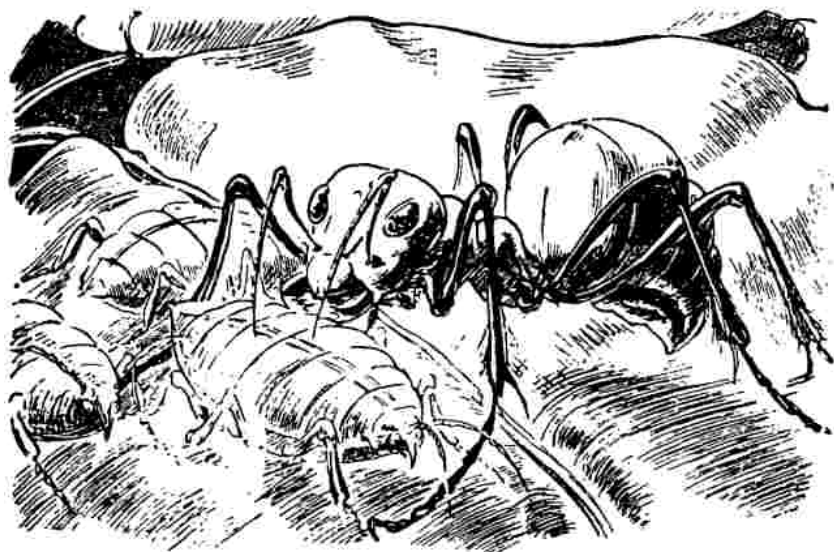
„Sudoarea cerului”, „Saliva stelelor” — așa a numit cu peste două mii de ani în urmă învățatul roman Pliniu cel bătrân roua dulce care cade uneori ca din cer pe cel care stă sub un pom. Cerul e senin, soarele este la zenit. De unde vine roua? Mai târziu, s-a găsit explicația — e opera păduchilor de frunze. Ei lasă pe frunzele arborilor niște picături lipicioase: „roua de miere”. Prin mișcările piciorușelor, ei aruncă picături din acest sirop. O ușoară adiere de vânt și „roua de miere” cade la pământ.

Mergând pe urmele furnicii, m-am pomenit pe teritoriul unei originale fabrici de sirop de zahăr.

Furnica de culoare închisă alerga repede de la un păduche la altul și atingea cu mare grijă, cu antenele ei,

pântecul rotund, când al unei vite verzi și grase, când al alteia. Aceasta se ridică și în capătul posterior al pântecului ei apărea deodată, strălucind în soare, o picătură rotundă de lichid străveziu. Furnica înghițea cu lăcomie aceste picături. Dar iată, după cât se vede, s-a săturat.

A trecut cu grijă de pe frunză pe trunchi, iar de pe trunchi a început să coboare cu mișcări abile la pământ.

Am urmărit-o — de acolo unde mă aflam, așezat pe frunza mea. Dar iată că a apărut o altă furnică. Atingând-o cu antenele pe cea dinții, a oprit-o în loc. Prima furnică, cea sătulă, s-a lăsat pe piciorușele dinapoi și, întinzându-și capul înainte, a dat drumul din gură unei picături de sirop. Cea flămândă s-a întins spre cea sătulă, care-i cedă o parte din sirop. Începură să vină într-acolo și alte furnici. Prima furnică, care își luase hrana de la păduchi, începu să „ofere” fiecareia dintre ele câte puțin sirop.

Toate acestea erau foarte amuzante. Dar și mie mi-era foame. Să rămân flămând când mă aflu chiar pe teritoriul unei fabrici de zahăr? Nu, e absurd! De ce n-aș gusta și eu din acest aliment? Să mă duc mai aproape de văcuțele verzi.

M-am târât o distanță destul de mare, până la locul unde

ambele frunze, cea de sus și cea de jos, veneau aproape în atingere. Frunza-pânză vibra, se legăna. O singură mișcare greșită și m-aș fi rostogolit, aș fi căzut jos.

Și totuși am ajuns în locul din care vroiam să-mi iau hrana.

Acum păduchii erau aproape, lângă mine.

Am atins cu mâna o vită grasă. Am atins-o o dată, de două ori. Am procedat la fel ca furnica. Vita îmi oferi imediat o picătură mare de lichid dulce și parfumat.

Așa am trecut de la una la alta, din ce în ce mai încântat de gustul admirabil al acestui sirop.

„Oare Serghei Sergheevici a gustat vreodată din această licoare atât de dulce? m-am gândit eu înveselit și am hotărât să cobor neîntârziat. E posibil ca Dumcev să se fi întors între timp. Îl voi invita și pe el la ospăț. Dar înainte de a coborî, încă o înghițitură!... În clipa aceea, o lovitură în creștet, bruscă, puternică, mă doborî. Am început să mă zbat pe pânza imensă a frunzei. Două furnici se năpustiseră asupra mea.

PE DRUMUL MARE

Una din furnici mă târî de pe frunză pe trunchi, iar de pe trunchi, direct jos. Cealaltă furnică alerga după noi. Dacă cea de a doua furnică, mai mică, ar fi ajutat-o cu adevărat pe prima, n-ar fi fost de loc bine de mine! Dar spre norocul meu, ea își propusese, dimpotrivă, să-și stingherească tovarășa. Când alerga înainte și mă trăgea înapoi — în sus pe trunchi — când, oprindu-se de-a curmezișul drumului, își expunea spinarea ca să se împovăreze, neapărat, cu greutatea corpului meu. Astfel o stingherea foarte mult pe furnica cea mare. Eu m-am lămurit repede ce se întâmplă.

Mark Twain descrie cum două furnici, găsim un picior de coș, l-au cărat acasă la ele:

„După niște raționamente cu totul anapoda, ele iau piciorul de ambele capete și-l trag din răputeri, în direcții opuse. La un mic popas, se sfătuiesc. Amândouă văd că ceva

nu-i în regulă, dar nu sunt în stare să priceapă ce anume. Din nou apucă piciorul — rezultatele continuă să fie aceleași. Începe sfada: se învinuiesc reciproc că nu procedează cum trebuie. Amândouă se aprind și în cele din urmă discuția se transformă în păruială. Ele se agață una de alta, încep să se roadă cu fălcile, și se rostogolesc pe jos, până ce una din ele se rănește la mână sau la picior, și se oprește ca să-și lecuiască vătămătura. Are loc împăcarea și începe din nou munca comună și lipsită de sens, ca înainte, numai că acum cea rănită nu încetează să fie o piedică pentru cealaltă. Străduindu-se din răspuțeri, cea sănătoasă cară povara și o dată cu ea și furnica rănită care, în loc să cedeze: prada, stă agățată de ea.”

Cine n-a observat viața furnicilor, „munca” lor!

Au existat oameni care au considerat furnicile niște animale cu o înaltă organizare, înzestrate aproape cu rațiune.

Dar are dreptate Mark Twain spunând despre furnică: „Este uluitor cum un șarlatan teribil ca acesta a izbutit atâtea veacuri să tragă pe sfoară întreaga omenire, aproape!” Și adaugă: „Furnica muncește bine atunci când este urmărită de un naturalist fără experiență, care trage concluzii eronate”.

Dar atunci cum ajunge totuși povara în furnicar? Numai pentru că fiecare furnică, deși își stingherește vecina, cară totuși povara în cuibul ei. Astfel un grăunte oarecare, târât de furnici în furnicar, se deplasează pe curba cea mai capricioasă: când înainte, când înapoi, când la dreapta, când la stânga. Și tot timpul acest grăunte se învârtește și se răsuște.

Mi-am amintit de toate acestea în timp ce furnicile mă transportau, și am început să chibzuiesc cu înfrigurare cum să scap de ele.

Iată că una din furnici mă împinse jos de pe trunchi! Dar eu m-am agățat într-o clipită de un dâmbuleț, de tulpina arborelui și mi-am întins îndată piciorul de care mă apucă numaidecât cealaltă furnică. Mă prinsese și începu să mă care în sus. În felul acesta ea mă feri să cad la pământ.

Astfel, adaptându-mă în fiecare clipă la toate absurditățile „ajutorului lor reciproc” le-am „ajutat” pe furnici

să mă coboare cu precauție pe pământ.

Abia aici am băgat de seamă că spre tufele unde pășteau cirezile de păduchi se așternea o cărare bătătorită de furnici. Pesemne că ea se întindea până la furnicar. Drumul era acoperit cu furnici ce forfoteau repede — alergau grăbite la păduchii de frunze.

Furnicile care mă răpiseră mă cărau pe o șosea bine nivelată. Aici ele fură ajunse din urmă de alte câteva.

În clipa aceasta, am văzut că în dosul arborilor-ierburi se mișcă doi gândaci mari, strălucitori. Și mi se păru că trag cu niște frânghii o bârnă roșie, cu litere aurii gigantice... „Pioner 3 M” — am citit și m-am gândit: „Visez — cu siguranță, visez!”

Furnicile m-au apucat și au început să mă târâie pe pământ.

„Trebuie să câștig timp — mi-am zis eu. Ori se va întoarce Dumcev și mă va salva, ori va trebui să născocesc eu însumi ceva.”

M-am uitat la acele ființe care mă răpiseră și nu mi-am putut stăpâni un hohot de râs. Căci tot ce mi se întâmplă era în primul rând caraghios.

Aveam de îndeplinit o acțiune foarte simplă: să stingheresc furnicile care mă târăsc spre furnicar și să le ajut pe acelea care mă trag în altă direcție.

Și atunci să mă fi văzut! Le ajutam când pe unele, când pe celelalte. Astfel, mă aflam când într-o margine a drumului, când în cealaltă. Apoi m-am pomenit din nou pe șoseaua furnicilor.

Cu cât se „ajutau” mai mult furnicile între ele ca să mă transporte, cu atât mai ușor îmi venea mie să le stingheresc: ba mergeam înainte, ba înapoi, sau mă instalam pe spinarea uneia din ele

Îmi dădeam însă seama că mă târăsc totuși spre furnicar. Și în clipa în care mă voi pomeni acolo, va începe cel mai groaznic supliciu.

Pentru un moment, mi-am amintit de o poză dintr-o carte veche de științe naturale: „Furnici nomade africane, atacând o viperă cu coarne”. Așa suna explicația de sub ilustrația în care o armată imensă de furnici nimiceau șarpele ce se zvârcolea în convulsii.

Da, n-are să fie bine de mine!

Mă durea spinarea, mâinile îmi erau zgâriate.

Dar ce văd acolo, în fața mea? Dealul-furnicar! Deși foarte încet, totuși sunt târât într-acolo. Eram disperat.

Simțeam că puterile mă părăsesc, încetul cu încetul, și dealul-furnicar se tot apropia.

„Lamehuza te va salva!”

Deodată am auzit un strigăt:

— Ține-te bine! Nu te lăsa impresionat de nimic!

Cel care strigase era Dumcev. Pesemne că se întorsese și, negăsindu-mă în locul unde mă lăsase, dăduse fuga să mă ajute.

— Serghei Sergheevici, ce să fac?

— Economisește-ți puterile!

— Furnicarul... Acolo... acolo mă duc!

— Înțeleg! Văd! striga Dumcev. Nu face nimic, lasă-te în voia furnicilor! Tot nu vei scăpa de furnicar!

— Acolo e pieirea!

În clipa aceasta, furnicile mă îmbrânciră în altă parte și abia atunci am priceput răspunsul lui Dumcev.

— Serghei Sergheevici! Priviți... Priviți... Ce să fac?

— Te va salva lamehuza!

— Cine?

— La-me-hu-za! mi-a ajuns până la urechi glasul lui Dumcev.

N-am înțeles acest cuvânt. Dar nu-mi ardea să mai pun întrebări. Dumcev dispăruse undeva. Apoi apăru din nou în alt loc al drumului. El mâna în fața lui cu un băț lung un animal roșcat cu un cap prelung și cu antene lungi, în chip de bolduri.

Ciudad gândăcel! Dumcev mâna gândăcelul pe drumul care ducea la furnicar.

— Aceasta e lamehuza? i-am strigat.

— Nu! Acesta este gândăcelul pișcător. Lamehuza va veni!

Împinse gândăcelul spre furnici, acestea se năpustiră

asupra lui.

— Strecoară-te mai aproape de el!

— De ce?

— O să înțelegi mai târziu totul!

Gândăcelul își oferi furnicilor pântecele, ele îl atinseră cu antenele făcându-l să le verse hrana. Se petrecu ceva cam în felul celor văzute de mine atunci când furnica sătulă o hrănea pe cea flămândă. O ceată de furnici se năpusti asupra gândăcelului. Un miros de eter se răspândi în aer.

L-am ascultat pe Dumcev și m-am strecurat spre gândăcel. Furnicile se aruncau asupra lui, se delectau cu lichidul cu miros de eter pe care îl secreta el.

Furnicile mă stropiră cu picături mărunte, acre, de acid formic. Aceasta a fost salvarea mea! Ferocitatea și presiunea furnicilor slăbea în mod simțitor. Ele continuau să mă împingă, dar fără zelul și înverșunarea de până atunci.

Dar ce se va întâmplă când mirosul acidului se va volatiliza?

— Dumcev? am strigat. Ce are să se mai întâmple cu mine?

— Te va salva lamehuza! veni un glas din depărtare.

Un munte uriaș, cu vârful în cer, imobil și negru îmi răsări în față.

— Furnicarul! am șoptit eu. Și am înțeles din nou că pieirea mea este inevitabilă.

Zadarnic priveam în jur. Dumcev nu se mai zărea. Mi-am ridicat privirea și pentru o ultimă oară m-am uitat la soare.

Apoi furnicile m-au târât în orașul lor.

TRÂNTORI, OASPEȚI, GAZDE

În furnicar năpădiră dintr-o dată asupra mea hoardele de locuitori. Mă atingeau, mă pipăiau, dar plecau fără să-mi pricinuiască nicio durere.

Am apreciat sfatul pe care mi-l dăduse Dumceev abia în aceste clipe, când mă aflam în furnicar. Mirosul de acid formic, cu care eram împrôșcat, înșelase furnicile. Instinctul

lor a fost indus în eroare. Acest miros a acoperit, a ascuns furnicilor prezența unui străin în sălașul lor.

Nu astfel se explică oare faptul că în furnicar fel de fel de intruși se hrănesc cu rezervele îmbelșugate de alimente pregătite de furnici pentru urmașii lor?

Și câți sunt dintre aceștia! Nici nu-i poți număra! Într-un furnicar trăiesc oaspeți nepoftiți de cele mai surprinzătoare tipuri. Pe cine nu găsești aici? Păianjeni, câinele-babei, fluturi fără aripi și cu aripi scurte, mii și mii de trântori nechemați.

Unii dintre ei nu aduc nici folos și nici pagubă furnicilor. Alții nu atacă niciodată furnicile sănătoase, însă curăță furnicarul de cadavrele furnicilor și ale larvelor moarte, devorându-le. O treabă folositoare! Serviciul de salubritate al orașului de furnici este îndeplinit de gândăceii din familia hister. Există însă și unii paraziți care aduc gazdelor mari nenorociri.

Dar puteam eu oare, din primele minute când ajunsesem aici, în furnicar, să mă gândesc la aceste exemple, bune pentru cursul de darwinism? Desigur că nu. De toate acestea mi-am amintit mult mai târziu.

Încă acolo, pe drum, când am fost stropit cu acid formic, aș fi putut, probabil, înșela furnicile, aș fi putut ieși din cercul lor, aș fi putut pleca. Dar n-am făcut asta: pe tot drumul și mai departe, pe ambele lui părți, umblau sute de furnici, iar mirosul acidului formic putea să se volatilizeze înainte ca eu să ajung într-un loc sigur. Și furnicile m-ar fi târât din nou spre „orașul” lor.

L-am ascultat pe Dumcev și am așteptat ajutor, dar am început să am îndoieli: oare va veni curând izbăvirea? Unde și cum mă va găsi Dumcev? Cum va reuși să mă scape de nenorocire? „Te va salva lamehuza...” Nu cumva mi s-au năzărit aceste cuvinte? Ce încet trece timpul!...

Atingerile furnicilor deveneau tot mai dureroase, le simțeam din ce în ce mai tare. Mirosul salvator, care înșela instinctul furnicilor, începuse pesemne să se volatilizeze. Și furnicile se apucaseră să mă îmbrâncească cu putere, mă târau, mă trăgeau undeva, în adâncurile „orașului” lor. Nu mă

puteam ridica cu totul — galeriile, trecerile, coridoarele furnicarului erau prea joase. Puteai doar să șezi, să te târăști sau să mergi foarte aplecat.

Deodată m-am pomenit într-o beznă, plină de foială, plină de fel de fel de zgomote, foșnete și mirosuri pătrunzătoare, amețitoare. Străbăteam niște treceri, camere, coborâri, mine adânci, din nou niște cămăruțe...

Cândva, de mult de tot, pe când eram un băiețuș, împreună eu alți copii stricam furnicarele. Tăiam, parcă, furnicarul și-l vedeam în secțiune. În fața noastră apăreau galeriile în care se găseau pupele; camerele cu larvele; camerele unde erau aranjate ouăle.

Mi-am amintit aici toate acestea. Cât de departe era totul — cât de mult timp trecuse de atunci!...

Am început să mă gândesc că în curând călătoria mea se va termina și la capătul ei mă aștepta moartea. M-au năpădit amintirile. Și în întuneric, vedeam precis căpriorii și grinzile — crenguțe și ace de cetină — așezate astfel ca nimic să nu se năruie. Aceste părți de lemn ale construcției se țineau bine. Pesemne că erau întărite între ele cu pământ bătătorit.

Cât de tare am amețit din pricina acestor foșnete și zgomote, din pricina mișcării neîntrerupte de la un etaj la altul. Ciudată oboseală! M-am rezemat de un perete, dar furnicile m-au înconjurat și au început să mă zgâlțâie cu tot mai multă furie și răutate. Deodată, o izbitură puternică. Am căzut, acoperindu-mi capul cu mâinile. Dar furnicile se dădură înapoi. Ce s-a întâmplat? Nu pricep. Hoardele de furnici alergau, goneau în mare viteză — atingându-mă, sărind peste mine și îmbrâncindu-mă.

ÎN SFÂRȘIT, AM ÎNȚELES SEMNIFICAȚIA CUVÂNTULUI „LAMEHUZĂ”

M-a izbit în față un miros puternic, necunoscut. Mirosul acidului formic era acrișor și pătrunzător, acesta însă era dens,

bogat și picant. Am deschis, ochii și am auzit un glas din depărtare:

— Lamehuza! La-me-hu-za! Am adus în furnicar lamehuza!... Unde ești?

Vocea lui Dumcev se apropia. Dar unde este el? Unde? E întuneric și nu-l pot vedea. Și deodată am simțit strânsoarea puternică a unei mâini de om.

— Dragul meu oaspete! Doar ți-am spus: te va salva lamehuza... Vino, vino după mine! striga la urechea mea Dumcev, în timp ce mă târa după el.

— Unde mergem, Serghei Sergheevici? Încotro?

— Nu te teme, acum nu le mai arde de noi. Acum a venit la ele lamehuza.

— Lamehuza?

— Ah, da! Dumneata nu știi cine este lamehuza! Mai repede! Mai repede!

Mă apucă de mână.

Cu o sprinteneală uimitoare, în patru labe, iar uneori târâș, el trecea dintr-o galerie într-alta, cobora de la un etaj la altul prin niște treceri aproape verticale.

Zgâriindu-mi genunchii și palmele, lovindu-mă de multe ori cu capul de niște grinzi, zoream în urma lui.

— Am să-ți explic totul mai târziu. Mai repede! Acum furnicilor nu le arde de noi: vor începe îndată beția.

— Cine?

— Furnicile.

— Beția?

— Da, da! îndată ce apare lamehuza în furnicar, furnicile uită și de larvele lor, și de pupe, și de muncă, și de ouăle din care apar mai târziu urmașii lor, și încep beția. Privește, privește!

— Nu văd nimic.

— Am azvârlit lamehuza într-una din galerii. Vezi, toate au luat-o la fugă într-acolo. Mirosul condimentat al lamehuzei le atrage. Este un narcotic care le aduce pe furnici într-o stare de beție. Ele aleargă spre acest miros din toate colțurile furnicarului... Lamehuza, la fel ca și gândăcelul cu antenele ca

boldurile, elimină un lichid îmbătător. Dar această băutură este mult mai tare. Locul de pe corpul lamehuzei prin care elimină acest lichid este acoperit cu mici pământufuri din perișori galben-aurii, de lungimi diferite.

Furnicile ling cu lăcomie lichidul, inspiră vaporii lui și se îmbată atât de tare, încât lamehuza începe liniștită și cu totul nestingherită să devoreze comoara neprețuită a furnicarului: ouăle care se păstrează în galerii. Lamehuza este mai înfricoșătoare decât gândăcelul cu antene ca boldurile. Asta e răzbunarea pentru cele ce ai pățimit dumneata, dragul meu prieten!

Așa vorbea Dumcev și-și croia drum înainte.

Acum lumina zilei se strecura în furnicar și ne lumina oarecum drumul pe care zoream.

LA PORȚILE ORAȘULUI

Eram aproape de ieșirea din orașul furnicilor. Lumina pătrundea în galerii.

— Acum, mai multă băgare de seamă — spuse Dumcev.

Colo, la ieșirea din furnicar stau paznicii!

— Paznicii? Dar lamehuza? l-am întrebat.

— Se vede că mirosul ei n-a pătruns încă până la furnicile-paznici. Ele stau în dosul acestei spărturi care este poarta deschisă a furnicarului.

— Și atunci, ce-i de făcut?

— Iată o armă!

Dumcev rupse o bucată de grindă subțire și mi-o întinse. Era o parte dintr-un obișnuit ac de pin.

— Eu am la mine — spuse el — pumnalul meu, arma de care nu mă despart niciodată: acul sphecidei. Să stăm jos. Uite aici. Să ne odihnim puțin. Furnicile s-au îmbătat. Dar noi tot vom fi fugăriți. Ne vor urmări paznicii.

Ne-am instalat pe o ieșitură a peretelui. Era un loc ferit, liniștit. De aici îi puteam observa pe paznicii ce se aflau la poarta furnicarului. Dumcev strângea în mâna dreaptă acul brun, strălucitor. Vorbeam fără grabă. Ne odihneam.

— Ce nenorocire ar fi pentru noi — spuse Dumcev — dacă acest furnicar ar avea uși vii.

— Uși vii?

— Cum, n-ai auzit de ușile vii ale furnicarelor din țările calde? Acolo spărturile în furnicar nu lasă să treacă lumina. Furnicile astupă cu capetele lor colțuroase și ascuțite toate intrările. Asemenea uși vii desigur că se și mișcă puțin. Există și depozite vii — ulcele de miere vii. Acestea sunt tot furnici. Pântecelul uriaș, umflat ca un balon, al unei asemenea furnici, are culoarea și transparența chihlimbarului. El este plin cu miere. Așa își păstrează furnicile rezervele lor. Desigur că aceste magazii vii nu muncesc, nu ies din furnicar. Rezervele lor sunt completate de către furnicile muncitoare.

— Serghei Sergeevici! Furnicarul acesta poate fi comparat cu construcțiile termitelor, care sunt numite uneori furnici albe. Îmi amintesc că am citit cândva, într-o povestire dintr-o revistă, că palatul unui guvernator din India s-a năruit într-o bună zi ros de termite. Tot acolo se pomenea de o întâmplare care mi s-a părut amuzantă: într-o noapte, un arab s-a culcat înfășurat în pelerina sa și a adormit. Când s-a trezit

dimineața s-a văzut gol: termitelile îi distruseseră pelerina.

— Ce să vorbim de pelerină! Să vezi construcțiile acestor termitel! Sunt admirabile! Și cât de variate! Ele își aleg cu multă pricepere locul pentru construcție. Au orașe subterane, dar au și orașe care se înalță mult deasupra pământului, la șapte-opt metri. Totodată, fiecare oraș este construit în felul său: unele orașe au formă conică, altele piramidală. Termitelile australiene au cuiburi în busolă sau meridionale. La aceste cuiburi poți deosebi pereții transversali și cei longitudinali. Pereții sunt așezați astfel, încât axa longitudinală a secțiunii este îndreptată dinspre nord spre sud, iar cea transversală, dinspre vest spre est. Aceste direcții coincid cu atâta precizie cu acele busolei, încât călătorii rătăciți, uitându-se la cuibul termitelor, pot întotdeauna să se orienteze. Poate că termitelile își construiesc astfel orașele-cuiburi ca să le apere de încălzirea excesivă: pereții longitudinali au partea cea mai mică a suprafeței lor expusă la soare.

Am ascultat cu atenție și cu un imens interes tot ce-mi povestise Dumcev despre termitel.

— Dar aceste furnici... începui eu.

— Termitelile nu trebuie numite furnici. Ele nici nu se înrudesesc măcar cu furnicile. Pe oameni îi impresionează dimensiunile construcțiilor lor. Într-adevăr, construcțiile termitelor sunt uriașe. Termitelile trec printr-o metamorfoză incompletă — larvele lor abia ieșite din învelișul oului seamănă într-o oarecare măsură cu insectele adulte. Furnicile noastre suferă o metamorfoză completă. Din ou iese larva, dar ea nu are nicio asemănare cu insecta adultă: este un animal fără picioare, care seamănă cu un sac. Ea trebuie să mai suporte o serie de modificări radicale, să treacă printr-un stadiu de liniște deplină, stadiul de nimfă, și abia după asta devine furnică. Furnicile trebuie să așeze, să instaleze în „orașul” lor și să hrănească pe toți acești urmași: ouăle, larvele, pupele... În furnicar există un număr incalculabil de intrări, treceri, camere, cămăruțe, galerii și etaje.

Dumcev tăcu. Acolo, la intrare, se mișcau furnicile-paznici.

— Acum e timpul!

Mi-am strâns arma în mână. Ne-am repezit afară din furnicar.

TRAGERE CU MITRALII

— Nu privi în urmă! am auzit în spatele meu glasul lui Dumcev. Începusem să alergăm pe lângă furnicile-paznici, când deodată ne-am pomenit pe o cărare liniștită, la distanță de drumul furnicilor.

Îmi amintesc de zgomotul puternic care m-a asurzit când am ieșit din furnicar. Îmi amintesc și cum i-am respins pe paznici cu sulita mea — un rest dintr-un ac de pin — cum am lovit pe unul, pe altul, cum am sărit peste niște pietre și cum în cele din urmă m-am pomenit pe o cărare liniștită și pașnică.

Dumcev mă ajunsese din urmă.

— Mai repede, vino după mine! Suntem urmăriți!

Într-adevăr, furnicile erau pe urmele noastre, aproape să ne ajungă, în față aveam o costișă de nisip. Dumcev pășise tocmai pe marginea costișei, dar mă apucă deodată de mână și mă trase brusc deoparte.

— Mai departe! Mai departe de margine!

Ocolind costișa, ne-am pomenit în capătul ei opus. Și astfel am reușit să derutăm furnicile.

Furnicile care ne urmăreau apărură tocmai în capătul de unde făcuserăm noi ocolul. Ele alergau în șir una după alta.

— Serghei Sergheevici! Uite... uite o furnică... E aproape de tot!...

— Foc cu mitralii! strigă deodată puternic Dumcev. Foc cu mitralii! „Ce absurditate! Îmi trecu prin minte. E o glumă? O ciudățenie a lui Dumcev? Sau o nebunie a lui?”

— Cu mitralii! Dumcev aproape răgușise strigând. Foc! comandă el. Și atunci se petrecu ceva de neconceput pentru mine.

O ploaie de pietre se abătu asupra urmăritorilor noștri. Se auzi iarăși și iarăși:

— Foc cu mitralii!

Și din nou, din nou „ghiulelele” de nisip loveau în inamicii noștri. De unde? Cum? Cine ne luase apărarea pentru a ne salva?

Nu înțelegeam nimic, dar vedeam cum furnicile-potere, împroșcate cu nisip, cădeau de pe pantă, lunecau și nimereau într-o groapă. Iar de acolo, din groapă, zburau iarăși și iarăși pietre, boabe de nisip, fiecare de mărimea capului unei furnici, zburau și loveau în inamic.

Alte furnici se năpusteau pe costișă, dar fiecare următor, ajungând sus, nu se putea menține pe marginea povârnită — ploaia de nisip îl doboră, pământul se năruia sub picioarele lui. El cădea, se cățara din nou, dar din nou ploaia de nisip se abătea asupra lui, și furnica cădea în groapa de unde cineva, la comanda lui Dumcev, trăgea în următorii noștri.

Eram nedumirit, uluit!

Dumcev mă privea cu șiretenie și râdea. Dar când se termină canonada, și nu mai rămăsese în viață niciun următor, el mă luă de mână și mă duse cu precauție spre râpa de unde se trăsese focul.

— Privește!

Și atunci am văzut animalul despre care scrisese Dumcev în filele din jurnalul său, am văzut leul furnicilor, care-i nimicise „cămila” (păianjenul) ce-i purtase sacul.

MISTERUL COSTIȘEI DE NISIP

Din nisip se zărea un cap plat, voluminos. Fălcile erau ca niște coarne, ascuțite și lungi. Monstrul se ascunsese în nisip, arătându-și doar capul său mare, extraordinar.

— Salvatorul nostru! spuse Dumcev.

— Ce foc precis!

— Da, larva leului furnicilor. Un animal de pradă. Ea trece printr-un șir de prefaceri, pentru ca să ia până la urmă înfățișarea unei insecte ce zboară fără vlagă și care seamănă

ca aspect cu libelula.

Îl ascultam pe Dumcev în timp ce tot mai vedeam cum se rostogolesc furnicile în bârlogul monstrului.

Fața lui Dumcev era concentrată și tristă. El povestea despre leul furnicilor, dar toată vremea părea că se gândește la altceva. Am înțeles că Dumcev își adusese aminte de „cămila” sa.

— Leul furnicilor — spunea el — are și dexteritate de artilerist, și măiestrie de inginer. El și-a construit această pâlnie, în așa fel încât furnica pe care a doborât-o să alunece neapărat în jos.

Ne-am îndepărtat. M-am uitat la Dumcev. Deodată, ochii lui mari, cenușii se însuflețiră.

Mă opri și exclamă:

— Spune-mi, cum ai nimerit în orașul Censk?

M-am fâstâcit. Așteptasem această discuție, mă pregătisem pentru ea, dar acum, în clipa aceasta, mă temeam parcă de ea... Câte ar trebui să-i povestesc! Cât de mult s-a schimbat Rusia!

I-am răspuns într-o doară:

— Cu trenul... — și mi-am amintit că biletul meu pentru

rapidul de Moscova s-a pierdut.

— Ai venit așadar cu trenul, apoi cu caii, pe drumul cu hurducături. Roțile trec bocănind pe traverse... Și se întâmplă ca trenul să deraieze...

Am făcut pe un ton sec următoarea observație:

— Inginerii au construit rambleuri după calcule matematice precise. Iar specialiștii calculează unghiul taluzului natural pentru fiecare caz în parte.

— Acolo aveți matematica. Iar aici iată: leul furnicilor construiește fără nicio matematică o astfel de groapă, încât ajunge ca o furnică, o singură furnică să treacă pe marginea gropii și echilibrul terasamentului să fie amenințat. Înțelegeți: e suficientă greutatea corpului unei furnici, și deodată se cascadează o prăpastie! Un abis! Iar dumneata zici: calcule... ingineri... geologi... unghiul taluzului natural... Furnica a călcat pe margine, boabele de nisip s-au rostogolit și ea nu mai poate ieși de acolo. Aici nu există greșeli! Dacă leul furnicilor își construiește groapa prea puțin povârnită, furnica iese, mitraliile n-o doboară și stăpânul gropii moare de foame. Iar dacă pâlnia este prea verticală, furnica va trece peste ea, terenul se va prăbuși și stăpânul gropii va fi acoperit cu nisip. Nu, aici totul e precis. Ce măiestrie!

Eu cunoșteam deja unele lucruri despre leul furnicilor din filele jurnalului lui Dumcev, dar ascultam cu atenție.

— Și cum se face groapa asta? În spirală! Leul furnicilor umblă în cerc, apucă cu un picioruș nisipul, îl pune pe cap și-l azvârle afară. Așa străbate un cerc, apoi al doilea, mai îngust. Cercurile se tot micșorează mereu până se obține un con răsturnat. Leul se îngroapă în locul cel mai adânc al gropii din nisip.

— Un instinct uimitor! i-am spus lui Dumcev. Insecta nu pricepe, hotărât, nu știe nimic din tot ce face, acționând ca o mașină bine pusă la punct.

— Ca o mașină pusă la punct? Locuitorii acestei țări, mașini? mai întrebă Dumcev, gândindu-se la altceva și tot grăbindu-și pașii.

PARTEA A ȘASEA - „AERUL” CLIPELOR TRECUTE

LABORATORUL VIU

O fi vrut Dumcev să mă uluiască, să-mi arate ce a descoperit el în această țară. sau poate, că neatenția mea mi-a jucat o festă? Nu știu.

Iată cum a început totul. Mergeam amândoi spre un șir de dealuri nisipoase. Deodată Dumcev coti brusc spre dreapta și dispăru.

Asta s-a petrecut în timp ce ne aflam în niște hățișuri dese. Am făcut câțiva pași, dând tufele la o parte, și m-am pomenit într-o poiană. Am hotărât să-l aștept pe Dumcev aici. Dar îndată ce-am pășit în poiană, un animal ciudat, cu trei cozi, se îndreptă asupra mea...

Am sărit într-o parte, m-am oprit. Nu există nicio îndoială, acesta era un vierme. Dar cu trei cozi!? Iată ce m-a mirat.

— Serghei Sergheevici! l-am strigat.

Niciun răspuns.

Am făcut câțiva pași și am rămas din nou uluit. Ce-i asta? În aer, în jurul meu, se rotea un animal. Deodată el îmi bară drumul. M-am speriat. Apoi am înțeles: un fluture. Da, dar un fluture fără cap!

Pe neașteptate se ivi Dumcev.

— Văd că ești mirat...

— Unde am nimerit?

— Ești pe câmpul unde fac operații.

— Operații?!

— Da, operații! Și n-o să spui că medicina n-are ce

învăța, studiind fiziologia locuitorilor acestei țări. Vă mirați? Pentru mine e suficient.

— Nu pricep nimic...

— Veți vedea aici rezultatele metodelor mele chirurgicale. Am verificat mai întâi și m-am convins, cu ajutorul experiențelor, că anumite părți ale insectei au murit. Iată, de pildă, crisalidele fluturilor. Nu le-am tăiat capetele și totuși fiecare crisalidă și-a terminat dezvoltarea și s-a prefăcut într-un fluture adevărat, dar fără cap. Și continuă să trăiască astfel, fără cap. Bineînțeles, nu va trăi mult... Dar tu? se adresează el deodată unei albine ciudate, care se târa pe o frunză. Cu tine e mai greu: nu vrei să porți pe umeri un cap străin! Ajunge, încetează să-ți mai cureți antenele! Altfel ai să-ți rupi capul... E greu cu albina! mi se adresează Dumcev. Ea nu lasă să-i crească pe umeri un cap străin.

— Extraordinar!... am bâiguit fâstâcit.

— Ce găsești atât de extraordinar? Să mergem, o să-ți mai arăt câte ceva. Oare știi fiziologii noștri?... începuse Dumcev.

— Dați-mi voie! am exclamat eu. Din nou se târăște ciudățenia asta spre noi: un animal cu trei cozi.

— Nu-i nicio ciudățenie. Este râma mea de experiență. Am îndepărtat o parte din țesuturile de la capătul trupului ei și am făcut o mică experiență. Și coada tăiată a șopârlei crește din nou. Nu, nu e de loc o ciudățenie. Aș vrea să spun medicilor oculiști: „Colegi, v-ați gândit oare de ce râma, deși oarbă, reacționează totuși la lumina felinarului? Trageți din asta concluzii! Fiți atenți: Experiențele mele au dovedit...”

Dar eu nu-l mai ascultam. Văzusem deodată ceva cu totul nou, ceva atât de caraghios, încât am exclamat:

— Cine sunt aceste... frumuseți?

De tulpinile unor arbori erau legați trei cosași foarte deosebiți unul de altul: unul cenușiu cu cap verde, unul verde cu cap cenușiu și un cosaș cu cap de greiere.

— Le-am ajutat tuturor să-și schimbe capetele — spuse Dumcev, și-și examinează pacienții. Operația a reușit. Capetele s-au prins — rosti el și dezlegă insectele de arborele de care

fuseseră prinse.

Cosașii făcură un salt și dispărură în tufișuri. Pentru o clipă, ne apăru în față cosașul cu cap de greiere.

— În urma experiențelor făcute aici — continuă Dumcev — am ajuns la concluzia că în organismul insectei sunt ascunse forțe necunoscute, nedescoperite de știință. Faci o experiență, operezi un animal și vezi cum se produce în el un proces complex, începe o nouă formă de existență a animalului. Un membru s-a modificat, altul s-a restructurat, iar animalul... se vindecă. Căci locuitorilor acestei țări, insectelor, li se regenerează picioarele, aripile, antenele, ochii pierduți. Mi se pare că această uimitoare regenerare a organelor pierdute este legată de procesul de năpârlire, de hormonul de năpârlire. Eu fac experiențe cu insectele în mediul lor natural în care trăiesc, sar, zboară, în care trec prin toate stadiile de dezvoltare, se hrănesc, se înmulțesc și mor. Efectul acestor experiențe este cu mult mai mare decât al celor din laborator. Numai făcând asemenea cercetări asupra fiziologiei insectelor am putut stabili unde se află centrul de formare a speciilor noi, care regenerează organele pierdute.

Am găsit aici și unii locuitori la care în locul organului pierdut crește un altul, care îndeplinește o cu totul altă funcție. Se știe, de pildă, că palocinikului care și-a pierdut o mustăcioară-antenă îi crește uneori... un picior în plus. Există un anumit centru, îl vom numi convențional, un punct al organismului, care formează, care creează două membre: antena și piciorul. Și nu întotdeauna acest centru „înțelege” ce are de făcut. Cât de folositor, cât de important va fi acest lucru pentru oameni! Cât de multe va sugera el fiziologilor, medicilor!...

Dumcev se opri lângă un arbore singuratic. Vârful îi era rupt, dar nu se desprinsese, ci atingea pământul, formând un arc. Stând lângă acest arc, Dumcev privea în zare.

— Ascultați, voi, locuitori al Țării Codrilor de Iarbă! Milioane de ani ați păzit, ați ascuns de om tainele voastre. Eu le-am dezlegat. Eu voi fi acela care va preda oamenilor aceste rezultate.

În jurul nostru, cât cuprindeai cu ochii, se întindea o țară verde — Țara Codrilor de Iarbă. Ea foșnea, vuia, nu se potolea nicio clipă. Și cuvintele lui Dumcev se mistuiră, se pierdură în acest zgomot puternic, în acest vuiet neconținut.

Am pornit mai departe.

Desișul de ierburi începu din nou să se rărească și iată că apărură lanțul galben de nisip al dealurilor.

Nemaiputându-mi stăpâni bucuria am exclamat:

— Uite, aici au rostogolit scarabeii granula mea cu sfera lor și au mănănat-o în dosul șirului de dealuri! Acolo, fără îndoială acolo, e cea de-a doua granulă a noastră, care ne va restitui dimensiunile normale. Și amândoi ne vom întoarce printre oameni!

Cu ce entuziasm am strigat aceste cuvinte! Dar Dumcev părea că nu le auzise. El privea în tăcere spre desișul ierburilor albastre-verzi, apoi începu să vorbească. Și-mi amintesc, îmi amintesc bine fiecare cuvânt al său.

— Doresc eu oare să mă mai întorc printre oameni? se întreabă Dumcev pe sine însuși. Printre oameni... închise ochii și începu să fredoneze încet de tot: „Furtuna-ncețoșează cerul...”

Dar nu reuși să continue. Nu-și mai amintea cuvintele cântecului. Începea din nou, și din nou se încurca.

— Vezi — spuse Dumcev, cu amărăciune — am uitat cântecul meu preferat.

Îi înțelegeam tristețea. Îi plăcuse atât de mult muzica, cântase atât de mult.

Ca să-l sustrag de la gândurile triste, i-am spus:

— O să vă reamintiți, o să reconstituiți și o să scrieți din nou acolo, printre oameni, jurnalul pe care l-ați pierdut.

Dar Dumcev nu asculta. Căzu pe gânduri, apoi rosti încet:

— Să intru în casă. Să iau din raft volumașul de versuri al lui Pușkin: „Hotar dorit al sufletului meu...”

— Serghei Sergheevici! am exclamat eu. Îndată ce v-am văzut, am vrut să vă spun: Oamenii... Țara... Totul s-a schimbat!... Am vrut să vă spun totul, mă pregăteam, dar

amânam. Și iată că acum...

— S-a făcut ora trei — mă întrerupse brusc Dumcev, ridicând capul și uitându-se la flori. Ești tare obosit. Avem în fața noastră un urcuș greu. Să ne odihnim puțin. Trebuie să ne refacem forțele.

Ne-am instalat la poalele unui deal. Dumcev scoase din sacul de drum un șervețel de mătase, o farfurie de lemn, linguri de lemn acoperite cu lac, și se duse mai încolo.

— Aici! Iată, aici îmi păstrez rezervele mele!

Am văzut o ulcică mare de lut vârâtă în pământ. Dumcev dădu la o parte capacul. De sub el apărură un șervețel de hârtie, strâns legat cu o sfoară. În ulcică se găsea polen de flori bine amestecat cu miere. Am înțeles imediat că șervețelul fusese confectionat de viermii de mătase. Erau mulți în Țara Codrilor de Iarbă. Iar lacul cu care erau acoperite lingurile a fost preparat de păduchii țestoși. Dar nu puteam pricepe cu niciun chip cine a confectionat acest vas de lut? Și, ținând lingura în mână, înainte de a începe să mănânc, mi-am amintit de niște ulcele la fel cu acelea care cădeau din copaci.

— Nu te sfii, mănâncă — spuse Dumcev. Aceste ulcele sunt fabricate din pământ, de viespea-eumena. Muind bulgărașii de lut cu saliva ei, ea modelează un cuib pentru generația viitoare. Apoi vânează, paralizează păianjeni și omizi și îi așază în ulcele. Pe acest aliment proaspăt, viespea își depune oul și astupă vasul cu pământ. Și așa se face că aceste ulcele de lut atârnă de crengile tufișurilor. Din ou iese larva viespei, se hrănește cu alimentele proaspete, pregătite pentru ea, se dezvoltă. Și atunci când se transformă în insectă adultă, iese din cuibul ei de lut și-și ia zborul. Ulcelele goale cad la pământ.

Eram tare flămând și mâncam în graba mare, agitat și cu lăcomie. Dumcev își păstra ca întotdeauna expresia lui obișnuită, concentrată și plină de demnitate.

— Scarabeii... scarabeii... Cu ajutorul cărei unelte reușește omul să șlefuiască o sferă, s-o facă egală, regulată din punct de vedere geometric? întrebă deodată Dumcev, gândindu-se probabil la granulă.

N-am apucat să-i răspund.

— Știu, știu! continuă Dumcev. Vei spune că are nevoie de un strung. E nevoie să fie îmbinată mișcarea de rotație a obiectului ce trebuie prelucrat cu mișcarea de translație a sculei care strunjește. Scarabeul însă își face sfera lui rotundă și regulată, fără măcar s-o urnească din loc. El o construiește, stând în vârful bulgărașului de gunoi. Întorcându-se în toate direcțiile, ia cu fălcile din gunoi bucățică după bucățică și o așază la temelie — mărește, modelează, frământă, îndeasă, netezește. Sfera e gata, e rotundă și egală. Ei! E timpul să pornim! Înainte marș, după scarabei!

DUMCEV ÎNCEARCĂ SĂ MĂ DISTREZE

Din această campanie, pornită pentru a găsi cea de-a doua granulă, nu a ieșit nimic. Absolut nimic! Zadarnică a fost toată călătoria noastră! Vântul hoinărea pe vârfurile dealurilor, clătina ierburile-arbori și ne tot lovea în față cu o ploaie de nisip, cu grăuntele mare. Stăteam în vârful unui deal. Dincolo de el se vedea un șes cenușiu, lipsit de vegetație. Pustiu, singurătate, totul în jur mohorât. Și la fel ca înainte, mi-am spus: „Aceste dealuri sunt doar ridicături deasupra vizuinilor unor mici animale sălbatice. Dar unde, unde sunt scarabeii?”

Scarabeii își modelează sferile primăvara devreme — spuse Dumcev, parcă ghicindu-i gândurile. Pesemne că sfera cu granula a fost rostogolită de o pereche de gândaci întârziați. Cum arătau scarabeii care au rostogolit sfera după șirul de dealuri? Descrie-i! Poate că voi reuși să-i identific.

— Semănau cu niște cavaleri negri — i-am spus.

— Dar nu s-ar putea ceva mai precis? Doar sunt fel de fel de scarabei... Foarte diferiți unii de alții.

— Mai precis? Nu pot.

— Dacă scarabeii ar fi mâncat granula... — Dumcev își strânse pleoapele și mă privi cu un zâmbet ușor — ei ar fi devenit desigur giganți și i-am fi putut vedea imediat. Dar asta

nu s-a întâmplat. Prin urmare — încheie Dumcev, serios, de astă dată fără nicio ironie — prin urmare, rămâne să presupunem că acești scarabei, așezând oul în sferă, au îngropat-o în pământ, așa cum procedează ei de obicei.

— Ne-am ostenit zadarnic umblând atâta — am spus eu, amărât.

Am început să coborâm dealul. Vântul sufla din spate. Arborii foșneau trist în urma noastră. Sufletul îmi era mâhnit. Mă tot uitam la umbra mea: era încovoiată și mă însoțea supusă și obosită, împleticindu-se o dată eu mine!

De fiecare dată când ajungeam la câte un loc greu de trecut, Dumcev mă lua de mână și mă ajuta grijuliu să mă cațăr.

— Te invit la mine la masă! spuse Dumcev. Ai mai fost din întâmplare într-una din casele mele. Acum te invit să vizitezi o altă locuință de-a mea, cea de vară.

Peste un minut începu să vorbească singur:

— Ascultă! Musafirul trebuie înveselit, trebuie distrat. E adevărat, locuința în care am să-mi aduc oaspetele nu e grozavă. Aș fi putut s-o construiesc mai bine și s-o împodobesc. Dar dacă aș fi pus în fața casei, de ambele laturi ale porților, două tarantule în poziție amenințătoare, probabil musafirul meu s-ar fi speriat. Totuși nu era greu de loc: luam două tarantule și le împăiam bine. Poteca din curte ar fi trebuit s-o acopăr cu elitre de buburuze, ca la vechea casă. Este un material de nădejde, solid. Și culoarea lor este potrivită: roșu cu galben... Dumcev se întoarse către mine: cu muzică n-am să te pot încă distra în timpul prânzului, n-am convocat muzicanții.

— Ce fel de muzică?

— O să am o orchestră! De jur împrejur am așezat căsuțe-loji. Fiecare lojă este închisă cu o ușă bine ajustată, dar care se deschide ușor. În centrul curții, la pupitrul meu de comandă, se împreună sforile de mătase, legate de fiecare ușă. Stând la pupitru, pot deschide ușile fie în toată lărgimea lor, fie lăsând o mică crăpătură; de asemenea, pot deschide alternativ când o ușă, când alta, când toate deodată. În loji se

află orchestranții. Iată, de pildă, cosașul. Are un arcuș admirabil: o fâșie dințată, exact ca un fus curbat, brăzdat de-a curmezișul cu douăzeci și patru de știrbituri triumphiulare. Țsta-i instrument, nu glumă! Cosașul este stângaci!

— De ce stângaci?

— Fiindcă-și poartă arcușul pe partea stingă a elitrei. Rezonatorul este o pieleță întinsă care vibrează la zguduirea întregii rame.

— Dar, dați-mi voie! am strigat eu. Aici e totul la un loc: și arcușul și vioara.

— Da, ar merita ca muzicanții și maeștrii noștri violoniști să arunce o privire aici. Din păcate orchestra nu este încă completă. În schimb îl voi ului pe oaspetele meu și-l voi bucura cu altceva. Din arșiță îl voi introduce de-a dreptul în camera „fântânilor”. Da!... Spune-mi, te rog — mi se adresează el — nu te miră oare că în fond conductele noastre de apă se construiesc la fel cum se construiau și în Roma antică?

Începusem tocmai să explic sistemul de debit al apei sub presiune la casele cu multe etaje, dar Dumcev râse:

— N-am ajuns prea departe de experiențele anticilor! Nici n-am ajuns să ne gândim că apa poate să se ridice singură în sus.

— Să se ridice singură? am întrebat.

Dumcev zâmbi condescendent.

— Știm doar că în orice plantă apa care vine din sol urcă spre tulpină. Asta nu numai pentru că planta absoarbe apa prin tulpină; ea ajunge singură acolo, pornind din rădăcină. Nimic mai simplu! Am luat tulpina unei plante; cum știi, este alcătuită dintr-un sistem de peri-țevișoare goale, din cele mai subțiri. Am instalat această tulpină într-un eleșteu săpat lângă casa mea. Capătul tulpinii atinge ferestrele etajului întâi. Apa se ridică până sus și se oprește.

— Înțeleg, Serghei Sergheevici, apa se ridică în virtutea unei legi.

— Da, da, legile naturii! spuse Dumcev. Observați natura și nu veți mai cheltui atâta forță, muncă și zbucium pentru a mână apa la etajele superioare.

Aici însă Dumcev se încurcase pur și simplu. Încurcase în acest moment toate proporțiile: statura unui om normal și cantitatea de apă necesară lui.

Era cazul să-l contrazic, să-i spun că apa se poate ridica, în vasele capilare, doar la o înălțime infimă. Apa capilară nu i-ar ajunge omului nici măcar pentru o linguriță de ceai.

Dar nu i-am spus nimic din toate acestea lui Dumcev. N-am pomenit o vorbă despre faptul că în timpul anilor îndelungați de viață în Țara Codrilor de Iarbă i s-au format în modul cel mai firesc alte reprezentări despre distanțe și volume — cu totul alte reprezentări decât ale tuturor celorlalți oameni. El n-ar trebui să transpună atât de categoric noțiunile sale în lumea în care trăiesc oamenii.

După ce povesti despre conducta sa de apă, Dumcev trecu la felul în care este iluminată locuința sa. Lumina o produce fără foc, fără ardere. Sursele unei asemenea lumini există din belșug în Țara Codrilor de Iarbă: insecte bacterii, putregaiuri fosforescente.

Aici, în Țara Codrilor de Iarbă, tot ce vezi îți pare de necrezut. Totul în jur este atât de uluitor, încât ți se pare neverosimil. Într-adevăr, cum o fi arătând casa lui Dumcev? Nici nu pot să-mi imaginez. Dar cuvintele lui cu privire la iluminatul neobișnuit al casei sale au fost convingătoare. Doar fusese într-una din casele lui. Aceste gânduri îmi readuseră în memorie un alt tablou. Mă vedeam în teatrul nostru. Ascultam un raport despre noile surse de lumină, despre folosirea lor la prezentarea spectacolului.

Îmi amintesc că în raport se spunea că licuricii le-au sugerat oamenilor de știință ideea de a folosi „lumina rece”. S-a calculat că la becul cu incandescență numai trei la sută din energia ce se consumă se transformă în radiație luminoasă, iar restul se răspândește în aer sub formă de căldură. În schimb, la licurici coeficientul de randament atinge nouăzeci la sută!

Îmi amintesc că un ziar scria, în legătură cu aceasta, următoarele:

„Dacă jumătate din becurile cu incandescență din țară s-ar înlocui cu noi surse de lumină, s-ar putea obține o

economie grandioasă de energie electrică.”

Ne-am grăbit pașii. Pădurea de ierburi începu să se rărească. Ici-colo, se zăreau poteci, alei și poieni cu tufe plantate — rod al muncii și grijii omului. Se vedea că ne apropiam de locuința de vară a lui Dumcev.

— Ce-i asta? mi-a scăpat o exclamație.

De după verdeța tufelor și a arborilor rari se aprinse, în jocuri de culori, nuanțe și modele nemaivăzute, un panou gigantic.

O MARE DESCOPERIRE SAU O MARE EROARE?

— Te miri? mă întrebă Dumcev.

— Nu, nu! i-am răspuns. Nu-i cuvântul potrivit. Nu-i numai mirare: sunt pur și simplu fermecat de această priveliște neobișnuită!

— E numai gardul. E doar gardul casei mele...

Într-adevăr, aveai ce admira: culori de un galben viu, semănând cu coaja unei lămâi coapte, se împleteau aici cu culorile aprinse ale frunzelor de toamnă și cu culoarea rece, de un albastru-cenușiu, pe care o are uneori cerul aspru nordic. Și niște mici pete de un alb strălucitor, inele negre, dungi violete erau răspândite în combinațiile cele mai bizare pe aceste suprafețe.

Soarele își juca lumina pe originala și gigantica cortină de teatru, „gardul”, cum a denumit-o cu desconsiderare Dumcev.

Ne-am apropiat.

Din pământ ieșeau niște grinzi oblice, acoperite cu ghimpi tari, ascuțiți.

— Picioarele de cosași, o palisadă potrivită pentru castelul meu — explică Dumcev.

Iar între ele am întins aripi de fluturi. Iată, acestea de un galben viu, ca lămâia, sunt aripile fluturelui krușnița:

litera „C”, de un alb imaculat, este reversul aripilor fluturelui de aprilie: iată craniul și două oase, desenul de pe spinarea fluturelui-sfinx antropos.

Culorile se contopeau armonios și acopereau palisada.
Ne-am apropiat de poartă.

Mă tot uitam la ea și nu mă mai săturam: canaturile
porții erau parcă din metal: străluceau ca un bronz bine

lustruit. Părea că un meșter nevăzut mi-a prezentat pe gard și pe poartă cea mai uluitoare gamă de culori — de la roșu la violet. Ce bogăție de culori, ce strălucire, ce abundență de nuanțe! M-au impresionat în mod deosebit nuanțele aurii-verzui ale părții inferioare a gardului.

Am exclamat:

— Niciodată n-am văzut asemenea culori!

— Poarta este făcută din aripile gândacului arămiu. Dar nu despre asta e vorba! De aici oamenii pot extrage — spre folosul lor — câte ceva.

Ce puteam să-i răspund?

Mă întrebă:

— Ce vezi aici?

— Culori de o tărie, de o strălucire nemaîntâlnită...

— Oaspetele meu s-a uitat, a văzut și totuși... n-a remarcat nimic — spuse Dumcev, privind spre desenele frumoase ale gardului său.

Așteptam invitația să intru în curte, dar Dumcev nu se grăbea.

— Îmi amintesc cât de plicticoasă și de monotonă era culoarea caselor în orașe! Cât de mohorâte și triste erau casele toamna, când ploua mărunț! Lumina soarelui care răzbate pe neașteptate printre nori le făcea și mai triste parcă. Dar acum, ce culoare au casele în orașe? Ploaia nu spală vopseaua de pe clădirile voastre? Nu se decolorează vopseaua la soare?

— Se fac reparații, se zugrăvește din nou, și clădirea pare proaspăt construită — i-am răspuns dezorientat.

— Vopsele, butoaie de vopsele! Zugravi cu găleți de vopsele, arhitecți, muncă nesfârșită... Să amesteci, să tot amesteci vopselele, ca să obții până la urmă un colorit spălăcit, plicticos, care se stinge repede.

— Păi, cum altfel?

El continuă:

— Casele, străzile și orașele oamenilor trebuie să înflorească și să strălucească în toate culorile curcubeului. Așa cum joacă în soare culorile și sclipesc în nuanțele cele mai neprevăzute aripile fluturilor.

— Asta nu-i posibil!

— Ba e posibil! Culorile și vopselele mele nu sunt dintr-acelea cu care sunteți voi obișnuiți. Dar înțelege-mă: aici e vorba de cu totul altceva. Acestea nu sunt vopsele din găleata zugravului, aici nu avem de-a face nici cu chimia și nici cu pigmentii! Acestea sunt vopsele veșnice, care nu pălesc, culori vibrante asupra cărora timpul nu-și poate pune pecetea. Ele nu se decolorează niciodată. Privește cu atenție! Aceste aripioare sunt transparente!

Mă uitam, priveam cu atenție, dar tot nu-l înțelegeam pe Dumcev.

El mă privea provocator și, din nu știu ce pricină, era nu numai serios și concentrat, dar chiar trist după cum se părea. Nu cumva din pricină că nu-l înțelegeam?

Dumcev spusese: culori veșnice! Dar aripioarele fluturilor sunt fragile și fluturii trăiesc doar câteva zile sau o săptămână-două!

Stăteam în fața cortinei de teatru multicoloră, strălucitoare sau, cum spunea Dumcev, lângă „gardul” casei sale, îl ascultam tulburat și simțeam: cuvintele lui izvorau din inimă, dar substratul lor rămânea pentru mine ascuns.

Era însă atâta sinceritate în glasul lui Dumcev, încât mi-am spus: „Aici nu poate fi vorba de o greșală!” Apoi deodată mi-am dat seama: „Nu, asta nu e posibil — e totuși o greșală! Nu pot exista vopsele veșnice! Și-apoi, cum vine asta, doar el însuși zice că aripioarele sunt străvezii. Ele sunt într-adevăr foarte fragile, instabile. Nu — am hotărât eu — asta-i o înșelătorie bizară. El se înșală pe sine însuși. Este un om singuratic, pierdut de decenii în Țara Codrilor de Iarbă, indus de sine însuși în eroare.”

Dumcev se uita la mine, aștepta. Trebuia să spun ceva.

— Nu-mi dau seama cu niciun chip de ce sunt veșnice aceste culori. Ceea ce este vopsit își pierde inevitabil, cu vremea, culoarea.

Ca întotdeauna ierburile foșneau, se legănau, se plecau. Dumcev nu se mai uita la mine. El privea fix în depărtare, de parcă examina dincolo de zidul verde al ierburilor viguroase și

foșnitoare ceva vizibil doar lui. Continuă să vorbească cu o voce agitată și plină de amărăciune:

— Ce-i de făcut? Cum să explic oamenilor că e vorba de cu totul alte culori decât ale florilor? Piciorul-cocoșului galben, albăstreaua, macul de un roșu viu se decolorează, pălesc. Dar aici nu se întâmplă așa — aici e vorba de cu totul altceva. Cum să explic? Aici natura culorilor este alta. Culorile gardului meu nu se veștejesc și nu se sting niciodată! În teatru orchestra creează o furtună de sunete care cresc... Dar unde este creșterea corespunzătoare a culorilor? Ah, această „verdeață” decorativă a primăverii desenată pe placaj și carton! Se schimbă ea oare simultan cu muzica orchestrei? Nu! Culorile au încremenit o dată pentru totdeauna...

Ascultam și-mi spuneam: „Omul acesta greșește! E o greșală pe care n-o vede, n-o bagă în seamă!”

Ierburile foșneau tot mai surd, minunata perdea în spatele căreia se afla casa lui Dumcev ardea și strălucea tot mai puternic, tot mai viu.

Eu ascultam și rețineam fiecare cuvânt al său:

— Toate acestea trebuie explicate oamenilor. Și atunci culorile, strălucind și bucurând ochiul omului, îl vor ajuta să muncească, să trăiască, îl vor înviora, îl vor mângâia, îl vor inspira ca muzica, cântecul... Intrați! Intrați în casa mea! Încheie Dumcev, împingând canatul de bronz al porții.

Pe lângă noi trecu în fugă o furnică. Dumcev se uită la ea și, cu o neliniște neașteptată, își apucă sabia — acul de viespe, se repezi spre furnică și exclamă:

— Ce s-a întâmplat?! Ce s-a întâmplat?!

În exclamația lui se simțea neliniștea și surprinderea. Nu pricepeam despre ce este vorba și am alergat spre el.

— S-a întâmplat ceva în Țara Codrilor de Iarbă — spuse Dumcev și începu să numere cu glas tare, uitându-se cu atenție la antenele-mustăcioare ale furnicii: Cinci, zece, douăzeci... Oho! Ia te uită, nenorocire!

Apoi mai opri o furnică și începu din nou să numere:

— Cinci... zece... treizeci... patruzeci de mișcări ale antenelor!

— Ce numărătoare bizară!
— Trebuie să ne ascundem!
Dumcev mă prinse de mână.
— Furnicile vorbesc... — șopti el.
— Ce spuneți! Ce-i cu dumneavoastră?
— Mai repede acasă! strigă Dumcev. Nu, nu! Nu aici, ci în casa aceea în care ai mai fost, în cea pitită adânc în pământ.

Și am luat-o împreună la fugă. Dar de cine fugeam? În timp ce alergam, eu îi puneam întrebări. Era caraghios și absurd.

— De ce fugim?
— E alarmă printre ierburi!
— Dar ce s-a întâmplat?
— Să nu te împiedici de rădăcini... Furnicile mi-au spus că sunt din cale-afară de alarmate.

— Dar furnicile vorbesc?
— Ține-te de mine. Mă luă de mână. La fel ca toate celelalte insecte — îmi răspunse el.

— Dar furnicile nu zumzăie, nu cântă!
— Trebuie să vezi...
— Ce să văd?
— Să vezi înseamnă a înțelege despre ce vorbesc.
— Nu puteți spune mai lămurit?
— Mai la dreapta, mai la dreapta! Până acasă nu mai e mult... Trebuie văzută viteza mișcării antenelor. Trebuie numărate aceste mișcări...

— O limbă aritmetică?
— Exact, ea este simplă și limpede. Chiar și o libarcă obișnuită, când vrea să spună: „Am obosit, mă odihnesc”, își mișcă antenele numai de cinci ori. Când cercetează o locuință nouă, ea le mișcă de cincizeci și cinci de ori. Când e flămândă, de treizeci și șase de ori. Toate speciile de insecte își au alfabetul propriu... Înapoi! înapoi! Spre râu!

— Dar ce-i?... Ce s-a întâmplat în Țara Codrilor de Iarbă.

DIN NOU ENIGME

Părea că undeva a bubuit tunetul și, tot crescând și intensificându-se, se apropie de noi. Aproape de tot, răsunară trosnete, zgomote și pocnete. Ierburile-arbori se clătinău. Apărură niște coloane gigantice. Ele se lăsau pe iarbă, se ridicau, se lăsau din nou. Vin oamenii!

Probabil că Cernikova, responsabilă bazei legumicole, ajunsă la Censk, a comunicat că îmbrăcămintea mea a rămas lângă buturugă, iar profesorul Tarasevici, docentul Voronțova și studenții m-au căutat la hotel și aflând că am dispărut au venit aici să recunoască hainele.

Dar iată că s-au făcut nevăzute coloanele gigantice, s-au mistuit în depărtare. Agitația locuitorilor Țării Codrilor de Iarbă, care se împrăștiaseră în toate direcțiile, s-a potolit, a încetat trosnetul ierburilor uscate, frânte sub greutatea pașilor oamenilor.

Și totul se liniște în jur.

Ne-am îndreptat spre cuibul halikodomei, unde era ascunsă granula pentru creștere.

Ne-am apropiat de Pârâul Reproșurilor Tardive, pentru a-l trece, dar n-am mai recunoscut nici râul, nici malurile. Se formaseră gropi gigantice, surpături și lacuri noi. Într-un loc râul își schimbase albia — ieșise din matcă, într-altul, făcuse o cotitură bruscă: toate pricinuite de trecerea oamenilor.

Ne-am repezit la plută, dar era strivită și lipită de pământ, nu mai putea fi ridicată.

Alături de plută se așternuse peste ape un pod verde, gigantic.

Cum și de ce a apărut aici podul? Desigur, el nu era decât o simplă creangă verde. Fusese ruptă de un om, acesta a scăpat-o pe jos din întâmplare și ea a căzut — tot din întâmplare — de-a curmezișul râului. Poate că piciorul aceluiași om a strivit pluta noastră, lipind-o de pământ.

Am traversat râul pe creangă și am ajuns pe celălalt mal. Cu cât ne apropiam mai mult de cuibul halikodomei, cu atât mai des drumul ne era barat de arbori-ierburi rupte. Lângă

cuib, ierburile erau lipite, sudate parcă de pământ. Probabil că în acest loc oamenii au stat, s-au sfătuit și apoi au plecat mai departe.

În locul cuibului de ciment al halikodomei, am zărit un morman de ruine. Descurajat, mi-am amintit că Dumcev comparase piramidele faraonilor cu cuibul halikodomei. Dar unde o fi granula pe care am ascuns-o noi în cuib? Cineva a luat-o pe talpa sa și a dus-o. Cine? Ce importanță are la urma urmei — cine?

Ce zi grea! Acolo, în fața șirului de dealuri, mi-am dat seama: nu voi mai putea găsi niciodată granula pe care o rostogoliseră scarabeii. Iar acum, lângă cuibul strivit al halikodomei, m-am convins că ambele granule sunt pierdute pentru totdeauna! Pentru totdeauna!

Și mâine începe o zi nouă. Cum?! Voi fi tot aici? Va veni dimineața și acolo, la Moscova, factorul poștal îmi va aduce ziarele. Le va strecura în cutia mea verde de scrisori, prinsă de ușă... Ziarele vor aluneca în cutie cu un foșnet mic, discret. Dar eu nu voi fi acolo... Nu voi deschide aceste ziare...

Va suna telefonul... Mă vor căuta oameni dragi mie. Telefonul va suna în gol!

Seara, în liniștea încordată a teatrului, cortina se dă la o parte. În clipele acestea simt întotdeauna respirația caldă a spectatorilor, le prind privirile, încerc să ghicesc ce sentimente au pus stăpânire pe ei. Oare nu voi mai trăi niciodată asemenea clipe?

Ce absurd! Să-ți termini viața în luptă cu păianjenii și cu muștele...

Și m-a cuprins mila, mila față de mine însumi.

Dumcev mă zorea, trebuia să trecem râul înainte de a se întuneca și să ajungem cât mai repede la casa lui. Dar mie nu-mi venea să plec din locul acesta; m-am hotărât greu, parcă tot mai așteptam ceva.

La întoarcere mi se păru că ierburile nu-mi mai sunt atât de ostile, în foșnetul lor mi se părea că aud: „Nu trebuie să disperi! Nu trebuie să-ți pierzi nădejdea!”

Se întunecase de-a binelea, când am ajuns pe celălalt mal

al râului. Eram obosiți. Și drumul prin întuneric spre casa lui Dumcev era destul de anevoios. Am hotărât să înnoptăm pe mal, în sacii de dormit. Se așternea noaptea. Îl auzeam pe Dumcev cum se întorcea de pe o parte pe alta în sacul său. Nu puteam dormi nici eu. Nu știu din ce pricină îmi aminteam de cerul înnegurat, purpuriu care se întindea deasupra ierburilor frânte, lângă cuibul strivit al halikodomei, de liniștea înfiorătoare ce domnea acolo.

Îmi ziceam: „Va trebui să rămân în Țara Codrilor de Iarbă pentru totdeauna!” Dar nu știu de ce gândurile și frământările mele erau totuși altele, străine parcă de sensul acestor cuvinte. Începui să mă gândesc că nu plătisem camera la hotel. Îmi reproșam — mă jena acest lucru. Simțeam și o mare vină față de profesorul Tarasevici care, în loc să se poată ocupa de reparațiile de la institut, era nevoit acum să-și piardă vremea cu cercetări și discuții în legătură cu dispariția mea. Era noapte — noapte pe malul Pârâului Reproșurilor Tardive.

Se lăsase o liniște adâncă. Stelele străluceau puternic deasupra mea. Marginile norilor grei, de forme fantastice, care pluteau încet pe cer, erau luminate. Și sufletul îmi era cuprins de mâhnire.

Culcat pe mal, în sacul de dormit, încercam să adorm, să mă concentrez asupra unui singur punct, dar gândurile mele nu mă ascultau. Dumcev era culcat alături de mine și, ca de obicei, stătea de vorbă cu el însuși.

Și începu un fel de dialog, care se alcătuia de la sine, din cuvintele pe care le rosteam în gând și din cele rostite tare și limpede de Dumcev. Îl auzeam pe Dumcev spunând:

— Cât au pierdut oamenii din pricină că nu s-au uitat la iarba pe care o calcă în picioare. Cât au pierdut că n-au studiat Țara Codrilor de Iarbă!

Eu îl ascultam și gândeam: „Să stai și să examinezi cu atenție toată această Țară a Codrilor de Iarbă, la ce folosește? Curată absurditate! Nu vei descoperi aici decât instincte și numai instincte!”

Dumcev. Lucrul cel mai grav este când unui om inteligent îi lipsește disciplina rațiunii. Iată care-i nenorocirea

musafirului meu!

Eu. Desigur! Îmi dau destul de bine seama că Dumcev trebuie să-și scrie din nou jurnalul. Dar cum va ajunge acest jurnal în mâinile oamenilor? Da! Vor mai veni doar pe aici oameni, mă vor mai căuta. Și poate, poate că... Nu, reconstituirea jurnalului cere multă vreme, iar până atunci vor înceta să mă mai caute.

Dumcev. Nu este de loc anormal că pe musafirul meu îl sperie ceva sau cineva din această Țară a Codrilor de Iarbă. Dar mă tem că el se sperie de propria sa spaimă.

Eu. Cât de ciudat vorbește Dumcev, dar înțeleg sensul cuvintelor lui. Ah, cât de mult aș dori să stau cu el de vorbă, așezați pe cele mai obișnuite scaune, să beau un ceai tare, să aud cum sună telefonul, să aud vocea crainicului de la radio și să-mi amintesc, să-mi amintesc numai de Țara Codrilor de Iarbă!

Dumcev. Trebuie chiar mâine să-i spun oaspetelui: lucrul acela pe care l-ai adus și l-ai pierdut, tocmai acela trebuie să ne ajute...

Eu. Despre ce vorbește Serghei Sergheevici? Doar ambele granule sunt pierdute pentru totdeauna!

Dumcev. O experiență, încă o experiență...

Nu m-am mai putut stăpâni și, adresându-mă cu glas tare lui Dumcev, am exclamat:

— Serghei Sergheevici, explicați-mi, vorbiți limpede, faceți-mă să pricep... Cum să „ne ajute” — când știți bine că granulele s-au pierdut?

Întorcându-se spre mine, Dumcev îmi răspunse liniștit:

— Nu te grăbi! Mâine voi face o experiență... Noapte bună!

— Noapte bună, Serghei Sergheevici — i-am răspuns, fără să înțeleg ceva și m-am întors pe partea cealaltă.

Râul Reproșurilor Tardive își rostogolea zgomotos valurile, raza lunii tremura neliniștită pe apele lui.

Începusem să ațipesc, când în liniștea nopții ajunseră până la mine cuvintele lui Dumcev: „Aerul clipelor trecute...”

Ce cuvinte ciudate: „Aerul clipelor trecute”! Am început

să trag cu urechea. Și iată că Dumcev repetă din nou, cu însuflețire, cu o și mai mare tulburare: „Aerul clipelor trecute”...

— Serghei Sergheevici, ce enigme ascund aceste cuvinte? Ce înseamnă „aerul clipelor trecute”?

De după nori ieși luna plină și mi se păru nesfârșit, nesfârșit de îndepărtată. Niciodată în viață nu văzusem o lună așezată atât de sus, pe cer.

— Serghei Sergheevici!

Dumcev nu răspunse. Am dat fuga la el, m-am aplecat deasupra lui. Respira egal și liniștit. Dormea ca un copil.

M-am întors, m-am vârât în sac. Dimineața îl voi întreba ce trebuie să înțeleg prin aceste ciudate trei cuvinte: „Aerul clipelor trecute”.

Și am adormit.

DRUMUL SUBTERAN

M-am trezit târziu. Se făcuse de mult ziuă.

— Bună dimineața, Serghei Sergheevici! am spus eu.

Nu-mi răspunse nimeni. Am văzut lângă mine o ulcică și o lingură, în ulcică se găsea mâncarea noastră obișnuită. Pe jos, alcătuite din pietricele, am citit cuvintele: „Mă întorc târziu”. Am luat gustarea și am început să aștept. Arborii-ierburi stăteau tot aplecați la pământ. Ieri mi se păruse că viața în Țara Codrilor de Iarbă a secat, a încetat pentru totdeauna. Iar acum, spre mirarea mea, totul în juru-mi răsună, foșnește, țiuie, se mișcă, zboară. Ca întotdeauna.

„Unde a plecat Dumcev? m-am gândit. Cum să deslușesc înțelesul acelor cuvinte ciudate, pe care le-am auzit ieri: „aerul clipelor trecute”? Nu cumva Dumcev le-a rostit în somn?”

Un fluture cu niște uriașe aripi brune se izbea neputincios de malul râului. Avea aripile frânte. Și apa îl purta mai departe, tot mai departe. Iată că în apă apăru un monstru cu picioare mari și cu un cap uriaș. De sub gâtul monstrului

ieși o mască, care se răsturnă, ca pe balamale. Unghiile ascuțite ale măștii se înfipseră în trupul insectei care înota și masca se întoarse din nou la locul ei — victima fusese transportată în gura monstrului. Mi-am amintit de o însemnare a lui Dumcev pe una din filele jurnalului său. Acolo el numește monstrul cu mască larva libelulei. Iar în prima microînsemnare pe care am găsit-o în buchetul de flori, el scria: „Larva libelulei se deplasează pe apă cu ajutorul impulsurilor. Pe baza acestui principiu zboară către cer o rachetă aprinsă în timpul marilor sărbători și al petrecerilor populare. Cu ajutorul aceleiași metode de deplasare oamenii își vor conduce navele lor aeriene de la Pământ la Lună...”

Iată că larva libelulei începu să înoate. Ea se deplasa cu impulsuri ușoare. Nu vâslea cu picioarele și, cu toate acestea, se deplasa repede: trăgea în ea apa și-o dădea afară.

Timpul trecea. Dumcev tot nu se întorsese.

Aproape mașinal am urmărit o altă vietate cu mască. Iată că s-a apropiat de o moviliță. Pentru o clipă a înlemnit. Ce-o mai fi și asta? Un vodevil cu travestiri? Pielea de pe spinarea monstrului plesni. Se formă o crăpătură. Apoi pielea se destrămă. Din crăpătură ieși o cu totul altă vietate: ochi imenși, un pântece lung și grațios și niște aripioare subțiri și boțite. Ce se va întâmpla?

Soarele dimineții încălzea, ba chiar începuse să ardă puțin. Și în razele lui trandafirii, se umplură de viață și se neteziră încet-încet aripioarele tinere, fremătătoare, ale libelulei. Începură să apară reflexe verzui de smarald. Libelula se naștea acum, sub ochii mei. Încă puțin și i se vor întări aripioarele. Și-și va lua zborul ușor și grațios, sus de tot.

Desigur, dacă nu voi studia Țara Codrilor de Iarbă și dacă nu voi comunica oamenilor cercetările și descoperirile lui Dumcev, ci mă voi mărgini doar să contempļu, să meditez și să evoc amintiri, atunci întreaga mea viață se va transforma curând dintr-o viață adevărată într-o caricatură a vieții unui om. Ce atitudine greșită și neglijentă am avut cândva față de timpul meu! Câte zile am pierdut cândva în zadar, cu fleacuri!... Bine ar fi să se scrie o carte și să se facă un film

despre peripețiile a doi oameni în Țara Ierburilor!

Un foșnet ciudat îmi atrase atenția. Trecând peste arborii-ierburi zdrobiți, am văzut târându-se pe lângă mine o omidă. Acum învățasem să recunosc, într-o oarecare măsură, animalele de aici. Și doar foarte de curând luasem o asemenea omidă drept... un șarpe boa! Dar acum încercam o nouă și mare nedumerire: acest „șarpe boa” avea două capete. Un cap privea înainte, iar celălalt crescuse pe coadă și examina drumul străbătut. Am bănuir de îndată că este unul din animalele de experiență de care s-a folosit Dumcev. Mi-am amintit de a sa „poiană a chirurgiei” și m-am dus pe urmele „șarpelui”. Deodată, el dispăru de parcă-l înghițise pământul. Și atunci am zărit printre arbori, la rădăcina lor, o lespede de piatră, pe jumătate ridicată deasupra unui orificiu mare și rotund. Am văzut că pietricelele și boabele de nisip, din care era făcută lespede, erau legate, cimentate temeinic și solid una de alta. M-am mirat și mai mult, observând că în jurul lepezii se afla un laț. Am tras și am scos din puț... o scară de frânghie! Opera lui Dumcev?! „În această țară, unde omizile împletesc fire și frânghii ultrasolide, nu trebuie să te miri dacă omul va împleti din ele o scară” — mi-am zis eu. Am lăsat scara jos și m-am vârat în puț. Cu cât coboram, cu atât se făcea mai multă lumină. Iată și fundul puțului. Am pornit pe un coridor larg. Era luminat la fel ca și casa lui Dumcev, în care găsisem filele lui cu însemnări. Pesemne că mâna sa grijulie, de gospodar, a așezat în diferite locuri ale subteranei putregaiuri și insecte fosforescente. Lumina nu era puternică, dar totuși distingeam că pe ambele părți ale coridorului se înșiruiau magazine, cămări, cămăruțe. În loc de uși aveau jaluzele de mătase.

Urcușuri, coborâșuri, cotituri bruște, săli rotunde și pretutindeni o lumină slabă, blândă, uniformă. Aerul încăperii era îmbibat cu mirosuri puternice și usturătoare.

Acum, când scriu aceste rânduri, știu din cărți și de la entomologi cât de variată este componența chimică a secrețiilor insectelor. Se cunoaște de mult că creozotul a fost găsit la urechelniță, eterul acidului salicilic — în glandele

croitorului lemnului, la unele omizi — acidul clorhidric, la altele — acidul formic. Se știe că atunci când vine vremea ca insecta să iasă din gogoasă, ea secretă potasiu caustic — o bază puternică cu care arde gogoșa în diferite locuri, creând orificii prin care să poată ieși. Am aflat că unele insecte secretă acid butiric, altele — oxalic, iar la unele a fost descoperit iod liber, combinații oxigenate ale azotului și etil-chinonului.

Toate acestea le-am aflat mai târziu din cărți și de la specialiști. Am aflat că încă n-a primit denumire și n-a fost cercetată componența chimică a secrețiilor glandelor mirositoare ale multor specii de insecte.

Dar acum, străbătând aceste subterane, deși simțeam sumedenie de mirosuri diferite, nu deosebeam decât iodul și eterul.

Dintr-o cameră se zărea capătul unei bârne. Am început s-o ocolesc. Când m-am uitat mai bine, nu mi-am putut stăpâni o exclamație: Din nou cunoscutul hexaedru cu fâșiile-litere aurii pe fond roșu. Creionul meu! Bârna era legată cu funii. În ce scop cărase aici Dumcev creionul meu?

Am pornit mai repede. Coridorul începuse să se lărgască. La capătul lui am zărit o scară lată ce urca ușor. Am început să sui și m-am pomenit într-o încăpere care mi se păru cunoscută. Da, am mai fost aici! Într-una din aceste camere am găsit, sub un butuc bătrân, filele cu însemnările lui Dumcev.

Deci iată cum stau lucrurile! Dumcev a construit un drum subteran de la locuința sa spre Pârâul Reproșurilor Tardive!

Trecând din prima cameră într-alta, l-am văzut pe Dumcev șezând cu spatele la mine. Scria.

Pe filele de hârtie și pe mâna lui Dumcev cădea o lumină albăstrie, palidă. Deodată el s-a oprit din scris. Am vrut să-l strig, dar își culcă obosit capul pe mâini. La ce se gândea? Oare nu la micuța lui căsuță din placaj, despre care i-am pomenit — căsuța în care făcuse experiențele lui atât de curajoase, de îndrăznețe? Oare n-a apărut acum în fața ochilor

lui imaginea acelui peștiș târg meridional din ziua aceea, când tânăr, cutezător și îndrăzneț, se suise pe foișor, pentru a-și lua zborul deasupra mulțimii cu aparatul său...

Iată-l, s-a ridicat, a luat un putregai fosforescent și cu el în mână a început să coboare în subterane.

L-am urmat în tăcere.

„AERUL CLIPELOR TRECUTE”

Nu mă-ncumetam să-l sustrag pe Dumceev din meditațiile sale și mergeam în tăcere în urma lui. Aveam impresia că-l urmăresc și desigur acest sentiment nu-mi era plăcut.

El cobora obosit și încet de pe o treaptă pe alta în gigantul său subsol.

Se apropia când de o cămară a subsolului, când de alta, trăgea storurile de mătase. La lumina dulce a bacteriilor am văzut în cămări saci de mătase de diferite culori, strâns legați cu sfoară.

Pesemne că sacii erau plini cu un gaz: fiecare din ei stătea gata să zboare spre tavan, dar era reținut de niște sfori legate de țărugi înfipti în pământ. Nimic din această întreagă ambianță nu părea să fie nici înfricoșător și nici uimitor: niște obișnuite gogoșe-saci umplute cu o substanță gazoasă. Dar labirintul subteran, cămările luminate de vietăți-bacterii, și printre ele un om care examinează gospodărește sacii cu gazele necunoscute — toate acestea m-au tulburat.

Iată-l că s-a așezat pe câțiva saci goi, împăturiți, s-a uitat în fundul coridorului, apoi și-a trecut privirea îndelung, liniștit, peste intrările cămărilor, ale magaziilor din care se revărsa lumina și roști:

— Nu, nu sunt un smintit și niciun om ciudat când denumesc gazul care umflă acești saci „aerul clipelor trecute”! Omenirea a visat mii și mii de ani să poată spune clipei „oprește-te!” și ea să o asculte. Dar visul a rămas vis: s-au pierdut în neființă milenii, au fugit, grave, veacurile, au luat-o la goană, ținând în urma lor, lunile și anii, dar

niciodată, niciodată omului nu i-a stat în puteri să-și prelungească viața, să oprească în loc clipa. Și neschimbate au rămas cuvintele lui Ovidiu, poetul surghiunit din antichitate, cântate de Pușkin: „Trupurile noastre se schimbă, mâine n-o să mai fim aceiași care am fost ieri și azi”. Și totuși popoarele au creat basme, mituri, legende și cântece în care eroii înving timpul, suferințele îl părăsesc pe om, bătrânul devine tânăr!

Eu am trăit printre oameni, am meditat asupra acestor mituri ale popoarelor. Am văzut cum omul a început să creeze acele covoare zburătoare — întâlnite în basmele populare. Eu însumi am construit un covor-aeroplan și am zburat cu el. Medicii secolului al optsprezecelea și-au pus speranțele în electricitate. Dar electromedicina n-a putut deveni un remediu universal împotriva tuturor bolilor, iar magnetismul animal s-a dovedit a fi o născocire. Nici știința secolului al nouăsprezecelea n-a rezolvat problema „apei vii”. Toate au rămas visuri, basme. Eu am căutat, am meditat, am făcut experiențe. În mituri se spune că zeii nemuritori, veșnic tineri, s-au hrănit cu ambrozie și au băut nectar. Prin urmare, iată unde stă ascunsă taina longevității și a leuirii de suferințe, mi-am zis eu. Totul este alimentația! Și am început să studiez însușirile „ambroziei” — polen de plante — și ale nectarului, acel suc dulce secretat de plante. Am cercetat multă vreme și amănunțit de ce albina-macă trăiește de cincizeci-șaptezeci de ori mai mult decât o albină obișnuită.

Pentru a învinge timpul, e nevoie de energie. Dar care este acea energie la care a aspirat poporul creând basmul tinereții fără bătrânețe și al vieții fără moarte — obținută cu ajutorul apei vii? La ce fel de energie trebuie să se facă apel pentru a învinge timpul?

Lomonosov a descoperit legea conservării materiei și a mișcării. Știința știe că o energie de un anumit fel se poate transforma în alte feluri de energii. Cantitatea de energie rămâne neschimbată. Doar formele și însușirile ei sunt variate. Însă omul, pentru a transforma în realitate visul lui Faust — anume, să oprească clipa, să realizeze reversibilitatea timpului, să se vindece de suferințele bătrâneții și să devină

din nou tânăr — pentru toate acestea el nu trebuie să recurgă la energia mecanică, cea care rotește piesele mașinilor, ci la o alta.

Transformări... transformări... transformări!

Ce energie titanică este ascunsă în metamorfoza insectelor!

Leul furnicilor care s-a îngropat în pânția făcută de ea și care trăgea cu câte un grăunte de nisip în furnici, când treceau pe acolo, se transformă într-o insectă zburătoare ce seamănă cu libelula. Omida, care se târăște pe șaisprezece picioare, se transformă într-un fluture colorat, care zburdă voios. Larva libelulei, care se deplasează prin apă ca un motor de rachetă, se transformă într-o libelulă grațioasă. Transformări... transformări... transformări!...

M-am uitat — și nu prin lentila microscopului — la procesele de metamorfoză a insectelor, începând cu larva ce iese din ou și sfârșind cu apariția insectei adulte. Am trăit aici, în Țara Codrilor de Iarbă, în cuiburi de albine singuratice, în furnicare, am iernat într-un stup de albine sălbatice.

Am fost eu însumi un om-microscop. Și de aceea am văzut cum se desfășoară toate procesele de metamorfoză. Sub ochii mei unele forme de insecte au trecut în altele. Cu prilejul diferitelor transformări ale insectelor, am adunat fermenți. În sacii mei, care se află aici, la subsol, în sacii-gogoasă, în care înainte se creă viața, se păstrează astăzi substanțe de o mare forță. Încă din primul meu an de existență aici, am reușit să observ diferitele forme și formule prin care insectele își manifestă instinctele și am putut, astfel, deveni invincibil. Am rezolvat de mult ecuația modificării vitezei de dezvoltare a insectelor și am învățat să încetinesc sau să grăbesc ritmul creșterii lor, să modelez organismele lor după bunul meu plac.

Dar omul? Organismul omului este aparent simplu, dar de fapt este complex ca universul, sonor ca oceanul.

Am păstrat și păstrez în acest subsol rezerve incalculabile de energie, le păzesc ca un cavaler avar. Dar cum să-l înarmez pe om cu această energie, pentru ca el să poată striga clipei: oprește-te! Uite, aceasta nu o știam. Eram

deznădăjduit. Dar mi-am învins curând această deznădejde. Am început din nou să caut, să mă gândesc, să cercetez. Din nou am început să mă gândesc că fermenții-hormoni ai metamorfozei, păstrați în subsolurile mele, ar putea da omului — întregului său organism — o putere neîntâlnită încă, pentru ca el să poată respinge bătrânețea, să devină stăpânul trecătoare clipe.

Și iată că acum, când am izbutit să reconstituiesc jurnalul, când dezlegarea celei mai mari taine se află aici, undeva pe aproape, aproape de tot de mine, acum a apărut aici un om care a adus cu el tocmai acel lucru care mă va ajuta să fac experiența datorită căreia mă voi putea întoarce de unde am plecat, în mijlocul oamenilor... Dar ce trebuie să fac? Să rămân aici și să continui cercetările, căutările, meditațiile și să dezleg taina „aerului clipelor trecute”? Dar am oare dreptul de a reține aici și pe acest oaspete al meu, un om sperios și neajutorat, să-l opresc în această țară unde la tot pasul te amenință moartea? Cum să procedez? Să mă întorc dincolo, printre oameni, lăsând nedezlegată taina și ducând cu mine doar amintirea „aerului clipelor trecute”?

Să părăsesc totul? Să renunț la dezlegarea acestei taine? Să spun: Adio, Țară a Codrilor de Iarbă? Să nu rezolv până la capăt problema și să plec de aici pentru totdeauna, să las gogoășele goale? Să le părăsesc, așa cum părăsești niște boarfe nefolositoare, niște lăzi sau borcane goale, niște cioburi de farfurii, când pleci din vila în care ți-ai petrecut, vara, pentru că a venit toamna mohorâtă, cu ploile ei? Ce să fac?...

L-am văzut atunci pe Dumcev desfăcându-și larg brațele — micile lui brațe de omuleț — exact cu gestul unui copil care și-a pierdut jucăria cea mai dragă. „Ce să fac?”

Stăteam, fără să scot un cuvânt, într-o nișă, rezemat de perete... Dumcev tăcu. Începu să cerceteze cămărilor adânc îngândurat. Iar eu... eu nu eram în stare să mă urnesc din loc. Mi se tăiaseră parcă picioarele. Totul mi se învălmășea în minte: nedumerirea (cum, în ce fel ne puteam întoarce?), admirația pentru descoperirile lui Dumcev, mândria față de rațiunea omului și neliniștea, neliniștea...

În cele din urmă am făcut un pas, am vrut să mă reped după Dumcev, dar el începu să alerge din cămară în cămară, din magazie în magazie, surprinzător de agitat, cu o agitație străină lui. Atingea, mângâia sacii plini de acea substanță extraordinară. Îi așeza în șir, îi muta dintr-un loc într-altul, cu atenție, cu dragoste și grijă. Toate acestea mă făcură să-mi spun: „Dumcev nu va pleca de aci niciodată, pentru nimic în lume!”

Dar iată că deodată el se opri în mijlocul coridorului. Și atunci i-am auzit glasul cu totul schimbat:

— Vreau să mă întorc acasă! Vreau să revin printre oameni!

Rostise aceste cuvinte, stăpânindu-și parcă plânsul. M-am apropiat încet de el și, luându-i mâna, i-am spus:

— Sunt aici!...

În clipa aceea ceva căzu lângă noi. Tavanul se clătină. Se prăvăliră niște pietre.

— Se prăbușește! strigă Dumcev.

Am dat fuga pe coridor, cu intenția de a ieși la Pârâul Reproșurilor Tardive. Dar zadarnic ne ostenisem...

— Ieșirea e închisă! S-a prăbușit tavanul! Înapoi!

Alergam. Minutele ni se păreau nesfârșit de lungi. Undeva, deasupra noastră, se auzea un vuiet. Lumina felinărașelor-bacterii nu păli. Părea că aceste minuscule ființe vii încearcă din răspuțuri să ne ajute să ieșim din subsol. Când am început să urcăm treptele spre camerele lui Dumcev, am simțit că de acolo vine un miros de ars. Începurăm să respirăm greu. Dar cât de agitat foșneau deasupra noastră arborii-ierburi, striviți, frânți, încâlciți, când am ieșit din casa lui Dumcev! La umbra buturugii fumega un imens tub alb. Răspândeă o dogoare insuportabilă.

— O țigară! strigă Dumcev. Au fost pe aici oameni, te-au căutat din nou! Cineva a aruncat o țigară aprinsă!

Am încercat să ne ascundem de fum în hățișul ierburilor. Dar fumul se așternea la pământ. Am vrut să ne croim drum spre râu. Dar ierburile uscate se aprinseseră. Focul ne bara drumul.

— Înapoi! În subsol! strigă Dumcev.

M-am supus. Alergam ținându-mă de pelerina lui Dumcev, acoperindu-mi ochii cu mâna, sufocându-mă din pricina fumului. Mi-am revenit abia în camerele subterane.

Îmi amintesc cum Dumcev lega grăbit filele însemnărilor sale într-un sac pe care mi-l dădu mie. Camerele se umplură treptat cu fum. Luminițele bacteriilor se stingeau. Am tras storurile, am astupat toate ieșirile.

Începurăm să coborâm la subsol. De ce? Dumcev mă ducea pe coridor. Nu știam ce se va întâmpla cu noi. Tăcerea coridorului și mâna puternică a lui Dumcev mă linișteau. Mă lăsam condus orbește de el. Îmi amintesc că am intrat într-o nișă. Dumcev ridică storul bine întins. Ne-am pomenit într-o cameră mică, întunecoasă, în care lumina pătrundea numai din coridor, dar Dumcev trase storul la loc.

— Stai aici! spuse el.

Am început să simt niște miresme înviorătoare, necunoscute mie. Din întuneric se auzi glasul calm și egal al lui Dumcev:

— Respiră liniștit! Ești foarte obosit!

PARTEA A ȘAPTEA - SIMFONIA CULORILOR

VIS SAU REALITATE?

Cum să mă feresc mai bine de razele soarelui care apune? Ce-aș mai dormi! Am întors capul, mi-am acoperit ochii cu palma, dar razele îmi încălzeau mâinile, se strecurau printre degete. M-am întors pe partea cealaltă. Mi-era somn. Și deodată mi-am adus aminte: unde e sacul cu filele-însemnări? Dumcev mi l-a încredințat acolo, în camera de sub buturugă în care începuse să pătrundă fumul. Să-l fi scăpat din mână? M-am trezit brusc. Am privit în jur. Am început să caut sacul. Trebuie să-mi reamintesc totul, cum s-au putut întâmpla toate astea, de ce mă aflu aici și nu în subsolul în care ne-am adăpostit de incendiu.

Totul a început doar în casa lui Dumcev, sub buturugă, atunci când am simțit mirosul de ars, când am fugit afară și am văzut că fumegă un tub alb. O țigară! O țigară obișnuită pe care cineva a aruncat-o înainte de a fi terminat să o fumeze. Cândva, eu însumi am fumat asemenea tuburi albe. Ce bine-ar fi să am acum o țigară! Totuși, unde e sacul?

Uite în iarbă un... un muc de țigară. De neînțeles!? De ce văd în fața mea un rest obișnuit de țigară și nu un tub ars? Dar uite, în jurul muclei iarba e arsă. O iarbă arsă, obișnuită. M-am zăpăcit de tot: visez? Oare incendiul din Țara Codrilor de Iarbă, cu fumul, pălălăile și dogoarea insuportabilă a focului de care m-am salvat împreună cu Dumcev, s-a petrecut doar în vis?

— Bună seara! am auzit vocea lui Dumcev.

— Bună seara! dar în sinea mea mi-am zis: „Ce seară bună mai poate fi într-o țară care a trecut printr-un asemenea pârjol?”

— Te-ai culcat pe iarba umedă. Scoală-te!

Dar ce s-a întâmplat? Din nou nu mai înțelegeam nimic.

Unde sunt subteranele, camerele, stururile, lumina licuricilor?

Nu mai încap nicio îndoială! Întreaga Țară a Codrilor de Iarbă, cu toate surprinzătoarele peripeții prin care am trecut, totul nu fusese decât un vis. Un vis foarte lung și cu totul ciudat, dar totuși numai un vis. Căci uite, pe deget mi se plimbă o furnică și eu pot s-o azvârlu. Dar furnicarul? Numai când îmi amintesc de furnicarul în care m-au târât furnicile, mă trec fiori reci. Sigur că și furnicarul l-am văzut tot în vis. Totu-i limpede. Dar Dumcev? Tot vis? Căci în fața mea stă Serghei Sergheevici... Nu-mi iau ochii de la el. Și mă gândesc: „E de aceeași statură cu mine! Așa a fost și ieri. Așa a fost și atunci când l-am văzut pentru prima oară acolo, lângă groaznicul „oraș”- cuib al viespilor”.

Dumcev mă cerceta cu atenție.

— Auzi? arată el spre crângul albăstrui. Cineva ne cheamă.

Am tras cu urechea, am privit cu atenție și totul mi se păru în jur atât de neobișnuit, încât nu puteam pricepe nimic.

Riu-riu-riu...

Mi-am amintit. Așa cântă cinteziul înainte de ploaie.

Cinteziul! Cântec de păsări! Sigur, nu mă aflu în Țara Codrilor de Iarbă; acolo n-aș fi putut auzi cinteziul! Acolo totul vuia, vuia pădurea nesfârșită de ierburi! Acolo țârâitul neconținut al cosașului mă asurzea.

Sau poate continui să dorm și să visez un cintezi care cântă?

Riu-riu-riu... — cântă mai departe cinteziul.

M-am așezat alături de Dumcev, pe dâmbul verde de lângă buturugă — de lângă o buturugă obișnuită. Auzeam foșnetul cunoscut, îndelung, dulce, al frunzelor, trăgeam în piept mireasma fânului proaspăt cosit.

M-a cuprins o pace, o liniște amestecată cu multă veselie. Oare m-am întors în lumea fragedei copilării, plină de bucurii ca și altădată; liliacul a ciocănit cu o creangă în ferestruia joasă a camerei mele, s-a uitat la mine și m-a trezit?...

UN COSTUM BINECUNOSCU

Dumcev șezu multă vreme îngândurat lângă mine. Pe neașteptate, se sculă și începu să caute ceva la rădăcina buturugii. Mi-am ieșit din fire: poate că Dumcev nu-și dădea încă seama că revenise la proporțiile lui inițiale și caută intrarea în locuința construită cândva de el sub buturugă? Iarba din jur era călcată în picioare. Probabil că toate subteranele se năruiseră. Știam că trebuie să-i reamintesc aceasta lui Dumcev, dar mai zăboveam: el scormonea cu mâna pământul, atât de liniștit și preocupat, căutând ceva.

— Uite, uite, l-am găsit! exclamă Dumcev. Iată-l!

Și am văzut o gogoasă mică de omidă, care abia se zărea. Gogoșa era strâns legată cu un fir de mătase. Prin urmare, asta căutase Dumcev! Era într-adevăr sacul-gogoasă, în care-și așezase însemnările de călătorie, sacul pe care mi-l încredințase mie!

Ne uitam în tăcere când la gogoasă, când unul la celălalt. Dumcev dezlegă legătura. Ținea în palmă gogoșa cu filele și o mică ațișoară. Și-am simțit cum acest firicel lega în sufletul lui două lumi — două vieți: viața lui trecută din Țara Codrilor de Iarbă și viața în care pășea acum, legând din nou sacul cu filele. Aceste file care vor sluji de prefață la povestirile lui despre misterele Țării Codrilor de Iarbă.

Dar eu? Cu cât mă uitam mai mult la acest firicel și la gogoșa de omidă, cu atât simțeam mai mult că toate impresiile adunate și care se încâlciseră în capul meu începeau acum să se limpezească. Acolo, la Censk, sub microscopul docentului Voronțova, voi citi din nou filele care se află în această gogoasă. Sufletul mi-era senin, limpede. Nu mă mai preocupa acum decât un singur lucru: cum să-l ajut pe Dumcev să se întoarcă, liniștit și calm, la viața lui de dinainte.

Ceva mai încolo de buturugă se afla împăturit cu grijă un costum cenușiu în carouri late. Mi se păru foarte cunoscut. O cravată tricotată — gri închis cu roșu. Pantofii maro cu noduri la șireturi mi se părură și ei cunoscuți.

Am văzut odată pe cineva purtând acest costum. Dar pe

cine? Când m-am uitat la pantofi, mi-am amintit de coloanele mobile care striviseră pluta noastră la malul râului.

— Acesta este costumul unui gigant — am zis eu.

— Da, costumul unui gigant! Știi, în Țara Codrilor de Iarbă am să-ți procur niște pantaloni făcuți din firele viermelui de mătase și o scurtă vătuită pe care o va țese psiheia. Și o să avem pelerine. Dar, ia stai! Ce-o mai fi și asta? Probabil că și eu încurc lucrurile... Când îmi dau seama că am devenit un om ca toți oamenii, când pierd cu totul această convingere! Nu pricep... Dumcev sări în picioare: Un bubuit! Ce-i bubuitul ăsta? Își acoperi urechile cu palmele.

Da, se auzeau niște sunete ciudate, sacadate. Îmi erau cunoscute, le-am mai auzit cândva. În iarbă s-a ivit o coadă stufoasă. Un câine! Latră! Uite colo un șopron acoperit cu iarbă. M-am apropiat de el și am început să cobor pe treptele de piatră... Un palier. O masă. Două scaune. Pe masă, un bidon strivit. M-am oprit. Și iată că din adânc răsări o mână de om, cu o lanternă și-mi apăru în față figura cunoscută, foarte cunoscută, a femeii care purta o pufoaică. Și tot atunci se ivi un câine galben, cu coada stufoasă...

Și aici, în acest loc, mi-am amintit deodată totul! Am înțeles totul!

— Vă salut, tovarășă Cernikova! M-am întors! am strigat plin de entuziasm și bucurie.

— Ce-i asta? Un om în pielea goală?!

Am ieșit fuga din beci. În urma mea izbucni lătratul furios al câinelui.

JAF, ZIUA ÎN AMIAZA MARE

— Dumcev! Serghei Sergheevici! Unde sunteți?

Tăcere. Lătratul câinelui se potolise.

Dar iată că tufișurile începură să se clatine, se dădură la o parte. Dumcev întrebă în șoaptă:

— Ce-i, a încetat bubuitul?

— Lătratul câinelui? Da!

— Nu, nu lătratul, ci bubuitul.

— Ba da, lătra un câine! Aici e baza legumicolă a Organizației comerciale raionale.

— Dar înțelege-mă! Sunt sigur că...

Dumcev nu apucă să termine ce avea de spus. Un câine se năpusti spre noi. Am rupt o creangă și m-am făcut că dau în el. Cu coada-ntre picioare, continuând să latre, câinele fugi înapoi la stăpâna lui.

— Acest câine mi s-a părut la început un uriaș animal antediluvian — spuse Dumcev. Dumneata l-ai alungat cu o creangă. Și el a fugit! Abia acum mi-am dat seama că bubuitul pe care l-am auzit n-a fost, într-adevăr, decât un lătrat și că noi amândoi...

— Mai încet! Ascultați!

Acolo, lângă baza legumicolă, Cernikova vorbea cu glas tare câinelui. Am început să tragem cu urechea.

— Asta-i treabă! Înțelegei, Kurceavka? Trebuia să mă duc după un nou bonier la oraș, dar mi s-a poruncit: stai aici și păzește hainele. Dar dacă or să vină oamenii după legume? Cum am să eliberez legume fără bon?

După aia, poftim de mai răspunde cui am dat legumele și, mă rog, de ce le-am dat!

Câteva zile în șir l-au tot căutat pe cetățeanul acela care a dispărut! Au răscolit tot crângul. Eu le tot ziceam: „Nu-l căutați! Aici, chiar în locul ăsta, a înghițit ceva... Și dintr-o dată, s-a topit, a pierit... Doar eu singură am alergat în oraș, să dau de veste.” Și ce crezi că mi s-a răspuns? „Ei, atunci stai și păzește hainele astea.” Le-au luat de pe buturugă, le-au împăturit cu grijă. Și atunci mi-au spus: „Nu te atinge de ele,

păzește-le. Are să vină aici un câine învățat. E cunoscut la Moscova, se numește Elfa. Câinele o să vină, o să miroasă îmbrăcămintea și pe urmă, las pe el! O să găsească el în crâng, la ruine, pe cine trebuie.” Și uite că stau aici! Uite ce năpastă a căzut pe capul meu! Dar ce sunt eu, responsabila unei baze legumicole a Organizației comerciale raionale, sau paznic de haine străine? Iar ăștia umblă goi... Mă mai și sperie...

Cernikova tăcu.

— Fii bună — i-am strigat eu — și dă-mi hainele! Sunt ale mele!

— Ale dumitale să fie?

— Ale mele! Aruncă costumul înapoi, în tufiș. Întoarce-te dumneata cu spatele, ca să mi le pot lua.

— Mi s-a poruncit să le păzesc! Elfa e un câine învățat, are să găsească el pe cine trebuie!

— Te rog, tovarășă Cernikova...

— Nu mă ruga! Mi s-a poruncit să nu mă clintesc un pas de aici!

— Bine, atunci nici nu trebuie! Voi aștepta câinele dresat!

Am schimbat o privire cu Dumcev și ne-am pus imediat de acord...

— Uite-i că vin! Îl aduc! am strigat eu din tufiș.

— Cine? Ce? întrebă Cernikova.

— Aduc câinele! Câinele dresat, Elfa!

— Unde? Unde?

— Acolo! Privește! Sunt colo, după cotitură...

Cernikova făcu câțiva pași, își duse mâna streășină la ochi și privi în depărtare.

Am sărit din tufiș, am apucat hainele și m-am repezit înapoi.

În urma noastră, se auzi:

— Hoții! Hoții ziua în amiaza mare!

Dar noi eram acum departe și ne îndreptam spre chioșc.

Ajunsesem în posesia costumului meu! Dar Dumcev? El nu avea cu ce se îmbrăca. I-am dat lui haina și pantalonii, iar eu... eu aveam un aspect din cale-afară de „sportiv”. Dumcev

facea haz — gata să izbucnească în râs. Iar eu râdeam în hohote — râdeam cu lacrimi.

Riu-riu-riu... se auzi undeva, pe aproape, cinteziul.

Călcam voioși în picioare tufișurile. O mierlă speriată își îngroșă glasul: cioc-cioc-cioc...

Lătratul câinelui, cântecul cinteziului, ciocănitul mierlei — toate acestea mi se păreau un înduioșător fragment muzical dintr-o melodie dragă.

ÎN PRAGUL VECHII CASE

Acum, când scriu aceste rânduri și reconstitui în memorie întoarcerea noastră la Censk, mă simt din nou cuprins de același sentiment de veselie triumfătoare pe care l-am simțit atunci — în acele ceasuri. Îmi aduc aminte ce ciudat și caraghios arăta Dumcev în costumele mele larg și mare și ce aer „sportiv” și stupid aveam eu și cât de veseli râdeam, privindu-ne unul pe celălalt!

Am stat ascunși în crâng până seara — iar de îndată ce a început să se lase întunericul, am ieșit pe șosea și am pornit către oraș.

Trebuie să reamintesc că în timpul șederii mele în Țara Codrilor de Iarbă, în vârtoarea primejdiilor, n-am putut, n-am reușit să-l pun la curent pe Dumcev cu evenimentele și prefacerile petrecute pe pământ în timpul absenței sale.

Treceam încet pe lângă ferestrele caselor. În unele se aprinseseră luminile, în altele era încă întuneric. Ferestrele erau deschise, se auzeau frânturi de discuție, râsete. Dumcev se tot oprea, privea în jur nedumerit. Da, într-adevăr el se întorsese în lumea aceasta — la viața de dinainte, dar sentimentele, frământările îl țineau încă legat de cealaltă viață din Țara Codrilor de Iarbă.

Iată, sub un abajur mare, albastru, s-a adunat o familie la ceaiul de seară. Pe un scăunel înalt șade o fetiță bălaie, își agită mânuțele, bolborosește ceva și toți cei din jurul ei râd.

Îmi aduc aminte că, în acele ceasuri, trecând pe străzile Censkului, mi-am spus: „Cine dintre oamenii care stau liniștiți la masă, în casele lor, care ne însoțesc cu o privire ironică pe stradă, m-ar crede dacă i-aș povesti că undeva aproape, aproape de tot, se află o țară în care locuiesc mii de animale de pradă, în care un fluviu, revărsându-se larg și viguros, nu-i mai îngăduie omului să-l traverseze. O țară în care dealurile de nisip se înșiră în lanț și un vânt turbat duce praful departe, unde arborii-ierburi foșnesc înfiorător zi și noapte!

Dumcev privea în jur, trăgea cu urechea, se oprea și examina cu atenție fețele oamenilor, casele, arborii... Nu-i venea să creadă că se află în orașul său.

Și când, printr-o fereastră deschisă, răsună la radio romanța „Spre țărml patriei iubite”, Dumcev își dădu capul pe spate, de parcă muzica și cuvintele n-ar fi venit prin fereastra care se găsea în dreptul capului lui, ci de undeva, din cer. Se opri, ascultă și, smulgându-și mâna dintr-a mea, o luă înainte.

— Încotro — i-am spus, ajungându-l din urmă.

— Vine după noi!

— Cine?

— Nevăzutul care cântă.

L-am luat din nou de mână pe Dumcev.

Era îndreptățit să i se pară foarte ciudat ceea ce se întâmplă, căci radioul pătrunsese în viața noastră de toate zilele în timpul anilor petrecuți de el în Țara Codrilor de Iarbă.

Ne ajungeau din urmă, mergeau în pas cu noi cuvintele unei romănțe: „...a dis-părut să-ru-tul în-tâl-ni-rii...”

Părea că o fereastră transmite alteia silaba precedentă, iar fereastra următoare prindea o nouă silabă: „...Dar îl aștept ca tu să mi-l redai!”

Cuvintele și muzica ne urmăreau.

I-am explicat calm și amănunțit lui Dumcev ce este radioul.

— Da, da! spuse el. Înțeleg. Înțeleg!

Și îndată afirmă că există radio și în Țara Codrilor de

Iarbă. Dădu imediat ca exemplu un fluture căruia mustăcioarele îi servesc drept antene. Îmi amintesc că, în tot timpul cât mergeam pe străzile Censkului, mă preocupa stăruitor același gând: trebuie să-l întreb pe Dumcev cum să-i înțeleg cuvintele: „...ceea ce ați adus și ați pierdut este tocmai acel lucru care trebuie să ne ajute”. Erau cuvintele pe care le rostise noaptea, acolo, pe malul Pârâului Reproșurilor Tardive, după ce ajunseserăm la convingerea că și cea de a doua granulă, care redă dimensiunile normale, era pierdută pentru totdeauna.

Și iată-ne la Censk! Așadar, ce ne-a ajutat să părăsim Țara Codrilor de Iarbă?

În spatele unei ferestre stăteau aplecați peste o hartă doi băiețandrii ciufuliți; unul din ei își trecea repede creionul peste hartă, și-i demonstra ceva celui alt. Acesta din urmă îl contrazicea, în timp ce, cu un aer preocupat, ascuțea un creion.

— Se pregătesc de o călătorie — i-am spus eu.

Drept răspuns, Dumcev spuse doar un singur cuvânt:

— Grafit!...

Și așa, ca de atâtea ori în Țara Codrilor de Iarbă, l-am privit și de data aceasta pe Dumcev cu aceeași nedumerire.

Dar el răspunse îndată:

— Mi se pare că tot nu mă înțelegi încă? Pentru ca experiența mea, ultima mea experiență, să reușească fără să se întâmple o nenorocire, aveam nevoie de o substanță mai puțin activă, care să înlesnească încetinirea reacției. Aveam nevoie de o particulă de grafit. Dumneata ai scăpat lângă orașul de hârtie al viespilor un creion și astfel eu am obținut grafitul. Experiența a reușit. Precum vezi, noi nu ne mai aflăm în Țara Codrilor de Iarbă, ci între oameni, la Censk.

N-am mai apucat să-l ascult până la capăt: ajunsesem la casa unde locuia Polina Alexandrovna Bulai.

Aici locuise și el cândva. Iată pridvorul vechi, aplecat. Iată tăblița albă emailată. Am urcat treptele pridvorului și mă pregăteam să bat în ușă, dar n-am bătut.

— Serghei Sergheevici, de ce v-ați oprit? Doar am ajuns!

Dar Dumcev rămăsese la câțiva pași de pridvor și nu se mișca.

Am alergat la el și l-am luat de mână.

— Uite că am ajuns!

Dumcev tăcea. Rămase așa, fără să spună un cuvânt, timp de câteva minute. Eu așteptam.

Apoi deodată începu să-și vorbească, așa cum făcea în Țara Codrilor de Iarbă.

— Ce mai zăbovești? Doar te afli în fața casei tale! Ți-ai pierdut cumpătul? Te temi? E posibil.

Călător neînfricat, el nu se temuse să pătrundă în cuibul primejdios al viespilor. Vânătorul curajos, care doborâse cu o singură lovitură pe călugăriță, stătea acum aici, lângă bătrânul pridvor ușor înclinat din fața casei sale și... nu îndrăznea să intre!

Timpul trecea. În cele din urmă Dumcev urcă încet, cu precauție, în pridvor.

Am ridicat mâna, ca să bat la ușă.

— Nu trebuie! Îmi reținu mâna Dumcev. Așteaptă... Eu... încă nu mi-am adunat puterile.

Vedeam, înțelegeam că era tulburat.

Orașul se liniștea încet-încet. Se stingeau luminile.

Dumcev, simțind parcă nevoia de a se justifica față de mine, spuse:

— Îndată... Încă puțin și am să prind curaj...

Era liniște. Și mi se părea că aud cum se zbate inima lui Dumcev.

Așteptam.

— Ce mai, totuna-i, bate! spuse Dumcev, cu un glas surd, venind parcă de departe.

VIOARA RĂSUNĂ DIN NOU

Am bătut în ușă... Și în prag apăru Polina Alexandrovna.

De după ușa camerei sale, se uita la noi vecina.

— Iată-ne sosiți! am rostit eu atât de simplu și de firesc,

de parcă la îndemnul Polinei Alexandrovna dădusem o fugă în micul scuar pentru a-l chema pe Dumcev la ceai.

Polina Alexandrovna se prinse deodată cu mâinile de marginea dulapului. Își pironi privirea pe fața lui Dumcev, murmurând:

— Nu, nu! Nu se poate!

Tăceam toți trei. Zăpăceala, tulburarea și neliniștea intraseră parcă o dată cu noi în casă și puseseră stăpânire pe noi toți. Mi-am amintit deodată de aspectul meu destul de bizar...

Încercam să râd degajat, să spun ceva pe un ton glumeț, dar simțeam o strângere de inimă și toate cuvintele îmi sunau fals.

Ne scoase din încurcătură vecina:

— Samovarul! Trebuie să punem samovarul! Îl aduc pe al meu... Pofțiți, dragi oaspeți!

Îi eram recunoscător.

Și nimeni nu dădu atenție îmbrăcăminții noastre ciudate.

Am reușit să-i spun Polinei Alexandrovna:

— Principalul este să nu-l întrebați nimic pe Serghei Sergeevici! Menajați-l! Va veni vremea când va povesti singur unde a fost. Nu-l întrebați acum!

Vecina ne petrecu pe Dumcev și pe mine până la ușa laboratorului, continuând să vorbească cu aceeași căldură și ospitalitate:

— Samovărașul meu e iute! Cărbunele strașnic, surcelușele uscate! Într-o clipită o să fiarbă! Îl aduc îndată!... Polina Alexandrovna, ce-i cu dumneata?! L-ai așteptat, l-ai tot așteptat, și acum nici măcar nu vrei să-l tratezi cu ceai! se auzi acum de jos vocea ei grijulie.

Ușa laboratorului se închise în urma noastră.

Dumcev deschise dulapul cu grijă, privi îndelung, apoi își scoase vechiul său costum. L-am ajutat să se îmbrace. N-a rostit tot timpul niciun cuvânt. Doar privea atent totul din jur.

Polina Alexandrovna bătu încet în ușa laboratorului. Intră și așternu fața de masă în tăcere.

Vecina aduse samovarul. Ne-am așezat să bem ceaiul. În

zaharniță se afla cleștele.

Dumcev îl luă în mână.

— Rădașca!

Polina Alexandrovna și vecina mă priviră nedumerite.
Dar eu tăceam.

De undeva se auzi şuierând o sirenă.

— Ați venit, desigur, cu vaporul? Întrebă vecina.

— Cu vaporul? repetă Dumcev. Cu vaporul... Prin urmare, ați rămas tot la aburi. Dar larva libelulei este ca un motor de rachetă...

Polina Alexandrovna și vecina se uitară din nou nedumerite la el.

Mi-am amintit atunci de prima microînsemnare a lui Dumcev, unde pomeneste de larva libelulei și de o altă însemnare de pe o fișă din laboratorul lui: „Țiolkovski... larva libelulei”. Mi-am amintit de acea dimineață de pe malul Pârâului Reproșurilor Tardive, când această larvă, având pe cap o neobișnuită mască mobilă, se deplasa în apă prin impulsuri.

Desigur că metoda de deplasare a larvei libelulei amintește în mod schematic principiul de funcționare al motorului cu reacție. Dar racheta se deplasează în spațiu nu prin simpla absorbire și eliminare a apei (a gazului, a aerului). În camera rachetei arde un carburant și masele de gaze obținute astfel apasă asupra pereților superiori ai rachetei, o împing înainte. De aceea racheta poate să se deplaseze într-un mediu fără aer — în „vid”.

Samovarul s-a stins. Vecina l-a luat să-l încălzească din nou.

După cât se vede, încetase să se mai teamă de Polina Alexandrovna. Mai mult, o ajuta tot timpul, îi purta de grijă, iar acum se străduia din răputeri — de dragul oaspetelui — să destindă atmosfera.

Dumcev se uită la noi și ne spuse:

— Vă mulțumesc pentru discreție! Or să revină... Nu imediat, dar or să revină... proporțiile normale!

— Ce fel de proporții? Întrebă Polina Alexandrovna.

— Nu mă întrebați nimic! Nu trebuie! Mă voi obișnui... îmi vine atât de greu... Nu-mi puneți întrebări! Dumcev își plecă ușor capul.

În cele din urmă se ridică și începu să umble prin laborator. Se apropie de dulăpiorul suspendat, îl deschise, scoase o seringă, o examinează îndelung și spuse:

— Bărzăunele...

Am înțeles: acul seringii era gol pe dinăuntru, ca acul bărzănelui. Îl ascultam pe Dumcev și mă gândeam: « Iată că deși el este acum acasă, printre oameni, continuă totuși să se mai creadă printre locuitorii Țării Codrilor de Iarbă.

Îi vede făcându-și munca lor instinctivă. Să-l contrazic? Nu! În curând va lua singur în propriile lui mâini instrumentele create de om. Ce minuni, ce lucruri admirabile creează omul cu instrumentele pe care le stăpânește! Dumceva va înțelege singur toate acestea. Și când își va aminti de scarabeu, bărzăune, rădașcă, va zâmbi și va spune: „Cât de caraghios am fost în felul meu de a gândi!”»

Îl observam cu atenție și vedeam cum pașii lui devin din ce în ce mai fermi, mai siguri și mai potriviți cu pasul obișnuit al omului.

El atinse cu mâna cutia viorii. Scoase vioara, o lipi de umăr. Dar nu cântă. La ce se gândea?

Se auzi un glas care cânta încet de tot. În primul moment nu mi-am dat seama cine cântă.

Într-un colț al camerei, șezând pe un scăunel, rezemată cu spatele de perete, Polina Alexandrovna șoptea cuvintele unei romanțe. Abia le auzeam:

*Furtuna-ncătușează cerul,
Rotind vârtejuri de zăpadă...*

Cânta de parcă ar fi vorbit cu ea însăși. Nu era un cântec, ci depănarea unor amintiri...

Parcă totul s-ar fi petrecut ieri. Cosița lungă bălaie, o pălărie de pai cu borurile mari, o panglică albastră. O seară liniștită de primăvară. Liliacul în floare. Ea merge și se uită înapoi. Iar tânărul Dumcev stă la fereastră și privește în urma ei, în timp ce melodia se revarsă în cascade...

*Ca un drumeț întârziat,
În ferestruica noastră bate...*

Pe măsură ce continua să cânte, fața lui Dumcev se însenina. Parcă în structura lui tulburată, frământată, interveniseră schimbări organice, care îi restabiliseră într-o clipă echilibrul interior.

Cu un gest nervos, își întinse brațul și trecu arcușul peste coardele viorii.

Descoperea treptat sensul acestui cântec, al acestei melodii de mult cunoscute, ca și când ar fi fost pentru el un cântec nou. Încă puțin și melodia iubită îl va ajuta să se întoarcă la viață.

Cântecul Polinei Alexandrovna răsună din ce în ce mai clar, mai puternic.

Vioara lui Dumcev o însoțea cu tot mai multă siguranță. Ochii Polinei Alexandrovna priveau undeva, în depărtare; pe obraji îi curgeau lacrimi.

Am făcut câțiva pași spre alt colț al camerei. Eram copleșit de emoție.

Rezemată de pervazul ușii, vecina plângea în tăcere.

DIN NOU LA HOTEL

Era noaptea târziu când mi-am luat rămas bun în liniște, doar cu o ușoară înclinare a capului, de la Polina Alexandrovna, de la Dumcev și de la Avdotia Vasilievna.

Am ieșit din casă și am stat multă vreme în pridvorul cunoscut.

Trebuia să-mi amintesc de ceva important, de ceva foarte important... Dar de ce anume?

Cunoșteam bine drumul la hotel. Dar acum totul în jur mi se părea necunoscut și m-am uitat mult, cu atenție și am chibzuit bine până m-am lămurit încotro trebuie să merg.

Am făcut un pas, încă unul și m-am oprit.

Foșnetul stins al frunzișului care atârna peste gard, în stradă, m-a speriat. Ce-i asta? M-am simțit deodată din nou în Țara Codrilor de Iarbă. Trebuie să caut pe cineva, să mă salvez. Mai repede! Mai repede! Mă cuprinse neliniștea, zbuciumul...

Mi-am venit apoi în fire și am pornit încet mai departe. Deasupra mea, cerul era adânc și plin de stele. O noapte liniștită în micul orașel. Ce tăcere adâncă! Dar nu știu de ce, mi se părea că liniștea e sfâșiata de niște zgomote, sunete și foșnete ciudate. Nici acum, la Censk, încordarea atentă, sentimentul unui pericol iminent nu mă părăseau. M-am oprit și, parcă pentru a deveni invizibil și a mă feri astfel de primejdie, m-am lipit pentru o clipă de un zid. Mi-am revenit din nou și am plecat mai departe. Dar deodată iarăși m-am oprit.

Ce se va întâmpla cu Dumcev mâine, când va ieși pe

stradă și toată lumea — lume neobișnuită, nouă pentru el — îl va privi în ochi?

Eu nu petrecusem decât foarte puțină vreme în Țara Codrilor de Iarbă și tot nu mă puteam obișnui încă cu orașelul liniștit. Mi-era greu să mă obișnuiesc cu gândul că aici, în dosul ferestrelor, oamenii dorm un somn adânc, lin. Totul mi se părea altfel decât înainte.

Ce se va întâmpla cu Dumcev?

La spital, bolnavul care și-a recăpătat vederea, după operație, este obișnuit cu grijă și în mod treptat cu lumina. Dispoziția medicului este respectată cu strictețe: atâtea zile în cameră întunecoasă, atâtea în cameră semiîntunecoasă și abia după aceea i se permite bolnavului să privească lumea înconjurătoare, dar nici atunci în lumina strălucitoare a soarelui.

Mergeam spre hotel și era atâta liniște în jur, stelele luminau atât de calm! Undeva, prin apropiere, cânta nepăsător un cocoș, un câine lătra pașnic. Îngrijorarea pentru soarta lui Dumcev începu să se destrame.

Îmi amintesc cum am deschis ușa hotelului. M-am oprit: m-a năpădit tristețea. Va trebui să plec din acest oraș, să mă despart de Dumcev...

Funcționara de serviciu îmi întinse mașinal o cheie, dar, uitându-se la mine, înmărmuri. Cheia rămase în mâna ei. În cele din urmă bâigui:

— Dumneavoastră?! Nu, nu, nu se poate! Doar ați dispărut!

— Am fost în afara orașului. Aproape de aici — i-am răspuns tulburat. Scuzați-mă că nu v-am prevenit...

— Dar au fost aici prietenii dumneavoastră, v-au căutat! A fost mare tărboi... Nu se procedează așa... Trebuia să ne preveniți!

Acceași cameră de hotel. Pe un scaun se află vechea mea valiză. E învelită în husă, încheiată la toți nasturii. Mă pregătisem doar să plec la Moscova. Afară e noapte, la fel ca atunci când buchetul a intrat în zbor, aici, în camera mea, prin fereastra deschisă. Și pe caldarâm se așterne același

pătrat luminos al ferestrei vecine. Totul pare a fi la fel cum a fost înainte. Dar totuși nu mai este totul așa. Eu am devenit altul, în acest răstimp am fost în Țara Codrilor de Iarbă!

Pe masă se află o scrisoare a profesorului Tarasevici, care mă așteaptă de câteva zile.

„Stimate Grigorii Alexandrovici! Sunt chemat la conferința regională. Îmi pare foarte rău că nu mă veți găsi. O femeie, pe nume Cernikova, de la baza legumicolă a Organizației comerciale regionale, răspândește prin oraș zvonul că v-ați „topit și ați dispărut” sub ochii ei. Ce prostie! Nădăjduiesc că veți explica singur totul. Dar deoarece îmbrăcămintea dumneavoastră a rămas, după spusele Cernikovei, din nu știu ce pricină, în dosul chioșcului, am ajutat, pentru orice eventualitate, să se organizeze cercetări și plec foarte liniștit pentru soarta dumneavoastră. Cu salutări.

Al dumneavoastră, Tarasevici.”

SE CONSTRUIEȘTE O CASĂ, SE CÂNTĂ

A trecut noaptea. Trezindu-mă destul de târziu, am cercetat camera luminoasă a hotelului și am simțit deodată o neliniște: Ce s-a întâmplat cu Dumcev?

Am pornit îndată spre locuința lui, dar pe neașteptate l-am zărit pe una din străzi. Fără să observe pe nimeni din jurul lui, de parcă ar fi uitat totul de pe lume, stătea la un colț de stradă și se uita la șantierul de construcție al unei case cu multe etaje.

Mai deoparte stăteau Polina Alexandrovna și vecina — fără să-și ia niciuna nici alta privirea de la Dumcev. Vecina mă invită cu un semn să mă apropiu. Am aflat că dimineața, devreme de tot, auzise pocnind ușa de la stradă și îl văzuse pe Dumcev plecând. Neliniștită — Serghei Sergheevici încă nu-și băuse ceaiul — o chemă pe Polina Alexandrovna și amândouă fugiră după el. Voiseră tot timpul să-l strige, dar nu fuseseră în stare să se hotărască. Și deodată el se opri în fața acestei case și de atunci tot acolo sta. Sta și tot privea. Și parcă ce avea de

văzut aici? Nu mai văzuse oare până atunci cum se construiește o clădire mare?

Dumcev a rămas, îndelung și nemișcat, în același loc.

Apoi, într-un moment de nerăbdare, parcă mâniat pe sine însuși, el începu să-și schimbe repede punctul de observație.

...Brațul macaralei, purtând un buncăr plin cu mortar de ciment, plutea pe cerul senin al dimineții. În adierea vântului fremătau și se lipeau de gard, se smuceau în sus, spre cer, voioase, pânze roșii purtând cuvintele: „Să îndeplinim și să depășim planul semestrial de construcție a caselor de locuit!” Iar prin fereastra deschisă a altei case se înălța spre cer un cântec:

...pe pietricele, pe nisipul galben...

Fraza se frângea, se auzea numai acompaniamentul perseverent, ca apoi din nou să fie luată de la început:

...pe pietricele, pe nisipul galben...

Cântăreața din casa vecină învăța aria Natașei din „Rusalka” și vocea ei înaltă se revărsa în aerul proaspăt.

Deodată ea tăcu. Și atunci se auzi glasul fetelor-zugrăvi, care, stând pe pervazurile ferestrelor pe care le închideau și le deschideau mereu, vopseau ramele în timp ce cântau. Cuvintele cântecului erau triste, dar fetele cântau nepăsătoare și aveau chiar un aer poznaș, care îți înveselea sufletul.

Iar pe cerul albastru al dimineții, pe cerul înalt, plutea brațul macaralei cu buncăr. Iată că macaraua o porni de-a lungul construcției. Cablurile se lăsară în jos. Acum iarăși se înălțau. Și brațul se rotea, se tot rotea deasupra șantierului, a noului șantier fără schele!

De casa lângă care stătea Dumcev se apropie un tânăr, însoțind două fete. Fără să intre pe porțița grădiniței, aplecându-se peste gardul scund, în dosul căruia creșteau tufe de iasomie și trandafiri, tânărul strigă:

— Olea, Olea, hai mai repede! Seriojka ne așteaptă pe iaht! Ne-am înțeles doar pentru ora douăsprezece!

— Vin imediat! răspunse un glas sonor.

Tânărul și fetele se așezară pe banca de lângă grădiniță.

Dumcev se apropie de ei. Tânărul se ridică și-i oferi locul. Dar Dumcev nu se așeză. Părea că îi studiază și că își spune: Ce zâmbet larg și luminos au! Ce vesel râd, continuându-și discuția!

Cineva trânti portița. Era Olea, care ieșea din grădiniță în fugă, îmbrăcată într-o rochie albă, purtând în mână un batic albastru. Ea începu să cânte:

*Prieteni, cântati,
Căci mâine plecăm...*

Toți începură să cânte o dată cu ea și, apucându-se de mâini, o luară la fugă pe stradă.

Dumcev se uită multă vreme în urma lor.

Cântăreața cânta. Cântau fetele-zugravi. De departe se auzea cântecul Oliei și al prietenilor ei.

Iar pe cerul dimineții, brațul cu buncăr părea dantelat. Plutea în înaltul cerului ușor, lin, voios parcă și el.

În cele din urmă Dumcev își veni în fire și porni către casă.

Ne-am dus după el. Nu ne-a observat. Vorbea cu sine însuși:

— Toată lumea cântă! Extraordinar! Și casa!? Unde s-au ascuns zidarii zdrențăroși, în opinci, constructorii acestei case? Mașini, mecanisme... Și toți cântă... De unde o asemenea bucurie? Cum să înțeleg toate astea?...

Așa vorbea Dumcev cu sine însuși. Iar undeva, departe, cântăreața începu să cânte din nou:

Curgea... curgea în goană râulețul...

„MULTUMESC, MULTUMESC DIN TOATĂ INIMA!”

Dumcev se închise în laboratorul său și nu mai ieși de acolo toată ziua. Noi hotărâsem să nu-l deranjăm.

Eu eram foarte obosit. Trecusem doar prin atâtea peripeții! Și era și timpul să mă întorc la Moscova.

— Serghei Sergheevici tot vorbește despre niște lucruri ciudate, eu nu-l înțeleg — mi se plânse Polina Alexandrovna. Spuneți-mi, unde a fost el în toți anii aceștia? De unde s-a întors?

Dar eu tot amânam răspunsul. Căci trebuia să străbat cu Dumcev, chiar azi sau mâine, încă un drum lung, foarte lung. Să parcurg cu el drumul deceniilor — drumul parcurs de toți oamenii până acum, să-l introduc în viață. Și trebuiau găsite pentru toate acestea cuvintele cele mai potrivite — aveam doar atât de multe să-i explic! Astfel el va vedea, va înțelege tot ce s-a întâmplat în lunga lui absență. Atunci va putea afla și Polina Alexandrovna despre Țara Codrilor de Iarbă. Acum însă, orice discuții și întrebări ar putea doar s-o tulbure.

Către seara celei de-a doua zile, am bătut la ușa laboratorului lui Dumcev. Venise timpul să plec din Censk.

Am rămas din cale-afară de mirat zărind pe fața lui Dumcev un zâmbet cu totul nou, oarecum copilăresc, ștregăresc. Un zâmbet care aci se ascundea în colțurile gurii, aci apărea în strălucirea ochilor. Părea că primul contact cu noua viață i-a luminat fața.

— Prietene! Începu Dumcev. Am văzut, am auzit și am observat până acum asemenea lucruri, încât niciun găsesc cuvintele necesare...

— Tocmai de aceea am și venit la dumneavoastră, Serghei Sergheevici! Cred că vă voi putea ajuta să înțelegeți, să simțiți mai repede tot ce o să mai vedeți și de aci încolo.

— Îți mulțumesc pentru buna intenție, dar nu sunt un elev de liceu, slab la învățătură...

L-am înțeles: Trăise mult, prea mult, fără oameni, fără niciun ajutor în Țara Codrilor de Iarbă, se obișnuise să se descurce singur în toate.

— Nu m-ați înțeles, Serghei Sergheevici. Aveți în fața

dumneavoastră o viață cu totul nouă...

— Tocmai de aceea doresc să intru în această viață fără ajutorul nimănui. Vreau să înțeleg singur! Să înțeleg totul, să simt totul! Aici e în joc orgoliul meu! Onoarea mea!... Și Dumcev schimbă brusc tema discuției: Știi, Grigorii Alexandrovici, ce zi e astăzi?

— Vineri...

— Ah, nu despre asta e vorba! Pentru mine azi e ziua cea mai înălțătoare! Și cea mai luminoasă din viața mea! Am început din nou să scriu, să reconstitui jurnalul anilor — celor mulți — pe care i-am trăit în Țara Codrilor de Iarbă. Voi relua și voi scrie din nou tot ce vântul a risipit filă cu filă. Privește — arată el teancurile de file lungi și înguste care se aflau așezate în semicerc pe masa mare. Lumea oamenilor de știință va putea ține seama de observațiile și de concluziile mele.

— Jurnalul vă va cere multă, foarte multă vreme! Iar eu trebuie să plec. Voi mai sta la Censk o zi sau două. În acest timp, vă rog să schițați o expunere sumară. Pe scurt, numai pe scurt, să expuneți ideile principale ale jurnalului dumneavoastră, jaloanele după care veți orienta ideile dumneavoastră. Și vorbiți-mi despre principalele descoperiri. Iar eu voi preda totul revistei „Știință și tehnică”.

— Cum ați spus? O expunere sumară? Nu înțeleg această expresie. Doar nu mă zbat pentru un patent și nici pentru a obține certificatul de paternitate pentru o invenție tehnică!

M-am străduit să-i explic totul. Și Serghei Sergeevici m-a înțeles.

— Ah, da... un conspect... Trebuie să fac un conspect.

Acest cuvânt „conspect” suna în gura lui Dumcev într-un fel deosebit, plin de semnificație, ca și când ar fi avut un conținut foarte adânc, pe care numai el îl înțelegea.

Câtă bucurie și însuflețire ardea în ochii lui!

— Mulțumesc! Mulțumesc din toată inima!

Și mi-am amânat plecarea din Censk: voi aștepta expunerea sumară a lui Dumcev.

M-am obișnuit cu acest orașel, cu parcul lui, unde arborii își împletesc coroanele deasupra aleilor; cu străzile lui

liniștite, unde alături de casele luminoase, strălucitoare, construite recent, se mai aflau căsuțe cu o arhitectură voit înzorzonată, de modă veche, căsuțe care-mi amintesc de unii eroi din romanele de moravuri ale secolului trecut; cu o bibliotecă-sală de lectură, în care am putut găsi în mod neașteptat atâtea cărți remarcabile. Îmi plăcea din ce în ce mai mult acest orașel, pentru aerul său ușor sărat, care-ți adie în față, când privești dimineața pe fereastră marea îndepărtată.

Imediat în spatele orașului începe stepa. Din stepa arsă de soare se aliniază pe două rânduri, ducând spre oraș, schelele caselor încă neterminate. Mica locomotivă de pe linia îngustă şuieră și gâfâie, trăgând platformele încărcate cu nisip, cărămizi, blocuri. Macaralele de încărcare, conduse de un mecanic care șade într-o gheretă, iau blocurile direct de pe platforme și le urcă la etajele superioare. Muncitorii schimbă voioși câte o vorbă, două între ei, îl strigă pe mecanic când e nevoie și așază la înălțime șir după șir blocurile. Iar acolo, departe în stepă, se ridică spre cer un turn cu vârful ascuțit și se aude scârțâitul puternic și strident al macaralei.

Am lăsat să treacă o zi-două. Pe urmă mi-am spus: probabil că Dumcev și-a terminat conspectul!

Și într-o seară, am trecut pe la el. Dumcev începu să vorbească despre Țara Codrilor de Iarbă, despre locuitorii ei minunați, despre uimitoarele lor forme de viață. Nădăjduia că observațiile lui vor ajuta pe oamenii de știință să introducă multe noutăți în tehnică.

— În toate aceste zile și nopți am meditat asupra a diferite variante ale conspectului, mai bine zis ale unor conspecte cu totul diferite. Dar mâine voi tria, voi selecționa și mă voi opri neapărat la ceea ce e mai important. Nădăjduiesc că concluziile și tezele mele vor sugera căi cu totul noi într-o serie de ramuri ale tehnicii. Încă o zi-două și totul va fi gata — îmi spuse el.

Bineînțeles nu mă îndoiam de însemnătatea descoperirilor pe care le va comunica Dumcev în proiectul său.

Peste câteva zile am trecut din nou pe la el.

— Prietene! spuse Dumcev apăsător, întreaga Țară a Codrilor de Iarbă este un vast teren pentru descoperiri, dar ea a rămas încă necercetată. Am o sumedenie de proiecte în cap. Și toate sunt la fel de importante. Ce fel de expunere sumară să redactez? Rămâne un singur lucru de făcut: să arăt oamenilor în tăcere, în deplină tăcere această țară. Și să nu scriu nimic!

Când am plecat din căsuța cu turn, aveam impresia că Dumcev s-a înecat în marea de observații și descoperiri făcute de el. Mi-a părut rău că nu l-am întrebat despre fermenții extraordinari care influențează atât de miraculos organismul omenesc și dacă aceste substanțe pot fi preparate aci. Oare omenirea nu va afla nimic din toate aceste taine dezlegate de el? Mă temeam ca întrebarea mea să nu-l tulbure: căci subsolurile în care fuseseră puși la păstrare minunații fermenți gazoși ai metamorfozei se prăbușiseră și se umpluseră cu pământ. Nu mai rămăsese nimic acolo, tot materialul acela prețios se pierduse definitiv.

ÎNSEMNĂRILE MELE PE MARGINEA CONSPECTULUI

După câteva zile am primit două exemplare din conspectul lui Dumcev. Fuseseră transcrise cu grijă. Polina Alexandrovna se îndeletnicise cu aceasta — scrisul era mare, ascuțit.

Iar Dumcev repeta mereu:

— Din acest conspect lumea va afla multe! M-ai ajutat să mă întorc la oameni! Pentru asta îți mulțumesc. Dar întreaga măreție a faptei dumitale o simt în mod deosebit acum, când îmi propui și ajutorul dumitale. Îți mulțumesc că vei transmite oamenilor descoperirile făcute de mine în Țara Codrilor de Iarbă!

Repeta într-una: „Mulțumesc, mulțumesc!”, era într-un fel emoționat și înduioșat. Nu mai știa cum să-mi arate recunoștința pentru participarea mea atât de activă și spuse:

— Un exemplar este pentru dumneata personal.

Nu știu de ce nu aveam chef să citesc conspectul în camera înăbușitoare de hotel. Am așteptat dimineața, am luat de la bibliotecă niște cărți, cataloage, dicționare și m-am dus în parc, ca să mă lămuresc mai bine.

Ca un prieten mai mare, sever și exigent, parcul mă întâmpină ca de atâtea alte ori cu foșnetul său prelung. Îndată ce cotești de pe aleea principală, dai de umbră, de liniște. Cărările sunt năpădite de iarbă. Parcul nu este îngrădit, doar la intrarea principală se află un imens arc albastru, din lemn, care te salută cu inscripția: „Bine ați venit!”

Mi-am așezat cărțile pe o bancă mare cu speteaza înclinată și am început să citesc.

Un cosaș verde mi-a sărit pe picior, apoi a făcut un salt și a dispărut în iarbă. Am zâmbit amintirilor mele. Undeva, aproape de tot, niște copii se jucau, strigând cu glasuri vesele.

— Bețișor-ajutor!

— Ajută-mă!

— Te-am găsit! Ieși! Una! Două! Trei!

Dar curând m-am adâncit în lectură și larma lor ajungea la mine pierdută parcă în depărtare.

— Te-am gă-sit! Te-am gă-sit!

Conspectul lui Dumceev începea într-un mod neobișnuit.

„Oameni de știință! Parcă vă văd citind conspectul viitorului meu jurnal. Unii dintre dumneavoastră, cei care sunteți prezbîți, v-ați pus ochelarii, cei care sunteți miopi, vi i-ați scos de îndată. Sunt printre dumneavoastră, probabil, și unii care, după ce și-au pus o pereche de ochelari, mai țin și una de rezervă în buzunar.

Lăsați-vă ochelarii! Duceți-vă la orice eleșteu. Acolo veți găsi ceva mult mai perfecționat. Prindeți un gândac-vârtej. El trăiește la hotarul dintre aer și apă, adică și în aer și în apă. Dar razele de lumină care cad în ochii gândacului, atunci când se află în aer, se răsfrâng într-un fel, iar cele care trec prin apă se răsfrâng altfel, mult mai slab. Gândacul de baltă are fiecare ochi împărțit în două. Jumătatea care se află sus vede în aer, jumătatea inferioară vede în apă. Distanțele față de focare ale

acestor jumătăți diferă. Când alunecă pe apă, jumătatea superioară urmărește ce se petrece în aer, cea inferioară urmărește ce se petrece în apă.

Aruncați-vă ochelarii! Studiați gândacul de baltă! Folosiți acest principiu al vederii cu două focare! Faceți-vă ochelari cu lentile cu două focare.

Aici, m-am oprit și am făcut o însemnare cu creionul.

„Prea târziu! La Moscova, casierul care mi-a dat biletul de tren avea o privire ciudată, datorită ochelarilor săi. Acest lucru m-a intrigat. Casierul mi-a explicat: sunt niște ochelari obișnuiți, cu două focare! Pot fi comandați în orice farmacie!”

Propunerea lui Dumcev era, desigur, de mult depășită! „Dar probabil — mi-am zis eu — voi găsi mai departe ceva nou și neașteptat.” Am sărit câteva rânduri și m-am oprit într-alt loc:

„Oameni! Voi săpați tuneluri în munți, spargeți diferite roci; învățați de la gândacii sfredelitori! Cercetați de ce sunt ei tocmai acolo unde stratul de lemn e mai subțire și acolo unde e mai gros.”

Mai departe, Dumcev scria despre *Toredo novalis* — sfredelușul de corabie:

„Băgați de seamă că această moluscă sfredelitoare seamănă cu un mic vierme acoperit cu o placă îndoită și trece ușor prin lemnul cel mai tare. Studiați neapărat cum străpunge el acest lemn. Și creați după exemplul lui *Toredo novalis* un aparat pentru străpungerea lemnului.”

Am scris pe margine, exprimându-mi îndoiala:

„Sfatul este interesant, dar e greu de crezut că acest sfredeluș va sugera omului ideea inventării unui nou burghiu.”

Dumcev scria:

„Constructorule, învață de la albină să construiești economicos! Fiecare perete al rezervorului celular este folosit, de două ori. Iată în ce constă întreaga superioritate a construcției rezervoarelor cu secțiune hexagonală. Ce economie de material de construcție și totodată ce rezistență! Și rețineți: greutatea cerii (materialul folosit pentru

construcția fagurilor) este de șaizeci de ori mai mică decât a mierii cuprinsă în ea.”

Foarte sigur de mine — am făcut următoarea adnotare:

„De ce să recomandăm arhitecților să examineze cu toată atenția celulele în secțiune hexagonală? Fantezia arhitectului nu are nevoie de sugestia albinei.

Cel mai prost arhitect, înainte de a porni la construcția unei case, elaborează un plan care este o creație a minții sale. Apoi după aceasta el modifică și îmbunătățește acest proiect. Albina nu poate schimba nimic. Ea „construiește” întotdeauna în mod instinctiv. Dacă străpungi o celulă, va curge, mierea din ea, dar albina va continua să aducă și să tot aducă mierea în această celulă, deși ea este găurită. Instinct orb! Ea va veni exact de atâtea ori de câte ori vine în mod, normal pentru a umple celula.”

Și cu acest prilej mi-am amintit cum am străpuns capacul cuibului în care albina tăietoare de frunze își depusese oușorul. Ea totuși a continuat să aștearnă un capac după altul, atâtea câte așază întotdeauna, fără să fi băgat de seamă că de data aceasta toate erau străpunse.

„...Greutatea cerii este de șaizeci de ori mai mică decât a mierii pe care o conține.”, Este un lucru demn de remarcat! Dar ceara, ca material de construcție? Destul de bizară propunere!

Dumceva scria:

„Omule, învață să-ți aperi casele de frig!

Călugărița, depunându-și ouăle, le acoperă cu un lichid special, pe care-l secretă permanent. Această masă, cu bășicuțe de aer în interior, ferește oul de căldura excesivă și de frigul prea puternic. Studiați acest lichid!”

Nota mea:

„Este vorba de izolarea termică. Dar aerul, ca material izolant, este cunoscut de mult. Și foarte de curând, tehnica zilelor noastre, ținând seama de faptul că aerul este un material termoizolator, a creat un soi special de sticlă-spongioasă. Prin porozitatea și greutatea sa redusă, acest material este superior chiar plutei. Pentru a obține o

asemenea masă a fost necesar să se găsească un procedeu de reglare a formării structurii poroase din masa de sticlă. Tot secretul este ca porii cu gaze să se disperseze în mod egal în masa de sticlă.”

„N-avem de ce căuta regularitatea dispersării unor pori în spuma aceasta!” mi-am zis eu.

Astfel am citit întreg conspectul lui Dumcev, cu sufletul tulburat și notând aproape tot timpul pe marginea exemplarului meu: „Prea târziu! Prea târziu!”

Îmi simțeam sufletul ca de plumb: oare Dumcev își irosise, într-adevăr, întreaga lui viață fără niciun rost? Și ce se va întâmpla cu el când se va convinge singur de acest adevăr? Ce răspuns va primi de la Moscova? Căci el aruncase doar din Țara Codrilor de Iarbă o provocare științei moderne?!

Îmi venea greu să citesc mai departe...

— Bețișor-ajutor!

— Bețișor-ajutor! repetam după glasurile cu clinchet de clopoțel ale copiilor.

Ce să fac?

Soarele ajunsese sus pe bolta albastră, își strecura razele prin frunzișul verde, umbrele deveneau tot mai scurte. Era amiază.

— Bețișor-a-ju-tor... — se auzea când de aproape, când de departe.

Să citesc oare în continuare? Nu mă grăbeam. Așteptam parcă ceva.

PREA TÂRZIU! PREA TÂRZIU!

Ce zgomotoasă și pestriță e aleea! Voci tinere, zglopii, rochiile viu colorate ale fetelor. Au apărut, au trecut. Totul s-a liniștit. Din adâncul parcului se aud două voci cunoscute. Le identific — e vocea Lenei și a lui Pavel.

— Ultima minge am respins-o la plasă. Era decisivă. A zbârnâit racheta!

— Azi odihnește-te! Mâine joci în semifinală.

— Am să mă odihnesc și am să scriu o scrisoare. Mică de tot, microscopică!

— Ca aceea pe care a adus-o în cutiuță ăla... de la Moscova?

— Îți amintești? Dijonval... Eratosthene...

Râsete.

Au plecat.

Am început să citesc mai departe.

Dumcev scria:

„Păianjenul de apă mi-a sugerat principiul unui clopot pentru scafandri. Dar mai sunt alte insecte care dau astfel de sugestii. Cercetați larva muștii de nămol. Ea stă în apă, în timp ce își ține coada afară. De ce? Ca să respire. Când apa se ridică, i se lungește coada, care e alcătuită din două tuburi de aer, două canale, într-o peliculă străvezie. Aceste tubușoare se scurtează în modul cel mai neobișnuit. Ai de ce să te miri, și ai și ce învăța studiind-o. Construiți aparate la fel și coborâți-le pe fundul mării!”

Nota mea:

„Despre asta am mai citit în filele lui Dumcev în care descria călătoria sa în căutarea jurnalului. Este adevărat că într-o carte recent apărută despre coborârea scafandrilor la mari adâncimi, scafandru este comparat în mod direct cu această larvă. Comparându-l cu larva, autorul recurge la termenii cei mai tehnici.

El vorbește despre faptul că coada larvei se lungește în apă ca un periscop, fiind alcătuită dintr-o peliculă exterioară, transparentă, cu o „bucșă stelară” la capăt și cu două tubulețe de aer prin care se aspiră aerul.

În această carte se arată că scafandrii folosesc aceeași metodă de aspirare a aerului pentru respirație, ca și această insectă.

Se mai vorbește și despre faptul că tubulețele cu care este prevăzută coada larvei seamănă în chip uimitor cu furtunurile scafandrilor — ele nu se încrețesc, datorită bordurii spirale, care întărește forma lor cilindrică”.

„Coincidență! mi-am zis eu. Ar fi greu de crezut că

inventatorul s-a adresat unei larve pentru a-i cere sfatul.”

Timp de multe decenii, cât a trăit Dumcev în Țara Codrilor de Iarbă, a stat cufundat în observațiile sale în vreme ce viața mergea înainte. Oricare inventator, creându-și opera, a ținut seama de cercetările altora, a făcut schimb de experiență cu alții, a studiat realizările științei și tehnicii. Iar Dumcev pretinde: omule, învață de la insecte!

Da! „Învață de la păianjen! afirmă el în acest conspect. Învață să construiești poduri, Învață noua metodă de preparare a firelor de la... păianjen!”

Am încercat să mă descurc în aceste teze ale lui Dumcev.

„Păianjenul învață constructorii să ridice poduri fără piloni — scrie Dumcev. Un asemenea pod este ieftin și rezistent. Podul e suspendat pe lanțuri.”

Ciudată propunere! Oamenii construiesc de mult poduri suspendate pe lanțuri. Fără sugestia păianjenului.

Este adevărat că într-un îndreptar am găsit o notiță care putea fi ușor luată drept o glumă: pretindea că, într-adevăr, primul constructor al podului suspendat a acordat o atenție specială păienjenişului întins deasupra potecii din grădina prin care se plimba într-o zi senină de toamnă. Și i-a trecut prin minte o idee: ce-ar fi să construiască un pod pe lanțuri de fier?

Dumcev scrie:

„În secolul al șaptesprezecelea oamenii au încercat să folosească păienjenişul pentru fabricarea țesăturilor. Desigur nu asta e problema: nu se poate face îmbrăcăminte din păienjeniş. Dar luați de la păianjen procedeul de fabricare a firelor!”

Mai departe, Dumcev propunea inventatorilor să repete procesul de obținere a firelor, pe care l-am urmărit și eu când am nimerit în păienjeniş.

M-am uitat în enciclopedie și am notat pe marginile conspectului lui Dumcev:

„Propunere întârziată! În anul 1890 a fost pusă în funcțiune prima fabrică de mătase artificială!”

După ce am făcut această adnotare, am început să

studiez tehnologia procesului de producție a mătăsii artificiale. Și am ajuns la concluzia că comparația dintre păianjen — mașină vie — și mașina de vâscoză este destul de interesantă.

Picăturile de lichid vâscos ale păianjenului, ieșind din tubușoarele de pe negi, se încheagă în contact cu aerul și se transformă în fire de păienjeniș.

Mașina repetă oare acest proces de filare a păienjenișului? În mașină soluția lichidă este impulsionată prin niște tubulețe capilare — filiere — și odată ajunsă în aer se transformă în fire de mătase.

Antrenându-mă, am încercat să compar mai exact aceste două procedee și am notat:

„Mașina de filat și păianjenul!

La păianjen — negul este o glandă. Cândva el mi s-a părut o uriașă excrescență din care ies niște tubulețe scurte de filat. La capetele acestor tubulețe se află canalul colector al glandelor de secreție.

La mașină — soluția de filat, care vine cu o presiune de treizeci-patruzeci de atmosfere în conductă, este presată prin filiere — tubulețe dintre cele mai subțiri — cu orificiul de 0,05 până la 0,1 milimetri. Tubulețele sunt înlocuite uneori cu unul singur, pe care se îmbracă o calotă cu multe orificii (peste cincizeci).

La păianjen — masa vâscoasă secretată sub formă de firicele separate se lipește în aer, formând un singur fir puternic.

La mașină — soluția de filat presată, se solidifică în aer într-un fir subțire, care se deapănă pe un mosor (procedeu uscat).

La păianjen — perechea posterioară de piciorușe trage după sine păienjenișul, nepermițându-i să se lipească de obiectele înconjurătoare.

La mașină — firul obținut este îndreptat spre mosor cu un vârf special emailat.

Unirea câtorva fire într-unui singur are loc cu ajutorul unor mici furci emailate.

Dar această metodă de producție a mătăsii artificiale s-a învechit. Există o sumedenie de inovații. Soluția de filat trece după presarea ei în exterior printr-un lichid special — o baie de reducere — și apoi, după solidificare, se bobinează. Astfel, mașina creată de om a depășit de mult păianjenul! Și procesul de producție al mătăsii artificiale seamănă din ce în ce mai puțin cu procesul de filare al păianjenului”.

Dar de ce s-a făcut deodată liniște în parc? Nu se mai aud glasuri. Vântul îmi răsfoiește cărțile și îndreptarele.

Pe cer nori fumurii plutesc repede, se contopesc. Și iată că deodată un nor întunecat acoperă cerul și se târăște aproape de pământ.

S-a făcut frig și s-a stârnit vântul. E timpul să plec...

Am terminat de citit conspectul lui Dumcev în cameră la hotel. Se găseau în el teze și afirmații mai mult decât surprinzătoare și cu totul ciudate.

Istoria armei omului începe, după părerea lui Dumcev, în Țara Codrilor de Iarbă. Omul străvechi și-a luat, chipurile, arma de la insecte.

Pentru a demonstra acest lucru Dumcev stabilește că în toate soiurile de armament pe care omul le-a confecționat cândva, a ținut seama de două principii: principiul planului de tăiere și principiul lamei ascuțite.

Fâlcile insectelor cu margini zimțate (principiul planului de tăiere) i-au sugerat omului confecționarea cuțitului, a paloșului și a sabiei. Coarnele renului — sulița și pumnalul (principiul lamei ascuțite).

Gândacul ileana, spune mai departe Dumcev, nu se teme de albină. Oricât ar încerca ea să-l împungă, învelișul lui rezistă.

Omul a văzut toate acestea, a tras concluzii și și-a făcut cu mâinile lui un scut care l-a ferit de loviturile suliței. Deci gândacul l-a îndemnat pe om: creează-ți o platoșă ca a mea!

„Ciudată afirmație — am notat imediat pe marginea ei. Niciodată — nici cu prilejul săpăturilor care s-au făcut, nici în desenele din peșteri și nici în cele de pe stânci, ale omului primitiv, nu s-a găsit vreo urmă, vreo aluzie, vreo indicație

din care să rezulte că omul primitiv ar fi recurs la sugestiile lumii insectelor.

Arma primară, toporul sau barda, piatra șlefuită grosolan, arcul, săgețile, toate acestea n-au nicio legătură cu „tehnica” lumii animalelor.

În conspectul său, Dumcev povestește despre felul cum insecta cară, împinge, deplasează o povară care depășește de multe ori greutatea trupului ei. El vorbește despre dispozitivele de săpat, răzuit, apucat, ale insectelor. Uite asta poate fi interesant...

Citesc mai departe despre rezistența insectelor.

Locuitorii Țării Codrilor de Iarbă pot să trăiască cu lunile fără să mănânce, ei pot sta încremeniți în același loc ani de zile. Păianjenul cu cruce își țese păienjenișul lung de șaptezeci și doi de metri, fără să mănânce nimic, iar dacă prada nu nimerește în această plasă, el își țese, în alt loc, una nouă.

Mă cuprinde tristețea, sufletul mi-e tot mai greu, citind acest conspect al viitoarei lucrări a lui Dumcev — lucrare pentru care a pierdut zeci de ani de viață în Țara Codrilor de Iarbă și e gata să mai piardă și alții de aci înainte. Va veni vremea când lucrarea va fi terminată și atunci va reieși și mai limpede că la baza ei se găsește o idee cu totul arbitrară, întâmplătoare și pur și simplu caraghioasă: „Omule, învață tehnica de la insecte!”

Toate sfaturile și „revelațiile” lui Dumcev sunt depășite.

Conspectul se încheie cu un apel la fel de neobișnuit ca și începutul:

„Oameni de știință! Astăzi dumneavoastră nu vă mai scrieți lucrările nici pe papirusuri și nici pe pergamente, ci pe hârtie din masă lemnoasă. Nu uitați: viespile producătoare de hârtie au sugerat omului că hârtia poate fi preparată din fibre lemnoase. Din acea zi marea economie în consumul de fonduri pentru hârtie a determinat o sporire importantă în răspândirea științei și a tuturor cunoștințelor din domeniul culturii.

O VIZITĂ NEAȘTEPTATĂ

Cum! Toate tainele Țării Codrilor de Iarbă, de pe care Dumcev a smuls vălul, toate misterele locuitorilor acestei țări pe care el le-a dezlegat, toate descoperirile pe care le-a făcut, toate apar acum în fața mea sub forma unei enumerări mizere pe tema: „Omule, învață tehnica de la insecte!”

Ce s-a întâmplat? Am văzut doar eu însumi cât de multe descoperiri a făcut Dumcev în Țara Codrilor de Iarbă. M-am convins eu însumi cât de multe sunt acele lucruri noi pe care le are el de spus omenirii. Am fost doar martor când a supus rațiunii omului, instinctele locuitorilor acestei țări. Și toate astea parcă au dispărut acum. În conspectul său Dumcev apare sclavul supus al unor cunoștințe întâmplătoare. Îmi amintesc de aerul dezorientat pe care-l avusese atunci când îmi spusese: „Am în cap mii de variante ale conspectului și toate sunt la fel de importante”. Și apoi a lăsat totul deoparte... N-a reușit să deosebească principalul de secundar. Și nu el a ales proiectul, ci unul din proiecte — cel mai întâmplător — a pus stăpânire pe imaginația lui, l-a subjugat.

Se vede că, de fapt, în zilele de singurătate trăite în Țara Codrilor de Iarbă, Dumcev s-a pregătit de mii și mii de ori pentru discuția cu oamenii și a creat în închipuirea sa proiecte, variante noi, și noi forme de exprimare pentru această convorbire. Și iată că variantele inexprimate și variantele variantelor s-au înmulțit, au început să-l înăbușe. Cu cât tăcea mai mult, cu atât reușea mai puțin să se descurce și să selecționeze esențialul din cele descoperite în Țara Codrilor de Iarbă. Toate descoperirile și observațiile îi erau la fel de scumpe, erau la fel de importante pentru el.

Nenumăratele variante au pus stăpânire pe gândirea omului.

Și iată că în locul unei simfonii care să-ți pătrundă în suflet, auzim câteva crâmpie incoherente.

„Conspectul greșelilor!” Am scris aceste cuvinte pe coperta manuscrisului lui Dumcev.

Amărăciune! Tristețe!

Destul! E timpul să plec! Am început din nou să-mi fac

valiza. Sigur că Dumcev — acest călător neînfricat care a străbătut o țară necunoscută — se rătăcise totuși în codrul des al descoperirilor, al proiectelor și presupunerilor.

Iată că se lasă seara. Oare nu s-o fi închis biblioteca? Trebuie să o mai prind deschisă, ca să predau cărțile. Îmi voi împacheta lucrurile mai târziu.

Am ieșit din hotel, lăsând manuscrisul pe masă.

Neatenție? Lipsă de prevedere? Grabă? Oricum, nenorocirea s-a întâmplat tot din cauză că am lăsat pe masă conspectul cu însemnările mele și am plecat la bibliotecă.

Afară ploua mărunț. Pe stradă, nici țipenie de om. Cerul era acoperit cu nori cenușii deși. Aerul era umed, bătea vântul. Gândurile triste, mohorâte nu mă păraseau.

Ce-i voi scrie lui Dumcev de la Moscova?

Să predau manuscrisul redacției? Dar manuscrisul acesta nu conține niciun fel de descoperiri. Ah, de ce dintr-o pornire înflăcărată a inimii i-am dat lui Dumcev speranțe, l-am încurajat fără să mă gândesc? De ce m-am oferit să duc revistei proiectul lui? Dumcev a avut încredere în mine. El speră să revoluționeze știința cu descoperirile sale. Redacția însă îi va restitui manuscrisul. Poate că îi vor scrie: „Lucrarea dumneavoastră conține comparații interesante între diferitele forme de manifestare a instinctelor în lumea insectelor și între diferitele forme ale tehnicii create de mintea oamenilor. În loc însă de-a descoperi lucruri de mult descoperite, vă sfătuim să scrieți o carte atrăgătoare pentru copii”.

Mi-am amintit de cartea unui scriitor în care este vorba despre un bătrân cu un cap mare, cărunț, și cu fața de culoarea pergamentului. Acest bătrân a colindat zeci de ani, de la un capăt la altul, un orașel de provincie, încercând să dovedească tuturor că el a descoperit o metodă de calcul cu totul nouă. Dar nimeni nu-l asculta. Odată, un student în matematici venit din altă parte, i-a luat însemnările și a văzut că bătrânul „a descoperit” de mult descoperitele tabele de logaritmi.

Bătrânul s-a convins ușor de adevărul din cuvintele studentului. I-a mulțumit îndelung și a plecat acasă. În aceeași

zi a fost găsit mort. Asta era istoria bătrânului.

Se întunecase de tot. Am predat cărțile și am ieșit din bibliotecă. Pe cer atârnav nori grei. Luminile becurilor de pe stradă sclipeau singuratec.

Am coborât cu un sentiment de tristețe treptele umede și lunecoase ale scării înalte de la intrarea bibliotecii. Până la hotel mai aveam de străbătut vreo două străzi și o ulicioară. Am aflat mai târziu că în ziua aceea, în timp ce eu mă duceam spre hotel, Dumcev venea de acolo, mă căutase plin de nerăbdare și fericire. Dar drumurile noastre nu s-au încrucișat.

Dumcev nu m-a găsit la hotel. Și s-a întâmplat un lucru la care nu m-am așteptat, pe care nici măcar nu l-aș fi putut presupune.

De la Polina Alexandrovna am aflat tot ce s-a întâmplat în acea zi cu Dumcev.

După-masă, Serghei Sergheevici, însoțit, ca de obicei, de Polina Alexandrovna, ieșise în oraș și, trecând pe lângă noua clădire a școlii, s-a oprit. Tot acolo se oprise și un autocamion proaspăt vopsit, împodobit cu verdeață. Copiii dădeau fuga pe scări, cu strigăte vesele, cu râs zgomotos:

— Au venit să ne ia! Plecăm în excursie!

Și continuând să povestească, fața Polinei Alexandrovna exprima o mare nedumerire.

— De ce oare s-a oprit Serghei Sergheevici atât de surprins? Se uita, nu se mai sătura uitându-se, de parcă n-ar mai fi văzut niciodată pionieri plecând în tabără.

Trebuie să precizez că Polina Alexandrovna nu aflase încă unde fusese Serghei Sergheevici în timpul lungilor săi ani de absență. Ea nu voise să-l tulbure cu întrebările, iar eu n-apucasem încă să-i povestesc și, la drept vorbind, nici nu știam cum să încep.

La un moment dat, Serghei Sergheevici văzu o fată bălaie coborând de pe trepte și o auzi comandând:

— Drepti! Pentru aducerea drapelului, fiți gata!

Și când, prin fața copiilor, potoliți și aliniați repede în careu, cu mâinile ridicate în semn de salut, începu să fie purtat drapelul, drapelul roșu, fâlfâind cu litere de aur — în

sunetele a două trompete și a unei tobe mici — pe fața lui Dumcev apărură o expresie aproape de extaz.

El se uita în ochii cenușii, albaștri, căprui, negri, atât de luminoși, de ageri, ai copiilor. Privirea lor însoțea cu mândrie și seriozitate drapelul pionieresc.

Apoi drapelul fu suit în mașină și îndată se stârni iar larmă, răsete, învălmășeală. Copiii, fugărindu-se, luându-se la întrecere între ei, începură să se cațäre fiecare pe unde putea, în camion. Șoferul începu să-i ajute pe cei mai mici.

O fetiță mică de tot țipa:

— Vreau singură! Singură!

Se cățără repede, cu tenacitate și abilitate pe roată, se aplecă peste marginea camionului. Două cosițe și o cută albastră a fustiței flutură în vânt — fetița sări, se așeză pe bancă lângă un trompetist și se uită la ceilalți copii cu mândrie.

Serghei Sergheevici nu se mai putu stăpâni — izbucni în râs și le făcu semn copiilor cu mâna.

Șoferul claxonă. Pionierii începură să cânte. Mașina dispărură după colț.

Apoi Dumcev porni spre casă. Tăcu tot drumul. De data aceasta nu-și vorbi nici măcar lui însuși cu glas tare — ca de atâtea ori — deși era tulburat.

Intră tăcut în laborator și se încuie acolo.

Apoi coborî pe neașteptate din turnulețul său și-i spuse Polinei Alexandrovna:

— Trebuie să mărturisesc că lucrul cel mai de seamă, cel care îmi apare ca cel mai de seamă — tocmai acesta nu-l pot pricepe...

Era foarte tulburat, se așeză adânc în fotoliu și căzu pe gânduri. Polina Alexandrovna și vecina ei, Avdotia Vasilievna, începură să-l descoasă cu precauție: de fapt ce anume nu pricepe?

— M-am uitat cum se construiește o casă, cât de repede crește, deși aproape că n-am văzut de loc pe acolo oameni. Nu m-am mirat. Am văzut pe străzi, în locul trăsurilor cu cai și al căruțelor, multe mașini. Am înțeles. Nu m-am mirat. Dar

iată... Spuneți-mi, de unde aceste cântece? De unde această bucurie? Și copiii, și vârstnicii... De dimineața până seara... Alți oameni!

— Și ce-i de mirare? Ce-i aici de neînțeles, Serghei Sergheevici? spuse Avdotia Vasilievna, împreunându-și palmele. Ce-i de mirare, Serghei Sergheevici? repetă ea și sări în picioare. Vai, a dat în foc laptele în bucătărie!

Abia acum a aflat Polina Alexandrovna că Serghei Sergheevici a ajuns, ca și Robinson, într-o țară necunoscută, în care timp de ani și ani n-a întâlnit niciun om. Dar care este acea țară, ce nume poartă, nu se ncumeta să-l întrebe.

Vai, cât de multe, cât de multe va trebui să afle Dumcev înainte de a înțelege noua viață!

Polina Alexandrovna începu să-l inițieze în această nouă viață, vorbindu-i despre pionieri și apoi despre toate prefacerile prin care trecuse în acești ani țara.

Un zâmbet de bucurie profundă, concentrată, transfigură și luminează fața lui Serghei Sergheevici. Polina Alexandrovna se uită la el și recunosc — își aminti dintr-o dată — acest zâmbet. Era același zâmbet de bucurie cu care venise odată Serghei Sergheevici, de mult de tot, la ea, ca să-i cânte piesa pe care o compusese pentru vioară. Înainte de a începe să i-o cânte, el îi spusese:

„Imaginați-vă un drum larg de stepă, care se pierde undeva în depărtare. O amiază de vară. Aerul dogorește. Tot ce e viu s-a potolit, s-a furișat într-un loc ascuns, s-a pitit. O asemenea liniște cuprinde stepa pe vreme de căldură și secetă îndelungată. Dar această liniște este plină de încordare. De undeva se aude deodată un tunet, se apropie furtuna. Dar înainte de a se dezlănțui, se aud câteva voci întrebătoare. Bătăi de clopote. Liniștea a explodat. Vocile se contopesc într-un cor. Furtuna s-a dezlănțuit cu toată forța ei. Un cor de voci o salută contopindu-se cu ea. Apoi furtuna trece. Rămâne doar corul triumfător. Ploaia dăătoare de viață a spălat stepa. Totul s-a însuflețit. Corul se stinge treptat. Numai de undeva de aproape, de foarte aproape, se revarsă cântul voios al unei păsărele de stepă.”

După mulți-mulți ani, Polina Alexandrovna revăzu pe fața lui Serghei Sergheevici același zâmbet pe care-l purta atunci când a venit să-i cânte la vioară compoziția sa.

Serghei Sergheevici asculta atât de bucuros, cu atâta ardoare, tot ce povestea Polina Alexandrovna, de parcă cele pe care le auzea îi erau de mult cunoscute. Le trăise în imaginația lui, aspirase cu toate gândurile lui spre toate acestea, încă de pe atunci, de mult de tot și acum le vedea realizate. Fața îi deveni mai blândă și mai luminoasă. Șoptea fericit:

— Știu! Înțeleg tot... Știu!

Era atâta convingere în exclamația lui „Știu!”, încât Polina Alexandrovna gândi: „Oare n-a glumit Serghei Sergheevici spunând că a trăit mulți ani într-o țară nelocuită?”

Tulburat, el sări din fotoliul în care șezuse atâta vreme ascultând-o pe Polina Alexandrovna și exclamă:

— Acum înțeleg! Acolo, în Țara Codrilor de Iarbă... unde am trăit mulți ani. Oare nu despre toate acestea a vrut să-mi povestească acolo prietenul meu cu care m-am întors aici? Dar eu!... Eu nu l-am ascultat, nu l-am înțeles, l-am jignit... Acolo, în Țara Codrilor de Iarbă!

Polina Alexandrovna își împreună palmele:

— Care țară?

Dar Dumcev n-o auzi. Spuse:

— Fug la hotel! Să-mi cer scuze și să-i spun două vorbe.

Așadar, drumurile noastre nu s-au întâlnit.

Veneam de la bibliotecă spre hotel: trebuia să-mi iau valiza și apoi, fuga la gară!

Să nu uit să pun lucrurile în valiză! Manuscrisul... ambele exemplare... să le așez chiar pe fundul valizei — mi-am spus — apropiindu-mă de hotel.

Ploaia cădea tot mai deasă și mai puternică. Dinspre mare venea un val de ceață.

Iată și hotelul. Nu văd cheia în dulăpior la locul obișnuit. Am găsit-o în ușă. Am deschis ușa, am intrat în camera mea. Am rămas înlemnit.

Lumina ardea puternic. Era liniște. Dar unde-i manuscrisul lui Dumcev?

Pe masă nu era.

Dispăruse.

FATA CARE CITEȘTE ROMANE

— Tovarășă, cine a fost în camera mea?

Niciun răspuns, liniște. Fata continua să citească.

M-am apropiat, am tras cartea din fața ei și am acoperit pagina cu palma.

— Ah, dumneavoastră erați!... Își ridică în sfârșit privirea asupra mea funcționara de serviciu. Dacă ați ști ce roman minunat e acesta!

— Repet, cine a fost în camera mea?

— Ah, cine a fost?... Am dat cheia de la camera numărul șapte cetățeanului aceluia de la Moscova... Acela care tot spune că pleacă, se tot pregătește de plecare, dar nici până acum n-a mai plecat. Nu știu de câte ori a spus: „Azi plec” — dar a doua zi tot aici era... Chiar ultima oară, mai adineauri...

— Dumneata vorbești desigur despre mine — am întrerupt-o eu. Am fost la bibliotecă. Cheia ți-am predat-o dumitale personal. M-am întors adineauri și o găsesc în ușă. Cui i-ai dat cheia și nu ți-a adus-o înapoi?

— Ah, care va să zică nu erai dumneata?... «Ducesa își ridică ochii albaștri fermecători: „Viconte! În cuvintele dumneavoastră fatale...”»

— Prin urmare, dumneata nu știi cine a fost în camera mea?

— Scuzați!... Mi-am amintit! V-a căutat un om foarte respectabil... Și i-am dat cheia. Doar nu era să-l las să aștepte pe coridor? Era atât de politico! Asemenea oameni nu fac niciun rău!

Am dat din mâini și m-am întors repede în cameră. Abia atunci am observat bilețelul de pe masă.

„Dragă prietene!

Dacă ai ști cu ce bucurie am venit, aproape am alergat la dumneata! Ce sărbătoare, ce lumină era în sufletul meu! Abia așteptam să te văd și, în afară de asta, voiam să adaug o pagină-două la conspectul meu. Dar domnișoara care face de serviciu la hotel mi s-a părut o persoană foarte distrată și nu m-am încumetat să-i las ei paginile mele. Intrând în camera dumată, am văzut pe masă manuscrisul meu. Voiam să-i adaug filele noi. Am citit astfel însemnările dumată, pe margini. La un moment dat, m-a cuprins disperarea. Dar apoi mi-am venit în fire. În conspectul meu nu sunt greșeli! Am dezlegat multe taine și am făcut destule descoperiri în Țara Codrilor de Iarbă. Dar totuși dintre toate le-am ales pe acelea care îmi sunt mai dragi, mai apropiate de suflet și nu pe cele mai importante pentru știință.

Ah, tinere! Dumneata, generația dumată, știți voi oare ce vremuri grele, ce vremuri îngrozitoare au fost acelea ale tinereții mele! Cât de singur m-am simțit!

Apoi, în Țara Codrilor de Iarbă, ani îndelungați...

Eu nu mai am mult de trăit. Sunt bătrân.

Acum sunt foarte trist. Vreau să rămân singur. Voi fi singur o vreme. Singurătatea îmi va reda echilibrul sufletesc. Așa că nu ne vom vedea curând. Și apoi, a venit timpul și pentru dumneata să pleci. Adio!

Și doar îmi deveniseși tare drag.

Al dumată Serghei Dumcev.”

Am plecat aproape în fugă la Dumcev. Dar laboratorul era gol. Focul din sobă era aproape stins. Lângă sobă se afla o foaie arsă. Pesemne tot ce rămăsese din conspectele lui Dumcev. Polina Alexandrovna era jos, în camera ei.

— Serghei Sergheevici și-a luat umbrela și a plecat undeva în grabă. M-am gândit că s-a dus din nou la dumneavoastră. Căci prima oară nu v-a găsit. Unde-o fi? Ce ceață! Și ce ploaie!

ÎNTÂLNIRE ÎN CEAȚĂ

În noaptea aceea ceața coborâse deasupra mării. Ce întuneric! Umezeală și frig. Prin rețeaua rece și deasă a ploii drumul spre colonia lucrătorilor științifici aproape că nu se mai zărea.

De ce m-am repezit într-acolo ca să-l caut pe Dumcev? Nici eu nu știu! Poate pentru că pe acest drum mă întorsesem cu el în oraș.

Voia să rămână singur? Fie! Dar un om bătrân, care nu cunoaște nici străzile noi ale acestui oraș, nici drumurile care duc la oraș — singur pe ceață, în ploaie...

Neliniștit, desperat, chinuit de gândul că m-am purtat cu atâta lipsă de grijă față de manuscrisul lui Dumcev, dar totuși cu speranța, cu o ultimă speranță, că el se mai afla undeva pe aici, pe aproape, poate chiar pe acest drum, alergam, căutam, strigam:

— Dumcev! Dumcev!

Mantaua de ploaie și costumul mi se udaseră, curgeau șiroaie de apă pe după guler.

Dar eu mergeam înainte și strigam:

— Dumcev! Dumcev!

— Hei! Cine strigă?

În ceață, o căruță era cât pe ce să mă calce. În căruță — doi oameni. M-am interesat cine sunt și am aflat că unul era Kolea Sențov, elev al școlii tehnice agricole și celălalt, un sanitar de la spitalul orășenesc.

Întreb:

— N-ați văzut pe aici un om bătrân?

Și iată ce-mi povesti Kolea:

— Cu vreo două ore în urmă, pe ceața asta, era cât p-aci să dau peste un om, uite-așa, cum era să dau și peste dumneavoastră. Strelka — roibul meu — s-a oprit dintr-o dată. Omul s-a dat la o parte. L-am luminat cu lanterna și ce văd: un bătrân scund, cu o umbrelă mare. Seamănă cu profesorul nostru de chimie. Numai că acela poartă ochelari. Îi spun:

„Cetățene, luați loc în căruță! Mergeți cu mine!”

El s-a așezat: Am pornit la pas. Dar după foarte puțin timp cetățeanul acela a vrut să coboare din căruță. L-am ajutat.

„Mulțumesc, tinere, zice, am ajuns!”

„Unde, mă întreb eu, unde a ajuns? Căci case pe aici nu se văd de loc și plouă.” Cetățeanul acela a cotit undeva, apoi s-a întors pe șosea și a pornit-o parcă în neștire... înainte... Mergeam alături de el, dar el nu mă observa. Vorbea de unul singur. Apoi lăsa drumul mare și iar plecă. Și apoi iar se întoarse... Și tot așa.

Mă gândeam: „Ce înseamnă toate astea? Ce caută el pe o asemenea întunecime și pe o asemenea ploaie?”

Și din nou i-am spus:

„Cetățene, vă mai pot duce cu căruța!”

A urcat în căruță, s-a așezat și am pornit.

„Peste o oră o să fim în colonie, zic. O să vă încălziți.”

„Eu nu mă duc acolo. Am să cobor acuși. Vreau să caut chioșcul.”

„Ce fel de chioșc caută el în ploaie?” m-am gândit și eram gata să pufnesc în râs, când deodată mi-am reamintit.

„Dumneavoastră căutați chioșcul de după crâng?... Păi e aproape complet dărâmat. Nimeni nu se mai duce acolo nici ziua. Iar acum plouă, e noapte.”

El însă se tot uita în ceață. Atunci am înțeles că am de-a face cu un om bolnav. Poate că era vreun profesor? I-am acoperit bine umerii cu prelată. Am mers mai departe. Profesorul tăcu multă vreme, apoi începu să vorbească de unul singur. Despre niște animale extraordinare, dintr-o țară nemaipomenită. După aceea tăcu din nou.

Ploua tot mai tare. Am sărit din căruță, am pus pe picioarele lui un sac cu fân, i-am așezat mai bine prelată pe umeri.

„Mulțumesc, tinere! Părinții dumitale te-au educat frumos.”

„Eu n-am părinți. Au murit când eram mic de tot.”

„Dar cine ți-a făcut educația?”

I-am explicat:

„Am crescut la Casa copilului. Apoi am urmat școala profesională, iar acum sunt la școala medie tehnică. În general, m-a educat Comsomolul.”

El mă întreabă:

„Cine, cine? Cum ai spus? Nu înțeleg

„Zic, în sinea mea, trebuie să mân mai repede. Pare bolnav de-a binelea!”

Am sărit din căruță. Am tras cureaua sidelcii, am controlat chinga. Când m-am întors la căruță, cetățeanul meu dispăruse.

Atunci mi-am poruncit: „Mort-copt, Kolka, caută-l pe bolnav și du-l la spital!”

Am făcut cale întoarsă spre oraș, l-am mânat pe Strelka drept la spital. L-am luat în căruță pe un sanitar și... înapoi... Acum îl căutam pe profesor. Am scotocit peste tot. Mai trebuie să-l căutăm în crâng... — și-a încheiat spusele Kolea Sențov.

Ceața parcă se mai risipise, dar ploaia când înceta, când pornea din nou.

I-am lăsat pe Kolea și pe sanitar pe drumul de țară, rugându-i să mă aștepte acolo. Cu lanterna în mână am dat fuga pe alee. Da, aici pe undeva era chioșcul. În el ne-am îmbrăcat atunci când am plecat din Țara Codrilor de Iarbă. Am așteptat să vină seara...

Aleea! Nesfârșit de lungă îmi părea în întuneric!

Dar dacă Dumcev s-a rătăcit, a obosit și a adormit pe undeva sau a căzut?

Iată și salcâmul care barează intrarea în chioșc. Am dat crengile violent la o parte și ele m-au împroșcat cu o ploaie deasă. Lanterna mea lumina picioarele pe jumătate putrede ale mesei și ale băncilor. Nimeni...

Mai repede, spre baza legumicolă! Poate că-i acolo!

Ce liniște! Doar picurii de ploaie bat acoperișul găurit al chioșcului. Dar ce-i asta? Să mi se fi părut? Un suspin.

Am privit în jur. Lumina lanternei căzu pe stâlpul de lângă salcâm și în spatele acestuia, în spatele stâlpului, Dumcev...

— Serghei Sergheevici!

El se ivi de după stâlp, dar îndată îmi întoarse spatele.

M-am repezit la el:

— Serghei Sergheevici!

L-am prins de mână. Mâna îi era înghețată. Tremura tot. Avea frisoane. Dumcev nu se uita la mine. L-am strigat pe Kolea Sențov și pe sanitar. Ei veniră în fugă. Sanitarul își scoase repede pufoaica, îl îmbracă cu ea pe Dumcev și îi aruncă pe umeri și mantaua de ploaie din foaie de cort. Dumcev se supunea în tăcere. Kolea îl luă de braț. Am pornit. Sanitarul ne lumina drumul cu lanterna. Uneori, lumina lanternei cădea asupra lui Dumcev: fața îi era obosită, palidă, dar ochii priveau sever și fix undeva, în depărtare, dincolo de noi. Toți tăceam. Așa am ajuns în locul de la marginea drumului unde ne aștepta calul, legat de un arbore.

— La spital? întrebă. Kolea Sențov.

M-am aplecat spre el și i-am spus încet:

— Serghei Sergheevici se va simți mai bine acasă la el.

Căruța porni. Era întuneric beznă. Ploaia, la un moment dat, părea că ostenise, dar nu se opri, foșnea mai departe în frunzișul arborilor de pe marginea drumului.

Toți tăceau. Roțile căruței se rostogoleau liniștite, încet, pe drumul spre oraș.

PIAȚA DE FLORI

Moscova vuieste de zgomotul amiezii. Mașinile se scurg

la nesfârșit, și — ocolind piațeta de lângă stația metroului — zboară în sus, spre Arbat. În aer stăruie sunetul claxoanelor, clopotele tramvaielor. Se opresc doar o clipă-două. Și apoi, parcă alergând în urma lor, căutând aceste sunete topite în aer, se aud alte claxoane, alte sunete, apar mereu altele, apar cu îndărătnicie, neconținut, parcă pentru a intensifica vuietul și în același timp pentru a se mistui în el.

Moscova vuieste. Mașinile zboară spre Arbat. În stația metroului e lume multă. Studenți și studente ies în fugă din metro, grăbindu-se spre institutul de pe Matrostroevskaia și spre tramvaie. Le vin în întâmpinare alți oameni, unii călcând încet și greoi, alții sprinten și iute, toți îndreptându-se spre scara care coboară în stația de metro. Peste câteva minute ei se vor afla în magazinele de pe Petrovka, sau vor intra în schimbul doi, la strung sau la masa de lucru, undeva la Sokolniki sau pe Krasnoselskaia.

Mii și mii de pași! Totul s-a contopit într-un vuiet prelung și plin de sunete diverse.

Mă aflu la Moscova de două zile. Muncă, griji, întâlniri, treburi, telefoane — parcă totul s-a contopit în acest vuiet, în această larmă. Și acest vuiet m-a îndepărtat de tot ce mi s-a întâmplat în urmă numai cu câteva zile.

Cât de mult e de atunci! Și a fost oare realitate?

Căruța în ceață... Kolea Sențov și sanitarul... întinderea netedă și întunecoasă a șoselei, chioșcul pe jumătate distrus... Și apoi, Dumcev. Singur în ploaie. Din nou zgomotul roților căruței pe șosea... În aceeași noapte l-am predat pe Dumcev în grija Polinei Alexandrovna. Iar dis de dimineață, am aflat de la ea că Serghei Sergheevici nu era decât ușor răcit. A cerut un singur lucru: să nu fie lăsat nimeni să intre în laboratorul lui.

Mi-am luat de îndată rămas bun de la Polina Alexandrovna. Ea și-a notat adresa mea de la Moscova.

Apoi am trecut pe la Tarasevici. Nu se întorsese încă de la conferința regională. I-am lăsat adresa mea și în aceeași seară am luat trenul și am plecat la Moscova.

Ce veselie, ce gălăgie și lumină e aici, în stația de metro! Vândătorii de flori s-au așezat în semicerc.

Sub soarele încă fierbinte de august, călțunașii, de un roșu aprins, scot parcă flăcări în ghivecele scunde de lut. De niște șipci bătute în mese atârnă buchete gata încadrate cu nelipsitele ferigi dantelate. Din fiecare buchet privesc și se mândresc cu nuanțele lor purpurii, zmeurii și portocalii, daliile. Bilele mici și albe ale mărgăritarelor încearcă să se ascundă în buchet, să treacă neobservate. Zadarnic! Îți atrag atenția, ele adaugă buchetului o duioșie și farmecul modestiei.

Flori de august! Coloritul vostru este atât de strălucitor, de viu și de variat! Dar în curând va veni toamna. Ploaie... Frunze galbene, ofilite...

Și iată că în această clipă — aici, în această piațetă, lângă aceste coșuri cu flori, mi-am amintit deodată de focul viu al unor culori deosebite.

Țara Codrilor de Iarbă!... Așteptam parcă să se deschidă porțile gardului construit din elitrele gândacului arămiu! Dar nu vedeam în fața mea un gard, ci o gigantică cortină de teatru, care arde, strălucește în niște culori cu totul necunoscute mie.

Da! Dar ce taină se ascunde în puterea, în strălucirea, în fantezia și diversitatea acelor culori? Și de ce spunea Dumcev că ele sunt veșnice, că nu pălesc niciodată?

Ce-ar fi dacă... dacă aici se ascunde într-adevăr o descoperire? Da, s-ar putea... Cine știe?

Cât de repede și cu câtă ușurință am intitulat eu conspectul lui Dumcev „conspectul greșelilor”! Și uite așa am jignit un om bătrân. L-am convins să scrie acea expunere sumară, neobișnuită pentru el! L-am pus să facă o muncă zadarnică! Expunere sumară! Cuvintele acestea aveau acum o rezonanță care rămânea străină până și auzului meu. Eu îl derutasem. Și cu ce, și cum l-am ajutat eu în schimb pe Dumcev?

Iată, de pildă, mi-a arătat culorile uimitoare de pe gardul construit de el la locuința sa de vară. Și mi-a vorbit cu înflăcărare despre acele culori ca despre o mare descoperire. Cui să-i vorbesc acum despre această descoperire? Unde să verific, pe cine să întreb?...

Ce-ar fi să mă adresez lui Kalganov? El e fizician. Problemele legate de lumini, de culori și vopsele țin de domeniul său. Am citit adesea despre Kalganov în ziarele noastre.

Da! Chiar astăzi, dacă voi mai reuși, mă voi duce la institut, să-l caut pe fizician. După filmare, după repetiție.

În pavilionul studioului de filme, uitându-mă la lumina zgomotoasă a reflectoarelor, la decoruri, continuam să mă gândesc la culorile lui Dumcev. Și la repetiție, în sala întunecoasă de spectacol, la măsura regizorului, pe care arde o lampă singuratică cu abajur întunecat, în liniștea calmă, puțin rigidă, tulburată de replicile actorilor de pe scenă, uitându-mă cum alegeau electricienii culoarea sofitelor și luminau decorurile, mi-am amintit din nou de cuvintele lui Dumcev:

„Ah, acest verde de primăvară, desenat în teatru pe placaj și carton! Oare se schimbă o dată cu muzica orchestrei? Nu! Culorile rămân încremenite o dată pentru totdeauna...”

Repetițiile s-au terminat la patru după-amiază. Voi avea timp să trec pe la Kalganov.

ÎN PRIMUL RÂND, EXPERIMENTAREA!

Ziua era încă în toiul ei când mă aflu în cabinetul fizicianului Dmitri Dmitrievici Kalganov, la Moscova. El mă rugă să aștept până la terminarea convorbirii începute cu colaboratorii săi. Discuția lor — despre o complicată problemă de fizică — nu era pe înțelesul meu.

Fața fizicianului îmi amintea, nu știu de ce, de cunoscutul portret al lui Ermolov, neînfricatul erou al luptelor cu Napoleon.

Dar fizicianul Kalganov nu este un ostaș, ci un savant și el nu trăiește în secolul al nouăsprezecelea, ci în zilele noastre. Cu toate acestea, fără a fi ostaș, gesturile lui sunt precise și autoritare. Mișcările lui sunt calme, fără urmă de agitație... Iar capul și-l poartă mândru ca un leu! Trăsăturile feței sunt mari, pronunțate, aproape viguroase. Vocea

tunătoare...

Mă uitam la el și mă gândeam: „Da, un asemenea om face ordine în noianul problemelor științifice, în mulțimea și diversitatea proiectelor, a planurilor, a propunerilor. Face o ordine gospodărească, temeinică, în ograda sa științifică”.

— Dacă vreți, credeți-mă, dacă nu, socotiți toate acestea o povestire fantastică... — așa mi-am început povestirea despre Dumcev, când Kalganov m-a așezat într-un fotoliu, alături de al lui.

În primele momente m-a ascultat cu o blândețe severă. Dar când am început să vorbesc despre iarmarocul acela în care cândva, de mult, Dumcev venise să facă demonstrația primului său zbor, în vreme ce negustorul întreprinzător își număra gologanii încasați pentru spectacolul senzațional care punea în primejdie viața unui om, ochii lui Kalganov se aprinseră. Apoi, el se întoarse brusc și începu să examineze ceva prin fereastra întunecată.

Pe urmă își înfipse privirea în ochii mei și spuse:

— Câte talente din popor, distruse, strivite! Blestemate vremuri! Ele l-au alungat pe Țiolkovski cu calculele lui într-un pod, l-au silit pe Miciurin să trăiască pe o palmă de pământ...

Kalganov tăcu.

Când am început să povestesc cum Dumcev, pe care l-am găsit în Țara Codrilor de Iarbă, propunea insistent să se împrumute de la insecte „utilități” tehnice de tot soiul, cum se exprima el, Kalganov se ridică tulburat.

— Așa! Așa! repetă el.

— Vă mirați? l-am întrebat.

— Nu, de ce? Ce-i de mirare? Din vremuri străvechi omul a examinat cu atenție marele laborator al naturii, a studiat natura nu numai dintr-o simplă și gratuită curiozitate. El a reținut tot ce era instructiv, a pus totul în slujba sa. Omenirea va cerceta și mai departe, cu perseverență și curiozitate, va descoperi noi și noi legi ale naturii, pentru a le dirija. Punând stăpânire pe natură, supunându-și-o, transformând-o, știința imită modelele pe care i le oferă natura, dar nu orbește, nu mecanic. Nu văd nicio greșeală de a

ne folosi de sugestiile naturii. Dar cum s-ar putea altfel?

„Trebuie să-l întreb cât mai repede pe Kalganov despre chestiunea cea mai importantă” — mi-am zis eu. Și-am început să-i povestesc cum m-a dus Dumcev în Țara Codrilor de Iarbă, la locuința sa de vară, iar eu m-am oprit, uimit de culorile gardului său, construit din aripile unor fluturi obișnuiți.

Culorile acestui gard, de o strălucire și frumusețe neobișnuită, jucau, licăreau, scoteau parcă văpăi. Dumcev mi-a spus că aripioarele nu sunt colorate de natură, ci sunt alcătuite din solzișori incolori, transparenti, care nu conțin pigmenți colorați sub formă de granule colorate.

— Spuneți-mi, cum să-l înțeleg pe Dumcev? Căci dacă sunt incolore, e clar că nu sunt colorate și atunci de unde acest joc de culori? Cum să înțeleg? Nu vi se pare o absurditate?

— Nu, nu-i absurditate, dacă observați bine — spuse liniștit Kalganov.

— Dacă observi bine? Deci Dumcev n-a greșit? Un corp străveziu și incolor poate apărea totuși colorat?

— Pentru ca să mă înțelegeți de ce aripioarele străvezii, incolore, ale fluturilor licăresc în culori strălucitoare, voi începe, desigur, cu definițiile cele mai simple. Anume ce este lumina și ce este culoarea.

Orice corp iradiază în spațiu energie, sub forma unor unde electromagnetice, ale căror lungimi se schimbă în funcție de temperatura corpului: de la zeci de microni, la milionimi de microni.

În funcție de frecvența oscilațiilor, se deosebesc diferite unde electrice, infraroșii, luminoase, ultraviolete, roentgen și așa mai departe. Ochiul nostru poate percepe numai undele luminoase. Newton a dovedit că lumina albă pe care o vedem este o sinteză a razelor colorate.

Dumneavoastră știți, desigur, cum a fost descompusă raza de lumină.

Newton a așezat pe masă o prismă de sticlă. Raza de soare a căzut pe prismă și s-a frânt în cele șapte culori ale

curcubeului: roșu, portocaliu, galben, verde, bleu, albastru și violet. Între cele șapte culori nu există o delimitare pronunțată, ci treceri reciproce de la o culoare la alta. De exemplu, între galben și verde se mai distinge un verde de frunziș, între verde și bleu — culoarea verdelui-marin.

Fiecărui număr de oscilații ale undelor luminoase îi corespund nuanțele proprii respectivei culori.

După cum se știe, obiectele nu au de obicei culoare proprie. Ele au însușirea de a reflecta, de a răsfrânge sau de a absorbi razele.

De unde vine culoarea neagră a unui obiect? Toate razele luminoase care cad pe acest obiect sunt absorbite în interior, iar la suprafața lui nu mai apare niciuna.

De unde vine culoarea albastră? Vopseaua albastră. Suprafața obiectului absoarbe toate culorile spectrului, dar o reflectă pe cea albastră. În felul acesta vedem obiectul albastru.

Așa explică fizica natura luminii și a culorii.

Solzișorii subțiri, transparenți și total invizibili, care acoperă aripile fluturilor, sunt ca niște plăcuțe străvezii care lasă să treacă lumina prin ei într-un mod aparte, caracteristic. Grosimea acestor plăcuțe — a solzișorilor — este diferită și corespunde unor unde luminoase de anumite lungimi. O plăcuță sau alta se colorează în culorile corespunzătoare, care depind totuși de unghiul din care sunt privite.

Să luăm un exemplu care demonstrează clar modificarea coloritului în funcție de grosimea membranei: balonul de săpun. Copiii sunt fermecați de schimbarea capricioasă a coloritului balonului de săpun! Această schimbare, acest joc de culori pare întâmplător, neașteptat. Totuși aici alternarea culorilor este determinată de legi fizice stricte. Când începe să se umfle balonul de săpun, membrana lui e groasă și de aceea el este încă incolor. Dar iată că balonul crește și o dată cu aceasta membrana lui devine mai subțire și pe suprafața ei încep să joace culorile curcubeului. Și doar membrana de săpun nu este colorată, nu conține pigmenți colorați.

Dar nu toți fluturii au asemenea aripi. Există fluturi cu

pigmenți coloranți care se decolorează la soare. Există chiar un grup de fluturi cu aripioare, în care coloritul cu pigmenți se îmbină cu transparența anumitor plăcuțe.

Dumcev al dumneavoastră a ales aripioarele în care raza de lumină — o singură rază de lumină! — creează un colorit încântător. El v-a atras atenția asupra fluturului în aripioarele căruia lipsește pigmentul substanței colorante.

Un sentiment puternic de indignare împotriva mea (de ce înainte de a cunoaște fondul chestiunii mă purtasem cu atâta ușurință față de un om) se amesteca cu emoția și cu bucuria.

— Atunci! am exclamat eu, înseamnă că ideea lui Dumcev pornește de la o premisă justă. Deci el are dreptate, afirmând că asemenea culori sunt veșnice, că ele nu se decolorează niciodată!

— Da, da! răspunse cu însuflețire Kalganov. Observațiile și concluziile lui sunt juste. Jocul de culori pe asemenea suprafețe este veșnic, el nu se epuizează niciodată. Razele de lumină se răspândesc permanent deasupra pământului și, trecând prin aripioarele fluturului, aprind gama de culori.

Am sărit din fotoliu și am rostit emoționat:

— Chiar astăzi îi voi scrie lui Dumcev, îi voi face o bucurie! Aici se hotărăște soarta unui om, e vorba de soarta unui om!

Kalganov observă calm:

— Nu vă aprindeți! Desigur, razele de lumină se răspândesc întotdeauna deasupra pământului. Dar fluturile trăiește doar câteva zile, câteva săptămâni, iar solzișorii de pe aripioarele lui sunt din cale-afară de fragili...

— Da! într-adevăr, nu poate fi vorba de veșnicie! am rostit eu cu amărăciune și m-am lăsat în fotoliu.

— Și totuși, e vorba de o sugestie justă, de o observație pătrunzătoare. Culori... culori din raza de lumină care trece prin solzișorii extrem de subțiri, transparenți... Omul n-a folosit niciodată așa ceva. Am să țin seamă de observația lui Dumcev. Aripile fragile ale fluturilor! Dar institutul nostru va căuta pelicule mai rezistente decât solzișorii. Am mai spus: e

caraghios să copiezi natura orbește, servil... În cazul nostru, Dumcev e naiv. Dar observația are sens creator! Oh!... Știți dumneavoastră ce înseamnă o observație pătrunzătoare, care țintește unde trebuie și care e făcută la timp? Pe frontonul stațiunii biologice de la Koltuși scrie: „Spirit de observație, spirit de observație, spirit de observație”. Aceasta este deviza preferată a lui Ivan Petrovici al nostru. Da, da, voi experimenta, voi verifica! Și după aceea vă voi comunica rezultatul. În primul rând, experimentarea. Telefonați-mi pentru a vă informa. Îmi va face plăcere.

NOAPTEA PE VOLHONKA

Orologiul din turnul Kremlinului a bătut miezul nopții, dar în stația metroului mai stă încă un vânzător cu coșul lui de flori.

În curând, larma se va potoli, se va liniști; orașul se va odihni tăcut, până vor veni zorile, în răcoarea ușoară a nopților de vară. E o tăcere care își croia de mult drum spre oraș, dar o speriau miile de exclamații, strigăte, chemări, o speriau râsetele, cântecele... Iar vuietul străzilor și al piețelor o sileau să se oprească. Și totuși ea și-a croit drum, s-a strecurat, a venit.

E noapte.

Deasupra intrării în metro arde din ce în ce mai puternic litera „M”, cu unghiurile ascuțite. Acolo, jos, trec acum ultimele garnituri. Și acum, noaptea târziu, la fel ca dimineața, ca în cursul zilei, ele sunt întâmpinate de coloanele de marmură poliedrice, în formă de tulpini. Din fiecare tulpină țâșnește o floare viguroasă. Ea se îndreaptă în sus și, scăldată într-o lumină dulce, discretă, se întinde pe tavan, alcătuind minunatele stele cu cinci colțuri.

Și întreaga colonadă a acestor flori vorbește într-o limbă a ei, neuzită, despre măreție, simplitate și noblețe.

Sus, în spatele arcadelor de la intrarea și ieșirea din metro, se zărește, cufundat în umbră, bulevardul Gogol.

Chioșcul cu răcoritoare, închis acum, este puternic luminat. Pașii trecătorilor se aud din ce în ce mai tare și din ce în ce mai grăbiți, să nu piardă ultimul tren!

Iată că din metro a ieșit în fugă un tânăr. A privit în jur. S-a apropiat de coșul cu flori. Poartă ochelari și are o carte sub braț. Cumpără un buchet. Se uită nerăbdător când la ceas, când spre colțul străzii, când spre ușa metroului care se va închide dintr-o clipă într-alta. Așteaptă pe cineva? Și-a lăsat mâinile în jos și florile ating pământul. Și deodată pornește în goană cu buchetul său spre metrou și dispare prin ușa care începuse să se închidă. Platforma din fața pavilionului metroului s-a golit. Ușa s-a închis. Vânzătorul își încarcă florile în coș. Pleacă.

În jur e liniște. Nu mă grăbesc. Mă gândesc că mâine mă voi duce la fizicianul Kalganov. Ce-mi va răspunde? Îl voi întreba: „Vă amintiți, misterul culorilor veșnice ale lui Dumcev...”

Globurile lăptoase ale lămpilor luminează blând și calm piațeta.

Și în clipa aceea îmi răsări în minte, amenințătoare, sălbatică, Țara Codrilor de Iarbă; auzeam când mai puternic, când liniștindu-se, nesfârșitul, neîntreruptul foșnet al ierburilor legănate de vânt. Și Dumcev... Singur printre mașinile vii, oarbe, slute și veninoase, monștrii cu zeci de ochi. La fiecare pas îl amenința moartea. Dar omul, cu mintea lui mândră, a învins.

E timpul să mă duc acasă. E târziu.

Iată și Volhonka. Umbra dantelată a grilajului care înconjoară curtea institutului Academiei de Științe zace nemișcată pe asfalt. Pe cer e lună plină. Coloanele albe ale Muzeului artelor frumoase arată de parcă le-a vopsit cineva în albastru. Acoperișul transparent de sticlă al muzeului pare negru. Iar florile care cresc de-a lungul cărării spre intrarea principală au devenit deodată de un alb imaculat.

Volhonka e liniștită și luminată de lună. Un vânticel ușor aduce mirosul reginei nopții în floare. Umbra unui tei singuratic s-a culcat, s-a întins pe asfalt. Frunzișul tremură

ușor. Și în clarobscurul nopții, umbrele acestui frunziș sunt atât de diafane, de vapoaze și aproape nemișcate. Te oprești, nu-ți vine să calci pe acest desen încremenit.

E liniște. Noaptea a coborât deasupra Moscovei.

Iată și ușa apartamentului meu. În cutia poștală o gazetă... Încă una... o scrisoare.

Apoi sună telefonul, e o greșeală. Apoi încă o dată — e acela pe care-l aștepti de mult.

Dar cine zgârie geamul ferestrei deschise? Se vede că e motanul vecinilor; e negru tot, doar cu o minusculă „cravată” albă. Ferestrele caselor din vecinătate sunt închise și el s-a furișat prudent pe cornișă, la mine. Rama ferestrei deschise îi stă în cale. Îl ajut să intre.

Intrați, vă rog, intrați! Cerul s-a întunecat și va ploua, ați putea să vă udați lăbuțele. Intrați, vă rog!

Motanul se instalează calm și fără grabă pe masă, lângă paharul cu albăstrele.

„Voi, albăstrelelor, ziua ați fost albastre, iar acum la lumina lămpii ați devenit liliachii! Unele ați încărunțit. Vă ofiliți repede... O să vă mut mai încolo, căci motanul s-a întins atât de tare, încât ar putea răsturna paharul de pe masă.”

Mă tot uit la albăstrelele încărunțite și un sentiment de neliniște, de tristețe, pune stăpânire pe mine: „Ce are să-mi spună mâine fizicianul despre veșnicia culorilor? Ce îi voi scrie lui Dumcev?”

Pe fereastra deschisă adie aer proaspăt dinspre râul Moscova. Afară întunericul e deplin. Cerul s-a înnorat și o ploaie mărunță bate liniștit în pervaz.

În curând vine toamna.

NU, NU E NICIO EROARE, E O DESCOPERIRE!

De la fizicianul Kalganov, m-am întors acasă foarte târziu. Străzile vechi ale Moscovei erau liniștite. La porți ardeau pașnic becurile, luminând de sub un cozoroc de tablă numărul casei și semicercul de litere cu denumirea stradelei.

Oamenii dormeau de mult. Ferestrele caselor și ale căsuțelor erau întunecate.

De multe ori, mergând pe aceste stradele pustii, la o oră foarte târzie, îmi simțeam sufletul răscolit: ferestrele negre, goale, străine, mă priveau cu un fel de dușmănie parcă, pe mine, trecătorul singuratic care cu pașii mei răsunători tulburam scurta lor liniște nocturnă!

Dar acum mi se părea că ferestrele mă întâmpină bucuroase și prietenoase cu luciul lunecos al lămpilor răsfrânt pe geamurile lor negre. Aveam o veste îmbucurătoare pentru Dumcevi.

Când am intrat în cabinetul lui, Kalganov vorbea cu cineva la telefon. Pentru o clipă și-a întrerupt convorbirea, m-a salutat și mi-a spus:

— Convorbirea aceasta vă privește. Ascultați!

Și Kalganov continuă să vorbească cu interlocutorul său:

— Ce? Nu, nu! Asta nu e lumina zilei, nu sunt lămpi care dau o lumină ca de zi, asemănătoare celor care luminează vestibulul subteran al metroului. Este vorba de culori... Ce ați spus? Mă auziți? Ați văzut desigur cum un perete sau chiar o rochie își proiectează culorile pe întuneric? Dar asta e cu totul altceva. Peretele, masa, rochia... Dacă la vopsitul unor astfel de obiecte se amestecă sare de cadmiu și zinc și toate acestea sunt tratate apoi cu raze ultraviolete, ele vor dobândi proprietatea de a lumina. Aceasta se numește — cum știți — luminiscentă. Dar eu vorbesc despre cu totul altceva... Cum să vă fac să mă înțelegeți? Ați prins vreodată fluturi? Ați făcut vreodată baloane de săpun? Amintiți-vă așadar de jocul încântător al culorilor balonului de săpun. Membrana balonului de săpun plesnește într-o clipă, cât privește solzișorii fluturului... mai bine nici să nu te atingi de ei, atât sunt de fragili. Dar imaginați-vă o peliculă ultrarezistentă a balonului de săpun, imaginați-vă niște solzișori ultrarezistenți plasați pe aripile fluturului. O asemenea compoziție străvezie și ultrarezistentă încep să obțin dintr-o masă plastică specială... Credeți că nu voi reuși? Că va plesni ca balonul de săpun obținut cu ajutorul unui fir de pai? Kalganov izbucni în

hohote de râs. Ați uitat că sunt fizician? Eu am încredere numai în experiențele de laborator. Voi găsi. Voi experimenta. Voi verifica. Și vă voi arăta și dumneavoastră... Vă îndoiți? Dar, ce, avionul este prevăzut de către constructorul său cu pene de păsări? A, v-ați lămurit? Întrebați pentru ce toate astea? Pentru a obține un material cu totul nou, cu totul neobișnuit, care va fi folosit la fățuirea clădirilor... Ce ați spus? Visuri? Voi încerca totul pentru ca visul să devină realitate!

Kalganov își luă rămas bun de la persoana cu care vorbea la telefon și mi se adresă:

— În laboratorul nostru, prevăzut cu o tehnică unică, eu caut — și mi se pare că am și găsit — o compoziție cu o densitate care să fie măsurată în zecimi de microni. Solzișorii fluturilor... baloanele de săpun... Am obținut o peliculă nouă, ultratransparentă și ultrarezistentă. Ea va fi folosită la confecționarea unei mari cantități de plăci standard, de grosimi diferite, dar subțiri totuși. Fizicianul va colabora cu pictorul și cu arhitectul. Și atunci obiectele de larg consum, locuințele, clădirile vor străluci în fața fiecăruia dintre noi în toate culorile curcubeului...

Mi-am zis: «Iată, au și început să se confirme observațiile lui Dumcev, iată se dovedește că el a avut dreptate! Și poate că greșeala am făcut-o eu — cel care a numit conspectul lui „conspectul greșelilor”?!»

Cineva bătu la ușa cabinetului. Intră asistentul lui Kalganov, un om înalt, palid, cu mișcări lente. Se uită la mine cu privirea calmă, lungă, a ochilor săi cenușii, salută și se lăasă domol pe marginea canapelei mari de piele.

Kalganov și asistentul său începură să discute despre experiențele făcute pentru obținerea materialului de fățuit ultrarezistent. Eu mă tot gândeam ce bucurie îi voi face lui Dumcev. Chiar mâine voi pleca cu avionul pentru o zi la Censk.

Cei doi își continuau convorbirea, în timp ce eu îmi imaginam cum va decurge viitoarea întâlnire cu Dumcev. Anumite cuvinte din ceea ce vorbea Kalganov cu asistentul

său ajungeau până la mine: electroliză... acoperire prin electroliză... oxizi pe suprafața metalelor... culori de revenire... acoperire cu lac...

Asistentul plecă.

Kalганov spuse:

— I-am scris lui Dumcev o scrisoare în care îl felicit și-i mulțumesc.

— Dați-mi-o mie. Măine dimineață plec cu avionul la Censk.

— Perfect! Drum bun! Kalганov izbucni deodată într-un râs zgomotos. Dar nu-i așa, Țara Codrilor de Iarbă ați născocit-o numai de dragul amuzamentului... Mărturisiți! Dumcev al dumneavoastră nu este altceva decât un entomolog amator. Un observator al naturii...

Am tăcut și am început să-mi iau rămas bun. Kalганov ieși și el din cabinet.

— Să vă conduc — îmi spuse el.

Am trecut prin coridoarele liniștite, luminoase ale institutului. Ușa de sticlă de la intrare se deschise ușor. Kalганov coborî câteva trepte și se opri. De pe arborii din micul scuar se scurgeau picături rare de ploaie. Strada largă, moscovită, era pustie la ora aceea.

I-am întins mâna lui Kalганov ca să-mi iau rămas bun, dar el mi-o reținu în palma sa largă și caldă.

— La ce vă gândiți, Dmitri Dmitrievici? I-am întrebat încet.

El tresări, de parcă l-aș fi trezit dintr-o visare, și-mi spuse:

— Visuri... Visuri doar... Și continuând să-mi rețină mâna într-a lui, vorbi mai departe: văd Moscova viitorului într-o simfonie de culori aprinse de o rază de lumină. Va veni o vreme când muncitorii vor finisa fațadele clădirilor acestui oraș cu un material nemaîntâlnit până acum.

Dumneavoastră știți că despre compozitorul Skriabin se spunea că este un om ciudat pentru această afirmație a lui: „Fiecărui sunet îi corespunde o culoare. Sunetele luminează prin culori... tonalitățile în bemol își au luciul lor metalic, iar

cele în diez sunt pline de culori vii, dar lipsite de un asemenea lucru...”

Skriabin voia ca executarea simfoniei sale să fie însoțită de o simfonie de lumini.

Prin urmare, simfonia luminoasă este la fel de posibilă ca și cea sonoră. Dar această simfonie — simfonia culorilor — va fi orchestrată de un compozitor-fizician, care va scrie el însuși partitura. Va fi într-adevăr o simfonie însoțită! simfonia orașului Soare. Și fiecare stradă din Moscova va apărea în coloritul ei unic.

Imaginați-vă: a căzut prima rază de lumină! Și dintr-o dată au început să joace, să „răsune” culorile Moscovei. Ele sclipesc, pâlesc, aproape se sting, se topesc, ca sunetele, ca muzica. Și din nou se aprind. Moscova — orașul Soarelui! Aceste culori sunt veșnice! Pentru totdeauna! Pentru că întotdeauna se vor revărsa deasupra pământului torente de lumină. Iar drept răspuns la simfonia Moscovei vor răsună sub aceleași raze ale soarelui simfoniile luminoase ale orașelor din lumea întreagă. Și această muzică, muzica luminii, creată de raza soarelui dirijată de fizicienii noștri, va răsună atâta vreme cât va lumina Soarele în Univers, atâta vreme cât se va revărsa unda lui de lumină!

CONFERINȚA NU A MAI AVUT LOC

În salonul bolnavului arde un becuț sub un abajur albastru. Serghei Sergheevici Dumcev e bolnav.

De la aeroport m-am îndreptat grăbit de-a dreptul spre locuința Polinei Alexandrovna. Am intrat în casa cu turnuleț, pe care o cunoșteam atât de bine, cu un sentiment luminos de bucurie. Și abia acolo am aflat ce se întâmplase.

Dumcev trebuia să țină la colonia lucrătorilor științifici o conferință. El singur făcuse această propunere. Stăruise chiar. Și-a denumit tema: „Comunicări preliminare cu privire la unele noi posibilități în dezvoltarea tehnicii”. El singur stabilise și ziua conferinței.

Extenuat de oboseală, dar însuflețit de un avânt pasionat, s-a pregătit pentru expunerea sa; a recitat cu ochii inflamați de nesomn zeci de cărți de specialitate. Se năpustea de la o carte la alta, de parcă ar fi vrut să intre dintr-o dată — în aceeași clipă — pe toate ușile tuturor științelor!”

— Serghei Sergheevici, ce-ar fi să amânăm conferința? l-a întrebat încet Polina Alexandrovna.

— Nu! Conferința a fost fixată. Comunicarea va fi făcută în ziua anunțată! i-a răspuns Dumcev.

Și a venit ziua aceea. De cu seară, Polina Alexandrovna, ajutată de vecina ei, a călcat cu grijă și a pus la punct costumul lui Serghei Sergheevici.

Era o zi liniștită, frumoasă. Dumcev a coborât din turnulețul-laborator. Polina Alexandrovna urma să-l însoțească.

Și iată că puțin înainte de plecare, Dumcev a zărit pe măsuta de dentist a Polinei Alexandrovna o bucățică de ceară. O simplă bucățică de ceară!

— Ceară! a exclamat el. Ce material extraordinar! Albinele îl creează în organismul lor. Cu această bucățică de ceară îmi voi începe expunerea. Oamenii se entuziasmează de portretele din Faium, create în Egipt cu două-trei mii de ani în urmă. Ele s-au păstrat, pentru că pictorul din antichitate a ținut seama de marea stabilitate a cerii. De multă vreme se știe că din ceară se fac lumânări și unsori. Dar acolo unde am fost eu, acolo am observat noi și cu totul surprinzătoare moduri de folosire a cerii. Acest lucru vreau eu să-l comunic oamenilor de știință. Și apoi îi voi lăsa pe ei să se gândească mai departe. Iată, deci, care va fi prima, expunere pe care o voi face cu privire la Țara Codrilor de Iarbă — în care eu am trăit atâta vreme.

„Explică-mi odată despre ce fel de Țară a Codrilor de Iarbă este vorba!” era să-i scape Polinei Alexandrovna. Dar ea a tăcut, nedorind să-l stânjenească cu întrebări tocmai într-o zi ca aceasta, în care el era atât de agitat. Polina a trecut în cealaltă cameră, și-a scos din comodă, mânușile și a început să și le pună în drum spre cabinet. Dar în ușă s-a oprit speriată.

Dumcev era palid, foarte palid. Stătea lângă măsuța rotundă, ținând în mâini o revistă. Citea și recitea cu glas tare:

„...Ceara a fost folosită de mult în industria meșteșugărească, precum și în medicină, pentru acoperirea — în timpul operațiilor chirurgicale — a vaselor sanguine. Industria oțelului și industria chimică folosesc ceara pe scară largă. De asemenea ea este întrebuințată în scopul îmbunătățirii calității oțelului, la fabricare, precum și pentru sporirea capacității lentilelor optice...”

— Oțel... Lentile optice... Văd că oamenii au găsit până acum zeci de posibilități pentru folosirea cerii. Iar eu... eu vin cu atâta întârziere! Nu mă vor pune într-o situație ridicolă aceste descoperiri ale mele?

Însoțit de Polina Alexandrovna, Dumcev a ieșit tăcut, în liniște, din casă.

În fața casei aștepta un autoturism al coloniei lucrătorilor științifici. Deschizând ușa, tânărul șofer a explicat prietenos că a fost trimis după profesor.

Dumcev a mulțumit șoferului, a luat-o la braț pe Polina Alexandrovna și a pornit pe jos. Hainele pe care le purta erau proaspăt călcate, cămașa apretată strălucea de curățenie, gulerul tare, de croială veche, îi sprijinea bărbia. Mâna ținea cu fermitate bastonul.

Au pornit pe jos, în timp ce mașina venea încet, foarte încet, în urma lor.

Dar Dumcev era neliniștit. Și îndată ce s-a văzut pe șoseaua asfaltată, s-a îndreptat glonț spre colonia lucrătorilor științifici. Și a început să vorbească. Cu cine? Cu Polina Alexandrovna? Nu!

Dumcev vorbea singur. Spunea:

— Ascultă! Comunicarea ta cu privire la noile întrebuințări care se pot da cerii, s-a învechit de mult. Ei și? Atunci voi vorbi despre altceva. Știți oare că în Țara Codrilor de Iarbă mâna mea a dobândit o sensibilitate neobișnuită, extraordinară, necunoscută dumneavoastră, și aceasta datorită faptului că eu eram atunci cu totul altfel decât sunt acum? Odată am atins un licurici și m-am mirat: e rece, nu încălzește

de loc! Luminează și nu încălzește. „Aici se află o nouă sursă de lumină! am exclamat eu. Atunci pentru ce mai avem nevoie de centrale electrice? Iată lumina nouă!” Cum? Și acesta este un lucru învechit?... Fie! Dar învățămintele dobândite în Țara Codrilor de Iarbă sunt multe, foarte multe. Eu voi vorbi despre cu totul altceva. Sunt medic. Și am făcut experiențe acolo. Dumneavoastră ați preluat prea puține de la insecte: acidul formic, veninul albinei. Eu însă vă voi povesti cum am silit pe locuitorii Țării Codrilor de Iarbă să-mi vindece rănilor, bolile. Uite, de pildă tumoarea... Râdeți? Și aceasta o știți? Din nou, vin prea târziu?

Dumcev s-a oprit deodată și a exclamat:

— Polina Alexandrovna, ce se-ntâmplă?! Ce e depășit și ce nu? Cum să aflu, cum să ghicesc?

Întrebarea aceasta: „Ce e depășit și ce nu?” se vede că pusesse stăpânire pe întreaga lui ființă. Câtă durere și suferință era în glasul lui când a rostit aceste cuvinte!

Deodată a căzut pe gânduri. Apoi a spus simplu și cu fermitate:

— Tot voi reuși eu să aflu ce e depășit și ce nu. Voi începe totul de la început!

— Serghei Sergheevici — a rostit aproape rugătoare Polina Alexandrovna, n-ar fi bine să ne întoarcem acasă?

— Nu, nu! a exclamat Dumcev, oprindu-se. Conferința se va ține! Exact la ora șase seara!

Și au pornit din nou.

Cerul era înalt, albastru. Un vânt ușor aducea dinspre mare valuri de căldură. Era bine, calm și liniște. Dar Dumcev, se vede, obosise.

Polina Alexandrovna i-a propus:

— N-ar fi bine să continuăm drumul cu mașina?

Dumcev a refuzat, spunând că nu e obosit. Și au pornit din nou. Au ajuns în sfârșit în locul unde, pornind din șosea, un drum vicinal duce spre baza legumicolă.

Acolo Dumcev s-a oprit.

— Polina Alexandrovna, într-adevăr am obosit puțin. Ar fi bine să ne odihnim! Aici pe aproape e un chioșc.

— Ce fel de chioșc?

— Aici, aproape, în stânga, în dosul crângului.

— Dar ăsta-i departe!

— Foarte aproape! Și tot aci, lângă chioșc, este Țara Codrilor de Iarbă. Acolo am trăit eu toți anii!

— Serghei Sergheevici — l-a implorat Polina Alexandrovna — să mergem acasă!

Dumcev a clătinat din cap:

— Conferința va avea loc!

Polina Alexandrovna s-a așezat pe niște bârne care se aflau pe marginea drumului. Dumcev s-a lăsat mașinal lângă ea. El se tot uita din nu știu ce pricină într-acolo, spre crângul unde era chioșcul, și tot tăcea. Apoi a spus deodată:

— E timpul să, mergem!

A încercat să se ridice. Dar nu-l ajutau puterile — și aproape că s-a prăbușit pe bârne.

SIMFONIA CULORILOR

Sedeam în salonul luminos al spitalului în care era internat Dumcev. Se afla acolo și medicul de gardă.

Dar numai eu înțelegeam despre ce vorbea Dumcev în delirul său. Îl auzeam întrebându-se: „Oare s-a prins bine de cosaș capul greierului?” Sau chema oaspeți în casa sa, ornamentată, și apoi în clipa următoare se fâstăcea: oaspeții aveau în fața lor doar o scorbură. Apoi se plânse deodată cu multă amărăciune că din nou devine tot mai mic, iar drumul sub picioarele lui se întinde, se lungește la nesfârșit. Și-l tot căra pe păianjen, căuta să-l salveze din capcana leului furnicilor: „Moare, piere prietenul meu, cămila mea moare! Ajutați-mă! Ajutați-mă!”

Când se sfârși noaptea și răsări soarele, bolnavul căzu în nesimțire. Tăcu.

Medicul-șef al spitalului — o femeie (pe cât se vede chirurg, cu mâini iuți, sigure, puternice) — ascultă cu atenție întrebările mele alarmate și neliniștite cu privire la sănătatea

lui Dumcev și spuse:

— Îl vom trata pe bolnav cu somnoterapie.

I-aș fi putut spune medicului multe despre Dumcev, i-aș fi putut spune și de ce îmi este el atât de drag. Dar să vorbesc despre Țara Codrilor de Iarbă? Cine mă va crede?

— Mai aveți ceva de întrebat? mi se adresa medicul.

— Nu.

N-am plecat din Censk. M-am instalat în colonie, lângă spital, și am trimis la Moscova câteva telegrame. Una la teatru, în care anunțam că sunt silit să mai zăbovesc câteva zile la Censk. O alta lui Kalganov, informându-l despre boala lui Dumcev.

Mă duceam zilnic la spital.

— Nu s-a trezit încă bolnavul?

— Nu, nu s-a trezit. Starea lui e încă nesigură.

Obosisem după toate prin câte trecusem. Trăiam fără să-mi vină a crede toate la câte am fost martor, așteptând însănătoșirea lui Dumcev.

Într-o seară, ieșind din clădirea spitalului, după obișnuita vizită făcută bolnavului, am văzut sub ferestrele salonului lui Dumcev stând un om. Era în amurg și nu l-am putut desluși bine, dar l-am văzut clar trecând de-a lungul clădirii albe a spitalului, apoi întorcându-se din nou sub ferestrele salonului lui Dumcev. Aceasta s-a repetat de câteva ori. Se făcuse întuneric de-a binelea, și am plecat acasă. Eram destul de nedumerit.

Dumcev tot nu se trezea. Și din nou, într-un amurg, l-am găsit sub ferestrele lui Dumcev pe același necunoscut. Tot umbla de-a lungul zidului spitalului și se întorcea în același loc.

La spital, mi se spuse că un bătrân ceruse să fie lăsat să vadă bolnavul și rugase insistent să i se permită să rămână noaptea la căpătâiul lui. Dar medicul-șef îi explică că spitalul are suficient personal medical calificat, că nu este nevoie de ajutor străin și că pacientului îi este asigurată îngrijirea necesară.

Aflând acestea, m-am dus imediat la necunoscut și i-am

strâns cu înflăcărare mâna. Era bătrânul actor, autorul însemnărilor pe care le citisem cândva.

După trei zile Dumcev se trezi. Îi văzu în cameră pe Polina Alexandrovna, pe bătrânul actor, pe Avdotia Vasilievna; aceasta ținea în mână o legăturică albă cu niște dulciuri.

Stăteam cu toții în tăcere, neștiind cum să începem discuția. Am fi păstrat în tot timpul rezervat vizitei aceeași tăcere, dacă deodată Dumcev n-ar fi început să cerceteze cu atenție fața Polinei Alexandrovna,

— Vrei să-mi spui ceva, Serghei Sergheevici?

— Îmi reamintesc... — spuse Dumcev limpede și deslușit. Ți-ai aplecat acum capul, Polina Alexandrovna, la fel ca și atunci, cu mulți ani în urmă... Marea, aparatul de zbor care-a căzut... Și eu întins pe nisip... Am ridicat capul și te-am văzut.

— Eram pe atunci tânără...

— Acum te văd așa cum erai atunci.

Ochii Polinei Alexandrovna se umplură de lacrimi. Și le șterse discret.

Dumcev se uita ținută, concentrat la trăsăturile feței ei. Și lacrimile năpădiră iarăși și iarăși ochii bătrânei femei. Dumcev o privea cu duioșie. Tăceau amândoi.

Toamna târziu, când plouă, când străzile sunt pline de noroi, răsare uneori pe neașteptate soarele și luminează puternic, de parcă n-ar fi toamnă. Și deodată câte un smoc de iarbă îți pare verde, de un verde viu. Îți vine să-l atingi cu mâna, să te așezi, să-ți îngropi fața în iarbă... O iarbă ca de primăvară! Căldura se răspândește în aer. Și ploaia ți se pare sprintenă, zglobie. Primăvară, afară-i primăvară! Și-ți vine să mulțumești toamnei pentru această căldură primăvărată.

Mi-am amintit toate acestea, uitându-mă la Dumcev și la Polina Alexandrovna. Mi-am amintit de o melodie de mult uitată și de cuvintele ei:

*Târziu în toamnă, uneori,
E câte-o zi, e câte-un ceas...*

...Vuietul unui avion năvăli în salon. Dumcev întrebă ceva. Ce anume? N-am deslușit.

Polina Alexandrovna explică cu glas tare și limpede:

— A sosit avionul de la Moscova!

— Cum de la Moscova? Nu cred! O asemenea distanță...
— rosti Dumcev.

— Distanță? Aceasta e o distanță pentru un avion? Până la Moscova sunt doar...

— ...Până la Moscova sunt peste o mie, o mie de verste!... Iar eu... eu voiam ca libelulele și muștele să ne învețe...

Rosti aceste cuvinte cu o ironie răutăcioasă, cu o ironie amară la adresa propriei sale persoane. Era o ironie în dosul căreia omul ascunde uneori o mare durere.

Am ieșit cu toții în grădină. M-am așezat pe o bancă. Umbrele scurte ale arborilor se întindeau pașnice una după alta. Ici-colo, apăreau halatele bolnavilor.

M-am întors apoi din nou în salon. Undeva, pe culoarele spitalului, se discuta ceva. Mi se păru că aud o voce cunoscută. Deodată se făcu liniște. Pe urmă auzii vocile foarte de aproape.

Ușa salonului se dădu deoparte. În prag stătea fizicianul Kalganov. În urma lui intra asistentul său, cu o valijoară în mână.

— Vă salut, Serghei Sergheevici! spuse Kalganov cu o înclinare a capului.

Cu un gest larg el împinse un scaun și se instalează lângă Dumcev.

— Cine sunteți dumneavoastră? întrebă Dumcev.

— Fizicianul Dmitri Kalganov.

— Nu-mi amintesc. Nu cunosc... Kalganov?

— Eu însă v-am adus un dar de la Moscova.

— Ce fel de dar?

— Oho! Ce curios sunteți! Uite, dacă vreau, pot pleca imediat înapoi! izbucni în râs Kalganov. Și n-o să aflați ce dar am pentru dumneavoastră!

— Iar eu mă postez la ușă și nu vă las! răspunse râzând

Dumcev.

Kalganov deschise valiza.

Așeză în fața bolnavului, pe măsuță, pe scaun și chiar pe marginea patului, niște pachete foarte ușoare, ambalate în hârtie neagră.

— Ce-i asta?! exclamă Dumcev.

— Fățuiala! Viitorul material pentru fățuiala caselor!

— Nu pricep? Despre ce vorbiți?

— Știți, Serghei Sergheevici, ce se află în acest ambalaj negru? Aici se află o placă de aceeași grosime cu cea a solzișorului de fluture.

— Fleacuri! Solzișorul fluturelui este atât de subțire, încât nici nu-l poți vedea cu ochiul liber! Darmite să-l iei în mână! Asta chiar că nu e cu puțință!

— Just, just! Iată de ce am acoperit în laborator cu o soluție străvezie, ultrarezistentă, realizată de noi, suprafața ca oglinda a acestor plăcuțe.

— Cum vine asta? se însufleți Dumcev.

— Priviți! Iată, aici sunt cifrele care marchează lungimea undei luminoase și grosimea stratului care acoperă plăcile. Și pe fiecare se găsește litera „D” — Dumcev. Am dat numele dumneavoastră acestui material de fățuire.

— Râdeți de mine! Vă bateți joc, glumiți! Dumcev a venit prea târziu și cu această descoperire! Nu râdeți de el, de acest Dumcev! spuse tare Serghei Sergheevici. Și se întoarse brusc și supărat cu fața la perete.

— Prin urmare așa?! râse firesc și cu căldură fizicianul. Atunci priviți!

Și începu să desfacă mostrele.

S-au aprins, s-au stins și din nou s-au aprins raze colorate. Dumcev privi cu atenție. Și deodată păru că-și amintește de ceva: începu să înșire și să așeze mostrele una lângă alta. Culori stridente, surprinzătoare, fără nicio armonie între ele, se zbuciumau neliniștite prin salon.

M-am uitat la Kalganov. Îl ajuta pe Dumcev cu blândețe și răbdare. Asistentul desfăcea mostrele și rostea cu glas tare niște cifre.

Kalzanov asculta și în același timp se uita la jocul de culori, urmărind mișcările mâinilor lui Dumcev.

— Așa! Așa! spunea bucuros Kalzanov. Nu, acum nu e bine... Priviți!

Calm, încet, cu precauție, cu toată grija și duiosia cu care te porți cu un copil, îl ajuta pe Dumcev.

Undeva fu trântită o ușă și zgomotul ei sparse cu brutalitate liniștea ce se făcuse în salon. Petele de soare se mișcau încet pe perete. Uneori ele se întâlneau și se încrucișau în culori noi, surprinzătoare.

Apoi, în liniștea ce se așternuse, se auzi din nou glasul scăzut al fizicianului și al asistentului său. Discutau ceva foarte încet.

— Microni... cifra... minus... gradul... unde... grosimea...

Și când tăcură, liniștea deveni și mai adâncă.

În iarba de sub fereastră începură să țârâie cosașii și o șopârlă își așază spinarea galben-brună, acoperită toată cu mici pete negre, în bătaia soarelui, apoi lunecă și dispăru în iarbă.

Deodată un vânticel ușor legănă perdeaua. Și prin cameră trecu mireasma dulce, jilavă, ușor umedă a ierbii. Ea lunecă pe fețele noastre. Dar în momentul acela liniștea se frânse.

Dumcev se ridică deodată în coate. El zâmbi și ne privi, radiind de bucurie.

— Așa! Așa! strigă el bucuros. Priviți! Priviți!

În fața noastră ardeau și jucau culorile în aceeași îmbinare ca acolo, în Țara Codrilor de Iarbă.

Cu ajutorul lui Kalzanov, Dumcev alcătui din mostrele aduse acea fantastică combinație de culori, atât de vie, care strălucise pe gardul său făcut din material fragil, din aripioarele fluturilor.

— Așa, așa!... repeta Dumcev și ochii lui priveau spre noi, luminoși, plini de curaj.

Fizicianul se uită îndelung, calcă ceva și începu să dicteze asistentului niște cifre, spunând:

— Fixați... rețineți... această îmbinare, acest model...

În fața noastră se revărsau culorile vii care înfloreau salonul. Culorile străluceau, se amestecau, nu mai puteau fi deosebite una de alta. Culorile sfioase și timide deveneau puternice, vioaie, culorile triste apăreau pentru o clipă și dispăreau de îndată, pentru a se transforma în culori aprinse, solemne, trainice și maiestuoase.

În liniștea din cameră se revărsa muzica luminoasă, răsună măreață și solemnă, clară și mândră, simfonia culorilor și a nuanțelor.

SFÂRȘIT

ÎN ȚARA CODRILOR DE IARBĂ 2

PARTEA ÎNTÂI - UN BUCHET DE FLORI CARE NU-MI APARTINE 7

AȘADAR, LA DRUM! 7

O BUCURIE PLINĂ DE NELINIȘTI 11

BUCHETUL DE FLORI 17

CELE TREI ÎNTREBĂRI ALE PROFESORULUI TARASEVICI 20

REFLECȚII ȘI ÎNDOIELI 23

BAROMETRUL LUI DIJONVAL EXISTĂ 26

ȘIRETURI DE GHETE ȘI PĂIANJENI... 29

PĂIANJENUL MORT 35

CONVORBIREA NOCTURNĂ 42

POVESTIREA A RĂMAS FĂRĂ SFÂRȘIT 49

PARTEA A DOUA - CASA CU TURNULEȚ 52

FERESTRUICA FĂRĂ SOMN 52

O NOUĂ CUNOȘTINȚĂ 54

ICAR LA BÂLCI 59

SCRISOAREA LUI ANDREI BULAI 67

ÎN LABORATORUL LUI DUMCEV 72

LAMPA CU REFLECTOR 79

EFORTURI ZADARNICE 86

AM GĂSIT! 90

FII MAI ORDONAT, CETĂȚENE!”	97
BĂTRÂNUL ACTOR	104
CĂSUȚA DIN PLACAJ	108
CALCULE ȘI CIFRE CIUDATE	119
„ORAȘUL” DE HÂRTIE AL VIESPIILOR	123
PARTEA A TREIA - LA UMBRA BĂTRÂNEI BUTURUGI	128
PRAFUL ȘI GRANULELE	128
FUNII... FIRE... ÎMPLETITURI...	131
PE UN CIOT AL BĂTRÂNEI BUTURUGI	134
COMPASUL VIU	137
MUNTELE CARE SE ROSTOGOLEȘTE	140
FOȘNETUL PĂDURII	143
UN LUCRU FĂCUT DE MÂNA OMULUI	145
TRAVESTIRI ȘI SCAMATORII	147
CARE PE CARE?	150
GIGANȚII NOCTURNI IES LA VÂNĂTOARE	155
DIMINEAȚA ÎNROURATĂ	158
UMBRA BĂTRÂNEI BUTURUGI	159
PARTEA A PATRA - ISTORIA ULTIMEI CĂLĂTORII A LUI DUMCEV, SCRISĂ DE EL ÎNSUȘI	164
ÎN LOC DE PREFAȚĂ LA JURNALUL MEU	164
NOUL JURNAL	238
PARTEA A CINEA - UN OM SALVEAZĂ PE ALTUL	240
PE MALUL PÂRÂULUI REPROȘURILOR TARDIVE	240
DIN NOU „ORAȘUL” DE HÂRTIE AL VIESPIILOR	243
OMULE, RĂSPUNDE!	247
LUMINIȚE, LUMINIȚE...	250
ÎNTÂLNIREA	252
PRIMELE IMPRESII	260
O SUPĂRARE GREA	264

CÂND NU TE ÎNECI ÎN APĂ 270
NEAȘTEPTATELE ÎNTREBĂRI ALE LUI DUMCEV 274
RĂSPLATA PENTRU PRÂNZ 281
PE DRUMUL MARE 284
„Lamehuza te va salva!” 288
TRÂNTORI, OASPEȚI, GAZDE 291
ÎN SFÂRȘIT, AM ÎNȚELES SEMNIFICAȚIA CUVÂNTULUI
„LAMEHUZA” 293
LA PORȚILE ORAȘULUI 296
TRAGERE CU MITRALII 298
MISTERUL COSTIȘEI DE NISIP 300
PARTEA A ȘASEA - „AERUL” CLIPELOR TRECUTE 303
LABORATORUL VIU 303
DUMCEV ÎNCEARCĂ SĂ MĂ DISTREZE 309
O MARE DESCOPERIRE SAU O MARE EROARE? 313
DIN NOU ENIGME 319
DRUMUL SUBTERAN 324
„AERUL CLIPELOR TRECUTE” 328
PARTEA A ȘAPTEA - SIMFONIA CULORILOR 335
VIS SAU REALITATE? 335
UN COSTUM BINECUNOSCUȚ 337
JAF, ZIUA ÎN AMIAZA MARE 339
ÎN PRAGUL VECHII CASE 342
VIOARA RĂSUNĂ DIN NOU 346
DIN NOU LA HOTEL 351
SE CONSTRUIEȘTE O CASĂ, SE CÂNTĂ 353
„MULȚUMESC, MULȚUMESC DIN TOATĂ INIMA!” 356
ÎNSEMNĂRILE MELE PE MARGINEA CONSPECTULUI 360
PREA TÂRZIU! PREA TÂRZIU! 365
O VIZITĂ NEAȘTEPTATĂ 370

FATA CARE CITEȘTE ROMANE 377

ÎNTÂLNIRE ÎN CEAȚĂ 379

PIAȚA DE FLORI 384

ÎN PRIMUL RÂND, EXPERIMENTAREA! 387

NOAPTEA PE VOLHONKA 392

NU, NU E NICIO EROARE, E O DESCOPERIRE! 395

CONFERINȚA NU A MAI AVUT LOC 399

SIMFONIA CULORILOR 403

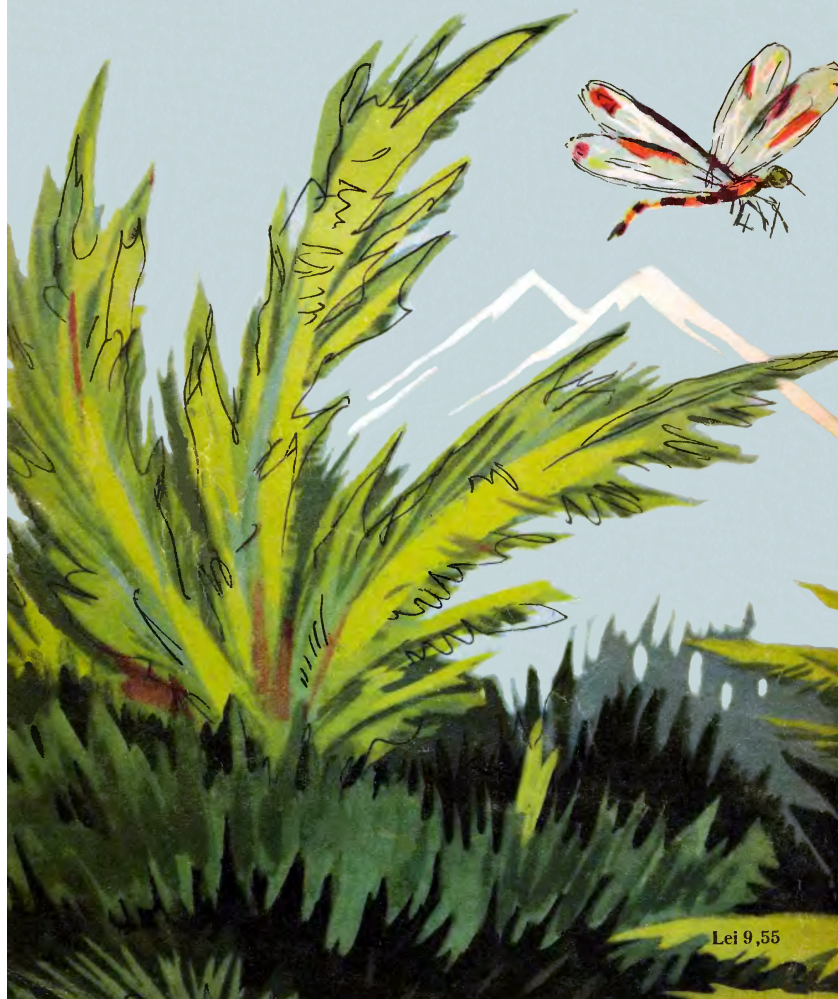
Responsabil de carte: V. ZEDNIC

Tehnoredactor: V. VULCĂNESCU

*Dat la cules 15.08.1962. Bun de tipar 29.10.1962. Tiraj
20100 broșate + 5060 legate. Hârtie tipar de 50 g/m².
Ft. 700X920/16. Coli editoriale 17. Coli de tipar 22.
Comanda 5274. A. nr. 0601. Pentru bibliotecile mici indicele
de clasificare 8(A)(R)*

**Tiparul executat sub comanda nr. 20.883 la Combinatul
Poligrafic „Casa Scânteii”, Piața Scânteii nr. 1,
București — R.P.R.**

EDITURA TINERETULUI

Lei 9,55

- ¹ „podvodnîi” — submarin. (n. tr.)
- ² „podkojnîi” — subcutanat. (n. tr.)
- ³ „podlojnîi” — falsificat. (n. tr.)
- ⁴ „podpornîi” — de sprijin. (n. tr.)
- ⁵ „podnojnîi” — pășune. (n. tr.)
- ⁶ „podrobnîi” — amănunțit. (n. tr.)
- ⁷ „podvornîi” — pe gospodărie. (n. tr.)
- ⁸ „poddinîi” — de fund. (n. tr.)